

Undervisningsvejledning til grundkursus i at være plejefamilie

Til brug for socialtilsynenes
undervisning af ansøgere som
plejefamilie

Maj 2024

3. udgave

Publikationen er udgivet af

Social- og Boligstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: info@sbst.dk

www.sbst.dk

Forfattere: Social- og Boligstyrelsen og Anja
Wismann Bechgaard

Udgivet 13. maj 2024

3. udgave revideret af Social- og Boligstyrelsen

1. udgave: 2019

2. udgave: 2021

Digital isbn: 978-87-94445-84-9

Download eller se udgivelsen på
www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

Indhold

Indhold	2
Indledning	8
Del 1. Om grundkurset:	9
Del 2. Vejledning til gennemførelse af grundkursets fire undervisningsdage:	9
Del 1. Om grundkurset	10
1. Grundkursets formål	10
1.1. Ruste ansøgerne til opgaven	10
Læringsmål	11
Informationer til socialtilsynet om ansøgernes kompetencer	11
2. Grundkursets indhold	13
3. Tilrettelæggelse af undervisningen	15
3.1. Grundkursets opbygning og indhold	15
3.2. Undervisningsprincipper	16
Deltageraktivitet fremmer læringen	16
Forskellige læringsstile	17
Positivt læringsmiljø	17
At skabe et trygt læringsrum, når deltagerne samtidig vurderes	17
At undervise voksne	18
3.3. Undervisningsmetoder	18
Mundtlige oplæg	19
Øvelser	19
Film	19
3.4. Deltagere (ansøgere)	20
Holdstørrelse	20
3.5. Undervisere	20
Underviserkompetencer	20
Underviserressourcer	21
Samarbejde mellem underviserne	21
3.6. Evaluering af undervisningen	22
3.7. Praktiske forhold i tilrettelæggelsen	22
Del 2. Vejledning til gennemførelse af grundkursets fire dage	23
1. Grundkursusdag	24

Kursisternes forberedelse til dagen	24
Underviseres forberedelse til dagen	24
1.1. Velkomst til grundkurset og til dag 1	26
Grundkursets formål	27
Grundkursets indhold	30
Gensidig præsentation	31
Etiske spilleregler	32
Forventningsafstemning	32
Notesbogen	33
1.2. Emne: Den nye familie	35
Formål med emnet	35
Læringsmål	36
Dagens program	37
1.3. Emne: Hvad skal en plejefamilie kunne	39
Børn og unges perspektiver	39
Øvelse: Hvad er vigtigt for børn og unge, der bor i en plejefamilie?	40
Plejefamiliers perspektiver	44
Øvelse: Plejefamiliers perspektiver på roller og opgaver	44
Forskningsmæssige perspektiver	47
Lovgivningsmæssige rammer	49
Forskellige typer af plejefamilier	53
1.4. Emne: Forandringer for familien	58
Øvelse: Forandringer i familiestruktur og familiedynamik	59
Øvelse: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre	61
Forandringer for egne børn	64
Øvelse: Refleksion over forandringer for egne børn	65
At være en offentlig familie	68
Øvelse: Kald versus profession	70
Opsamling på dagens emne	72
1.5. Hjemmeopgave: Familiepakken	75
1.6. Afrunding af dagen	77
2. Grundkursusdag	78
Kursisternes forberedelse til dagen	78
Underviseres forberedelse til dagen	78

2.1. Velkomst til dag 2	80
Læringsmål	80
Program for dagen	81
2.2. Emne: Børn og unges udvikling og identitetsdannelse	83
Formål med emnet	83
Øvelse: Tipskupon	84
Børn og unges generelle udvikling	85
Børn og unges udvikling i et moderne børnesyn	90
Børn og unge er kompetente aktører i eget liv	91
Udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne	93
Børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder	94
Den økologiske udviklingsteori	95
Øvelse: Opdragelsesstile	101
Risiko- og beskyttelsesfaktorer	106
Øvelse: Risiko- og beskyttelsesfaktorer (Anette og mormor)	111
Ressourceorienteret og anerkendende tilgang	114
Det særlige som potentiel ressource	115
2.3. Emne: Omsorgssvigt og udviklingstraumer	118
Formål med emnet	118
Omsorgssvigt	119
Skærpet underretningspligt	121
Udviklingstraumer	123
Øvelse: Fantasirejsen – at flytte mennesker	124
Reaktioner på omsorgssvigt og udviklingstraumer	128
Et neuro-psykologisk blik	129
Øvelse: At drage omsorg for barnet eller den unge	133
Introduktion til hjemmeopgave: Egne/partners ressourcer og begrænsninger	136
2.4. Emne: Tilknytning og mentalisering	138
Formål med emnet	138
Tilknytning	139
Forskellige tilknytningsmønstre	145
Mentalisering	148
Øvelse: Case om mentalisering – Rhonda på 14 år	151
2.5. Afrunding af dagen	154
3. Grundkursusdag	156

Kursisternes forberedelse til dagen	156
Underviseres forberedelse til dagen	156
3.1. Velkomst og introduktion til dag 3	158
Læringsmål	159
Dagens program	160
3.2. Emne: Tab, sorg og krise	162
Formål med emnet	162
Tab, sorg og krise hos børn og unge i forbindelse med anbringelsen	163
Tab, sorg og krise – Børn og unges reaktionsmønstre	165
Tab, sorg og krise – Omsorg for barnet eller den unge	169
Øvelse: Om egne erfaringer med tab	173
3.3. Emne: Barnets eller den unges familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde ...	176
Formål med emnet	176
Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt	177
Kontakt, samvær og samarbejde – fra barnet eller den unges perspektiv	179
Kontakt, samvær og samarbejde – forældres perspektiv	181
Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer	182
Former for samvær	185
Øvelse: Kontakt, samvær og samarbejde	187
Samarbejde med forældre omkring barnet eller den unge i hverdagen	190
Samarbejdets dilemmaer	193
Det første møde med forældrene	194
Øvelse: Samarbejdet med barnets eller den unges forældre i hverdagen	195
3.4. Emne: Inddragelse, selv- og medbestemmelse	199
Formål med emnet	199
Børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse	201
Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse fra barnets eller den unges perspektiv	207
3.5. Emne: Konfliktforståelse og kommunikation	210
Formål med emnet	210
Hvad er en konflikt	211
Forebyggelse og håndtering af konflikter	212
Skærpet bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser:	215
At vælge sine kampe:	215
Konfliktnedtrappende sprog:	216

Reaktioner i konflikter	217
At skabe et godt samarbejde med barnet eller den unge	218
3.6. Emne: Understøttelse af børn og unges skolegang	223
Formål med emnet	223
Betydningen af skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet	224
Forskning om skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet	226
Børn og unges perspektiver på skolegang	229
Hvordan kan plejeforældre støtte barnet eller den unge i forhold til skolegang og uddannelse	230
3.7. Emne: Fællesskaber og relationer	234
Formål med emnet	234
Venskaber og fritidsaktiviteter	235
Støtte i forhold til venskaber:	237
Sociale medier	238
3.8. Opsamling på dagens emner	243
3.9. Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/egne børn	247
3.10. Afrunding af dagen	248
4. Grundkursusdag	249
Kursisters forberedelse til dagen	249
Underviseres forberedelse til dagen	249
4.1. Velkomst og introduktion til dag 4	251
Opfølgning på hjemmeopgaven <i>Anbringelse af eget barn/egne børn</i>	251
Dagens læringsmål	253
Dagens program	254
4.2. Emne: Samarbejde med anbringende kommuner	256
Formål med emnet	256
Anbringende kommunes opgaver og ansvar	257
Indblik i kommunens sagsflow	258
Barnet og den unges rettigheder	264
Barnets plan og ungeplanen	265
Plejefamiliers tavshedspligt	267
Øvelse: Tavshedspligt	268
Den første henvendelse fra anbringende kommune	269
Øvelse: Mødet med kommunen	271
At bidrage konstruktivt til samarbejdet med børne- og ungerådgiver og familieplejekonsulent	274

Øvelse: Positioneringens kunst	276
4.3. Emne: Samarbejde med socialtilsynet	282
Formål med emnet	282
Om socialtilsynet	282
Kvalitetsvurdering	284
Godkendelse	285
Driftsorienteret tilsyn.....	287
4.4. Emne: Matchning	292
Formål med emnet	292
Det gode match	293
Præsentation af hjemmeopgaven - Familiepakken.....	294
Øvelse: Match mellem plejefamilie og barnet eller den unge	295
4.5. Opsamling på dagens emner	303
4.6. Afslutning på grundkurset.....	305
Litteratur til grundkursusmaterialet	306

Indledning

Socialtilsynet skal tilbyde personer, der ansøger om godkendelse som plejefamilie, et grundkursus i at være plejefamilie. Formålet med grundkurset er at ruste ansøgerne til opgaven og give socialtilsynet informationer om plejefamiliernes kompetencer. Grundkurset i at være plejefamilie fremgår af bekendtgørelse om socialtilsyn, jf. bilag 3.

Det fremgår bl.a. af bekendtgørelsen:

1. Grundkursus i at være plejefamilie

Socialtilsynet skal som led i godkendelsen tilbyde ansøgere et grundkursus i at være plejefamilie, jf. § 5 a, stk. 2, i lov om socialtilsyn. Formålet med grundkurset er at ruste ansøgerne til opgaven og give socialtilsynet informationer om plejefamiliernes kompetencer.

Grundkurset skal have et omfang svarende til to gange to grundkursusdage.

De to gange to kursusdage skal afvikles adskilt, så ansøgerne har tid og mulighed for at reflektere over undervisningen og blandt andet inddrage egne børn i, hvad det indebærer at være plejefamilie.

Grundkurset skal som minimum omfatte følgende indhold:

- Familiens opgave med at drage omsorg for et plejebarns særlige behov og udvikling. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om, hvad det vil sige at være plejefamilie, hvordan de kan skabe trygge og stabile rammer samt at forstå, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken
- Børns udvikling og betydningen af omsorgssvigt. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om børns udvikling, betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer, betydningen af tilknytning og mentalisering, inddragelse og selvbestemmelse samt betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse
- Samarbejde med plejebarnets netværk og andre relationer. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om betydningen af at støtte barnet i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen samt støtte barnet i kontakten til den biologiske familie og øvrige sociale relationer
- Samarbejde med offentlige myndigheder og fagpersoner. Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen, hvilket blandt andet indebærer, at oplysninger om ansøgers kompetencer fra deltagelse i grundkurset indgår i socialtilsynets samlede vurdering af ansøgers forudsætninger og forventede evne som plejefamilie.

Socialtilsynene indsamler således viden om ansøgerne under grundkurset, som de inddrager i vurderingen af ansøgerne. Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation, kropssprog og sociale kompetencer observeret under gennemførelsen af grundkurset.

Med henblik på at understøtte en ensartet afvikling af grundkurset i at være plejefamilie på tværs af de fem socialtilsyn er der udarbejdet denne underviservejledning. Vejledningen under-

støtter endvidere, at grundkurset kan afvikles i overensstemmelse med kravene i bekendtgørelsen, jf. ovenstående. Samtidig er materialet udarbejdet, så det er muligt at tilgodese lokale behov og forandringer over tid.

Underviservejledningen fremgår også af Social- og Boligstyrelsens hjemmeside:

[Find underviservejledningen på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside her](#)

Underviservejledningen består af to dele:

Del 1. Om grundkurset:

I første del af underviservejledningen beskrives en række generelle forhold vedrørende formål og tilrettelæggelse af undervisningen.

Del 2. Vejledning til gennemførelse af grundkursets fire undervisningsdage:

Anden del af underviservejledningen består af vejledning til gennemførelse af undervisningen for hver af de fire grundkursusdage. Vejledningen indeholder:

- Instruktioner til undervisere i forhold til oplæg, øvelser, gruppedrøftelser mv.
- Dias – som er indeholdt i vejledningsmaterialet og findes i PowerPoint-format.
- Noter til dias med baggrundsviden til underviser, formuleret som centrale pointer, der skal formidles til ansøgerne.
- Relevant litteratur.

Del 1. Om grundkurset

1. Grundkursets formål

I det følgende beskrives formål og indhold i *Grundkursus i at være plejefamilie*. Først beskrives den ene del af formålet, som er at ruste ansøgerne til opgaven, herunder læringsmål og indhold i grundkurset. Derefter beskrives den anden del af formålet, som er, at grundkurset skal give socialtilsynet informationer om ansøgernes kompetencer. Afslutningsvist beskrives indholdet i grundkurset.

1.1. Ruste ansøgerne til opgaven

I forhold til at ruste plejefamilierne til opgaven, peger forskning på, at det er vigtigt, at nye plejefamilier får viden om rollen som plejefamilie¹. Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet et trygt og godt hjem, men også skal fremme god adfærd i samspil med mange forskellige aktører. Plejeforældres rolle er anderledes end biologiske forældres, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, som de kan og vil påtage sig. De skal også have viden om børn og unge i udsatte positioner og redskaber til at støtte dem i en positiv udvikling. Børn i plejefamilier kommer fra mange forskellige baggrunde, og de har ofte oplevet traumatiserende hændelser og haft dårlige oplevelser ift. skole, hjem og/eller nærmiljø. Jo bedre forberedt plejefamilien er til at imødegå barnets behov, des større chance er der for, at barnets udvikler sig positivt.

Det er desuden vigtigt, at træningen bidrager til, at de bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres rolle som plejefamilie. Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og "præ-træning" hjælper dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv, hvad det kræver at være plejefamilie, og hvilke forventninger der er til dem i forhold til at kunne samarbejde med barnets eller den unges familie og med myndigheder.

Det fremhæves også, at træningen skal give *mulighed for aktivt at tilegne sig konkrete færdigheder*, så kommende plejeforældre fra starten kan få opbygget en god redskabskasse af kompetencer i forhold til at imødekomme barnet eller den unges behov. Undervisning, hvor *delta-gerne inddrages aktivt og som giver mulighed for hands-on læringsaktiviteter*, og som indeholder *hjemmeopgaver, rollespil og øvelser*, hvor de har mulighed for konkret at afprøve det lærte, fx ift. egne børn, er mest effektive og bedre, end tilgange, hvor de mere passivt modtager information via oplæg, artikler, film mv.

Træningsprogrammer bør desuden, ifølge forskningen, give plejefamilierne mulighed for at træne/øve de nye færdigheder, via *observation og feedback* og *rollespil*, fordi plejeforældrene

¹ Strickler, A. Trunzo, A. C. (2016): "Why foster parent pre-service Training is so important: What foster parents gain from learning about foster care before a child enters their home". Journal Article. Published: March-April 2016. Fostering Families Today Vol. 16, No. 1, p. 12-13. Adoption Today and Fostering Families Today Magazines; Kaasbøll, J. Lassemo, E., Melby, L. (2018): "Modulbasert oplæring for plejefamilier. En videnssammenstilling", SINTEF.

derigennem kan udforske deres følelser og reaktioner i støttende omgivelser og få gode råd til, hvordan de kan håndtere et barn eller den unges adfærd.

Læringsmål

Der er opstillet 2-3 læringsmål for hver dag i grundkurset. Læringsmålene vedrører ansøgeres *viden om, indsigt i og forståelse for*. Det er blandt andet *viden om* teori og lovgivning, fx viden om omsorgssvigt og udviklingstraumers betydning for et plejebarn eller viden om lovgivning ift. barnets kontakt og samvær, *indsigt i* samarbejdsprocesser, roller og ansvarsfordeling, fx i samarbejdet med anbringende kommuner omkring matchning, og *forståelse for* noget, fx vigtigheden af at støtte et barn eller en ung i forhold til skolegang.

Færdigheder, forstået som at ansøgerne kan anvende det lærte og opnår konkrete færdigheder i forhold til at støtte et barn eller en ung, kræver, at det lærte kan overføres til nye situationer, eller problemer, som svarer til allerede kendte. Dette vil først ske, når ansøgerne får erfaringer som plejefamilie. I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at grundkurset har sammenhæng til den intensive støtte, som plejefamilier skal tilbydes i starten af en anbringelse. I forbindelse med den intensive støtte vil ansøgerne få råd og vejledning ift., hvordan de i praksis, fx kan have en mentaliseringsbaseret tilgang til og støtte barnet eller den unge i forhold til skolegang. Her vil de således kunne træne færdigheder.

Læringsmålene fremgår af vejledningen til afvikling af de enkelte kursusdage.

Informationer til socialtilsynet om ansøgernes kompetencer

Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen som plejefamilie, hvilket indebærer, at oplysninger om ansøgers kompetencer fra deltagelse i grundkurset indgår i socialtilsynets vurdering af ansøgerne. Socialtilsynet skal således indsamle viden om ansøgerne under grundkurset, som skal inddrages i den samlede vurdering af ansøgers forudsætninger og forventede evne som plejefamilie.

Intentionen er, at der er et brugbart tilbageløb af informationer om ansøgerne, der er nyttige for selve godkendelsen. Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation, kropssprog og sociale kompetencer, som er observeret under gennemførelsen af grundkurset.

Rammen for indhentning af oplysninger om ansøgerne fremgår af lov om socialtilsyn § 6, som angiver, at det er en betingelse for godkendelse, at plejefamilien har fornøden kvalitet. Det fremgår endvidere, af bekendtgørelse om socialtilsyn § 10, at socialtilsynet ved vurderingen af, om en plejefamilie har den fornødne kvalitet, skal anvende kvalitetsmodellen. De oplysninger, som socialtilsynet indsamler om ansøgerne fra deltagelse i grundkurset, skal således være relevante i forhold til at belyse kvalitetsmodellens temaer, kriterier og indikatorer.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at viden fra grundkurset om ansøgers kompetencer er én af flere datakilder, der bidrager til socialtilsynets kvalitetsvurdering, og skal således sammenholdes med de øvrige oplysninger, der indhentes om ansøgerne. Socialtilsynet indhenter således også viden om ansøgerne fra bl.a. interview med henblik på afdækning af mentaliseringsressourcer, observation af familiedynamik og afdækning af evt. hjemmeboende børns perspektiver på, hvordan det er at være barn i familien.

Oplysningerne om ansøgerne fra grundkurset kan desuden medvirke til at belyse forskellige dele af kvalitetsmodellen. Det vil sige, at fx viden om ansøgerne fra undervisningen på grundkursdag 3 om betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse for børn og unge anbragt uden for hjemmet kan bidrage til at belyse, om ansøgerne kan støtte barnet i at udnytte sit

fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse, jf. kriterium 1 i kvalitetsmodellen.

I den samme undervisning kan socialtilsynet imidlertid også få viden om ansøgerne, som kan medvirke til at belyse, om ansøgerne fx kan bidrage aktivt til at opnå de mål, der er for barnets eller den unges ophold i familien, jf. kriterium 4.

2. Grundkursets indhold

Det overordnede indhold, som grundkurset som minimum skal omfatte, fremgår af bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3.

Dette overordnede indhold er konkretiseret i 13 emner, der kan undervises i på grundkurset. De konkrete emner har afsæt i *KRITH*² og er efterfølgende opdateret med ny viden fra blandt andet litteratur review, gennemgang af eksisterende uddannelseskoncepter til nye plejefamilier, primært i Danmark, Norge og Sverige, viden fra fagpersoner, input fra de fem socialtilsyn samt lovændringer som følge af barnets lov. Underviservejledningen er skrevet før barnets lovs ikrafttrædelse og dermed inden, der er udviklet en praksis efter de nye bestemmelser.

Der gøres endvidere opmærksom på, at der kan komme ændringer som følge af barnets lov i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, forvaltningsloven, lov om socialtilsyn og lov om voksenansvar. Da disse ændringer endnu ikke er foretaget af lovgiver har styrelsen gengivet bestemmelserne, som de aktuelt er gældende.

Underviservejledningen er således guidende, og omsætningen af lovgivningen i praksis skal altid bero på en konkret faglig vurdering. Social- og Boligstyrelsen bruger således lovtekstens begreber, men fortolker ikke på betydningen af begreberne. I kan søge inspiration til lovfortolkning i vejledninger til loven og i principmeddelelser fra Ankestyrelsen. Disse vil også afspejle eventuelle ændringer, der har fundet sted siden udgivelsen af underviservejledningen.

Materiale til grundkurset er baseret på et børnesyn, hvor børn og unge betragtes som aktører og handlende subjekter, der præger og deltager i verdenen ud fra deres særlige forudsætninger. At de har ret til at blive hørt, respekteret og inddraget i forhold til det, der vedrører deres eget liv. Udgangspunktet er, at børn og unge udvikler sig i samspil med omgivelserne, og at børn og unges adfærd således ikke kan ses uafhængigt af den kontekst, som barnet eller den unge er en del af.

Der tages ligeledes udgangspunkt i en ressourceorienteret tilgang, hvor der lægges vægt på at hjælpe ansøgere som plejefamilie til at have barnets perspektiv i centrum. Derudover at have øje for barnet og den unges særlige ressourcer og kompetencer med henblik på at skabe et positivt samspil.

I underviservejledningen til de fire grundkursusdage er det beskrevet, hvordan undervisningen i emnerne, på baggrund af ovenstående, gennemføres.

Nedenstående oversigt illustrerer sammenhængen mellem det overordnede indhold i grundkurset, jf. bekendtgørelsen, og fordelingen af de 13 emner på grundkursets fire dage.

² KRITH. Vejledning til Undervisere - Grundkursus for kommende plejefamilier blev udgivet i en opdateret version af Socialstyrelsen i 2011 i forbindelse med, at der med indførelsen af *Barnets Reform* kom et krav, at grundkurset for ansøgere som plejefamilie som udgangspunkt skal være gennemført inden anbringelsen af barnet eller den unge i plejefamilien. Kursusmaterialet tager afsæt i det eksisterende RUGO-materiale, der i sin tid blev udviklet af Socialministeriet, Kommunernes Landsforening samt de centrale organisationer på området. Sammen med vejledningen følger også et KRITH arbejdshefte.

Indhold, jf. bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3 ³	Emner i grundkurset	Grundkursusdage			
		1	2	3	4
Familiens opgave med at drage omsorg for et plejebarns særlige behov og udvikling. <i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om, hvad det vil sige at være plejefamilie, hvordan de kan skabe trygge og stabile rammer, samt at forstå, hvilke forandringer et plejebarn vil betyde for familiestrukturen og familiodynamikken.</i>	1. Den nye familie	X			
Børns udvikling og betydningen af omsorgssvigt. <i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om børns udvikling, betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer, betydningen af tilknytning og mentalisering, inddragelse og selvbestemmelse samt betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse.</i>	2. Børns udvikling og identitetsdannelse 3. Omsorgssvigt og udviklingstraumer 4. Tilknytning og mentalisering		X X X X		
Samarbejde med plejebarnets netværk og andre relationer. <i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om betydningen af at støtte barnet i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen, samt støtte barnet i kontakten til den biologiske familie og øvrige sociale relationer.</i>	5. Tab, sorg og krise 6. Plejebarnets familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde 7. Inddragelse, selv- og medbestemmelse 8. Konfliktforståelse og kommunikation 9. Understøttelse af plejebarnets skolegang 10. Fællesskaber og relationer			X X X X X	
Samarbejde med offentlige myndigheder og fagpersoner. <i>Formålet er, at ansøgerne får indsigt og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.</i>	11. Samarbejde med anbringende kommuner 12. Samarbejde med socialtilsynet 13. Matchning	X X X	X X	X X	X X X

³ Til beskrivelse af indholdet i bilag 3 i bekendtgørelse om socialtilsyn, anvender Social- og Boligstyrelsen de terminologier og begreber som anvendes i den gældende bekendtgørelse (BEK nr. 1490 af 06/12/2023).

3. Tilrettelæggelse af undervisningen

I det følgende afsnit beskrives en række forhold, som kan indgå i socialtilsynenes overvejelser over tilrettelæggelsen af undervisningen. Grundkursets opbygning og indhold samt undervisningsprincipper og undervisningsmetoder beskrives. Beskrivelserne tager dels udgangspunkt i KRITH, og dels i input fra de fem socialtilsyn. Derudover er der hentet inspiration ift. tilrettelæggelsen af undervisningen i underviservejledningen fra det svenske uddannelseskoncept for plejefamilier⁴.

En række forhold omkring deltagerne, herunder hold størrelser, omkring undervisere (underviserressourcer og underviserkompetencer), den løbende evaluering og den praktiske tilrettelæggelse, bliver også beskrevet, og kan med fordel indgå i overvejelserne vedrørende tilrettelæggelsen af grundkurset. Forholdene baserer sig på socialtilsynenes erfaringer med afholdelsen af grundkurset og kan anvendes som inspiration i den lokale tilrettelæggelse af kurserne.

I kapitlet beskrives således overvejelser i forhold til:

- 3.1. Grundkursets opbygning og indhold
- 3.2. Undervisningsprincipper
- 3.3. Undervisningsmetoder
- 3.4. Deltagere
- 3.5. Undervisere
- 3.6. Evaluering af undervisningen
- 3.7. Praktiske forhold omkring tilrettelæggelsen.

3.1. Grundkursets opbygning og indhold

Formålet med grundkurset er at ruste ansøgerne til opgaven og give socialtilsynet informationer om plejefamiliernes kompetencer. Grundkurset skal, jf. bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3, have et omfang, der svarer til to gange to grundkursusdage.

De to gange to kursusdage skal afvikles adskilt, så ansøgerne har tid og mulighed for at reflektere over undervisningen, og så de mellem kursusdage blandt andet kan inddrage egne børn i, hvad det indebærer at være plejefamilie. Mellem de to kursusmoduler skal socialtilsynet også aflægge besøg i ansøgernes hjem. Det overordnede indhold i grundkurset fremgår af bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3. Dette er konkretiseret i nærværende undervisningsvejledning, hvor det er beskrevet, hvilke konkrete emner grundkurset kan indeholde, og hvordan undervisningen på de fire kursusdage, på baggrund af ovenstående, kan gennemføres.

Kursusdagens indhold er følgende:

- **Kursusdag 1:** Kursusdagen handler om, hvad det vil sige at være plejefamilie, hvordan ansøgerne kan skabe trygge og stabile rammer for et barn eller ung, og hvilke forandringer indflytningen vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.

⁴ Et hem at växe i - Studiehandledning för familjehemsutbildare. Socialstyrelsen, 2017

- **Kursusdag 2:** På dagen er der fokus på børns udvikling, betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer, tilknytning og mentalisering.
- **Kursusdag 3:** Dagen handler om sorg, krise og tab, om at støtte et barn eller en ung i kontakten til den deres familie, netværk og øvrige sociale relationer, kommunikation og konfliktforståelse, inddragelse og selvbestemmelse samt betydningen af skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- **Kursusdag 4:** På grundkursets sidste dag er der fokus på samarbejdet med anbringende kommuner og socialtilsynet samt matchning.

Hver kursusdag er som udgangspunkt tilrettelagt, så den svarer til en arbejdsdag på 7,4 timer, inklusive pauser. Derudover har ansøgerne forberedelse og hjemmeopgaver i forbindelse med grundkurset.

3.2. Undervisningsprincipper

Grundkurset bygger på et læringssyn, som er interaktionsbaseret og deltagerorienteret, hvor udgangspunktet er, at læring bedst sker gennem inddragelse og dialog. Det vil sige, at formidlingen og sproget skal være tilgængeligt og tage udgangspunkt i hverdagsbegreber. Den teoretiske viden skal formidles med eksempler fra hverdagssituationer, så indholdet knytter an til deltagernes oplevelser af egen hverdag.

Didaktisk arbejdes der med *transfer* i undervisningen, altså fokus på hvilke faktorer der fremmer, at det, der læres i undervisningen, efterfølgende kan anvendes i dagligdagen. Transfer beskæftiger sig med de individuelle forudsætninger for at lære, undervisningen og den kontekst, som læringen skal anvendes i. Det betyder bl.a., at den lærende kan opleve et behov for den viden, der undervises i. Det betyder også, at deltagerne skal medinddrages i undervisningen, og at undervisernes formidling af indholdet har stor betydning. Med dette udgangspunkt arbejdes der med eksemplarisk læring, hvilket indebærer brug af øvelser og cases om livet som plejefamilie, der kobles til eksempler fra hverdagslivet med centrale problemstillinger og begreber i undervisningen.

Jo flere eksempler, og jo mere varieret anvendelsen af eksemplerne er i forhold til anvendelsessituationen, des større muligheder for at ansøgerne kan forbinde praksis med teori og omsætte det tillærte til egen hverdag⁵. Samtidig med at det er vigtigt, at deltagerne kan se relevansen af materialet, og at dette formidles på en let tilgængelig måde. Så er der også en forventning om, at kursisterne kan tilegne sig ny viden og indgå i undervisning på et almindeligt fagligt niveau.

Deltageraktivitet fremmer læringen

Deltageraktivitet kan fremmes på forskellige måder ved at⁶:

- Præsentere stoffet på en engagerende og udfordrende måde.
- Tilrettelægge undervisningen, så den kræver bearbejdning af stoffet.
- Lade kursisterne deltage aktivt i planlægningen af kompetenceforløbet.
- Knytte an til deltagernes forudsætninger og læringsstile.
- Anvende varierede undervisningsmetoder.
- Lade kursisterne arbejde i grupper med strukturerede planlagte opgaver.
- Lade kursisterne arbejde med relevante problemer i projektarbejde.

⁵ Wahlgren, Bjarne, 2009: "Transfer mellem uddannelse og arbejde". Nationalt Center for Kompetenceudvikling. Århus Universitet, i KRITH

⁶ Wahlgren, Bjarne, 2014: "Pædagogiske perspektiver på erhvervsrettet voksenuddannelse". Nationalt Center for Kompetenceudvikling. Århus Universitet.

Forskellige læringsstile

I tilrettelæggelsen af undervisningen er det væsentligt at være opmærksom på, at deltagerne kan have forskellige læringsstile, og derfor indlærer på forskellige måder.

Dette kan være:

- Visuelt – man husker, hvad man ser (PowerPoint-billeder, flipcharts, video, filmoversigter, tabeller, billeder osv.).
- Auditiv – man lærer ved at høre (oplæg, historier, tekster mv.).
- Kinæstetisk – man lærer ved at bruge kroppen (rollespil, empatiøvelser, praktiske øvelser, drama mv.).
- Taktile – man lærer ved at bruge hænderne.

De fleste mennesker bruger flere sanser til at lære, men man kan have forskellige præferencer. Enhver læringssituation bør give mulighed for at tilgå det ud fra de forskellige læringsstile. Ved at give deltagerne mulighed for at vælge den indgang til nyt stof, som passer bedst med den enkelte persons læringsstil, vil man kunne skærpe interessen for stoffet og give de lærende mulighed for succesoplevelser. Læringsudbyttet øges også ved at stimulere og bruge forskellige sanser. Det er således en fordel at bruge forskellige undervisningsmidler og -metoder.

Positivt læringsmiljø

Enhver læring er præget af læringsmiljøet. Læringsmiljøet er de sociale relationer, som indgår i undervisningen. Læringsmiljøet har betydning for deltagernes engagement, deres villighed til at indgå aktivt i undervisningen – og dermed deres læringsudbytte. Det er derfor afgørende for læringen, at læringsmiljøet er positivt og tolerant.

Et godt læringsmiljø er karakteriseret ved følgende forhold:

- Respekt for den enkelte og de enkeltes forskelligheder.
- Tryk og tillidsfuld kommunikation mellem lærer og kursister og mellem kursisterne.
- Højt lærerengagement, hvor underviserne synes, at undervisningen er vigtig.
- Fælles forståelse mellem underviserne og kursister for det, der skal læres.
- Høj grad af deltagerinvolvering og deltageraktivitet.
- God planlægning og klar styring af undervisningen.
- Tydelige mål for undervisningen.
- Klare standarder for, hvad der forventes af deltagerne.
- Differentieret og løbende feedback og anerkendelse.
- Gruppetilhørsforhold blandt kursisterne.

Underviserne selv har afgørende betydning for læringsmiljøet. Et trygt læringsrum kan blandt andet understøttes ved, at underviserne bruger sig selv som rollemodel, er nysgerrige på deltagernes perspektiver, er inviterende, viser engagement og byder ind med sig selv.

Desuden har de fysiske rammer betydning. I den forbindelse er det blandt andet væsentligt, at lokalerne er rare at være i, at der er lys og plads, og at lokalerne understøtter mulighed for at skabe de rette læreprocesser.

At skabe et trygt læringsrum, når deltagerne samtidig vurderes

Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen. Dette indebærer blandt andet, at oplysninger om ansøgers kompetencer fra deltagelse i grundkurset indgår i socialtilsynets samlede vurdering af, om ansøgerne kan godkendes som plejefamilie.

Socialtilsynene indsamler viden om ansøgerne fra deltagelsen i grundkurset, som de inddrager i vurderingen af ansøgerne. Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation, og sociale kompetencer, som bliver observeret under gennemførelsen af grundkurset (bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3).

For at kunne skabe et trygt læringsrum under disse betingelser er det væsentligt, at der er tydelighed og åbenhed om formålet. Det er også vigtigt, at det er klart for ansøgerne, at socialtilsynet er forpligtet til at anvende den viden, som de indsamler om deltagerne, og hvordan denne viden anvendes og indgår i vurderingen af ansøgerne.

Det kan, i den sammenhæng, fremhæves over for deltagerne, at det er intentionen, at den viden, som socialtilsynet får om deltagerne via kurset, skal være med til at kvalificere vurderingen af ansøgernes kompetencer. I kraft af at socialtilsynene skal afvikle grundkurset, giver socialtilsynet mere tid sammen med ansøgerne og mulighed for at opleve ansøgerne i flere forskellige sammenhænge, hvilket åbner op for at få et mere nuanceret billede af ansøgers kompetencer.

Det kan også fremhæves, at et væsentligt fokus for socialtilsynet er, sammen med ansøgeren, at vurdere, hvilken plejeopgave ansøgerne kan varetage – og ikke alene, om de kan godkendes som plejefamilie. Såfremt der er nogle særlige forhold, som socialtilsynet har hæftet sig ved under kurset, vil disse blive drøftet det med den enkelte ansøger/ familie i den videre godkendelsesproces.

Endvidere kan det fremhæves, at de observationer, som socialtilsynet gør sig om deltagerne på grundkurset, aldrig kan stå alene. De vil indgå som en af flere datakilder i den videre dialog om godkendelsen og i den samlede vurdering.

At undervise voksne

Inden for voksenuddannelse peges der på, at voksne lærer bedst, når de får medansvar for læringen, og når det, som de skal lære, er meningsfyldt for den enkelte deltager⁷.

I det svenske materiale til grunduddannelse af plejefamilier *Et hem att växa*⁸ fremhæves følgende vigtige principper for voksenuddannelse (egen oversættelse):

- Voksne skal forstå, hvorfor de skal lære.
- Voksne ser sig selv (og vil have andre til at se dem) som ansvarlige og selvstyrende og kan reagere stærkt, hvis dette ikke respekteres.
- Deltagernes erfaring er det største aktiv i voksenuddannelse. Øvelser, gruppediskussioner og rollespil fungerer bedre end kun teoretisk undervisning.
- Deltagernes parathed og interesse for at lære er tæt forbundet med at det, der undervises i, er umiddelbart brugbart i forhold til arbejdspladsen eller i livet.
- Voksne motiveres mest af indre forstærkere, såsom at blive bedre til deres arbejde, få et bedre selvværd, bedre livskvalitet mv.

På denne baggrund er det væsentligt at have fokus på følgende strategier, der kan understøtte undervisningen:

- Motivation – gøre indholdet i undervisningen meningsfuldt og vigtigt for dem.
- Aktivering – understrege, at deltagernes egen aktive deltagelse og bidrag er af stor betydning, både i undervisningen og i forhold til hjemmeopgaver.
- Konkretisering – gøre indholdet konkret og praksisnært.
- Individualisering – opmuntre deltagerne til at bidrage med oplevelser og refleksioner.

3.3. Undervisningsmetoder

For at stimulere refleksion og give indsigt i børn og unge anbragt uden for hjemmet og plejefamiliers situation, samt for at stimulere læring og variation – og for at nå så mange som muligt af kursUSDeltagerne – bruges følgende forskellige undervisningsmetoder:

⁷ Knud Illeris, *Voksenuddannelse som masseuddannelse – disciplinering til fleksibilitet* (2000)

⁸ Socialstyrelsen, 2012. *Ett hem att växa i. Familjehemmets bok. Grundutbildning för jour- och familjehem*. Socialstyrelsen.

Mundtlige oplæg

Hvert emne indeholder korte mundtlige oplæg fra underviser, hvor der formidles viden fra forskning eller dokumenteret erfaring. Til brug for afviklingen af de mundtlige oplæg er der udarbejdet PowerPoints og undervisernoter. I noterne er der angivet væsentligste pointer og budskaber i oplægget. Såfremt der er mulighed for det, kan det også overvejes at invitere en plejefamilie med, fx på den sidste kursusdag, som fortæller om deres oplevelse af at være en plejefamilie.

Øvelser

Øvelserne i grundkurset er forskellige i indhold, form og formål. Fælles for øvelserne er, at de skal give deltagerne mulighed for at være aktive og deltagende i undervisningen og inddrage deres egne perspektiver og erfaringer. Formålet med øvelserne er desuden at fremme ansørgernes refleksioner i forhold til, hvad de som familie kan tilbyde børn og unge med behov for anbringelse eller støtteophold uden for hjemmet, og hvilken betydning det vil få for dem som familie, de voksne og børnene, at blive plejefamilie.

Underviserne faciliterer og er ansvarlige for gennemførelse af øvelserne. Det er vigtigt, at underviserne rammesætter øvelser og giver tydelige instruktioner, så det er klart for deltagerne, hvad der er formålet med øvelsen, og hvordan den skal udføres.

I grundkurset anvendes der både individuelle øvelser og gruppeøvelser:

- **Individuel refleksion:** Deltagerne opfordres til at reflektere individuelt. Formålet er, at ansørgerne reflekterer over egne oplevelser og følelser.
- **Gruppedrøftelser:** Det er et opmærksomhedspunkt, at nogle personer finder det vanskeligt at tale i større grupper og er mere tilpasse med at være i en mindre gruppe. Drøftelser i grupper kan understøtte, at alle kommer til orde. Gruppedrøftelser er også hensigtsmæssige, hvis der er flere forskellige spørgsmål, der skal fremhæves. I den forbindelse er det vigtigt at dele spørgsmålene op og give tydelige instruktioner.
- **Bikuber:** Denne type øvelse er nem at gennemføre og tager ikke så lang tid, da det ikke er nødvendigt, at deltagerne flytter sig. Øvelsen gennemføres ved, at deltagerne vender sig mod sidemanden og diskuterer et spørgsmål i nogle minutter.
- **Cases:** Cases anvendes som oplæg til ovenstående øvelser. Øvelsen indledes med, at underviser læser en case højt for deltagerne. Det kan handle om, at deltagerne skal leve sig ind i en situation, og cases kan også bruges som udgangspunkt for efterfølgende drøftelser.
- **Værdiansættelse:** I denne type øvelse skal deltagerne tage stilling til forskellige udsagn. En vigtig funktion ved værdiansættelsesøvelser er, at det giver deltagerne mulighed for at blive bevidste om deres holdninger.

Film

I undervisningen på grundkurset indgår der flere film og filmklip. Film kan udgøre et godt grundlag for refleksioner og diskussioner. De film, der indgår i grundkurset, skal understøtte, at deltagerne får indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie og drage omsorg for et barn eller ung anbragt udenfor hjemmet. Herunder skal filmene understøtte, at deltagerne får forståelse for, hvilke forandringer det kan få for familiestrukturen og familiedynamikken at blive plejefamilie. De anvendte film kan downloades fra Social- og Boligstyrelsens hjemmeside.

Filmen *Tilknytning til havs* er udviklet af Center for Mentalisering og kan downloades på centrets hjemmeside.

3.4. Deltagere (ansøgere)

Det forventes, at deltagerne på kurset – ansøgerne – erfaringsmæssigt vil være en meget sammensat gruppe. De fleste deltagere vil være uden erfaring som plejefamilie. Der kan dog være enkelte ansøgere, som tidligere har været plejefamilie.

Ansøgerne kan fx have mere eller mindre forudgående viden om børns udvikling, omsorgssvigt mv. og mere eller mindre erfaring med børn og unge i udsatte positioner. Underviserne skal have en opmærksomhed på, at ansøgerne således kan have meget forskellige kompetencer og viden.

Det er vigtigt, at underviserne tager højde for dette og fremhæver, at mangfoldigheden kan være en styrke; at der er brug for mange forskellige typer familier, og at, uanset erfaring og kompetencer, så er det nyt for alle deltagere at skulle være plejefamilie.

Det er også vigtigt, at underviserne i starten af kursusforløbet skaber sig et overblik over, hvilken baggrund, erfaring og forventninger ansøgerne har til grundkurset. På den måde kan underviseren tage afsæt i deres forskellige forudsætninger og tilrettelægge undervisningen, så den bliver udbytterig og relevant for alle.

Holdstørrelse

Erfaringer fra de fem socialtilsyn peger på, at en holdstørrelse på 16 til 20 deltagere (max. 25) er mest hensigtsmæssig. Baggrunden for dette er primært, at en stor del af undervisningen er baseret på dialog og diskussioner. Holdstørrelsen har betydning for kursisternes mulighed for at komme til orde i disse sammenhænge og fx fremlægge deres refleksioner, hvilket er væsentligt, både i forhold til ansøgernes læringsproces og af hensyn til socialtilsynets mulighed for at få viden om deltagerne.

Som underviser kan det også være vanskeligt at etablere et trygt læringsmiljø, hvor alle deltagere kommer til orde. Dette kan særligt være en udfordring i forhold til deltagere, som ikke har deltaget i holdundervisning i mange år, og som kan have dårlige erfaringer fra fx deres egen skoletid.

Små holdstørrelser kan på den anden side medføre en begrænset dynamik, manglende synergi og sårbarhed. Ansøgerne kan fx have sværere ved at finde nogle, som de kan spejle sig i, erfaringsmæssigt, såvel som familiemæssigt. Ligeledes bliver læringsrummet ofte mere intimt ved små holdstørrelser. Det stiller krav til underviserne i forhold til, at ansøgerne ikke bliver mere personlige over for hinanden, end de egentlig har lyst til.

3.5. Undervisere

På baggrund af socialtilsynenes erfaringer er der i det følgende beskrevet, hvad der er vigtigt at være opmærksom på i forhold til underviserkompetencer, samarbejdet mellem undervisere og underviserressourcer.

Underviserkompetencer

Undervisere bør have viden om didaktik og have kompetencer til at formidle fagstof på en tilgængelig måde, herunder at kunne bruge flere værktøjer, så undervisningen bliver levende og vedkommende. Ved *værktøjer* menes, at underviserne bør være i stand til at bruge forskellige metoder og fx afvikle små øvelser, der kan påvirke gruppedynamikken, hvis den er uhensigts-

mæssig. Underviserne bør også kunne tilpasse undervisningen efter deltagerne forudsætninger og kunne favne kursister med vidt forskellige forudsætninger for at være i en undervisningssituation.

Undervisere bør være fagligt velfunderede med bred viden om og erfaring fra arbejdet med udsatte børn og unge samt plejefamilieområdet. Praktiserfaring er blandt andet vigtig i forhold til at kunne trække på konkrete eksempler fra praksis og tydeliggøre væsentlige pointer for deltagerne. Deltagerne har typisk forskellige forudsætninger, og derfor er det vigtigt med konkrete eksempler.

Undervisere bør kunne tage ledelsen i undervisningslokalet og, på en anerkendende måde, tage styring af gruppen, så der skabes et godt læringsmiljø for alle, uanset ansøgernes faglige, sociale og personlige forudsætninger. Undervisere bør i den forbindelse også kunne "lukke ned" for kursister og tage ansvar for, at alle føler sig trygge i undervisningsrummet.

Undervisere bør være rollemodel i forhold til at være den gode samarbejdspartner og bl.a. være nysgerrig og interesseret i ansøgernes perspektiver. Undervisere bør også turde give noget af sig selv og herigennem skabe et rum, hvor det er muligt for ansøgerne at turde stille svære spørgsmål.

Undervisere bør være interesseret i at udvikle egne kompetencer og udvikle undervisningsmaterialet. Herunder bør undervisere følge med i den faglige udvikling, nye teorier mv.

Underviserressourcer

Erfaringsmæssigt anbefales det, at der indgår to undervisere i afviklingen af et grundkursus. Baggrunden er følgende:

- **Kontinuitet:** Det sikres, at kurset kan gennemføres i tilfælde af fx sygdom.
- **Sparring:** Underviserne kan supplere og give faglig/procesmæssig sparring til hinanden, hvilket forventeligt giver tryghed for undervisere og ansøgere under kurset.
- **Synergi:** Undervisernes forskellige baggrunde og erfaringer giver mulighed for vekselvirkningen imellem underviserne og mulighed for at skabe et levende undervisningsmiljø. Undervisernes indbyrdes kommunikation kan virke som et spejlbillede for kursisterne på det gode samarbejde.
- **Vurdering:** Validiteten af de indsamlede oplysninger om ansøgerne kan øges ved, at der er to undervisere, som har iagttaget og noteret indtryk af ansøgerne undervejs i undervisningen.

Samarbejde mellem underviserne

Undervisernes gensidige interaktion har, i sagens natur, betydning for afviklingen af undervisningen, og for hvorvidt fordelene ved at være to undervisere udnyttes optimalt. Det er i den forbindelse vigtigt, at underviserne respekterer og udnytter hinandens styrker og svagheder og har en klar ansvars- og rollefordeling, der bl.a. omfatter klare aftaler om, hvordan man supplerer hinanden og interagerer i forløbet. Der er især tre områder, som man skal være opmærksom på, når flere personer har et fælles ansvar for et undervisningsforløb.

Det er for det første *meningsforskelle*, der handler om, at underviserne ikke bør argumentere indbyrdes foran deltagerne. Det kan dog være en fordel, hvis meningsforskelle mellem undervi-

serne bevidst kan medvirke til at nuancere, fx forskellige perspektiver. For det andet er der undervisernes *forskellige kompetencer*, herunder fx faglig baggrund og erfaring. Forskelligheder kan komme ansøgerne til gode i undervisningen som eksempler på, at der kan være forskellige perspektiver på en given problemstilling. For det tredje kan underviserne udvikle en form for tavs kommunikation. Det kan fx være, at bestemte tegn betyder, at der er behov for en pause, at der er behov for at gennemgå noget en ekstra gang, eller at undervisningen er kørt ud på et sidespor.

3.6. Evaluering af undervisningen

Evaluering af undervisningen udgør et vigtigt grundlag for løbende at fastholde og udvikle kvaliteten i undervisningen. Der er gode faglige grunde til at evaluere, da evaluering kan medføre dynamik, udvikling og nyskabelse i forhold til undervisningen.

Grundlæggende handler det om at overveje og fastlægge, hvorfor, hvad og hvordan der skal evalueres. Formålet kan fx være at evaluere *tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen*. Fokus er her at få viden om, hvordan de benyttede undervisningsmidler, metoder og arbejdsformer har virket, hvilket kan give et grundlag for at forbedre metoderne i undervisningen.

Formålet kan også være at evaluere *ansøgernes udbytte* af undervisningen. Her er der fokus på at få viden om, hvad deltagerne har lært, hvilket kan medvirke til at styrke deltageres læring/udbytte. Det er målene for deltageres læringsproces, der her er i fokus. Det kan både være grundkursets læringsmål og deltageres egne personlige og faglige mål.

Der findes mange forskellige evalueringsmetoder. Hvilken metode, der er mest hensigtsmæssig, vil afhænge af formålet med evalueringen, og hvad der skal evalueres.

Der kan blandt andet hentes inspiration i *KRITH*⁹.

3.7. Praktiske forhold i tilrettelæggelsen

I tilrettelæggelsen skal der tages højde for, at de fysiske rammer understøtter undervisningen, herunder om der er mulighed for såvel plenum- som gruppedrøftelser.

Bordopstillingen afhænger overordnet af, hvad formålet med undervisningen er. Skal deltagerne fx arbejde med gruppeøvelser, eller skal der afholdes et oplæg, hvor der er behov for at deltagerne kan se PowerPoints? Det er generelt hensigtsmæssigt, at alle deltagerne kan have øjenkontakt med hinanden. Deltagerne kan fx sidde i en cirkel eller i en hestesko med eller uden et bord. Opstilling i øer kan erfaringsmæssigt også fungere godt. Dette giver en naturlig opdeling, når der skal være diskussion i grupper. Ændringer i lokalet og bordopstillinger kan også bringe afveksling og dynamik ind i undervisningen.

⁹ KRITH. Vejledning til Undervisere. Grundkursus for kommende plejefamilier. Socialstyrelsen, 2012

Del 2. Vejledning til gennemførelse af grundkursets fire dage

De følgende afsnit omfatter vejledning til gennemførelse af grundkursusdag 1-4.

Beskrivelsen af hver kursusdag følger den samme systematik og indeholder en detaljeret vejledning til, hvordan undervisningen kan gennemføres:

Hver kursusdag omfatter et antal emner, som skal formidles til ansøgerne.

- Til hvert emne er der tilhørende dias og noter.
- Noterne er formuleret som centrale pointer, der formidles til ansøgerne.

De illustrerede dias i vejledningen kan downloades i PowerPoint-format på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside, og socialtilsynene kan påføre egne logoer.

I vejledningen anvendes der forskellige typografier med henblik på at tydeliggøre, hvad underviseren skal anvende teksten til.

Forklaring af typografier:

- Alle direkte instruktioner til underviser er skrevet i typografien *kursiv*. Instruktionerne er til undervisers eget brug.
- I forlængelse af alle øvelser er formålet beskrevet, så det er tydeligt for underviserne, hvordan de kan støtte ansøgerne i at få udbytte af øvelsen.

Det er vigtigt, at undervisere forholder sig til materialet og gør det til sit eget.

I vejledningen er der flere steder konkrete eksempler, der understøtter materialet. Undervisere kan imidlertid med fordel anvende egne eksempler for at understøtte ansøgernes forståelse og forankring i praksis.

1. Grundkursusdag

Kursisternes forberedelse til dagen

- ❖ Artikel (1) *Plejefamilien – et fælles projekt* af Tina Andersen og Pia Harritz skal være læst – og skal derfor være sendt til kursisterne inden kursusstart.

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Post-it i forskellige farver.
- ❖ Papir og blyant til gruppearbejde.
- ❖ Notesbog til ansøgerne.
- ❖ Flipover eller tavle til grupper og undervisers kommentarer.
- ❖ Følgende film skal være klar:
 - “Plejefamiliens roller og opgaver”.
 - “Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre”.
 - “Forandringer for egne børn”.
- Link til film: Film om at være plejefamilie
- ❖ En meget lang snor til barometerøvelsen og et skilt med påskriften *Kald* samt et skilt med påskriften *Profession*.
- ❖ Underviseres egen *Familiepakke*. Familiepakken skal bruges i forhold til introduktion til hjemmeopgaven sidst på dagen – som et eksempel på, hvordan en Familiepakke kan se ud, og hvad den kan indeholde.

Program (til undervisers eget brug)

Tid	Indhold	Afsat tid
08.30-10.00	Velkomst • Grundkursets formål • Grundkursets indhold • Gensidig præsentation • Etiske spilleregler • Forventningsafstemning • Notesbogen	90 minutter
10.00-10.15	Pause	15 minutter
10.15-12.00	Hvad skal en plejefamilie kunne • Børn og unges perspektiver (oplæg og øvelse). • Plejefamiliers perspektiver (film og refleksionsøvelse). • Forskningsmæssige perspektiver (oplæg) • Lovgivningsmæssige rammer (oplæg). • Forskellige typer af plejefamilier (oplæg).	105 minutter

Tid	Indhold	Afsat tid
12.00-12.45	Frokost	45 minutter
12.45-14.00	Forandringer for familien • Intro. – om forskellighed i alle familier (oplæg). • Familiestruktur og familiedynamik (øvelse). • Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre (film og oplæg). • Forandringer for egne børn (Film, øvelse og oplæg).	75 minutter
14.00-14.15	Pause	15 minutter
14.15-15.15	At være en offentlig familie (oplæg). • Kald vs. Profession (Øvelse).	60 minutter
15.15-15.25	Pause	10 minutter
15.25-15.30	Opsamling på dagens emne • Opsummering af læringsmål og dagens emne.	5 minutter
15.30-15.45	Hjemmeopgave – Familiepakken	15 minutter
15.45-16.00	Afrunding af dagen	15 minutter

1.1. Velkomst til grundkurset og til dag 1

Underviser byder velkommen til Grundkursus i at være plejefamilie. I velkomsten indgår følgende:

- Kort præsentation af underviserne (undervisere præsenterer sig selv mere uddybende lidt senere).
- Praktiske informationer om stedet (parkering, toiletter, rygning etc.).
- Praktiske informationer omkring grundkurset (fremmøde, fravær, afbud o.lign.).

Derefter præsenteres formålet med grundkurset og det overordnede indhold i grundkursets fire dage. Alle læringsmål fremgår af noter til dias om formålet. Underviser kan vælge at præsentere dem. I så fald skal der udarbejdes supplerende dias.

Herefter er der gensidig præsentation. Underviserne starter præsentationen i plenum og skaber en rolig og tillidsfuld stemning. Underviser er nysgerrigt spørgende i forhold til ansøgernes svar og understøtter processen, så ansøgerne oplever et trygt rum at være i. Derefter gennemgås de etiske spilleregler under grundkurset.

Dernæst er der forventningsafstemning. Ansøgers forventninger noteres på flipover. Flipover gemmes, så den kan bruges til afslutningen på kursusdag 4.

Afslutningsvis introduceres til notesbogen. Ansøgerne opfordres til at bruge den til at skrive noter, opmærksomheder og refleksioner undervejs i undervisningen. Det at notere bliver en vigtig del af deres opgave som plejefamilie, da de fx skal observere og beskrive barnet til samarbejdspartnere, fx i kommunen.

KURSUSDAG 1

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Dias 1: Kursusdag 1 – grundkursus i at være plejefamilie
Ingen noter.

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Velkommen

Dias 2: Grundkursus i at være plejefamilie

Ingen noter.

Grundkursets formål

FORMÅLET MED GRUNDKURSET

- At ruste ansøgerne til opgaven.
 - Viden om rollen som plejefamilie.
 - Viden om børn og unge i udsatte positioner og viden om, hvordan de skaber positive interaktioner og støtter barnet eller den unge i en positiv udvikling.
 - Blive følelsesmæssigt og mentalt forberedt på opgaven.
- Give socialtilsynet viden om ansøgers kompetencer.

- Gennem øvelser, oplæg, drøftelser, film m.v. – dialog, inddragelse, refleksion og interaktion.

Dias 3: Formålet med grundkurset

Noter

Det er vigtigt, at ansøgerne kender grundkursets formål, så der kan ske en forventningsafstemning til, hvad grundkurset indeholder, herunder at formålet med grundkurset er todelt.

Formål med grundkurset. Centrale pointer:

- Der er to formål med grundkurset:

Dias 3: Formålet med grundkurset

- At ruste ansøgerne til opgaven.
- At socialtilsynet får information om ansøgerens kompetencer, jf. lov om socialtilsyn § 5a.

At ruste ansøgerne til opgaven:

I dette ligger der flere ting. Ansøgere skal:

- Have viden om rollen som plejefamilie.
- Have viden om børn og unge i udsatte positioner, og viden om, hvordan de skaber positive interaktioner og støtter barnet eller den unge i en positiv udvikling.
- Blive følelsesmæssigt og mentalt forberedt på opgaven.

Ad. Viden om rollen som plejefamilie:

- Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet eller den unge et trygt og godt hjem, men også skal fremme god udvikling og trivsel i samspil med mange forskellige aktører. Plejeforældres rolle er anderledes end barnets eller den unges forældre, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, de kan og vil påtage sig. Herunder skal ansøgere have kendskab til de forandringer i deres familie, de vil opleve i forbindelse med at blive godkendt som plejefamilie. At ansøgerne træffer beslutning om at blive plejefamilie på et veloplyst grundlag skal bidrage til mere kvalitet i anbringelserne, herunder bidrage til mere stabilitet i plejeanbringelserne.

Ad. Viden om børn og unge i udsatte positioner, viden om, hvordan de skaber positive interaktioner og støtter barnet eller den unge i en positiv udvikling:

- Børn i plejefamilier kommer fra mange forskellige baggrunde, og de har ofte oplevet traumatiserende hændelser og haft dårlige oplevelser ift. hjem og/eller nærmiljø, skole mv. Jo bedre forberedt plejefamilien er i forhold til at imødegå barnets eller den unges støttebehov, desto større chance er der for, at barnet eller den unge udvikler sig positivt. Det er herunder vigtigt, at plejefamilien får viden om, hvordan de kan skabe positive interaktioner med barnet eller den unge. Ansøgerne vil fx få viden om betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer. De vil få viden omkring barnets eller den unges familie og netværk og det vigtige samarbejde, der ligger her. Desuden vil de få viden om andre samarbejdspartnere i det tværfaglige samarbejde omkring barnet og den unge.

Ad. Blive følelsesmæssigt og mentalt forberedt på opgaven:

- Det er desuden vigtigt, at træningen bidrager til, at ansøgere bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres opgave som plejefamilie. Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og undervisningen, inden de bliver plejefamilie, kan hjælpe dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv, hvad det kræver at være plejefamilie, og hvilke forventninger der er til dem i forhold til at kunne samarbejde omkring barnet og den unge, herunder med familie, netværk, børne- og ungerådgivere og andre professionelle.

Give socialtilsynet informationer om ansøgernes kompetencer fra grundkurset:

- Grundkurset er en integreret del af godkendelsesprocessen.
- Det betyder, at socialtilsynene indsamler viden om ansøgerne fra deltagelsen i grundkurset, som de inddrager i vurderingen af ansøgerne.
- Oplysningerne kan blandt andet vedrøre ansøgers engagement, forståelsen for det underviste, refleksioner på baggrund af undervisningen, adfærd, kommunikation og sociale kompetencer, der bliver observeret under gennemførelsen af grundkurset (bekendtgørelse om socialtilsyn, bilag 3).

Dias 3: Formålet med grundkurset

- Det er intentionen, at den viden, som socialtilsynet får om deltagerne via kurset, skal være med til at kvalificere vurderingen af ansøgernes kompetencer. Det giver socialtilsynet mere tid sammen med ansøgerne og mulighed for at opleve ansøgerne i flere forskellige sammenhænge. Samt giver mulighed for at få et mere nuanceret billede af ansøgers kompetencer.
- Socialtilsynet bruger oplysningerne til at vurdere, hvilken plejeopgave ansøgerne kan varetage. Og ikke alene om de kan godkendes.
- Er der særlige forhold, som socialtilsynet har hæftet sig ved under kurset, vil disse altid blive drøftet med den enkelte ansøger/familie i den videre godkendelsesproces.
- De observationer mv., som socialtilsynet gør sig om deltagerne på grundkurset, vil aldrig stå alene. De vil altid indgå som én af flere datakilder i den videre dialog om godkendelsen og i den samlede vurdering.

Aktiv inddragelse i undervisningen, øvelser, film, drøftelser, refleksion mv.:

- Undervisningen er tilrettelagt, så deltagerne inddrages aktivt i form af øvelser, gruppedrøftelser og hjemmeopgaver.
- Grundkurset skal bidrage med drøftelser og diskussioner hos ansøgerne, dels på kurset i dette forum, men også under og efter kurset. Grundkurset skal bidrage til refleksion.
- Grundkurset giver ikke konkrete svar på, hvordan noget skal gøres, men skal lægge op til refleksion og efterfølgende egen-refleksion, så ansøgerne bliver mere bevidste om valg og fravalg og deres kompetencer og begrænsninger.

Læringsmål:

- Der er opstillet 2-4 læringsmål for hver dag.
- Læringsmålene handler om ansøgers *viden om, indsigt i og forståelse for*. Det er blandt andet *viden om* teori og lovgivning, fx viden om omsorgssvigt og udviklingstraumers betydning for et barnet og den unge, eller viden om lovgivning ift. kontakt og samvær. *Indsigt i* samarbejdsprocesser, roller og ansvarsfordeling, fx i samarbejdet med anbringende kommuner omkring matchning og *forståelse for* noget, fx vigtigheden af at støtte barnet eller den unge i forhold til skolegang.
- Læringsmålene er således ikke formuleret som, at ansøgerne *kan*, det vil sige: opnår konkrete færdigheder i forhold til at støtte børn eller unge i udsatte positioner. På de fire kursusdage skal ansøgerne nå gennem mange forskellige emner. Grundkurset i sig selv er ikke nok til at få konkrete færdigheder i forhold til blive plejefamilie for et barn eller en ung. Dette vil først ske, når barnet eller den unge kommer i plejefamilien.
- I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at grundkurset har sammenhæng til den intensive støtte, som plejefamilier skal tilbydes i starten af en anbringelse. I forbindelse med den intensive støtte vil ansøgerne få råd og vejledning og konkrete redskaber til, hvordan de i praksis kan støtte barnet eller den unge.

Grundkursets indhold

EMNER PÅ GRUNDKURSETS 4 DAGE

- Kursusdag 1: Den nye familie.
- Kursusdag 2: Børns udvikling og identitetsdannelse, Omsorgssvigt og udviklingstraumer, Tilknytning og mentalisering.
- Kursusdag 3: Tab, sorg og krise, barnet eller den unges familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde, inddragelse, selv- og medbestemmelse, Kommunikation og konfliktforståelse, understøttelse af plejebarnets skolegang og fællesskaber og relationer.
- Kursusdag 4: Samarbejde med anbringende kommune, Samarbejde med socialtilsynet, Matchning.

Dias 4: Emner på grundkursets 4 dage

Noter:

Læringsmål for de enkelte grundkursusdage:

Kursusdag 1:

- Har indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
- Har forståelse for, hvilke forandringer det kan betyde for familiestrukturen og familiedynamikken at blive plejefamilie.
- Har indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et barn eller en ung.

Kursusdag 2:

- Har viden om børn og unges udvikling og betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer.
- Har viden om betydningen af tilknytning og mentalisering.

Kursusdag 3:

- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et barn eller en ung i kontakten til familie, netværk og øvrige sociale relationer.
- Har viden om og forståelse for at understøtte barnet eller den unges inddragelse og selvbestemmelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et barn eller en ung i forhold til læring, skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et barn i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen.

Kursusdag 4:

- Har viden om at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring barnet eller den unge.

Dias 4: Emner på grundkursets 4 dage

- Har indsigt i og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Gensidig præsentation

GENSIDIG PRÆSENTATION

Velkommen – hvem er vi?

- Præsentation af underviserne.
Hvem er vi? Hvad er vores motivation for at arbejde med tilsyn og undervise?
Hvad er vores erfaring?
- Præsentation af kursister.
Hvem er du? Hvor kommer du fra?
Hvad er din motivation for at blive plejefamilie? Hvad er din erfaring med børn og unge med særligt behov for støtte?

Dias 5: Gensidig præsentation

Noter:

- Formålet med præsentationen er, at underviser skaber en rolig og tillidsfuld stemning på kurset.
- Underviserne starter med at præsentere sig selv, og efterfølgende præsenterer ansøgerne sig selv. Præsentationerne foregår i plenum, så ansøgerne også får kendskab til hinanden. Ansøgerne skal dele mange oplysninger over de næste kursusdage, hvorfor præsentationen også bliver meget vigtig.

Etiske spilleregler

ETISKE SPILLEREGLER

- Vi er, som vi er. Vi betragter hinandens forskelligheder som ressourcer.
- Den viden og erfaring, som vi deler med hinanden her, deler vi ikke med udenforstående.
- Det er tilladt at værne om sit privatliv. Vi skal arbejde med meget personlige referencer, så det er ok at passe på sig selv.
- Alle træningsøvelser er et tilbud. Ingen tvinges til at stille sig frem for andre.

Dias 6: Etiske spilleregler

Noter:

Etiske spilleregler gennemgås.

Forventningsafstemning

FORVENTNINGSAFSTEMNING

- Hvilke forventninger har jeg til grundkurset?
- Hvad vil jeg gerne have med herfra?

Dias 7: Forventningsafstemning

Noter:

Eventuelle supplerende spørgsmål:

Dias 7: Forventningsafstemning

- Hvilke forestillinger har jeg om opgaven, som er vigtig for mig at få afklaret?
- Er der noget fra artiklen *Plejefamilie – et fælles projekt*, som jeg blev optaget af?
- Ansøgernes forventninger noteres af underviser på flipover.
- Papiret gemmes, så det kan bruges ved afslutningen på dag 4.

Notesbogen

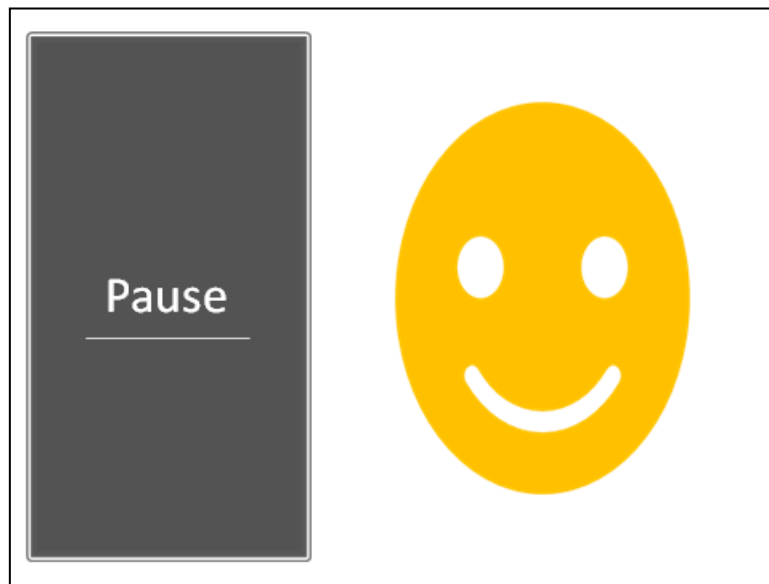
NOTESBOGEN

- Noter til oplæg, film, øvelser og cases.
- Hvad har du lært siden sidst?
- Hvad har overrasket dig?
- Ting, som du skal huske.
- Vigtigste begreb i dag.
- Mål, som du sætter for dig selv.

Dias 8: Notesbogen

Noter:

- Notesbogen bruges til at skrive noter, opmærksomheder og refleksioner undervejs i undervisningen.
- Det, at notere, bliver en vigtig del af deres opgave som plejefamilie, da de fx skal observere og beskrive barnet eller den unge til samarbejdspartnere, fx i kommunen.

Dias 9: Pause

Noter:

Ansøgerne har pause i 15 minutter.

1.2. Emne: Den nye familie

Formål med emnet

Emnet *Den nye familie* skal give ansøgerne indsigt i, hvilken opgave de står overfor. Ansøgerne skal blandt andet have indsigt i og viden om, hvilke krav og forventninger der bliver stillet til dem som plejefamilie, så de kan få et realistisk billede af hvad det vil sige at være plejefamilie.

Det er vigtigt, at kommende plejefamilier får viden om, hvad det indebærer at være plejefamilie, og at de bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres rolle som plejefamilie (Strickler og Trunzo, 2016). Dette er med henblik på at skabe stabile anbringelser.

Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og grundkurset skal hjælpe dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv at blive plejefamilie. Herunder, hvilke forandringer de kommende plejefamilier skal forberede sig på, og hvilke forventninger der er til dem. Undervisningen kan på den måde udgøre en basis og et fundament for realistiske forventninger og sætte en vigtig læringsproces i gang, inden et barn eller en ung bliver anbragt i familien (Strickler og Trunzo, 2016).

Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet eller den unge et trygt og godt hjem, men også skal skabe udvikling og trivsel i samspil med mange forskellige aktører/systemer.

Plejeforældres rolle er anderledes end biologiske forældres, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, som de kan og vil påtage sig. Samtidig skal ansøgerne forberede sig på, at der naturligt vil ske forandringer i deres liv i forbindelse med, at de bliver godkendt som plejefamilie – forandringer, der vil påvirke både familiestrukturen og familiodynamikken, det nære og det fjerne.

Dias 10: Den nye familie
Ingen noter.

Læringsmål

Underviser præsenterer kort formålet med dagens emne med udgangspunkt i læringsmålene.

DAGENS LÆRINGSMÅL

- Har indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
- Har forståelse for, at det giver forandringer i familiestrukturen og familiedynamikken at blive plejefamilie.
- Har indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et barn eller en ung.

Dias 11: Dagens læringsmål

Noter:

Formålet med dagens emne *Den nye familie*. Centrale pointer:

- De fleste ansøgers motivation til at søge om at blive plejefamilie er, at de ønsker at gøre en forskel for et barn eller en ung. Et meget interessant spørgsmål for ansøgerne bliver derfor i den forbindelse, om de kommer til at gøre den forskel, som de i udgangspunktet ønsker at gøre.
- Dagens emne *Den nye familie* skal give ansøgerne indsigt i, hvilken opgave de står overfor. Ansøgerne skal, gennem kursets 1. dag, blandt andet have indsigt i og viden om, hvilke krav og forventninger, der bliver stillet til dem som plejefamilie, så de kan få et realistisk billede af opgaven.
- Det er vigtigt, at kommende plejefamilier får viden om, hvad det indebærer at være plejefamilie, og at de bliver følelsesmæssigt og mentalt forberedte på deres rolle som plejefamilie (Strickler og Trunzo, 2016). Dette med henblik på at skabe stabile anbringelser.
- Plejeforældre jonglerer med flere forskellige ansvar og roller i deres liv, og grundkurset skal hjælpe dem til at lære om, hvilke krav det stiller til deres personlige og professionelle liv, hvad det kræver at være plejefamilie for et barn eller en ung, og hvilke forandringer de kommende plejefamilier skal forberede sig på – og hvilke forventninger, der er til dem. Undervisningen kan på den måde udgøre en basis og et fundament for realistiske forventninger og sætte en vigtig læringsproces i gang, inden et barn bliver anbragt i familien (Strickler og Trunzo, 2016).
- Plejefamilier har en unik rolle, idet de ikke blot skal give barnet eller den unge et trygt og godt hjem, men også skal skabe udvikling og trivsel i samspil med mange forskellige aktører/systemer.
- Plejeforældres rolle er anderledes end biologiske forældres, og det er vigtigt, at de får viden om, hvad forskellene er. Det er vigtigt at skabe klarhed om deres rolle som plejefamilie og give dem mulighed for at tage stilling til, om denne rolle er én, som de kan og vil påtage sig.

Dias 11: Dagens læringsmål

- Samtidig skal ansøgerne forberede sig på, at der naturligt vil ske forandringer i deres liv i forbindelse med, at de bliver godkendt som plejefamilie. Forandringer, der vil påvirke både familiestrukturen og familiedynamikken, det nære og det fjerne.
- Emnet skal give viden og indsigt samt naturlige refleksioner og drøftelser om rollen, forandringerne - og skabe sikkerhed for ansøgerne der har et ønske om at blive plejefamilie.

Dagens program

PROGRAM

Tid	Indhold
08:30-10:00	Velkomst
10:00-10:15	Pause
10:45-12:00	Hvad skal en plejefamilie kunne
12:00-12:45	Frokost
12:45-14:00	Forandringer for familien
14:00-14:15	Pause
14:15-15:15	Forandringer for familien (fortsat)
15:15-15:25	Pause
15:25-15:40	Hjemmeopgave "Familiepakken" – hvem er I som familie
15:40-16:00	Afrunding af dagen

Dias 12: Dagens program

Noter

Dagens program:

- 1) Hvad skal en plejefamilie kunne:
 - Børn og unges perspektiver
 - Øvelse: Hvad er vigtigt for børn og unge, der bor i en plejefamilie?
 - Plejefamiliers perspektiver
 - Øvelse: Plejefamiliers perspektiver på roller og opgaver
 - Forskningsmæssige perspektiver
 - Lovgivningsmæssige rammer
 - Forskellige typer af plejefamilier
- 2) Forandringer for familien
 - Øvelse: Forandringer i familiestruktur og familiedynamik
 - Øvelse: Forandring for parforholdet og enlige plejeforældre
 - Forandringer for egne børn
 - Øvelse: Refleksioner over forandringer for egne børn
 - At være en offentlig familie
 - Øvelse: Kald versus profession
 - Opsamling på dagens emne
- 3) Hjemmeopgave: Familiepakken
- 4) Afrunding af dagen.

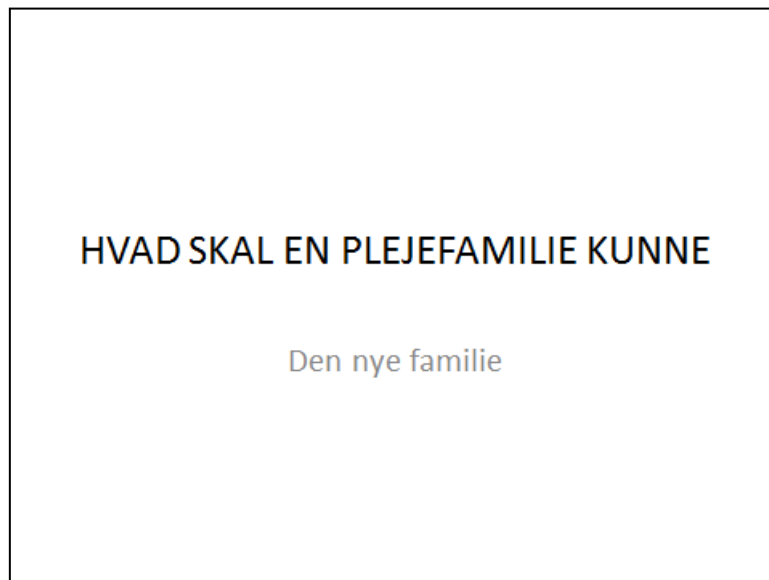
Dias 12: Dagens program

Form: En blanding af oplæg fra underviser, filmklip, øvelser og drøftelser.

Kort om dagens indhold:

- Først handler det om, hvad en plejefamilie skal kunne. Her sættes fokus på børn og unges egne perspektiver, på plejeforældres perspektiver, viden fra forskning og de lovgivningsmæssige rammer.
- Dernæst handler det om forandringer for familien. Her er der fokus på forandringer for parforholdet og enlige forældre samt egne børn om at være en offentlig familie og den dobbelthed, der ligger i plejefamilieopgaven mellem kald og profession. Til sidst er der introduktion til hjemmeopgave og opsamling på dagen.

1.3. Emne: Hvad skal en plejefamilie kunne

Dias 13: Hvad skal en plejefamilie kunne
Ingen noter.

Børn og unges perspektiver

Som indledning til underemnet "Hvad skal en plejefamilie kunne" sættes der fokus på børn og unges egne perspektiver. At klæde plejefamilierne på til at forstå børneperspektivet handler dels om at give dem mere almen viden om børn og unge, der er anbragt uden for hjemmets syn på anbringelserne, og dels om at styrke de enkelte plejeforældres evne til at forholde sig lyttende og responderende til barnet eller den unge. Børn og unges perspektiver præsenteres i form af en refleksionsøvelse.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE – BØRN OG UNGES PERSPEKTIVER

Den nye familie

Dias 14: Hvad skal en plejefamilie kunne – Børn og unges perspektiver.

Ingen noter.

Øvelse: Hvad er vigtigt for børn og unge, der bor i en plejefamilie?

Form: Refleksionsspørgsmål og drøftelse i plenum.

Varighed: 15 minutter.

Ansøgerne sidder først enkeltvist og noterer deres refleksioner ud fra spørgsmålene på dias.

Underviser samler derefter op i plenum, beder ansøgerne byde ind med deres refleksioner og noterer svarerne på flipover.

Derefter præsenterer underviser børn og unges perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne. Underviser spørger ind til, om der er nogle af perspektiverne fra børnene og de unge, der undrer ansøgerne.

Underviser spørger ind til spørgsmål 2 i refleksionsøvelsen. Er der noget, som ansøgerne bliver særligt opmærksomme på, at det vil kræve af deres familie, når de ser på udsagnene fra børnene?

Formål: Ansøgerne skal forsøge at forstå barnet eller den unges perspektiv; hvordan det er at komme i plejefamilie; Hvad barnet ønsker i en plejefamilie; hvad barnet er optaget af inden, og hvad der kan være vigtigt for barnet eller den unge. Formålet er desuden, at ansøgerne finder opmærksomheder ved deres egen familie, inden de bliver plejefamilie.

REFLEKSIONSØVELSE HVAD ER VIGTIGT FOR BØRN OG UNGE DER BOR I PLEJEFAMILIE?

- Hvad, tænker I, er vigtigt for et barn eller ung, at plejeforældre kan/gør?
- Hvilke krav stiller det til jeres familie?

Dias 15: Spørgsmål til refleksionsøvelse - Hvad er vigtigt for børn og unge, der bor i en plejefamilie

Ingen noter.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE – BØRN OG UNGES PERSPEKTIVER

Det er vigtigt for børn og unge, der bor i en plejefamilie, at plejefamilien:

- Behandler barnet som en del af familien.
- Støtter barnet i sin relation til forældre, søskende og netværk, herunder venner.
- Støtter barnet i forhold til skolegang.
- Er lyttende, forstående og støttende.
- Er en familie "for altid".

(Børnerådet, 2012)

Dias 16: Hvad skal en plejefamilie kunne –Børn og unges perspektiver

Noter:

Underviser kan i opsamlingen på refleksionsøvelsen tage udgangspunkt i følgende pointer vedrørende børn og unges perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne:

Børn og unges perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne. Centrale pointer:

- Børn og unge, der har boet i en plejefamilie eller på et børne- og ungehjem, peger, ikke overraskende, på, at den gode anbringelse er karakteriseret ved voksne, der lytter, hjælper og støtter gennem opvæksten.

Dias 16: Hvad skal en plejefamilie kunne –Børn og unges perspektiver

- Børn og unge, der bor i en plejefamilie, fremhæver relationen til plejefamilien som afgørende. De peger på trygheden og tilliden til én eller flere voksne, som man kan tale om sorger og glæder med (Plejefamilie – gaver og opgaver, Rygaard m.fl., 2014).
- De fleste børn der bor i en plejefamilie har det rigtig godt. De føler sig som en del af familien, men betragter fortsat deres forældre som deres rigtige forældre.
- I en undersøgelse fra Børnerådet, fortæller børn og unge, der bor i en plejefamilie om, hvad der er vigtigt for dem i forhold til plejeforældre (punkterne i dias).
- Fra børnenes perspektiv er det vigtigt, at plejefamilien gør følgende:

- **Behandler barnet som en del af familien:**

De fleste børn og unge anbragt i en plejefamilie fortæller, at de bliver behandlet som en del af familien, og at det er meget vigtigt for dem. Det er vigtigt for dem at opleve og føle, at plejefamilien ikke har dem for pengenes skyld. Børn og unge er især optaget af, at plejeforældrene skal være godt forberedt på, hvad det indebærer at blive plejefamilie. Barnet eller den unge skal føle sig som en del af familien og helst behandles, som var det plejeforældrenes eget barn, fx komme med på alle ture, ferier og fødselsdage i familien. Derfor skal plejefamilien være klar til at tage barnet eller den unge ind i familien med alt, hvad det indebærer.

Et barn eller en ung der bor i en plejefamilie fortæller fx: *De har taget mig ind i deres familie, jeg kender deres børn og børnebørn og kusiner og så videre. Det, tror jeg, er vigtigt, ellers føler man sig ikke særligt tilpas. Så føler man sig som en gæst eller en person, der bare er der, fordi man ikke kan være andre steder.*

Men der er også enkelte, der har oplevet, at plejeforældrene har forskelsbehandlet, især i forhold til deres egne børn.

- **Støtter barnet i sin relation til forældre, søskende og netværk, herunder venner:**

Det er vigtigt, at plejeforældre respekterer og anerkender barnet eller den unges forældre og slægt. At de udviser forståelse for, at barnet eller den unge kan være uroligt/bekymret for sine forældre. At de hjælper med at bevare kontakter til gamle venner og familie.
(Dette emne indgår også i grundkursets dag 3).

- **Støtter barnet i forhold til skolegang:**

Det er vigtigt, at plejeforældrene hurtigst muligt hjælper barnet eller den unge til at få etableret en stabil skolegang, herunder de daglige rutiner, som at pakke tasken, møde til tiden, lave lektier, deltage i undervisningen, men også at få dannet nye relationer og deltage i skolens social aktiviteter.

- **Er lyttende, forstående og støttende:**

Det er vigtigt, at plejeforældrene er lyttende, forstående, støttende og gode at snakke med. Herunder, at de i starten lader barnet vænne sig til de nye forhold.

Særligt de børn og unge, der ikke kendte deres plejefamilie på forhånd, fortæller, at de i starten var lidt bange for det nye og ukendte. Nogle fortæller, at de i starten hos plejefamilien oplevede en stor usikkerhed, som bundede i et ønske om at gøre det så godt som muligt, så plejefamilien ville kunne lide dem og acceptere dem fuldt og helt. Derfor er det en god ide, hvis man får lov at vænne sig til de nye forhold, siger de.

En del børn og unge behøver tid til at vænne sig til de nye regler i plejefamilien. Ligesom de har brug for at blive involveret og inddraget i rammer og regler, og hvilke aftaler de i fællesskab skal/kan lave. Mange kommer fra hjem med ganske anderledes regler eller helt uden regler. Det kan godt

Dias 16: Hvad skal en plejefamilie kunne –Børn og unges perspektiver

give nogle sammenstød i den første tid, og børnene fortæller, at det er vigtigt, at plejeforældrene i starten har ekstra opmærksomhed på at være tålmodige, give ekstra plads til at 'træde ved siden af' og lade være at råbe eller skælde ud. Det betyder i det hele taget meget for børnene, at plejeforældrene er søde, respektfulde og ikke skælder ud.

○ **Er en familie "for altid":**

Mange børn og unge, der tidligere har boet i en plejefamilie eller på et børne- og ungehjem, peger også på muligheden for at være en blivende/vedvarende del af en familie, der fungerer som en "almindelig" familie, og hvor der er trykthed i hverdagen og kontinuitet i anbringelsen.

I Børnerådets undersøgelse fremhæver børnene, at det er vigtigt, at plejefamilien er en familie "for altid", og plejeforældrene taler med én om, hvad der skal ske, når man fylder 18 år.

Nogle af de børn og unge, som Børnerådet har mødt, er meget optagede af, at deres plejeforældre får penge for at have dem boende. De frygter, at de måske kun har taget dem for pengenes skyld. For børnene eller de unge er det derfor heller ikke nogen selvfølge, at de kan få lov at blive boende, så længe de vil. Det er derfor vigtigt, at plejefamilierne i højere grad gøres bevidste om, at de som udgangspunkt indgår i en livslang relation til et barn, og at plejeforældrejobbet ikke ophører den dag, at barnet fylder 18 år. Samtidig er det vigtigt, at plejeforældrene sørger for at tale med barnet eller den unge om disse forhold meget tidligt i anbringelsesforløbet.

Der er med barnets lov (BL) kommet øget fokus på at understøtte kontinuitet, færre skift og nære og stabile relationer for barnet eller den unge. Intentionerne om færre skift, kontinuitet og nære og stabile relationer kommer bl.a. til udtryk gennem bestemmelserne om permanente anbringelser, jf. BL §§ 67 og 68 samt kommunens forpligtelse til at overveje adoption, når kommunen beslutter anbringelse uden for hjemmet, jf. BL § 69. Herunder også børn over 10 år ret til at anmode om at blive permanent anbragt efter BL § 67, stk. 1. (Dette undervises der om på grundkursusdag 3 under emnet *Inddragelse, selv- og medbestemmelse*, og på grundkursusdag 4 under emnet *Samarbejde med anbringende kommuner*).

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE - PLEJEFAMILIERS PERSPEKTIVER

Den nye familie

Dias 17: Hvad skal en plejefamilie kunne - plejefamiliers perspektiver
--

Ingen noter.

Plejefamiliers perspektiver

Efter at have været inde på børn og unges perspektiver, sættes der nu fokus på plejefamiliers perspektiver på, hvad en plejefamilie skal kunne. Dette gøres i form af en øvelse, som består af en film med efterfølgende refleksion.

Øvelse: Plejefamiliers perspektiver på roller og opgaver

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Emnet indledes med filmen "Plejefamiliens roller og opgaver" (Varighed på film 4.53 minutter). Efter filmen beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt i et par minutter og dernæst drøftes spørgsmålene med sidemanden/eller deres partner.

Underviser samler op i plenum. Underviser skal kunne gribe de opmærksomheder, som ansøgerne får, når de ser filmen.

Formål: Filmen "Plejefamiliens roller og opgaver" giver ansøgerne et billede af rollen som plejefamilie. Øvelsen skal lægge op til egen-refleksion og drøftelse af, hvilke glæder og udfordringer der kan være, når man er plejefamilie.

FILM - PLEJEFAMILIENS ROLLER OG OPGAVER

Dias 18: Link til en film, "Plejefamiliens roller og opgaver"

Noter:

Filmen "Plejefamiliens roller og opgaver" er frit tilgængeligt på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside.

[Find filmen om at være plejefamilie her](#)

REFLEKSIONSØVELSE PLEJEFAMILIERS PERSPEKTIVER

- Hvad hæfter I jer ved i filmen?
- Hvilke tematikker bliver I optaget af?
- Hvilke glæder og udfordringer bliver I opmærksomme på?

Dias 19: Refleksionsøvelse - Plejefamiliers perspektiver

Noter:

Underviser kan tage udgangspunkt i nedenstående centrale pointer ved opsamlingen på refleksionsøvelsen.

Dias 19: Refleksionsøvelse - Plejefamiliers perspektiver

Plejefamiliers perspektiver. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, egne børn, en ung der tidligere har boet i en plejefamilie og en fagperson om plejefamiliens roller og opgaver. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker som beskrives i filmene:

Overvejelser inden beslutningen om at blive plejefamilie:

- Det medfører store forandringer at blive plejefamilie. Hjemmet bliver ens arbejdsplads, og man bliver en "offentlig familie", der skal kunne samarbejde med mange forskellige aktører.
- Det er vigtigt at gøre sig overvejelser om, hvilke relationelle betydninger det kan få for ens egen familie at blive en plejefamilie, herunder hvilke børn, der vil passe ind i ens familie.
- En motivation for at blive plejefamilie kan være, at man har mulighed for at gøre en forskel ved fx at skabe tryghed og stabilitet for et barn eller en ung.

At få et nyt familiemedlem:

- Som plejefamilie åbner man sit hjem for et barn eller en ung og giver det mulighed for en ny start på livet.
- Alle parter kan være usikre på hinanden i starten af en anbringelse. Plejefamilien kan fx være usikker på, om de kan stå mål med opgaven, og om de kan klare ansvaret. Det kan være hårdt arbejde for alle familiens medlemmer at skulle tilpasse sig hinanden. Det tager tid at lære et nyt familiemedlem at kende og gøre barnet eller den unge tryk i de nye omgivelser.
- Man skal kunne rumme barnet eller den unges følelser, fx sorgen over at blive adskilt fra sin familie.

Den særlige relation:

- Opgaven som plejefamilie indebærer, at man skal kunne etablere og fastholde tilknytning til barnet eller den unge, som om det var ens eget – vel vidende at det ikke er det.
- Det kan være hårdt for alle familiens medlemmer, når der sker forandringer i familien, fx hvis et barn eller en ung skal flytte ud af plejefamilien.
- Børn og unge har meget fine antenner for, om plejeforældrene gør forskel på barnet/den unge og deres egne børn.
- Der kan blive skabt vigtige livslange relationer mellem barn/ung og plejefamilie.

Den vigtigste rolle som plejefamilie:

- Den vigtigste rolle som plejefamilie er bl.a.:
 - At være en familie for barnet eller den unge og give en følelse af, at de er ligeså meget familie som resten af familien.
 - At skabe tryghed, omsorg og forudsigelighed for barnet eller den unge, og være den trygge "havn", der også kan rumme alt det svære.

Forskningsmæssige perspektiver

Underviser præsenterer udvalgte data om børn og unge der bor i en plejefamilie ud fra statistik om anbringelser. Underviser opfordres til løbende at opdatere anbringelsesstatistikken med nye tal fra Danmarks Statistik.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE – VIDEN FRA FORSKNING

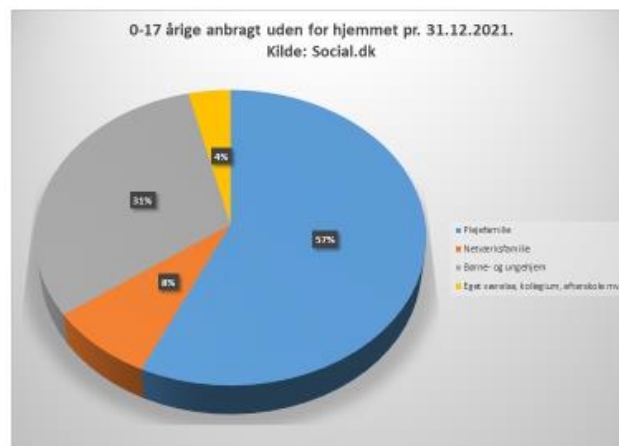
Den nye familie

Dias 20: Hvad skal en plejefamilie kunne - Viden fra forskning

Ingen noter.

ANBRINGELSESSTATISTIK

0-17 årige anbragt uden for hjemmet pr. 31.12.2021.
Kilde: Social.dk

Dias 21: Præsentation af anbringelsesstatistik

Noter:

Præsentation af anbringelsesstatistik. Centrale pointer:

- 11.157 børn og unge (0-17 år) var (ved udgangen af 2021) anbragt uden for hjemmet.

Dias 21: Præsentation af anbringelsesstatistik

- Langt de fleste er anbragt i plejefamilie.
- Således viser tal fra Social.dk, at 65 procent var anbragt i plejefamilie (herunder også netværksplejefamilier).
- 31 procent var anbragt på børne- og ungehjem. Den resterende del fordelte sig på eget værelse, efterskole/kostskole mv.
- Væksten i anbringelser i plejefamilie skyldes i høj grad viden fra forskning og praksis og medfølgende lovgivningsmæssige ændringer (jf. *Barnets Reform* m.m.), der lægger vægt på værdien af at prioritere børn og unges muligheder for nære og stabile omsorgsrelationer.
- Der er flere parametre, der peger på positive aspekter ved anbringelse i plejefamilie:
 - Børn og unge, der bor i plejefamilie, er ofte gladere for deres anbringelse, end børn og unge, der bor på børne- og ungehjem.
 - De føler sig i højere grad støttet og holdt af, og de oplever hyppigere, at anbringelsesstedet er trygt, harmonisk og hjemligt.
 - De oplever større sammenhæng i deres liv, får tættere og mere vedvarende relationer til færre omsorgspersoner, og derved får de en opvækst, der minder mere om børn uden for anbringelse.
 - Der er større sandsynlighed for at få en uddannelse, når man bor i plejefamilie.
 - Der er større mulighed for at kompensere for de vilkår, som et barn eller en ung er vokset op i, og at støtte barnet og den ung i at gøre nye erfaringer.
- Overordnet kan der dog ikke siges noget entydigt omkring virkningen af anbringelserne. Det er der stadig for lidt sikker viden om. Men der kan kigges på forskning og erfaringer fra især de børn og unge der tidligere har været anbragt uden for hjemmet, når der skal evalueres på, om det nytter at anbringe i plejefamilie.
 - Fx har Rambøll (for Social- og ældreministeriet) i 2018 lavet en trivselsundersøgelse af børn og unge anbragt uden for hjemmet, der peger på, at de trives godt på deres anbringelsessted, og at det særligt gælder for børn og unge anbragt i familiepleje.

Lovgivningsmæssige rammer

Underviser præsenterer først barnets lov §§ 1-2, g § 43– og dernæst § 6 i lov om socialtilsyn samt de kvalitetskriterier, som ansøgerne, jf. kvalitetsmodellen, skal leve op til for at blive godkendt.

HVAD SKAL EN PLEJEFAMILIE KUNNE - LOVGIVNINGSMÆSSIGE RAMMER

Den nye familie

Dias 22: Hvad skal en plejefamilie kunne - Lovgivningsmæssige rammer

Ingen noter.

BARNETS LOV

§§1-2 og §44: Formålet med loven og indsatsen

- At tilbyde børn og unge og deres familier rådgivning, hjælp og støtte for at forebygge sociale problemer.
- At tilgodese særlige behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer hos et barn eller en ung.
- Hjælp og støtte efter denne lov bygger på forældres ansvar for deres børn, jf. § 1, stk. 2.
- Hjælp og støtte efter denne lov tilrettelægges efter en konkret og individuel vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens behov, forhold og forudsætninger, jf. § 1, stk. 3.
- Hjælp og støtte skal tilrettelægges med henblik på at understøtte, at alle børn med behov for støtte kan opnå samme muligheder for omsorg, læring, personlig udvikling, trivsel, sundhed og selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Hjælp og støtte kan også iværksættes med henblik på at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten for barnet, den unge eller familien, jf. § 2, stk. 1.
- Hjælp og støtte altid skal ydes med afsæt i barnets eller den unges perspektiv, ressourcer og behov, jf. § 2, stk. 2.
- Indsatsen på anbringelsessteder er, at sikre omsorg og sikre tryghed, trivsel og udvikling for de anbragte børn og unge. Anbringelsessteder skal arbejde målrettet med at understøtte udvikling i gode sociale fællesskaber, læring, uddannelse og beskæftigelse og forebygge kriminalitet for de anbragte børn og unge, jf. § 44.

Dias 23: Præsentation af Barnets lov §§1-2 og § 44

Noter:

Præsentation af barnets lov § 1-2 og § 44. Centrale pointer:

Dias 23: Præsentation af Barnets lov §§1-2 og § 44

- Barnets lov er en hovedlov, dvs. at den samler reglerne for særlig støtte til børn og unge ét sted.
- Målgruppen for barnets lov er børn og unge, der har behov for hjælp og støtte ud over almenområdet. Det gælder, uanset om barnets eller den unges støttebehov har afsæt i sociale problemer, en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller andre udfordringer, jf. BL § 1.
- Opgaven som plejefamilie er defineret af lovgivningen i hovedsagligt barnets lov og lov om socialtilsyn. Lovgivningen definerer således plejefamiliens ansvar og opgaver i forhold til barnet.
- Plejefamiliens opgave er således med afsæt i BL § 2, stk. 1, blandt andet at bidrage til og understøtte barnet eller den unge i at opnå de **samme muligheder for omsorg, læring, personlig udvikling, trivsel, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende**. Med formålsbestemmelsen i barnets lov fremhæves det fx, at læring er et centralt fokusområde, herunder at vigtigheden af barnet eller den unges skolegang og muligheden for at gennemføre en uddannelse, da disse forhold er afgørende for trivslen og er trædesten for de unges overgang til et selvstændigt voksenliv.
- Barnets lov sætter fokus på **barnet/den unges ret til inddragelse og indflydelse og de voksnes ansvar**. Barnets lov fastsætter, at **hjælp og støtte bygger på forældres ansvar for deres børn**, jf. BL § 1, stk. 2. Dermed tydeliggøres, at **det ikke er barnets eller den unges ansvar at løse de udfordringer**, der følger af social udsathed eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Den pligt påhviler de voksne omkring barnet eller den unge.
Børn, unge og familier skal derfor tilbydes netop den **støtte, som skaber mulighed for, at forældre kan tage ansvaret for deres børn**, og altid på baggrund af en konkret og individuel vurdering af barnets, den unges og familiens behov, forhold og forudsætninger, jf. BL § 1, stk. 3. Det fastsættes i den forbindelse, at hjælp og støtte skal ske tidlig og være helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø, jf. BL § 2, stk. 3.
- Et andet centralt fokus, som fastsættes i formålsbestemmelserne i barnets lov, er kravet om, at **hjælp og støtte ydes med afsæt i barnets eller den unges perspektiv, ressourcer og behov**, BL jf. § 2, stk. 2. Denne bestemmelse skal ses i tæt sammenhæng med BL §§ 5-8, som fastsætter, at barnet eller den unge har ret til inddragelse og indflydelse, og at sagsbehandlingen tilrettelægges, så barnet eller den unge kan medvirke i forløbet på lige fod med forældrene. (Dette undervises der mere i på grundkursusdag 3 under emnet *Inddragelse, selv- og medbestemmelse* og på grundkursusdag 4 under emnet *Samarbejde med anbringende kommuner*).
- Et tredje fokus i barnets lov er, jf. § 2, stk. 4, at **barnets eller den unges vanskeligheder så vidt muligt skal løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken**. Er det ikke muligt, skal baggrunden herfor forklares og begrundes over for forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge. Endvidere skal baggrunden for, formålet med og indholdet af hjælpen og støtten tydeliggøres over for barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren.

Plejefamilie som støttende indsat for barnet, den unge eller familien eller som anbringelsessted for barnet/den unge:

- Når barnet eller familien har behov for særlig støtte, kan en plejefamilie være den rette hjælp eller støtte. Det kan være i form af en familieanbringelse, et støtteophold eller en anbringelse af barnet/den unge.
 - En familieanbringelse, jf. BL § 32 stk. 1, nr. 6, kan fx iværksættes, når familien har behov for et målrettet og helhedsorienteret døgnophold, hvor der arbejdes med tilknytning og samspil mellem barn og forældre, familiens relationer, og forældrenes kompetencer til at skabe trygge rammer og struktur

Dias 23: Præsentation af Barnets lov §§1-2 og § 44

- og imødekomme barnets eller den unges behov. Familieanbringelse er fortsat frivillig og har ikke retsvirkning som en anbringelse. Det vil sige, at indsatsen fx ikke er omfattet af de særlige regler om bl.a. hjemgivelse og samvær, der særskilt knytter sig til en anbringelse af børn og unge uden for hjemmet.
- Et støtteophold, jf. BL § 32 stk. 1, nr. 7, giver mulighed for at tilbyde børn og unge et døgnophold i en plejefamilie (eller i et børne- eller ungehjem), mens de fortsat bor hjemme hos forældrene. Det skal sikre, at børn og unge kan blive boende hjemme hos familien, men samtidig kan få den nødvendige støtte eller det nødvendige pusterum, hvis en fleksibel model er bedst for dem.
 - Anbringelse af barnet eller den unge kan ske efter reglerne i BL § 46 (med samtykke) eller BL § 47 (uden samtykke).
 - Når plejefamilien er anbringelsessted for barnet eller den unge fremgår det af BL § 44, at formålet med indsatsen er at **varetage omsorg og sikre tryghed, trivsel og udvikling for de anbragte børn og unge**. Herunder at anbringelsesstedet skal arbejde målrettet med at **understøtte udvikling i gode sociale fællesskaber, læring, uddannelse, beskæftigelse og forebyggelse af kriminalitet** for de anbragte børn og unge.
 - Plejefamiliens opgaver i forhold til barnet eller familien vil endvidere fremgå af barnets plan eller ungeplanen, jf. BL §§91-94 og 108-110 (Dette undervises der mere i på grundkursusdag 4 under emnet *Samarbejde med anbringende kommuner* og under emnet *Godkendelse og tilsyn*).

LOV OM SOCIALTILSYN

§ 6. Det er en betingelse for godkendelse af tilbud, som er nævnt i § 4, stk. 1, at tilbuddet efter en samlet vurdering har den fornødne kvalitet.

Stk. 2. Tilbuddenes kvalitet vurderes inden for følgende temaer:

- 1) Uddannelse og beskæftigelse.
- 2) Selvstændighed og relationer.
- 3) Målgrupper, metoder og resultater.
- 4) Sundhed og trivsel.
- 5) Familiestruktur og familiedynamik (Organisation og ledelse).
- 6) Kompetencer.
- 7) Økonomi.
- 8) Fysiske rammer.

Dias 24: Lov om socialtilsyn

Noter:

Præsentation af § 6 i lov om socialtilsyn. Centrale pointer:

- For at blive godkendt som plejefamilie skal plejefamilien have fornøden kvalitet.
- Kvaliteten skal vurderes inden for otte temaer (i dias).

KVALITETSKRITERIER

- Plejefamilien støtter barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til **skolegang, uddannelse og beskæftigelse**.
- Plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i **sociale relationer og opnå selvstændighed**.
- Plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde **stabile og konstruktive relationer til familie og netværk**.
- Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien.
- Plejefamilien understøtter **barnets medbestemmelse og indflydelse** på eget liv og hverdagen i plejefamilien.
- Plejefamilien understøtter barnets fysiske og mentale **sundhed og trivsel**.
- Plejefamilien tilbyder barnet **trygge og stabile rammer**.
- Plejefamilien har **relevante kompetencer** i forhold til at varetage opgaven som plejefamilie.
- De **fysiske rammer** understøtter barnets udvikling og trivsel.

Dias 25: Kvalitetskriterier

Noter:

Kvalitetskriterier. Centrale pointer:

- Til brug for vurderingen af plejefamiliens kvalitet skal socialtilsynet bruge kvalitetsmodellen.
- I kvalitetsmodellen er der, for hvert af de otte temaer en række kriterier, som socialtilsynet skal vurdere. For plejefamilier er der ni kvalitetskriterier.
- Kvalitetskriterierne er mål, som ansøgerne skal kunne leve op til.
Fx skal socialtilsynet vurdere, om ansøgere vil kunne tilbyde barnet eller den unge trygge og stabile rammer, og herunder om deres familiestruktur og familiedynamik er hensigtsmæssig i forhold til at give barnet eller den unge trygge og stabile rammer.
- Grunden til, at der er fokus på ansøgernes familiestruktur og familiedynamik er med henblik på at sikre, at de som familie kan og har overskud til at bidrage til at give børn og unge i udsatte positioner kontinuitet i opvæksten og mulighed for at vokse op i et trygt omsorgsmiljø. En plejefamilies familiestruktur udgør de grundlæggende rammer for barnet eller den unge.
- Familiestrukturer kan være meget forskellige. Det væsentlige er, at familiestrukturen understøtter barnets eller den unges trivsel og behov.
- Familiestrukturer kan komme til udtryk ved fx samlivsforhold, antal egne og sammenbragte børn, særlige forhold og behov omkring egne børn, beskæftigelsesforhold (nu og efter godkendelsen), fritidsaktiviteter, deres sundhedssituation, støtte fra familie og nærmiljø.
- Familiodynamikken har at gøre med det indbyrdes samspil i deres familie, kommunikation og relationer – hvilket også er afgørende, både for barnet og den unges trivsel og udviklingsbetingelser og for familiens trivsel og udvikling.
- I godkendelsen vurderes det, om ansøger forventes at kunne opfylde kriterierne. Fx vurderes det, om det forventes, at ansøgerne kan støtte barnet eller den unge i at udnytte sit fulde potentiale ift. skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Når en plejefamilie er godkendt, følger socialtilsynet op på, i hvor høj grad plejefamilien opfylder indikatorerne og kriterierne. Fx ser socialtilsynet i forbindelse med temaet *Uddannelse og Beskæftigelse* på, om barnet eller den unge har et stabilt fremmøde i skolen, og under temaet *Selvstændighed og Relationer*, om barnet eller den unge indgår i sociale aktiviteter uden for plejefamilien.

Dias 25: Kvalitetskriterier

- Der kommer mere undervisning omkring dette på kursusdag 4 under emnet *Samarbejde med socialtilsynet*.

Forskellige typer af plejefamilier

Underviser holder oplæg om, hvad der kendetegner de tre forskellige typer af plejefamilier i forhold til krav til ansøgers kompetencer, og hvilke støttebehov barnet eller den unge kan have, når de anbringes i de tre forskellige typer af plejefamilier. Ansøgere kan bruge denne viden til deres videre refleksion over, hvilken type af plejefamilie de kan og vil være.

I ansøgningsskemaet har ansøgerne allerede gjort sig tanker om, hvilken type plejefamilie de søger godkendelse til, og de har formentlig uddybet deres motivation og ønske, fx under det første godkendelsesbesøg. Erfaringer fra socialtilsynene viser dog, at ansøgerne, undervejs i processen, bliver opmærksomme på, dels muligheden for at ansøge om andre opgaver/funktioner inden for plejefamilieområdet, men også på flere eller færre kompetencer i deres familiestruktur og familiedynamik, end først antaget. Dette kan være med til at ændre motivationen og interessen for området.

FORSKELLIGE TYPER AF PLEJEFAMILIER

Jf. barnets lov § 57

- Almene plejefamilier
- Forstærkede plejefamilier
- Specialiserede plejefamilier

Dias 26: Forskellige typer af plejefamilier

Noter:

Forskellige typer af plejefamilier. Centrale pointer:

- Der er tre typer plejefamilier: almene- forstærkede og specialiserede plejefamilier. De tre typer af plejefamilier, skal understøtte match mellem barnet eller den unge og plejefamilien, idet plejefamilietyper angiver sammenhængen mellem barnet eller den unges behov for støtte og plejefamiliens kompetencer. Valget af typologi foregår ved dialog mellem ansøgere og socialtilsynet.
- Der vil være en samtale inden afgørelsen.
- Det vil fremgå af plejefamiliens godkendelse hvilken type plejefamilie er godkendt som, og derved hvilke støttebehov plejefamilien er godkendt til at kunne varetage. Ligeledes vil det fremgå om plejefamilien er godkendt til en eller flere pladser, eller om der er begrænsninger i godkendelsen. Det kan fx være hvis plejefamilien alene er godkendt til at modtage børn i et støtteophold.

Dias 26: Forskellige typer af plejefamilier

- Det er det samme godkendelsesforløb ansøger skal gennemgå, uagtet om der ansøges om at være plejefamilie til døgnophold, familieanbringelse eller støtteophold.

ALMENE PLEJEFAMILIE

Almene plejefamilier godkendes til at varetage omsorgen og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med lette til moderate støttebehov, jf. barnets lov § 57, stk. 1, nr. 1.

- Almene plejefamilier kan levere en grundlæggende indsats bl.a. i form af et omsorgsfuldt familieliv, en forudsigelig hverdagsstruktur og et stort engagement til et barn eller ung med lettere til moderate støttebehov.
- *Almene Plejefamilier kan fx. modtage et barn, der har forsinket sproglig og motorisk udvikling som følge af forældrenes fysiske helbred, og hvor der periodevis har været begrænset overskud til omsorg og stimulering af barnet. Plejefamilien har kompetencer til at yde omsorg for barnet og yde en målrettet indsats, der bringer barnet hen imod en alderssvarende udvikling bl.a. i form af støtte til skolegang og ledsagelse til fritidsaktiviteter.*
- *Almene plejefamilier kan fx modtage et barn, der har været udsat for omsorgssvigt pga. forældrenes begrænsede overskud til stabil omsorg og stimulering fx pga. misbrug eller psykiske vanskeligheder. Plejefamilien har almene kompetencer til at yde omsorg og støtte til barnet fx i form af en struktureret og forudsigelig hverdag, der understøtter skolegang og samvær med jævnaldrende børn.*

Dias 27: Almen plejefamilie

Noter:

Almen plejefamilie, barnets lov § 57, Stk. 1, nr. 1. Centrale pointer:

- En almen plejefamilie er af socialtilsynet godkendt til at kunne modtage børn eller unge med lette til moderate støttebehov.
- Kan fx modtage et barn eller en ung, der har været udsat for omsorgssvigt pga. forældrenes begrænsede overskud til stabil omsorg og stimulering, fx pga. misbrug eller psykiske vanskeligheder. Plejefamilien har almene kompetencer til at yde omsorg og støtte til barnet eller den unge, fx i form af en struktureret og forudsigelig hverdag, der understøtter skolegang og samvær med jævnaldrende børn og unge.
- Kan fx modtage et barn eller en ung, der har forsinket sproglig og motorisk udvikling som følge af forældrenes fysiske helbred, og hvor der periodevis har været begrænset overskud til omsorg og stimulering af barnet. Plejefamilien har kompetencer til at yde omsorg for barnet eller den unge og yde en målrettet indsats, der bringer barnet eller den unge hen imod en alderssvarende udvikling, bl.a. i form af støtte til skolegang og ledsagelse til fritidsaktiviteter.
- En almen plejefamilie kan ikke modtage et barn eller en ung i pleje eller støtteophold med svære støttebehov.
- Almene plejefamilier kan levere en grundlæggende indsats, bl.a. i form af et omsorgsfuldt familieliv, en forudsigelig hverdagsstruktur og et stort engagement, til børn og unge i udsatte positioner med lettere til moderate støttebehov.
- Almene plejefamilier kan samarbejde med eksterne fagpersoner og understøtte iværksatte supplerende støtte- eller behandlingsindsatser i hverdagen med barnet eller den unge. Med dette menes der, at den almene plejefamilie skal være i stand til at forstå, sætte sig ind i og bakke op om den støtte- eller behandlingsindsats, der er iværksat over for barnet eller den unge i dagligdagen, men ikke i en grad, der forudsætter en særlig viden eller bestemte faglige kompetencer.
- Kan håndtere uproblematisk/lettere problematisk forældresamarbejde.

Dias 27: Almen plejefamilie

- Undtagelsesvist kan der være erhvervsbegrænsning, helt eller i korte perioder (fx under indkøring eller i tilknytningsperioder, hvor det er vurderet, at barnet skal være hjemme i en kortere eller længere periode for særligt at tilknytte sig en af plejeforældrene).

FORSTÆRKET PLEJEFAMILIE

Forstærkede plejefamilier godkendes til at varetage omsorg og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med moderate til svære støttebehov, jf. barnets lov § 57, stk. 1, nr. 2.

- Forstærkede plejefamilier kan i kraft af deres personlige og faglige kompetencer sikre barnet eller den unge udvikling og trivsel samt samarbejde med eksterne fagpersoner og medvirke til, at en evt. iværksat supplerende støtte eller behandlingsindsats i forhold til barnet/den unge følges op i hjemmet
- *En forstærket plejefamilie kan fx være en familie, der kan modtage en omsorgssvigtet ung med angstproblematikker og højt skolefravær. Plejefamilien har erfaring med og viden om unge, som har været udsat for omsorgssvigt, og kan tilrettelægge en struktureret hverdag, der tilgodeser den unge i tæt samarbejde med den unges skoletilbud og behandlingstilbud/psykolog.*
- *En forstærket plejefamilie kan være en familie, der kan modtage et barn, der har været udsat for omsorgssvigt, og som har selvskadende adfærd og selvmordstanker. Plejefamilien har erfaring og viden om børn, der har været udsat for omsorgssvigt, og kan tilrettelægge en hverdag, der tilgodeser barnet i tæt samarbejde med fx en psykolog.*

Dias 28: Forstærket plejefamilie

Noter:

Forstærket plejefamilie, barnets lov § 57, stk. 1, nr. 2. Centrale pointer:

- En forstærket plejefamilie er af socialtilsynet godkendt til at kunne modtage børn eller unge med moderate til svære støttebehov.
- Kan fx modtage en omsorgssvigtet ung med angstproblematikker og højt skolefravær. Plejefamilien har erfaring med og viden om unge, som har været udsat for omsorgssvigt, og kan tilrettelægge en struktureret hverdag, der tilgodeser den unge i tæt samarbejde med den unges skoletilbud og behandlingstilbud/psykolog kan fx modtage et omsorgssvigtet barn med selvskadende adfærd og selvmordstanker. Plejefamilien har erfaring og viden om børn og unge, der har været udsat for omsorgssvigt, og kan tilrettelægge en hverdag, der tilgodeser barnet eller den unge i tæt samarbejde med fx en psykolog.
- Forstærkede plejefamilier kan i kraft af deres personlige og faglige kompetencer sikre barnet eller den unge udvikling og trivsel. De kan samarbejde med eksterne fagpersoner og medvirke til, at en evt. iværksat supplerende støtte eller behandlingsindsats i forhold til barnet følges op i hjemmet, således at barnet får de optimale muligheder for udvikling og trivsel.
Med dette menes der, at den forstærkede plejefamilie skal kunne spille en mere aktiv rolle i forhold til at følge indsatsen op i hverdagen med barnet, f.eks. under vejledning fra professionelle behandlere eller tilbud.
- Har viden om støttebehov hos børn og unge i udsatte positioner.
- Ofte har plejefamilierne pædagogiske uddannelser, som de kan anvende i jobbet. Der kan også være tale om erfaring fra lignende jobs.
- Kan håndtere et mere kompliceret forældresamarbejde.
- Der kan være behov for hel eller delvis erhvervsmæssig begrænsning.

Dias 28: Forstærket plejefamilie

- En forstærket kan ikke modtage børn fra den specialiserede kategori. En forstærket plejefamilie kan modtage børn fra egen plejefamilietytologi samt fra den almene kategori.

SPECIALISERET PLEJEFAMILIE

Specialiserede plejefamilier godkendes til at varetage omsorg og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med svære støttebehov, jf. §57, stk. 1, nr. 3.

- Specialiserede plejefamilier kan sikre barnet eller den unge udvikling og trivsel og har særlige kompetencer og kvalifikationer, som gør dem i stand til at samarbejde med eksterne fagpersoner og tilbud samt indgå i supplerende støtte og behandling i forhold til barnet/den unge.
- Specialiserede plejefamilier kan håndtere et kompliceret forældresamarbejde
- *En specialiseret plejefamilie kan fx være en familie, der kan modtage et barn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse. Fx et barn med mental retardering og epileptiske anfald, hvor barnet bliver udadreagerende. Plejefamilien har måske en særlig socialpædagogisk og sundhedsfaglig uddannelse eller indsigt i og erfaring med målgruppen, og plejefamilien kan skabe særlige skærmende rammer samt overvåge barnets epileptiske anfald.*
- *En specialiseret plejefamilie kan fx være en familie, der kan modtage et barn eller ung, der har været udsat for massivt omsorgssvigt, og hvor der er behov for akutanbringelse. Plejefamilien har eksempelvis solid erfaring, pædagogisk uddannelse eller indsigt i målgruppen, herunder særlig viden/erfaring med sorg- og krisereaktioner og svært forældresamarbejde. Plejefamilien har særlige kompetencer, som gør dem i stand til at samarbejde med andre eksterne fagpersoner, fx børnehusene i forhold til at afdække barnet eller den unges støttebehov*

Dias 29: Specialiseret plejefamilie

Noter:

Specialiseret plejefamilie, barnets lov § 57 stk. 1 nr. 3. Centrale pointer:

- En specialiseret plejefamilie er af socialtilsynet godkendt til at kunne modtage børn og unge med svære støttebehov.
- Kan fx modtage et barn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse. Det kunne være et barn eller ung med udviklingshæmning og epileptiske anfald, hvor barnet eller den unge bliver udadreagerende. Plejefamilien har en særlig socialpædagogisk og sundhedsfaglig uddannelse, indsigt i og erfaring med målgruppen, og plejefamilien kan skabe særlige skærmende rammer samt overvåge barnets eller den unges epileptiske anfald.
- Kan fx modtage et barn eller en ung, der har været udsat for massivt omsorgssvigt, og hvor der er behov for akutanbringelse. Plejefamilien har solid erfaring, pædagogisk uddannelse og indsigt i målgruppen, herunder særlig viden/erfaring med sorg- og krisereaktioner og svært forældresamarbejde. Plejefamilien har særlige kompetencer, som gør dem i stand til at samarbejde med andre eksterne fagpersoner, fx børnehusene, i forhold til at afdække barnets støttebehov. Plejefamilien har særlige kompetencer i forhold til observation og skriftlig afrapportering.
- Har særlige kompetencer og kvalifikationer.
- Har viden om børn og unge med støttebehov svarende til den specialiserede typologi og/eller har særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer og solid erfaring med børn og unge i udsatte positioner.
- Kan håndtere kompliceret forældresamarbejde.
- Der kan være behov for hel eller delvis erhvervsmæssig begrænsning.
- Det er ikke altid hensigtsmæssigt, at en specialiseret plejefamilie, selv om den er godkendt til børn/unge med svære støttebehov, modtager flere børn eller unge i denne kategori, da det kan sætte plejefamilien under et alt for stort pres, hvilket kan

Dias 29: Specialiseret plejefamilie

få negative konsekvenser for de børn og unge, der er anbragt der. Dette bliver der taget højde for i socialtilsynets godkendelse af plejefamilier via et bestemt antal pladser og eventuel differentiering i godkendelsen.

- En specialiseret plejefamilie kan modtage et barn eller en ung i pleje med lette eller moderate støttebehov, selv om plejefamilien er godkendt til at modtage børn/unge med svære støttebehov.

Dias 30: Frokost

Noter:

Frokostpause i 45 minutter.

1.4. Emne: Forandringer for familien

Underviser indleder emnet med et kort oplæg om, at alle familier er forskellige; der er ikke en rigtig måde at være familie på. Det væsentlige er, at ansøgerses familiedynamik og familiestruktur kan understøtte barnet eller den unges trivsel og behov. Efter det indledende oplæg er der først en refleksionsøvelse om ansøgerses egen familiedynamik og -struktur. Derefter er der en øvelse om forandringer for parforhold samt enlige, og afslutningsvist er der oplæg og en øvelse om forandringer for egne børn.

FORANDRINGER FOR FAMILIEN

Den nye familie

Dias 31: Forandringer i familien
Ingen noter.

FAMILIER ER FORSKELLIGE

- Alle familier spiller forskelligt ind i rollen som plejefamilie.
- Alle familier har forskellige muligheder og begrænsninger som plejefamilie.
- Alle familier har forskellige ressourcer på forskellige tidspunkter af deres liv.

Dias 32: Familier er forskellige

Noter:

Familier er forskellige. Centrale pointer:

- Alle familier har forskellige vilkår at tilbyde et barn/ung.
- Det er vigtigt, at ansøgerne stiller sig selv følgende spørgsmål: *Hvem er vi?*
- Ansøgerne kan kun forberede sig på forandringen og kan kun få hjælp og guidning til match af barn/ung, hvis de "spiller med åbne kort" i dialogen med socialtilsynet i forbindelse med godkendelsen.
- Der er ikke nogen rigtig måde at være familie på. Det væsentlige – og det som socialtilsynet har fokus på – er, at familiestrukturen kan understøtte barnets trivsel og behov. Det handler ikke kun om at finde ud af, *om* de kan understøtte barnets eller den unges udvikling og trivsel, men i høj grad også, *hvordan*: hvilke ressourcer og begrænsninger har netop deres familie. Herunder fx om de skal være almen, forstærket eller specialiseret plejefamilie.
- Ved at "lukke øjnene for" eventuelle udfordringer/begrænsninger eller ved at lade være med at give socialtilsynet vigtige oplysninger omkring ansøgernes familiestruktur eller familiedynamik stiger risikoen for sammenbrud i anbringelsen, hvilket ikke kun stiller barnet eller den unge dårligere, men i høj grad også resten af familien og plejefamilien.

Øvelse: Forandringer i familiestruktur og familiedynamik

Form: Refleksionsspørgsmål og drøftelse i plenum.

Varighed: 30 minutter.

Med udgangspunkt i de læste artikler til kursets første dag stiller underviser spørgsmålene i dias til ansøgerne, som de skal drøfte med deres partner (varighed: 15 minutter).

Er der ansøgere uden partner, kan underviser spørge, om de ønsker at være sammen om opgaven. Gruppedannelse med en fremmed fordrer megen vidensdeling om familieliv. De kan også vælge at reflektere individuelt.

Underviseren laver derefter opsamling i plenum (varighed: 15 minutter), hvor alle ansøgere får mulighed for at byde ind med deres overvejelser.

Formål: Ansøger får viden om og forståelse for, hvilke forandringer den nye rolle vil betyde for familien, herunder ift. parforhold/ægteskab og egne børn. Formålet er også at understøtte, at ansøger reflekterer over deres familiestruktur og familiedynamik. Dette er en proces, som foregår gennem hele godkendelsesforløbet, hvor ansøger skal støttes og guides til egen-refleksion. Så de kommer frem til en erkendelse af deres ressourcer og begrænsninger, samt bliver sikre i deres valg og ønske om at blive plejefamilie.

FAMILIESTRUKTUR OG FAMILIEDYNAMIK REFLEKSIONSØVELSE

At være plejefamilie 24/7 – hvordan passer det ind i vores familie?

- Familie og netværk: Bakker de op, og kan vi få hjælp og støtte.
- Egne børn: Er de robuste nok og klar til at blive en offentlig familie?
- Fritid og ferier: Er der tid og plads til et barn eller ung, der har behov for et støtteophold eller en anbringelse?

Hvor er der ressourcer, og hvor kan der være barrierer?

Dias 33: Familiestruktur og familiedynamik – Refleksionsøvelse

Noter:

Spørgsmål, der kan anvendes som inspiration til plenumdrøftelsen:

- At være plejefamilie er et arbejde 24/7, uden mulighed for at gå hjem fra arbejde – hvordan passer det ind i familien?
- Familie og netværk: Hvordan er mulighederne for hjælp og støtte. Bakker de op om beslutningen om at blive plejefamilie?
- Egne børn: Er egne børn robuste til at være en del af en offentlig familie? Er der særlige forhold omkring egne børn, der skal tænkes ind, når der skal matches et barn til plejefamilien?
- Fritid og ferier: Er det det rigtige tidspunkt at byde ind som plejefamilie? Kan noget stilles i bero? Hvordan skal tiden planlægges? Kan tiden planlægges?
 - Plejeforældrenes egne interesser/hobbies o. lign.: Er der egne gøremål, projekter, hobbies, der fylder meget eller optager meget tid. Er én af ansøgerne i gang med at træne op til maraton eller i gang med at tage en ny uddannelse?
 - Egne børns fritidsaktiviteter: Er der fx egne børn med meget tidskrævende fritidsaktiviteter – hvilken betydning kan det få for eget barn, at forældrene sandsynligvis ikke har overskud til at tage med på samme måde?
 - Hvordan holdes ferier og weekender? Hvordan passer et barn eller en ung ind her?

Centrale pointer:

Dias 33: Familiestruktur og familiedynamik – Refleksionsøvelse

- Den øvrige familie og netværk bliver også påvirket eller berørt af de forandringer som et barn eller ung, der har særlige støttebehov bringer med sig.
- Den øvrige familie kan have forbehold overfor at skulle have et nyt barn i familien, da de har svært ved at forestille sig at agere, fx bedsteforældre, over for et fremmed barn. Ofte viser det sig, at bekymringen ikke er aktuel, da barnet er et barn som alle andre, og de lærer barnet at kende og kommer til at holde af det.
- Nogle børn og unge har svært ved at deltage i større familiesammenkomster, hvilket fx betyder, at plejeforældrene enten ikke kan deltage i farmors 70-års fødselsdag, eller at én af dem ikke kan deltage.
- Måske anbefaler børne- og ungerådgiver, at der ikke kommer besøg i en periode efter barnet er flyttet ind.
- Det er meget sandsynligt, at barnet (særligt i starten) ikke kan passes af andre. Derfor kan der være aftenarrangementer, som kun én kan deltage i. Måske er der senere brug for ekstra hjælp fra familie og netværk til at hente og bringe egne børn. Hvem får man hjælp af nu – kan de hjælpe senere? Er der nogen, der har sagt i netværket, at de søger om at blive plejefamilie?
- Der kan være traditioner, som et barnet eller den unge skal indbydes til – hvordan vil det være? Er der steder, hvor ansøgerne allerede kan se nu, at der kan være problemer?

Øvelse: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre

Form: Filmklip med efterfølgende refleksion og opsamling i plenum.

Varighed: 20 minutter.

Filmen "Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre" vises (Varighed på film 4.22 minutter).

Efter filmen skal ansøgerne reflektere over spørgsmålene i dias et par minutter og dernæst drøfte spørgsmålene med deres partner. Enlige ansøgere reflekterer selv et par minutter og drøfter spørgsmålene to og to eller i små grupper.

Underviser samler op i plenum og fremhæver centrale temaer og udsagn fra filmen.

Ansøgere opfordres til at drøfte temaet videre derhjemme.

Formål: At deltagerne får indsigt i, hvordan det, at være plejefamilie, kan indvirke på parforholdet/ægteskabet. De får mulighed for at reflektere over, hvad de skal være opmærksomme på i forhold til deres eget parforhold/ægteskab.

FILM - FORANDRINGER FOR PARFØHOLDET OG ENLIGE PLEJEFORÆLDRE

Dias 34: Link til filmen "Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre"

Noter:

- Filmen "Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre" er frit tilgængeligt på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside.
 - [Find filmen om at være plejefamilie her.](#)

FORANDRINGER FOR PARFØHOLDET OG ENLIGE PLEJEFORÆLDRE

- Hvad hæfter du/I jer særligt ved i filmen?
- Hvad består dit/jeres fundament af?
- Hvordan sikrer du/I at fundamentet forbliver solidt?
- Er I enige om ovenstående?

(Noter spørgsmålene i notesbogen og drøft videre hjemme)

Dias 35: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre

Noter:

Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre og en fagperson om forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker, som beskrives i filmen:

Dias 35: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre

Indledende overvejelser og fælles afklaring:

- Det er vigtigt, at man fra starten ser det som et fælles anliggende at blive plejefamilie, idet det medfører mange forandringer for parforholdet. Man går fra at være kærestepar, forældre til at blive samarbejdspartnere/kollegaer. Parforholdet står ofte i mange svære og udfordrende situationer man sammen skal håndtere. Det er vigtigt at man sikrer et voksenliv og på forhånd har afklaret hvordan man kan få arrangeret pasning en gang i mellem.
- Hvis man er enlig, skal man have sikret at ens netværk og familie vil være forstående og støttende om den særlige position man får som plejefamilie.

Når parforholdet kommer under pres:

- Det er vigtigt for parforholdet at de voksne kan finde tid til at få snakket sammen og prioritere hinanden, og have fælles opmærksomhed på at holde forholdet "på sporet"
- Det er vigtigt at de voksne kender hinandens stærke og svage sider og kan støtte hinanden i svære situationer

At have et solidt fundament:

- Børn opfanger ens humør, derfor er det vigtigt at de voksne kan være "voksne med egne fritidsinteresser" fx løbe eller cykle en tur. Godt humør fra de voksne smitter af på børnene.
- Det er vigtigt med en fælles linje som plejefamilie, at man får sparret med hinanden og får hjulpet hinanden i situationer man selv eller den anden har svært ved at håndtere.

Emner filmen ikke behandler, men som er gode at drøfte:

Ferie – med og uden børn:

- Børn og unge, der bor i plejefamilie, har også brug for at tage med på ferie, hvilket giver forankring i familien (og det ses som almindelig forældreomsorg), men overvejelserne om en årlig ferie uden børn (også egne børn, så der ikke gøres forskel) kan være en god drøftelse, inden barnet eller den unge kommer. Herved er der mulighed for, allerede ved starten af en anbringelse, at lave aftaler med anbringende kommune om muligheden for pasning hos familiemedlemmer, måske sammen med egne børn.

Skilsmisse:

- Godkendte plejefamilier er ofte modne mennesker, der har kendt hinanden i mange år, boet det samme sted i mange år, og ofte har de en erfaring med børn og/eller unge og kender til børneområdet i forvejen.
MEN, det kan ikke redde et skrantende parforhold at blive plejefamilie – tværtimod.
- I en dansk undersøgelse (Bryderup, 2017) peges der på, at andelen af skilsmisser blandt plejeforældre er lavere end i resten af befolkningen. Dette kan dog ikke ses som udtryk for, at det at være plejefamilie giver et stabilt ægteskab. Det er snarere et udtryk for, at der, som en del af godkendelsesproceduren, netop er fokus på ansøgnernes samlivsstabilitet. Socialtilsynet har fx fokus på, om de har et fælles ønske om at blive plejefamilie, om de og deres børn har tilstrækkelige ressourcer og overskud i hverdagen, hvordan kommunikationen er i ansøgnernes hjem og til andre samt konfliktniveauet generelt, omkring og i, ansøgners familie og netværk.

Tavshedspligt:

Dias 35: Forandringer for parforholdet og enlige plejeforældre

- Plejeforældrene er underlagt lovgivningen vedrørende tavshedspligt og udveksling af oplysninger. Det betyder at det er forbudt at videregive fortrolige oplysninger om barnet eller den unge og dets familie til andres personer.
I praksis betyder det, at man skal drøfte med anbringende kommune hvem og hvordan man kan anvende netværket til sparring, således der ikke opstår problemer og uenigheder om det. Jf. dag 4, hvor temaet uddybes og behandles indgående.

Forandringer for egne børn

Som introduktion til emnet holder underviser oplæg om viden fra forskningen om egne børn i plejefamilier. Derefter vises filmen "Forandringer for egne børn". Efter filmen er der 15 minutters pause og derefter refleksionsøvelse (gruppearbejde) med opsamling i plenum.

Ansøgere, som ikke har egne børn, har også gavn af denne viden, idet det giver indblik i, hvor meget det at få et plejebarn, indvirker på familiens dynamik. Der kan også være andre børn i familien, der vil komme til at spille en central rolle i plejebarnets liv, som ansøger skal inddrage i beslutningen om at blive plejefamilie.

FORANDRINGER FOR EGNE BØRN

- Det påvirker egne børn at blive plejefamilie.
- Det medfører mange positive forhold, men også udfordringer
 - som leder til negative erfaringer, hvis egne børn ikke forberedes og inddrages.

Dias 36: Forandringer for egne børn

Noter:

Centrale pointer fra forskning om egne børn:

- Plejeforældrenes egne børn har en vigtig rolle i plejefamiliearbejdet.
- Plejefamilier skal kunne etablere en stabil, familielignende situation, hvor barnet eller den unge kan få omsorg, opdragelse, kan udvikle sig og trives. Plejeforældrenes egne børn er en meget vigtig del af dette, idet de bliver "medopdragere" i den forstand, at de i særlig grad bliver en del af barnets udvikling, mestring og trivsel (Falch-Eriksen, 2018).
- Det påvirker familiekonstellationen, og dermed egne børn, meget at blive plejefamilie.
- I litteraturen fremdrages både positive forhold og udfordringer ved det at være barn af plejeforældre (Ellingsen, 2016), (Thompson et al., 2016), (Strauss og Wasburn-Moses, 2017), (Nordenfors, 2016) og (Falch-Eriksen, 2016).

Dias 36: Forandringer for egne børn

- Hvad angår positive forhold, så viser undersøgelser blandt andet, at relationen mellem barnet/den unge og plejefamiliens egne børn kan udvikle sig til et søskendeliggende forhold, og at plejefamiliens egne børn udvikler sociale kompetencer som empati, omsorg og forståelse for andre mennesker som en gevinst ved plejefamiliearbejdet.
- Det, at være barn af plejeforældre, indebærer også udfordringer og dilemmaer.
 - Fx tab af forældres tid, viden om børn og unge i udsatte positioner, der ikke er normal viden for en given alder m.m. (udfordringerne og dilemmaerne kommer der mere ind på efter filmen). Udfordringerne kan lede til negative erfaringer, hvis børnene ikke inddrages og forberedes. Derfor er det vigtigt, at ansøgernes egne børn inddrages i processen ift. at blive plejefamilie, og at egne børn bør klædes på til at indgå i plejefamiliekonstellationen. De skal have redskaber til at italesætte påvirkningen af deres forhold (Strauss og Wasburn-Moses, 2017), (Nordensfors, 2016), (Falch-Eriksen, 2018) og (Serbinski og Shlonsky, 2014).
- Forskningen peger på, at det vil kunne afhjælpe brud og ustabilitet i anbringelsen, at der laves match, hvor barnet/den unge er yngre end plejeforældrenes egne børn.
- Plejefamiliens egne børn bør modtage alderstilpasset oplæring og støtte under anbringelsen (Falch-Eriksen, 2018).

Øvelse: Refleksion over forandringer for egne børn

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Filmen "Forandringer for egne børn" (Varighed: 5,27 min.) vises.

Efter filmen er der pause.

Herefter er der gruppearbejde, hvor ansøgerne deles i to grupper, fx kvinder og mænd, og drøfter, hvilke overvejelser filmen har givet anledning til.

Underviser samler op i plenum, hvor ansøgerne får mulighed for at bidrage med indsigter fra deres gruppearbejde.

Formål: At deltagerne får indsigt i de dilemmaer, der ofte opstår for egne børn i plejefamilien, og at ansøgerne får mulighed for at reflektere over, hvad de skal være opmærksomme på i forhold til deres egne børn, herunder også hvad de kan drøfte med deres børn efter kursusdagen. Ansøgere uden børn har måske haft en særlig rolle over for andres børn (niece, gudbørn, børnebørn mv.), som kommer til at dele tiden med et barn eller ung, der har behov for et støtteophold eller en anbringelse. Ansøgere uden børn får mulighed for at reflektere over, hvad de skal være opmærksomme på i forhold til disse børn.

FILM – FORANDRINGER FOR EGNE BØRN

Dias 37: Link til en filmen "Forandringer for egne børn".

Noter:

- Filmen "Forandringer for egne børn" er frit tilgængeligt på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside.
 - [Find filmen om at være plejefamilie her](#)

Pause

Dias 38: Pause

Noter:

Der er pause i 15 minutter.

GRUPPEDRØFTELSE: FORANDRINGER FOR EGNE BØRN

- Hvad er det vigtigt at være særlig opmærksomme på i forhold til egne børn?
- Giv tre konkrete eksempler på, hvad du/I vil gøre for at sikre egne børns behov og trivsel.

Dias 39: Gruppedrøftelse: Forandringer for egne børn

Noter:

Opsamling i plenum.

Forandringer for egne børn. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, egne børn og en fagperson om forandringer for egne børn. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker, som beskrives i filmene.

Forberedelse af egne børn:

- Det kan, som barn, være svært at forestille sig, hvad det vil betyde at få et nyt familiemedlem. Det kan bl.a. betyde, at egne børn ikke er klar over eller ikke kan formulere eventuelle forbehold eller bekymringer forbundet med at blive plejefamilie. Et godt råd fra et "eget barn" er derfor at forsøge at være virkelig forberedt på, hvad det er, man går ind til.
- Det er ikke muligt at forberede egne børn på alle de ændringer, som et nyt familiemedlem vil give, idet der altid kan opstå uforudsete udfordringer. Men man kan imødekomme mange af disse udfordringer ved at snakke med egne børn om forventninger, følelser og tanker forbundet med at få et nyt familiemedlem.
- Det er vigtigt at få skabt det rigtige match– Fx kan aldersforskel mellem barnet/den unge eller egne børn bidrage til at, der ikke bliver "rykket" for meget på den plads, man har i familien.

Den nye hverdag:

- Det er vigtigt, at man som plejefamilie bliver ved med at give egne børn plads, tålmodighed og rummelighed, så også deres behov bliver imødekommet.
- Egne børn kan få viden om forhold hos barnet eller den unge, der kan give egne børn bekymringer. Det kan fx være bekymringer om hvordan barnet har det, når de er på samvær hos deres forældre.
- Egne børn kan opleve at barnet eller den unge tager en stor del af forældrenes tid.
- Egne børn kan opleve at, der bliver givet en længere snor til barnet eller den unge, hvilket det som barn kan være svært at forstå.

Dias 39: Gruppedrøftelse: Forandringer for egne børn

- Familiens egne børn kan blive mere rummelige og forstående over for børn med ekstra omsorgsbehov. Det er dog vigtigt at have fokus på at denne rummelighed ikke indebærer at egne børn tilsidesætte egne behov.
- Det er vigtigt at have en løbende dialog om, hvordan egne børn trives med at være plejefamilie. Hvordan er det fx for egne børn når hjemmet også er forældrenes arbejdsplads, et mødelokale eller et samværslokale? Hvordan afholdes ferie og mærkedage, så alles behov bliver imødekommet?

Andre perspektiver ift. egne børn: (Emner filmen ikke behandler, men som er gode at drøfte)

- Omverdenen – klæd egne børn på i forhold til omverdenens mulige reaktioner. Hvad må/kan barnet sige, når andre spørger til det nye familiemedlem.
- Skolegang – skal barnet/den unge i samme skole som egne børn?
- Forventningspres om at egne børn skal kunne lide det nye familiemedlem, være rollemodel, rummelig, tilsidesætte egne behov.
- Børn og unge i udsatte positioner kan reagere og handle på måder, der er svære at forstå for egne børn, da de har haft svære og traumatiske oplevelser og opvækstvilkår.
- Barnet eller den unge kan have en adfærd, som kan påvirke egne børn. Bl.a. kan egne børn opleve aggressiv, destruktiv og seksualiserende adfærd. Et barnet kan have en adfærd som er aggressiv eller destruktiv over for forældrene/plejeforældrene, over for børnene selv, hvilket er særligt vanskeligt for egne børn at håndtere.
- Egne børn kan reagere ved at negligere egne problemer – tilpasse sig for meget
- Det er meget vanskeligt for egne børn, når et barn eller ung skal flytte fra plejefamilien. Når et barn eller ung flytter ind, kommer der også en kontinuerlig trussel om, at barnet eller den unge skal/kan flytte igen.

At være en offentlig familie

Underviser holder oplæg om, hvad det betyder at være en offentlig familie.

Efter oplægget beder underviser ansøgerne om, i plenum, at komme med forslag til personer, som de skal samarbejde med omkring barnet i forbindelse med opgaven som plejefamilie.

Underviser kan, sammen med ansøgerne, tydeliggøre mængden af mulige samarbejdspartnere ved at skrive et antal farvede post-it, hver med forskellig samarbejdspart, og hænge på en flipover.

Derefter fortæller underviser om, hvad det vil sige, at man bliver "en offentlig familie". Underviser beder samtidig ansøgerne overveje, hvad det vil betyde for dem som familie, og om der er noget, som de særligt vil synes er udfordrende. Ansøgerne opfordres til at drøfte det videre derhjemme.

AT VÆRE EN OFFENTLIG FAMILIE

Med rollen som plejefamilie får I:

- Mange forskellige samarbejdspartnere.
- Mange i jeres hjem.
- Mange holdninger og meninger fra andre.

Dias 40: At være en offentlig familie

Noter:

At være en offentlig familie. Centrale pointer:

- Med rollen som plejefamilie følger det at være en offentlig familie – det gælder også deres egne børn.
- Det, at være en offentlig familie, medfører, at der er mange forskellige samarbejdspartnere, som ansøger skal samarbejde med.
- Der vil komme mange mennesker i deres hjem: børne- og ungerådgivere, familieplejekonsulenter, familievejledere, biologiske forældre, samværskonsulenter, tilsynskonsulenter mv.
- Fra omverdenen vil der komme fokus på familien, og andre personer kan have en holdning til, hvordan man "gør familie".
- Man kan fx opleve, at der bliver lagt mærke til ansøgeren/familien på en anden måde: om egne børn opfører sig passende, om de voksne/plejeforældrene opfører sig passende. Der bliver lagt mærke til, om der sælges mange flasker i Netto, om der bliver indkøbt ny bil, skiftet vinduer i huset, om børnene er iført tøj, der matcher resten af familien, hvordan børnene tales til, og om hvordan børnenes forældre tales til og om meget mere. Grundlæggende må ansøgerne forvente, at der kommer meget mere fokus på dem og deres måde at være familie på.
- Det, at andre vurderer én, kan være regulerende for adfærden. Voksne vil gerne stå sig godt i andres øjne, det vil sige have et godt socialt omdømme. Herunder bliver egne børns handlinger vigtige, da det modsatte ellers ville antyde, at der ikke er styr på familien – og som plejefamilie kommer både familieliv og arbejdsliv på spil.
- Plejefamilier har ikke et job, der går fra kl. 8.00-16.00, og der er fokus på, hvordan plejefamilier "gør familie" døgnet rundt. Ikke kun i konfliktfrie timer, men også under konflikter i fx det offentlige rum med tilskuere.
- Plejefamilier kan opleve, at forældre eller netværk til barnet eller den unge hænger dem ud på sociale medier/offentlige hjemmesider.
- Som plejefamilie kan der forventes uanmeldt tilsyn fra bl.a. socialtilsynet. Både dag, aften og weekend.
- Alle kan henvende sig anonymt til socialtilsynet – lave et whistleblow – hvis der er noget, som de er bekymrede for i en plejefamilie. Det vil sige, at alle har mulighed for at informere socialtilsynet om forhold i en plejefamilie, som, de tænker, ikke er

Dias 40: At være en offentlig familie

hensigtsmæssige eller direkte dårlige for barnet eller den unge. Det er en ordning, som er skabt for at sikre børnene.

- Plejefamilier kan ikke nødvendigvis selv planlægge, hvor og hvornår der er samvær med forældrene.
- Der kan trækkes tråde til Bronfenbrenners økologiske systemteori, som vil blive anvendt under kursusdag 2 (gennemgang findes der). Dette betyder, at ansøgerne skal være opmærksomme på, at der, med godkendelsen, kommer flere niveauer i spil i forhold til plejefamiliens almindelige hverdag og i forhold til samspillet med andre arenaer. Der kan tales om ændringer i familiens mikrosystem (familiens daglige relationer), familiens mesosystem (samspillet mellem familiens mikrosystemer), familiens eksosystem (miljøer, der indirekte påvirker familiens hverdag (fx skole, daginstitution, fritidsaktiviteter og transportmuligheder), familiens makrosystem (lovgivningsmæssige bestemmelser, der har betydning for familien) Kronar-systemet (historiske tidslinjer: fortid, nutid, fremtid).

Eksempler på personer, som de skal samarbejde med omkring barnet eller den unge:

- Barnet/den unge eller dets forældre, søskende og øvrige familie, forvaltningen (børne- og ungerådgivere, familieplejekonsulenten, familievejleder m.m.), socialtilsynet, supervisorer, skolepsykolog, sundhedsplejerske, lærere, pædagoger, talepædagog og mange andre instanser, afhængig af opgavens karakter.

Øvelse: Kald versus profession

Form: øvelse og drøftelse i plenum.

Varighed: 20 minutter.

Underviser indleder øvelsen med kort at fortælle om, at de som plejefamilie på den ene side er en familie, der skal knytte sig til et barn eller en ung for at give de bedste muligheder for barnet eller den unge. På den anden side har de påtaget sig et job, som de får penge for. De står således i en dobbelt position mellem kald og profession.

Underviseren lægger en (lang) snor på gulvet i en hestesko eller i en lang linje, alt efter pladsen. Ved den ene ende af snoren lægges en seddel med ordet "Profession" (Plejefamilie som et professionelt erhverv), og i den anden ende lægges en seddel med ordet "Kald" (Plejefamilie som et kald).

Underviseren beder alle ansøgerne rejse sig og instruerer ansøgerne i at stille sig på linjen med passende afstand til henholdsvis "Plejefamilie som et kald" og "Plejefamilie som en profession" – alt efter, hvor tæt de mener at være på den enkelte påstand.

Når ansøgerne har fundet sin plads på linjen, skal de finde den nærmeste person, der står det samme sted. De skal forklare hinanden, hvorfor de har valgt at stå lige præcis på det sted på linjen. Hvis ansøgeren synes, at argumentet fra den anden er for langt fra sit eget argument, skal ansøgeren flytte sig til et andet sted på linjen og indlede en ny samtale med den nærmeste person, om hvilke værdier der knytter sig til denne placering.

Når alle ansøgere står stille, og snakken forstummer, samler underviseren op ved at høre ansøgere enkeltvis om, hvorfor de har placeret sig i hesteskoen, som de har.

Underviser må udfordre ansøgernes ståsted.

Det er væsentligt at lægge mærke til, om der er par, der har placeret sig yderligt i hver sin ende – og være undersøgende i forhold til deres overvejelser om dette. Efter øvelsen er der pause (10 minutter).

Formål: At ansøgerne forholder sig til den dobbelte position, som de kommer til at stå i, og forstår dobbeltheden i plejeforældrefunktionen. På den ene side er de en familie, der skal tilknytte sig et barn eller ung for at give de bedste muligheder. På den anden side har de påtaget sig et job, som de får løn for.

Samtidig er øvelsen også en måde at udvide den enkeltes egen sondering af, hvor de selv står i spændingsfeltet mellem kald og arbejde. Ligesom det kan være interessant for ansøgerne at se de forskelle, der er imellem ansøgerne, men i lige så høj grad også de forskelle, der kan være imellem ansøgere fra samme familie.

Dias 41: Kald versus profession

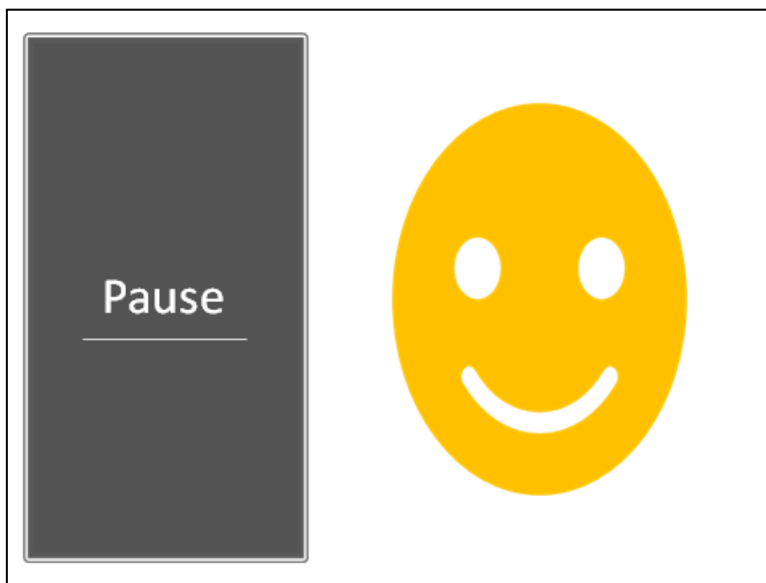
Noter:

Pointer til opsamling i plenum:

- Nogle plejeforældre mener, at det, at være plejefamilie, primært er et kald. Det vil sige, at man primært gør det ud fra et ønske om at gøre en forskel for et barn eller en ung, og at selve det at gøre en forskel for et barn eller en ung, i en udsat position, bærer lønnen i sig selv.
- Andre mener, at det, at være plejeforældre (plejefamilie), kan og skal regnes og ligestilles med andet pædagogisk arbejde/andre børnefaglige professionelle – og at det derved primært bliver et arbejde.
- Forskning viser i dag, at det er i relationen (og tilknytningen), at det kan lykkes plejeforældre at gøre en forskel for barnet eller den unge. Viden omkring tilknytning og betydningen af tilknytning er et tema under kursusdag 2.
- Børn i plejefamilier fremhæver, at det er vigtigt at mærke, at de er en del af familien. De lægger vægt på, at plejefamilien kan lide børn og ikke kun gør det for pengenes skyld (jf. dagens tema om børn og unges perspektiver).
- Der er ikke noget præcist svar på, hvor på linjen (barometeret) det er optimalt at placere sig. Det er en dobbelthed, der er indlejret i det, at være plejefamilie, og det er væsentligt at have begge synspunkter med sig (kald – profession).

Dias 41: Kald versus profession

- Som plejeforældre henter man ressourcer til at være plejefamilie gennem begge dele (kald og profession), når der skal ydes en omsorgsindsats for barnet eller den unge. Når barnet eller den unge trives og udvikles i perioder, vil plejeforældre, med tilknytning til barnet eller den unge selv, mærke trivslen og udviklingen, og i perioder, hvor det bliver vanskeligt og hårdt, og der er brug for særlig støtte fra kommunen, kan det være nødvendigt for plejeforældrene, at der er en rimelig indtægt.

Dias 42: Pause

Noter:

Der er 10 minutters pause.

Opsamling på dagens emne

Underviser opsummerer dagens emne "Den nye familie" og underemnerne "Hvad skal en plejefamilie kunne" og "Forandringer for familien". Underviser lægger op til, at ansøgerne derhjemme drøfter, hvilke forandringer rollen som plejefamilie kan få for deres familie, og hvad de skal være opmærksomme på i den forbindelse.

TIL VIDERE DRØFTELSE DERHJEMME

- Hvilke opmærksomheder er vigtige at have, når/inden valget om at blive plejefamilie træffes?
- Hvilke forandringer kan det få for vores familiestruktur og familiedynamik?

Dias 43: Til videre drøftelse derhjemme

Noter:

Opsummering af dagens emner. Centrale pointer.

Formålet med dagen har været (jf. læringsmålene):

- Viden om og indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
- Har forståelse for, at det giver forandringer i familiestrukturen og familiedynamikken at blive plejefamilie
- Har indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et barn eller en ung.

Emnerne har været:

- Hvad skal en plejefamilie kunne (Børn og unges perspektiver, plejeforældres perspektiver, viden fra forskning og de lovgivningsmæssige rammer).
- Forandringer for familien, bl.a. hvordan det vil ændre på dynamikker i ansøgernes familie, familiestrukturen, hvordan det vil påvirke deres børn og netværk og øvrige familie.

Ad 1) Hvad skal en plejefamilie kunne:

- Emnet har skullet give indsigt i, hvad opgaven indebærer. Herunder børn og unges perspektiver, plejeforældres perspektiver, viden om børn og unge anbragt uden for hjemmet og lovgivningsmæssige rammer.
- I opsummeringen kan følgende fremhæves:
 - .
 - Børn og unge der bor i plejefamilier giver udtryk for, at det er særlig vigtigt, at plejefamilien er ærlig og behandler alle børn i familien ens/lige.
 - Børn og unge der bor i plejefamilier giver udtryk for, at det er særlig vigtigt, at plejefamilien er indstillet på livslang forpligtigelse.

Ad 2) Forandringer for familien:

- Emnet har skullet give indsigt i, hvordan det, at være plejefamilie, vil påvirke familien.
- I opsummeringen kan følgende fremhæves:

Dias 43: Til videre drøftelse derhjemme

- At være plejefamilie skaber altid forandringer i familien. Ikke blot for ansøgerne, men også deres børn, øvrige familie og netværk.
- Det er vigtigt at inddrage egne børn i beslutningen om at blive plejefamilie.
- Fokuspunkter og opmærksomheder fra i dag skal ansøgerne tage med hjem, og reflektere videre over i godkendelsesprocessen.
- Der vil være spørgsmål, der dukker op efter i dag, som ansøgerne kan have behov for at vende. Så kan de spørge underviserne eller tage kontakt til deres tilsynskonsulent.
- Der vil helt sikkert også være flere ting, som de har brug for at reflektere og drøfte videre derhjemme og med deres øvrige familie/og netværk.
- Fokus har også ligget på: Hvem er de som familie? Hvad kan de tilbyde et barn eller en ung i en udsat position? Hvad er det særlige ved dem som familie? Det er vigtigt at kende egne ressourcer og begrænsninger, når der skal findes det rigtige match mellem barnet/den unge og plejefamilie
- Derfor bliver ansøgerne stillet en opgave i dag, som skal hjælpe dem med at reflektere over, hvem de er. Hvad gør dem til en familie, hvad er de gode til, hvad kan de lide at lave, hvem er deres børn – og hvad er det særlige ved dem som familie?

1.5. Hjemmeopgave: *Familiepakken*

Underviser fremviser et eksempel på en Familiepakke, der allerede repræsenterer en fiktiv plejefamilie.

Underviser introducerer hjemmeopgaven "Familiepakken" for ansøgerne.

Underviser kan eventuelt bede ansøgerne om at have startet op på at lave deres Familiepakke allerede inden besøget, der ligger mellem kursusdag 2 og 3. På besøget kan ansøgerne og deres børn sammen fortælle om, hvilke overvejelser de har gjort sig med at lave Familiepakken; hvem har lagt hvad i Familiepakken, hvorfor noget er vigtigt for ét af familiemedlemmerne osv.

Samtalen kan bidrage med viden om ansøgerses familiedynamik. Hvis Familiepakken skal anvendes på besøget, skal ansøgerne instrueres i, at Familiepakken, som minimum, skal være påbegyndt og gerne være klar til en (første) præsentation i familien. Familiepakken behøver ikke at være helt færdig, idet der fortsat kan være refleksioner, der skal medtages efter godkendelsesbesøget. Måske sætter besøget nye tanker i gang i familien.

Familiepakken skal medbringes på kursusdag 4, hvor den vil indgå i temaet om matchning.

Formål: At ansøgerne, i samarbejde med hinanden, deres eventuelle børn og også gerne øvrige familie og netværk (kan være særlig relevant for enlige ansøgere), skal drøfte, hvad der er særligt i deres familie. Herunder også, hvad de ønsker at bibeholde fremadrettet. Ansøgerne vil få et klarere billede af, hvad de kan tilbyde et barn eller ung, og hvilket barn eller ung der vil passe godt ind i deres familie.

Opgaven med at lave Familiepakken vil også sætte refleksioner og processen omkring match af et barn eller en ung i gang hos ansøgerne (og deres børn). Opgaven er således også med til at forberede ansøgerne til den afsluttende øvelse omkring matchning på kursusdag 4.

Familiepakken

- Repræsenterer hvem I er
- Bliver forskellig fra familie til familie
- Er en familie-opgave

Dias 44: Hjemmeopgave – *Familiepakken*

Noter:

Instruktion til *Familiepakken*:

Ansøgere skal være sammen om at lave familiepakken. Det er således ikke meningen, at opgaven løses af et enkelt familiemedlem, fx at den kreative i familien beslutter, hvordan indholdet skal være, og dernæst viser til resten af familien, hvordan familiens Familiepakke ser ud.

- Familiepakken bliver forskellig fra familie til familie. Den kan indeholde det, som familien tænker, repræsenterer dem. Som eksempler: forskellige dyrefigurer, forskellige stearinlys, udendørsmaterialer (knogler, blade, sten m.m.), forskellige bøger, ugeblade, hjerter, genstande som repræsenterer friluftsliv, skibriller, solbriller, basketball, fodbold, håndarbejdesting, te, kaffe, kageæsker, chokoladeæsker, farveblyanter, tusser, blyanter, papir, mobiltelefoner, værktøj, modelfly og elektriske biler. Det kan være billeder, postkort eller genstande. Familien bestemmer.
- Ansøger skal tage sig tid til at finde ud af, hvad der betyder noget for deres familie, hvilke minder har de, hvad holder de af at lave, og hvordan kan det lægges ned i pakken? De kan eventuelt gå på opdagelse på loppemarkeder, genbrugsbutikker og fx købe ting til pakken. De kan også holde indsamling blandt venner og familie eller samle materialer, når de er i skoven.

1.6. Afrunding af dagen

Underviser følger op på dagen, med udgangspunkt i læringsmålene, og sikrer, at der ikke er uafklarede spørgsmål. Underviser sikrer, at alle har fået artiklen til kursusdag 2.

AFRUNDING AF DAGEN

- Brug 5 minutter til at notere i notesbogen:
 - Hvad tager jeg med mig?
 - Hvad var de vigtigste begreber i dag?
 - Hvad skal jeg tænke videre over?
- Feedback på undervisningen: Hvordan har det været?
- Artikel af Anne Blom Corlin, "Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre", skal være læst.
- Hjemmeopgaven "Familiepakken" til næste kursusmodul.

Tak for i dag

Dias 45: Afrunding af dagen

Noter:

Husk at spørge:

- Er der spørgsmål til dagens emne, eller noget, der er uafklaret?
- Hvordan har dagen været?
- Er der kommentarer til dagens undervisning? Noget underviserne skal have særlig fokus på i forhold til undervisningen?
- Læringsmålene var:
 - Indsigt i, hvad det vil sige at være plejefamilie.
 - Forståelse for de forandringer, som et barn eller en ung vil betyde for familiestrukturen og familiedynamikken.
 - Indsigt i egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skabe trygge og stabile rammer for et plejebarn.
- Har ansøgerne artiklen til kursusdag 2 i deres materialesamling?
- Fortæl om processen frem til næste kursusmodul.

2. Grundkursusdag

Kursisternes forberedelse til dagen

- ❖ Artikel (2) af Anne Blom Corlin, *Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre*, skal være læst – og skal derfor være sendt til kursisterne inden kursusstart (Corlin, 2011).

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Plastikpose til øvelsen *Fantasirejsen – At flytte mennesker*.
- ❖ Følgende film skal være klar:
 - “At drage omsorg for et plejebarn”
 - [Find film om at være plejefamilie her](#)
 - “Tilknytning til havs”.
 - [Find filmen tilknytning til havs her](#)

Program til kursusdag 2 (til undervisers eget brug)

Tid	Indhold	Afsat tid
9:00-9:30	Velkomst og introduktion til dagen - Opsamling fra kursusdag 1. - Opsamling på hjemmeopgave til dagens emne. - Dagens emner og læringsmål. - Dagens program.	30 minutter
9:30-10:20	Børns udvikling og identitetsdannelse - Børn og unges generelle udvikling (øvelse og oplæg). - Børn og unges udvikling i et moderne børnesyn (oplæg). - Børn og unge er kompetente aktør i eget liv (oplæg). - Udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne (oplæg). - Børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder (oplæg).	50 minutter
10:20 -10:35	Pause	15 minutter
10:35 -12:00	- Den økologiske udviklingsteori (oplæg). - Opdragelsesstile (oplæg og øvelse). - Risiko- og beskyttelsesfaktorer (oplæg og øvelse). - Ressource og anerkendende tilgang (oplæg).	85 minutter
12:00-12:45	Frokost	45 minutter
12:45-13:40	Omsorgssvigt og udviklingstraumer - Omsorgssvigt (oplæg). - Skærpet underretningspligt (oplæg)	55 minutter

Tid	Indhold	Afsat tid
	• Udviklingstraumer (oplæg). • Fantasirejsen (øvelse).	
13:40-13:55	Pause	15 minutter
13:55-14:40	• Reaktioner på omsorgssvigt og udviklingstraumer (oplæg). • Et neuro-psykologisk blik (oplæg). • Øvelse: At drage omsorg for barnet eller den unge (film og oplæg). • Egne/partners ressourcer og begrænsninger (øvelse).	45 minutter
14:40-14:50	Pause	10 minutter
14:50-15:50	Tilknytning og mentalisering • Tilknytning (oplæg og film). • Forskellige tilknytningsmønstre (film og oplæg) • Mentalisering (oplæg og øvelse).	60 minutter
15:50-16:00	Afrunding af dagen • Opfølgning på dagens læringsmål og undervisningen. • Hjemmeopgaver. • Den videre godkendelsesproces.	10 minutter

2.1. Velkomst til dag 2

Underviser byder velkommen til kursusdag 2. I velkomsten indgår følgende:

- Har ansøgerne spørgsmål i forlængelse af sidste kursusmodul (underviser spørger ansøgerne).
- Følge op på hjemmeopgaven fra kursusdag 1 (underviser spørger).
- Formålet med kursusdag 2, herunder dagens læringsmål og dagens program (underviser introducerer).

KURSUSDAG 2

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Dias 1: Kursusdag 2
Ingen noter.

Læringsmål

Underviser introducerer læringsmålene.

LÆRINGSMÅL

Læringsmål 1: Har indsigt i og viden om børn og unges udvikling og betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer.

Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om betydningen af tilknytning og mentalisering.

Dias 2: Læringsmål

Ingen noter.

Program for dagen

PROGRAM TIL KURSUSDAG 2

Tid	Indhold
9:00-9:30	Velkomst
9:30-10:20	Børn og unges udvikling og identitetsdannelse
10:20-10:35	Pause
10:35-12:00	Børn og unges udvikling og identitetsdannelse (fortsat)
12:00-12:45	Frokost
12:45-13:40	Omsorgssvigt og udviklingstraumer
13:40-13:55	Pause
13:55-14:40	Omsorgssvigt og udviklingstraumer(fortsat)
14:40-14:45	Pause
14:45-15:50	Tilknytning og mentalisering
15:50-16:00	Afrunding af dagen

Dias 3: Program

Noter:

Programmet for dagen med underemner:

- Børn og unges udvikling og identitetsdannelse:
 - Øvelse: Tipskupon
 - Børn og unges generelle udvikling
 - Børn og unges udvikling i et moderne børnesyn.

Dias 3: Program

- Børn og unge er kompetente aktører i eget liv
- Udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne
- Børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder
- Den økologiske udviklingsteori
- Øvelse: Opdragelsesstile
- Risiko- og beskyttelsesfaktorer
- Øvelse: Risiko- og beskyttelsesfaktorer (Anette og mormor)
- Ressourceorienteret og anerkendende tilgang
- Det særlige som potentiel ressource
- Omsorgssvigt og udviklingstraumer:
 - Omsorgssvigt
 - Skærpet underretningspligt
 - Udviklingstraumer
 - Øvelse: Fantasirejsen – at flytte mennesker
 - Reaktioner på omsorgssvigt og udviklingstraumer
 - Et neuro-psykologisk blik
 - Øvelse: At drage omsorg for barnet eller den unge
 - Øvelse: Egne/partners ressourcer og begrænsninger
- Tilknytning og mentalisering:
 - Tilknytning
 - Forskellige tilknytningsmønstre
 - Mentalisering
 - Øvelse: Case om mentalisering – Rhonda på 14 år
- Afrunding af dagen
- Formen vil være en blanding af oplæg fra underviser, filmklip, øvelser og drøftelser.
- Først sættes fokus på børn og unges udvikling. Synet på børn og unges udvikling er afgørende for, hvordan de forstås og for, hvordan deres støttebehov imødekommes. Herefter følger emnerne Omsorgssvigt og Udviklingstraumer samt Tilknytning og Mentalisering med fokus udvikling, samspil og adfærd hos børn og unge anbragt uden for hjemmet.

2.2. Emne: Børn og unges udvikling og identitetsdannelse

Formål med emnet

For at man som plejeforælder kan vurdere barnet eller den unges reaktioner og forstå dets adfærd, kan det være en hjælp at være opmærksom på generelle udviklingsfaktorer, som kan påvirke et barn eller en ung på forskellige alderstrin.

Synet på børn og unges udvikling er afgørende for, hvordan børnene eller de unge mødes og forstås (Shaffer, 2000, Sommer, 2003 & 2010). I grundkurset er udgangspunktet, at barnet eller den unge er aktør i eget liv, at udvikling sker i sammenhæng med og i samspil med omgivelserne, samt at børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder (ressourcebaseret tilgang) (Herts, 2008). Ansøgerne skal have viden om dette "børnesyn", og hvad det betyder for tilgangen til barnet eller den unge.

BØRN OG UNGES UDVIKLING OG IDENTITETSDANNELSE

Dias 4: Børns udvikling og identitetsdannelse
Ingen noter.

Øvelse: Tipskupon

Form: øvelse.

Varighed: 20 minutter.

Som introduktion til emnet "Børn og unges generelle udvikling" indleder underviser med "tipskupon-øvelsen". Ansøgerne sidder enkeltvis og udfylder tipskuponen.

Når alle er færdige med øvelsen, gennemgår underviseren tipskuponen i plenum. Der er fakta i flere af svar-boksene, men der er også markeringer i flere bokse, som skal ses som vejledende til underviseren i forhold til "gennemsnittets" udvikling.

Formål: Ansøgerne får reflekteret over og drøftet begrebet *en helt almindelig udvikling*. Desuden at ansøgerne får forståelse for, at børn og unges udvikling er individuel og dynamisk.

Spørgsmål	SVAR A	SVAR B	SVAR C
1. Hvornår kan et barn begynde at spise skemat?	4 mdr.	Mellem 4 og 6 mdr.	6 mdr.
2. Hvornår begynder barnet at sige sine første ord?	Omkring 1-års alderen	Omkring 1,5 år	Omkring 2-års alderen
3. Hvornår begynder de fleste børn at kravle?	Skriv dit svar her:		
4. Hvornår begynder man at bære tænder på barnet?	Når barnet har fået alle 20 mælketænder	Når barnet er 12 mdr. gammel	Når den første tand er brudt gennem
5. Spædbørn skal sove:	På siden.	På ryggen.	På maven.
6. Hvor mange timer skal et barn på 4 år sove?	8 timer	10 timer	10-12 timer
7. Hvornår skal barnet vaccineres?	3 mdr., 5 mdr., 12 mdr., 15 mdr., 4 år, 5 år og 12 år	5 uger, 3 mdr., 5 mdr., 12 mdr., 15 mdr., 12 år, 15 år	3 mdr., 5 mdr., 12 mdr., 5 år, 12 år
8. Hvornår begynder barnet at anvende pinsetgreb?	5 mdr.	9 mdr.	12 mdr.
9. Hvornår bliver børn som oftest renlige om dagen?	1,5 år	2,5-3 år	4 år
10. Hvor mange børn tisser i sengen ved skolestart?	15-20%	1%	10%
11. Hvad er Sundhedsstyrelsens anbefalinger om skærmtid for de 0-2 årige og deres omsorgspersoner?	Børn under 2 år bør ikke bruge skærm uden aktivt samvær med en voksen og omsorgspersoner bør begrænse forbruget af skærm sammen med børn.	Der er masser af læring i skærmtid, men det skal begrænses op mod sengetid, da "blå lys" forstyrrer søvnytmene.	Det følger barnets år. Barnet på 2 år må derfor bruge to timer på skærmen om dagen.
12. Hvornår kan de fleste børn lære at cykle?	3 år	4-5 år	7 år
13. Hvor mange timer skal teenagere sove?	6-7 timer	8-9 timer	10-12 timer
14. Hvor længe kan drenge på 6 år koncentrere sig om en given opgave?	20 min.	12 min.	30 min.

Dias 5: Tipskupon

Noter:

Svar på spørgsmålene i tipskupon:

(1B), (2A), (3: 8-12 mdr.), (4C), (5B), (6C), (7A), (8C), (9B), (10A), (11A), (12B), (13B), (14B).

Børn og unges udvikling er dynamisk og individuel. Det er således et forenklet og "standardiseret" billede, der gives i tipskuponen.

Formentlig vil der sidde ansøgere, der har oplevet en udvikling eller en hændelse anderledes end det lidt "kategoriske" eller "standardiserede" billede, der gives i tipskuponen. Bl.a. ændrer vaccinationsprogrammerne sig løbende, og forskning omkring børns koncentration bliver løbende justeret i forhold til nyeste viden. Herudover er der ofte nogle, som har oplevet børn, der var hurtigere end gennemsnittet til fx at lære at cykle, tale, gå osv. Ligesom der også er forskelle mellem kønnene. Fx kan piger ved skolestart ofte koncentrere sig i længere tid end drenge.

Børn og unges generelle udvikling

Underviser gennemgår børn og unges generelle udvikling. Adfærd og reaktioner afspejler barnet eller den unges alder og udviklingsniveau, hvorfor oplægget tager udgangspunkt i dette samt har fokus på relationers betydning for udvikling.

DE FØRSTE ÅR

- I spædbarnalderen er barnet afhængigt af voksne og reagerer instinktivt.
- Barnet indgår i samspil fra det er helt lille.
- Barnet udvikler mentalisering gennem samspil.
- Barnet lærer gennem regulering at regulere sig selv.
- Sprogudvikling er central for barnets udvikling.
- Legen er central for barnets udvikling.

Dias 6: De første år

Noter:

De første år. Centrale pointer:

- Barnet kan, allerede som helt lille, lave imitationer af den voksnes bevægelser og ansigtsudtryk. Barnet har iboende potentialer, som de voksne skal respektere og stimulere.
- Spædbarnet reagerer dog instinktivt og har ingen bevidsthed bag sine handlinger. Derfor kan adfærden ikke reguleres med skældud i de første år.
- Allerede fra fødslen får barnet erfaringer med relationer. Barnet lærer, gennem samspil, om omverdenen er tryk eller utryk. Barnet kalder på omsorgspersonen og får respons og lærer herigennem, at/om det kan forvente hjælp til at få tilfredsstillet sine behov. Det er gennem samspil og empati (at barnet bliver spejlet i sine følelsesmæssige udtryk), at barnet udvikler mentalisering.
- Nogle børn har svært ved at regulere sig (fx søvn eller sult). Nogle børn har brug for meget berøring – nogle bliver hurtigt overstimulerede af berøring. Gennem regulering lærer barnet at regulere sig selv.
- Det er væsentligt for alle små børn, at omsorgspersoner taler med dem. Det hjælper dem til at forstå sammenhængen mellem det, der sker i den andens sind, og det, som den anden gør. Også her udvikler barnets mentalisering sig. Tal med dem om verdenen, det, som I ser, det, som andre gør, det, som barnet selv gør, og fysiske tilstande. Syng, læs højt og leg med ord og sammenhænge. Bind barnets følelser sammen med andres følelser og hjælp med sammenhængene.
- Legen er vigtig for alle børn.
- Børn før 4-årsalderen forventer, at andre ved, hvad de tænker, og at andre føler og ser situationen, ligesom de selv gør.

DET LILLE BARN 2-5 ÅR

- Sprogudviklingen er central.
- Leg og relationer til andre bliver meget vigtig.
- Inddragelse, nysgerrighed og videbegærlighed.
- Barnet udfordrer hele tiden sig selv og sine grænser.

Dias 7: Det lille barn 2-5 år

Noter:

Det lille barn 2-5 år. Centrale pointer:

- Når barnet er ca. 2 år, kan det være i en periode, hvor det som oftest har styr på mange dagligdagsting, og hvor sproget er på vej (nogle taler allerede i sætninger, mens andre fortsat bruger enkelte ord).
- Ved 2½-3 årsalderen gennemgår de fleste en markant udviklingskrise. Barnet går fra at være småbarn til børnehavebarn. Der sker mange ændringer: Det er i denne alder, at det bliver renligt (i hvert fald om dagen), og sproget kommer mere og mere på plads. Alt sammen ændringer, som både barnet og omgivelserne skal indstille sig på.
- Mange forældre beskriver, at barnet fra den ene dag til den anden ændrer sig og kan begynde at reagere kraftigt i situationer, som ikke plejer at skabe problemer. Det kan være, at barnet ikke vil have børstet tænder eller bliver vredt eller ked af det, fordi mor eller far har gjort noget i en forkert rækkefølge.
- Barnet vil, i denne alder, for det meste klare alting selv og kæmper fx med at tage tøj på og kan blive meget vred over indblanding. Det er en alder, der kræver stor tålmodighed fra omgivelserne.
- I børnehvealderen fra 3-5 år begynder barnet at lege med andre børn. Legen udvikler sig til rollelege, hvor barnet kopierer forskellige elementer af hverdagen og omverdenen.
- Relationer med jævnaldrende kan betyde meget for barnet. Det har brug for at fortælle meget om dets oplevelser, og på den måde give udtryk for, hvad det har oplevet.
- Det er også i denne alder, at det kan stille mange spørgsmål om alt mellem himmel og jord, hvilket kan være en udfordring for omgivelserne. Den fysiske udvikling i denne periode går på at udvikle og eksperimentere med, hvad kroppen kan. Det vil udfordre balanceevnen, gå på line, klatre i træer, men også tegne. I denne alder er det dejligt at være med til at hjælpe til i hjemmet og opleve, at ens indsats gør en forskel (Inspiration fra KRITH-materialet).

SKOLEBARNET

- Opstart i skole/SFO.
- Venner og interesser bliver centrale for barnet.
- Eksistentielle spørgsmål bliver vigtige; hvem er jeg - i forhold til dig?
- Præ-pubertet og større selvstændighed.

Dias 8: Skolebarnet

Noter:

Skolebarnet. Centrale pointer:

- I 6-årsalderen, lige omkring skolestart, gennemgår barnet igen en udviklingskrise, som kan minde om den krise, som barnet gennemgår ved 2½-årsalderen og i puberteten. Det kan virke, som om barnet går tilbage til et tidligere udviklingsstrin, fordi det bliver usikkert og kan reagere voldsomt på små ændringer i planen og have brug for ekstra omsorg og tryk fra omgivelserne.
- Forældre er i høj grad rollemodeller for barnet i denne periode. Barnet lærer, hvordan det skal håndtere konflikter, relationer og følelser. Støt barnet i at lære noget af konflikter med andre, så det lærer relationelle færdigheder og mentalisering. Barnet forstår, at andre kan noget anderledes.
- Barnet lærer, at man kan skjule indre tilstande, og det er almindeligt, at barnet eksperimenterer med at lyve, snyde eller overtale andre til noget.
- I skolealderen er det meget vennerne, der har betydning, og det har betydning at prøve sig selv af og finde fritidsaktiviteter, som interesserer én.
- Barnet bliver optaget af at sammenligne sig med andre.
- I dag omtales perioden fra 10-12 år ofte som præ-pubertet eller tween (forkortelse for between, som stadiet mellem barn og teenager). Her begynder barnet at tage afstand til forældrene og kan blive vred og såret over noget, der (for den voksne) forekommer som småting.

Inspiration fra KRITH-materialet, *Mentalisering i familien* (Hagelquist og Rasmussen, 2017).

TEENAGEREN

- Stor fysisk og psykisk udvikling.
- Ustabilitet og kaos.
- Løsrivelse fra forældrene og selvstændighed.
- Fokus på sociale relationer; Venner og bekendte bliver centrale for livsførelsen.
- Forelskelse, seksuelle forhold og hjertesorger.
- Hvad er meningen med livet?
- Betydningsfulde valg og fravalg.

Dias 9: Teenageren

Noter:

Teenageren. Centrale pointer:

- Fra 13-årsalderen bliver barnet officielt teenager (selv om udviklingen for nogle børn er tidligere) og gennemgår en voldsom fysisk og psykisk udvikling, hvor de kan opleves som følelsesmæssig ustabile.
- Grundlæggende handler det om, at hjernen på flere områder ikke er færdigudviklet, og derfor reagerer teenagere uhensigtsmæssigt i mange henseender. Udadtil ligner de små voksne, indeni er de et kaos af forskellige følelser, tanker og frustrationer over ikke at kunne forstå og lave sammenhænge.
- Der kan overordnet peges på flere forskellige områder, der er væsentlige for den unge/teenageren. Generelt er det områder, der knytter sig til udvikling af sociale relationer. Teenageren er i gang med at løsrive sig fra forældrene, og venskaber betyder alt, både de nære venner og lidt fjernere bekendtskabskredse.
- Det er fortsat vigtigt at forældre deltager og evner at sætte grænser – og er støttende og mentaliserende.
- Igennem venskaber lærer den unge væsentlige sociale færdigheder, videreudvikler selvforståelse, får mulighed for at få erfaringer med konfliktløsning, valg og grænser. Venskabet styrker følelsen af ikke at være alene.
- I teenagealderen oplever mange unge den første forelskelse, seksuelle forhold og heraf ofte hjertesorger og følelsen af svigt. Det er ofte meget stærke følelser, der er involveret, og da teenageren ofte ikke har mange erfaringer at sætte tingene i perspektiv med, kan det føles som om, at hele verdenen går i stykker, og at der ikke er mening med livet.

BØRN OG UNGES GENERELLE UDVIKLING – OPSAMLING

Børn og unges udvikling er individuel.

Det lille barn (1-5 år) er præget af store forandringer, og hvor barnet opdager verden og verdens sammenhæng.

I skolealderen bliver venskabsgruppen mere og mere betydningsfuld for barnet eller den unge.

I teenagealderen sker der store forandringer, og venskaber bliver særligt betydningsfulde.

Dias 10: Børn og unges generelle udvikling – Opsamling

Noter:

Børn og unges generelle udvikling – opsamling. Centrale pointer:

- Børn og unges udvikling er dynamisk og individuel.
- Børn og unge udvikler sig i samspil med omverdenen.
- Adfærden har ikke nødvendigvis noget at gøre med, at barnet eller den unge har særlige vanskeligheder. Men barnet eller den unge skal måske have mere støtte og forståelse end andre jævnaldrende.
- Plejefamilier skal se efter den almindelige udvikling først – de kan tænke på deres egne børn (eller niecer, nevøer mv.) og deres udvikling; hvordan var det, da de var i den alder.

Børn og unges udvikling i et moderne børnesyn

Underviser holder oplæg om børn og unges udvikling i det moderne børnesyn. Dette børnesyn er udgangspunktet i grundkurset samt afspejler sig i lovgivningen – så det skal også danne udgangspunkt for ansøgernes tilgang til barnet eller den unge.

DET MODERNE BØRNESYN

- Børn og unge er kompetente aktører i eget liv.
- Udvikling sker i sammenhæng med og i samspil med omgivelserne.
- Børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder.

”Der gøres således eksplicit op med tankefiguren om, at socialisering/opdragelse er noget, de voksne gør med børnene. I stedet opfattes socialisering som en gensidig påvirkning og læring, der skabes og formes i interaktionen”.
(Warming, 2011, *Børneperspektiver*, s. 40).

Dias 11: Det moderne børnesyn

Noter:

Det moderne børnesyn. Centrale pointer:

- Det er vigtigt, at ansøgerne kender til det moderne børnesyn, da dette børnesyn er udgangspunktet i grundkursusmaterialet samt afspejler sig igennem hele lovgivningen. Dette skal derfor danne udgangspunkt for ansøgernes tilgang til at blive plejefamilie. Med barnets lov er der sket opdateringer af forældet og stigmatiserende sprogbrug. Det betyder, at nogle begreber i loven ændres, så de matcher bedre med det moderne børnesyn, hvor børn og unge ikke skal have det indtryk, at de er et problem der skal løses.
- Forståelsen i et moderne børnesyn er, at børn og unge gerne vil samarbejde med deres (pleje)forældre, og at børn og unge, som behandles med respekt, svarer med respekt. Ligeledes fastsætter barnets lov en række grundlæggende rettigheder for børn og unge, hvor de sættes i centrum og anerkendes som selvstændige og kompetente individer med holdninger, ønsker og perspektiver på eget liv og egne forhold. Børn og unge har dermed ret til inddragelse og indflydelse (Social- og Boligstyrelsen, 2023).
- I det moderne børnesyn betragtes barnet eller den unge som en kompetent aktør. Der tales om det kompetente barn (hvad kan barnet i samspil med andre), hvor der tidligere blev talt om det skrøbelige og ufærdige barn – novicebarnet (barnet skal lære af den voksne).
- Tidligere fokus var på stadiudvikling (jf. Erikson, Freud og Piaget), hvor et barn skulle gennemgå ét stadie for at kunne bevæge sig til et andet stadie. Hvis et barn ikke kom ”rigtigt” igennem et stadie, var der fare for fejludvikling. Det var opfattelsen, at udviklingen ikke kunne gøres om senere i livet. I dag ved vi, at udviklingen er dynamisk, og at et barn kan udvikle nye færdigheder i samspil med nye omgivelser, senere i sit liv.

Dias 11: Det moderne børnesyn

- I det traditionelle børnesyn var fokus på samspillet mellem mor og barn eller familien.
- I dag er der i høj grad fokus på, at barnets udvikling sker i samspil med omgivelserne og de mange forskellige sammenhænge, som barnet indgår i. Der tales om relationel udvikling, hvor opbygningen af relationer til andre er medvirkende til at skabe udvikling.
- Dette betyder, at udviklingen foregår i en vekselvirkning, og at udviklingen er forskellig fra barn til barn. Derfor er det forskelligt, hvilke udviklingsmuligheder et barn har, alt afhængig af de forskellige steder, som barnet færdes.
- De mange forskellige sociale arenaer, som børn og unge i dag færdes i, har stor betydning for udviklingen af netværk og relationer – og dermed for barnet eller den unges udvikling. Herunder får også andre voksne i familien og/eller netværk en central plads i barnet eller den unges udvikling.
- Der tales således om dobbeltsocialisering. Det vil sige, at socialiseringen ikke kun foregår derhjemme, men i høj grad også i de andre arenaer, som barnet eller den unge færdes i, ikke mindst vuggestue/børnehave/skole.
- Forståelsen er også, at børn og unge har uanede udviklingsmuligheder: Heri ligger, som der fx er fokus på under emnet Ressourceorienteret og anerkendende tilgang, at et barn, trods en vanskelig opvækst, altid har udviklingspotentiale. Dermed ligger der også et opgør med "det tidligt skadede barn". Ud fra denne forståelse ligger der en vigtig opgave hos den voksne i forhold til at interessere sig for og udforske, hvad der ligger bag barnets eller den unges (eventuelt uhensigtsmæssige) adfærd. Dette er en central forståelsesramme i forhold til mentalisering, som der er fokus på senere på dagen (Dencik og Jørgensen, 1999).

Børn og unge er kompetente aktører i eget liv

Underviser holder oplæg om, at børn er kompetente aktører i eget liv.

BØRN OG UNGE ER KOMPETENTE AKTØRER I EGET LIV

"Børn og voksne er på én gang kompetente og inkompetente, og deres kompetence er i høj grad afhængig af den gensidige forståelse, rollefordeling og de ydre vilkår. Derfor kan den voksne ikke handle kompetent uden indsigt i barnets perspektiv – og omvendt".
(Warming, 2011, s. 31).

Dias 12: Børn og unge er kompetente aktører i eget liv

Noter:

Børn og unge er kompetente aktører i eget liv. Centrale pointer:

Dias 12: Børn og unge er kompetente aktører i eget liv

- I det moderne børnesyn betragtes barnet og den unge som aktiv og kompetent aktør i eget liv.
- Udgangspunktet er, at børn og unge er aktører og handlende subjekter, der præger og deltager i verdenen ud fra deres særlige forudsætninger, og de har ret til at blive inddraget i forhold, der vedrører deres eget liv.
- I teorien taler man om, at barnet ikke bare er udviklingsobjekt (becoming) men også aktiv aktør i forhold til dets egen udvikling og liv (being) (James, 1999).
- Det handler om at have fokus på barnets aktuelle liv, livskvalitet og trivsel og inddragelse af deres egne perspektiver og erfaringer – fremfor at se på børn som fremtidige voksne og primært interessere sig for deres fremtidige muligheder (Warming, 2017).
- Det handler om at værdsætte barnet eller den unge for det, som det allerede er, og anerkende det, som barnet eller den unge bidrager med her og nu – også selv om dette måske afviger fra, hvad vi opfatter som normalt eller ønskeligt – frem for alene at have fokus på, hvordan vi gerne vil have barnet eller den unge til at ændre sig (Warming, 2017).
- Der tales om det kompetente barn (hvad kan barnet i samspil med andre), hvor der tidligere blev talt om det skrøbelige ufærdige barn – novicebarnet (hvor barnet skal lære af den voksne).
- Forståelsen i et moderne børnesyn er, at børn og unge gerne vil samarbejde med deres forældre, og at børn/unge, som behandles med respekt, svarer med respekt.

Det handler om (med inspiration fra Børns Vilkårs børnesyn):

- At forsøge at forstå børn og unge ud fra deres egen oplevelse og forståelse af sig selv
- Aldrig at se børn eller unge som et problem
- Se barnet eller den unge som ekspert på eget liv
- At møde barnet eller den unge i deres individuelle kontekst og fortæller dem om deres rettigheder
- At være opmærksomme på afhængigheds- og magtrelationen mellem barn/ung og voksen
- Det er de voksnes ansvar, at børn og unge trives
- at støtte børnene og de unge i deres muligheder for at handle aktivt i deres eget liv.
- at børn og unge indgår i mange forskellige sociale relationer på mange forskellige arenaer og deres handlinger og forståelser kan være forskellige i forskellige sammenhænge samt at de handler og reagerer afhængigt af de kontekster, de befinder sig i.

Udvikling sker i sammenhæng og i samspil med omgivelserne

Underviser holder oplæg om, at børn udvikler sig i samspil med omgivelserne.

UDVIKLING SKER I SAMSPIL MED OMGIVELSERNE

- Børn og unge udvikler sig i samspil med andre.
- Børn og unge påvirker og påvirkes af de relationer, som de indgår i.
- Børn og unge indgår i mange sammenhænge og påvirker og påvirkes af disse sammenhænge.

Dias 13: Udvikling sker i samspil med omgivelserne

Noter:

Udvikling sker i samspil med omgivelserne. Centrale pointer:

- Tidligere mente man, at barnet blev formet af sine omgivelser og havde få valg at gøre selv. I dag mener man, at børn og unge påvirkes og formes af deres omgivelser, men at omgivelserne også bliver påvirket og formet af barnet eller den unge. Herunder også af de voksne omsorgspersoner. Hvor barnet tidligere skulle stimuleres for at lære, lærer barnet i dag, ifølge det moderne børnesyn, aktivt i samspil med andre.
- Samtidig er det centralt, at børn og unge indgår i multiple sammenhænge, hvor de gensidigt påvirkes og påvirker, både sammenhængene, men også personer, der indgår i de sammenhænge.

Børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder

Underviser holder oplæg om, at børn i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder.

BØRN OG UNGE I VANSKELIGHEDER HAR UANEDE UDVIKLINGSMULIGHEDER

- Barnet/den unge er i vanskeligheder på baggrund af livssituationen – det er ikke vanskeligt.
- Det særlige, som barnet/den unge har med sig, kan ses som en potentiel ressource.

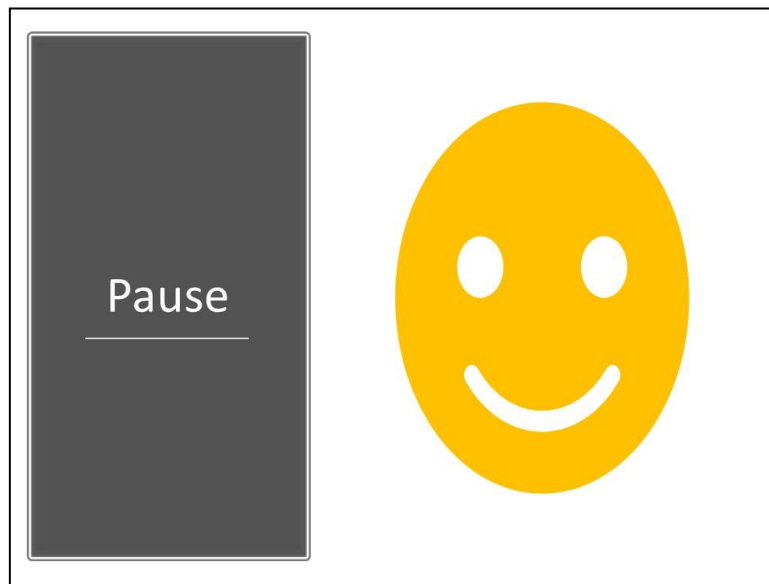
*"...børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder.
(...) Det, som umiddelbart forekommer problemfyldt,
adfærdsvanskeligt, mangelfuldt eller sygt, kan opfattes som en
invitation – en invitation til omgivelserne om nysgerrigt og kreativt
at forholde sig til, hvordan man bedst kan bidrage til udvikling af det
uanede".*
(Hertz, 2017)

Dias 14: Børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder

Noter:

Børn og unge i vanskeligheder har uanede udviklingsmuligheder. Centrale pointer:

- Det er centralt at holde sig for øje, at barnet eller den unge ikke er "vanskeligt" – men at det er sat i en "vanskelig situation" – og at situationen ikke nødvendigvis er blivende.
- Børn og unge er aktører i eget liv, og selv om det er afhængigt af de voksne omkring sig, kan de, i samspil med de voksne, skabe sig uanede udviklingsmuligheder.
- Selv om børn og unge står i en vanskelig situation, er det centralt i det moderne børnesyn, at dette ikke er ensbetydende med, at de selv er stagnerede i en situation uden udviklingsmuligheder. Børn og unge har fortsat mulighed for (sammen med de voksne) at skabe sig nye udviklingsmuligheder.
- Forståelsen er, at det særlige, som barnet eller den unge har med sig, eksempelvis når det har været udsat for omsorgssvigt, kan anvendes som en særlig ressource eller potentiale i dets fremadrettede udvikling.

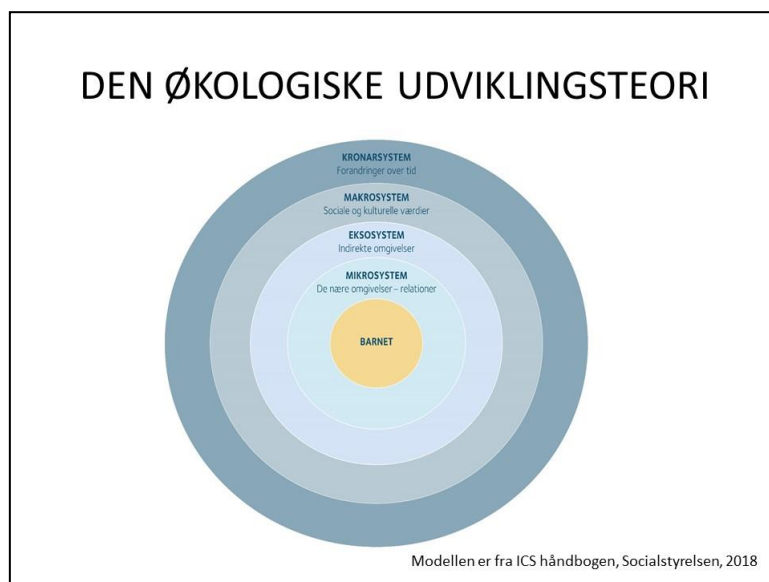
Dias 15: Pause

Noter:

Der er pause i 15 minutter.

Den økologiske udviklingsteori

Underviser holder oplæg om den økologiske udviklingsteori.

Dias 16: Den økologiske udviklingsteori

Noter:

Den økologiske udviklingsteori. Centrale pointer:

- Indblik i den økologiske udviklingsteori kan bidrage til forståelse af, at børn og unges udvikling foregår i samspil med omgivelserne. Indblik i teorien kan også bidrage

Dias 16: Den økologiske udviklingsteori

til forståelse af vigtigheden af godt samarbejde rundt om barnet eller den unge, fx hvordan plejefamiliens relationer til barnets forældre og skole påvirker barnet. Den økologiske udviklingsteori er desuden teoretisk grundlag for ICS (*Integrated Child System*), som mange kommuner anvender, og som ansøgerne derfor kan forvente at skulle anvende som arbejdsredskab, fx i forhold til statusrapporter (Rask og Jakobsen, 2012. Socialstyrelsen, 2012a).

- Teorien er udviklet af den russisk-amerikanske psykolog Urie Bronfenbrenner (1980).
- For at kunne forstå menneskets udvikling, mener Bronfenbrenner (1980), at man skal se og forstå mennesket og dets adfærd som en del af et økologisk system. Med økologisk mener han, at de påvirkninger, som det enkelte menneske udsættes for i spillet med andre mennesker og miljøer, påvirker dets udvikling og reaktioner. Det vil sige, at når mennesket udvikler sig, sker det altid i forhold til og under påvirkning af den sociale kontekst, som det enkelte menneske er en del af. Bronfenbrenner mener, at vi som mennesker konstant er i udvikling, og der er derved tale om en dynamisk model. "Den udviklingsøkologiske model" er en systemisk måde at se menneskets udvikling på. Det betyder, at Bronfenbrenner både ser mennesket som et system i sig selv, men også som en del af mange andre sociale systemer, som har en indflydelse på menneskets udvikling, og som hele tiden er i bevægelse.
- Bronfenbrenner udviklede modellen i 1980'erne. Den var et opgør med den traditionelle måde at tænke udviklingspsykologi på, som er meget individorienteret, og som ser den sociale kontekst og det sociale spil, som barnet indgår i, som afgørende for barnets udvikling.
- Som forklaringsmodel bruges figuren, som er i dias. Her er barnet centreret for at illustrere, hvordan omgivelserne påvirker og påvirkes af barnet.
- Barnet skal ses i sammenhæng med flere miljøer, flere økologiske systemer. Et barn findes indlejret samtidigt i forskellige økosystemer, fx i et system i hjemmet med forældre og søskende og i et system i skolesystemet i klassen med lærere og andre elever. Begge systemer er desuden indlejret i et samfund og i en kultur. Hvert af disse systemer interagerer og påvirker hinanden i alle aspekter af barnets liv.
- Den økologiske model består af fem socialt organiserede systemer, som påvirker, støtter og guider menneskets udvikling. (Det 5. system – kronarsystemet – ligger ikke som en del af cirklerne, og er derfor ikke indtegnet på figuren på dias).
- Ifølge teorien indgår barnet, allerede før det bliver født, i relationer og påvirkes af det miljø, som det fødes ind i. Når barnet fødes, påvirkes det af forældrene, og forældrene påvirkes af barnet. Når barnet bliver ældre, udvides systemerne, og barnet indgår i flere relations sammenhænge og bliver herigennem påvirket af og påvirker disse sammenhænge/systemer.
- Systemerne omkring barnet ses som cirkler, der indbyrdes er forbundet med hinanden og påvirker hinanden. Cirklerne er altid i bevægelse og influerer gensidigt på hinanden.
- Brugen af begrebet økologi skal fremhæve et helhedsorienteret syn på samspillet betydning (Bronfenbrenner, 1972).
- De fem systemer danner til sammen rammen for at beskrive og analysere barnets opvækst i et foranderligt miljø/samfund, samtidig med at de lægger vægt på helheden og sammenhængen i udviklingen. Når der er et system, der forandrer sig, rykker det også i de andre systemer, og det er den helhed, der er vigtig at forstå.
- Systemerne inddeles ud fra, hvilken nærhed de har til barnet, og beskriver, hvordan systemet i den umiddelbare nærhed hænger sammen med det, som er længere væk.

(Modellen er fra ICS-håndbogen, Socialstyrelsen, 2018a og 2023).

MIKROSYSTEMET

De nære omgivelser – personlige relationer.

Forældre, bedsteforældre, venner, søskende.

Barnet indgår i mikrosystemer, fra det er helt lille.

Mikrosystemerne udgør barnet eller unges udviklingsrum.

Dias 17: Mikrosystemet

Noter:

Mikrosystemer. Centrale pointer:

- Mikrosystemet består af ansigt til ansigt-relationer, dvs. personlige relationer.
- Mikrosystemer er der, hvor barnet/den unge selv direkte indgår i samspil/interaktion med andre.
- Børn og unge kan tilhøre flere mikrosystemer samtidig.
Fx er ét mikrosystem relationen til forældre, ét andet er relationen til venner i daginstitutionen, et tredje er relationen til lærere.
- Mikrosystemet/mikrosystemerne udgør barnet eller den unges udviklingsrum.

MESOSYSTEMET

Forholdet mellem mikrosystemerne er mesosystemerne.

Mesosystemerne er samspil mellem mikrosystemerne.

Et mesosystem er minimum bestående af to mikrosystemer.

Mesosystemet er af stor betydning for barnets udvikling.

Dias 18: Mesosystemet

Noter:

Mesosystemet. Centrale pointer:

- Mesosystemet er ikke indtegnet på figuren på dias 17 (mikrosystemet), da mesosystemet er forholdet mellem mikrosystemerne.
- Mesosystemet opstår, når barnet træder ud af et mikrosystem og ind i et andet mikrosystem. Mesosystemet består derfor minimum af to mikrosystemer og indbefatter relationerne og processerne mellem mikrosystemerne (fx optræder mesosystemet, når barnet er til skole-hjem-samtale, hvor to mikrosystemer mødes, eller når der er møde mellem plejeforældre, forældre og børne- og ungerådgiveren).
- Et barn eller en ung kan være alene med sin oplevelse og viden om mikrosystemer, hvis ikke forholdet mellem mesosystemet er stærkt.
- Hvis der er konflikter imellem mikrosystemerne, kan det få betydning for barnet eller den unges udvikling (stagnation i udviklingen, regression) og sætte barnet eller den unge i relationelle konflikter. Så når der tales om forældresamarbejde mellem plejeforældre og forældre handler det om to mikrosystemers forhold – og det har direkte påvirkning på barnet eller den unges udvikling og trivsel.
- Når der er forbindelse mellem mikrosystemerne, og når disse i mesosystemet anerkender og supplerer hinanden, vil det støtte barnet eller den unges udvikling.
- I eksempelvis skilsmisssager, hvor et barn eller en ung pendler frem og tilbage mellem forældrene, og hvor der er direkte eller indirekte kritik af den anden, så indsnævrer det barnets eller den unges udviklingsrum. På samme måde kan det indsnævre barnets eller den unges udviklingsrum, hvis plejeforældrene og forældrene ikke anerkender og supplerer hinanden.

EKSOSYSTEMET

Omfatter sammenhænge, situationer og steder, som har indirekte indflydelse på barnet eller den unges udviklingsrum.

Barnet eller den unge påvirkes indirekte af andres mikrosystemer/mesosystemer.

Dias 19: Eksosystemet

Noter:

Eksosystemet. Centrale pointer:

- Eksosystemet omfatter sociale kontekster, hvor barnet eller den unge ikke selv er til stede, men som indirekte påvirker barnets udvikling.

Dias 19: Eksosystemet

Det er fx en samtale med forældrene om barnet eller den unge, der foregår på forvaltningen, uden at barnet/den unge er til stede, eller en bekymringssamtale på skolen om barnet, uden at barnet er til stede. Fælles for begge eksempler er, at der sker forandringsprocesser omkring barnet, uden at barnet er direkte involveret.

- Eksosystemet påvirker indirekte mikro- og mesosystemet.
 - Fx plejeforældrenes trivsel/ikke trivsel i egen arbejdssituation, som kan have betydning for plejeforældrenes overskud, hvilket kan afspejle sig i deres kommunikation/interaktion med barnet og dermed få indirekte betydning for barnet.
 - Fx børne- og ungerådgiverens trivsel i egen arbejdssituation, som vil have indflydelse på, hvordan børne- og ungerådgiveren møder barnet og forældrene og dermed får indirekte betydning for dem.
- Eksosystemet påvirker de professionelle relationskompetence og åbenhed for at rumme barnets signaler.
 - Fx vil barnet kunne påvirkes indirekte af, at børne- og ungerådgiveren og plejefamilien diskuterer vederlag, idet der for begge kan være noget på spil, der efterfølgende kan vanskeliggøre samarbejdet mellem dem. Dette vil så påvirke barnet eller den unges udviklingsrum negativt.

MAKROSYSTEMET

Er et samlebegreb for det mønster af aktuelle, historisk specifikke værdier og traditioner, der er betydningsfulde for et menneskes liv.

Lovgrundlag.

Økonomiske prioriteringer.

Dias 20: Makrosystemet

Noter:

Makrosystemet. Centrale pointer:

- Makrosystemet omfatter de overordnede systemer i samfundet, som gennemsyrrer eller overrider alle de andre systemer: politiske, kulturelle og sociale forhold.
- Makrosystemet er fx beslutninger (lovgivningen) i samfundet omkring barselsorlov, kontanthjælp og børnekonventionen. Makrosystemet omfatter også borgernes livsstil, og lægger et fundament og skaber rammer for borgernes liv og muligheder, fx:
- Barnets lov som giver børn og unge ret til at blive inddraget, jf. § 5, stk. 1, og stk. 3, og til at få indflydelse på forhold, som vedrører dem selv, jf. § 5, stk. 2. Lov om socialtilsyn som angiver at socialtilsynet som led i skal godkendelsen af plejefamilier skal tilbyde ansøgere et grundkursus i at være plejefamilie, jf. § 5 a, stk. 2. Makrosystemet handler om vores værdier i samfundet: at børn ses som kompetente og skal medinddrages – det fortæller om bl.a. børnesynet i vores samfund – som afspejler

Dias 20: Makrosystemet

sig i underviservejledningen – og i valget af Bronfenbrenner. (Bronfenbrenner, 1972).

KRONARSYSTEMET

1. Tidssystemet, der beskriver den personlige tidslinje.
2. Historisk/generationsforholdet.

Dias 21: Kronarsystemet

Noter:

Kronarsystemet. Centrale pointer:

- Det femte og sidste system kalder Bronfenbrenner for *Kronarsystemet*. Kronarsystemet er en del af og påvirker alle de fire systemer, idet det er defineret som tidssystemet og de forandringer, der sker over tid, og som påvirker alle de sociale systemer, som illustreres i cirklerne.
- Det kan fx være, hvordan det er at være barn under finanskrisen set i forhold til opgangstider, hvor familiernes økonomi er bedre – og dermed er de betingelser, som de kan give deres barn, måske bedre eller anderledes.
- Med den økologiske udviklingsteori er udgangspunktet, at årsagerne til at vanskeligheder hos et barn skal findes i de systemer, som barnet er en del af. Det kan være familien, skolen, vennerne – dvs. i mikrosystemet. Det kan være samspillet mellem forældre og plejeforældre eller samspillet mellem skole og hjem – dvs. i mesosystemet. Det kan være de situationer, der udspiller sig i eksosystemet – fx møder om plejebarnet. Men det kan også være i makrosystemet – den lovgivning, der har indflydelse på anbragte børn.

Øvelse: Opdragelsesstile

Form: Kort oplæg og øvelse.

Varighed: 30 minutter.

Underviser holder, som optakt til øvelsen, et kort oplæg om de forskellige opdragelsesstile. Øvelsen er delt op i tre runder: 1. runde er individuel, 2. runde er i grupper og 3. runde er i plenum.

Underviser starter øvelsen med at præcisere, at det, ifølge straffelovens § 213, bl.a. er forbudt at slå, krænke, vanrøgte m.m. Det væsentlige ved at præcisere ovenstående er, at ansøgerne skal blive bevidste om lovgivningen. Underviseren nævner kort § 213 og fortsætter dernæst til at introducere øvelsen. Underviseren laver samtidig et antal grupper, der skal samarbejde om runde 2.

Runde 1 er individuel. Varighed: 7 minutter.

Underviser beder ansøgerne læse udsagnene igennem (jf. dias 23, Øvelse – opdragelsesstile). Hvis ansøgeren er meget enig, giver han/hun et 10-tal. Hvis ansøgeren er meget uenig, giver han/hun et 1-tal. Er ansøgeren derimellem, angives et tal, som han/hun mener, der er tættest på holdningen. Ansøgeren noterer tallet i kolonnen.

Runde 2 er i gruppe, fx to-tre grupper. Varighed: 15 minutter.

Underviser beder ansøgerne gennemgå udsagnene i gruppen og diskutere hvert udsagn. Ansøgerne skal drøfte og diskutere, hvorfor de har valgt et givent tal, og ende ud med enighed om et nyt tal (man kan godt være enig om at være uenig). Skriv det nye tal i næste kolonne.

Runde 3 er i plenum, hvor underviser samler op med spørgsmål og afrunder. Varighed: 13 minutter.

Underviser må lytte og spørge nysgerrigt ind til ansøgernes drøftelser og udsagn for at kunne udfordre og sætte i perspektiv undervejs og efterfølgende. Underviseren afrunder 3. runde ved at fremhæve de centrale pointer (jf. noter til dias 22).

Formål: At knytte udsagnene om opdragelse til teorien (hvilken opdragelsesstil passer udsagnene ind under, og hvilke risici indebærer stilen), samt at guide ansøgerne til at se sammenhængen mellem teorien og den praktisk udøvende omsorg. Et andet formål med øvelsen er at give deltagerne forståelse for, at deres familie også er et system, der har betydning for et kommende barn eller ungs udvikling. Herunder at ansøgerne får forståelse for, at de opdragelsesvalg, som de tager, danner grund for barnet eller den unges udviklingspotentiale og de muligheder, som barnet eller den unge får i samspil med andre og i andre systemer/arenaer.

OPDRAGELSESTILE

- **Autoritær:** Autoritære voksne stiller mange krav og er kontrollerende.
- **Eftergivende (Laissez-faire):** Eftergivende voksne sætter få eller ingen grænser for barnet/den unge, og hører det ikke efter, har det ingen konsekvens.
- **Demokratiske (autoritativ):** Demokratiske/autoritative voksne stiller krav, samtidig med at de er varme og følsomme overfor barnets/den unges behov.

Dias 22: Opdragelsesstile

Noter:

Opdragelsesstile. Centrale pointer:

- Den måde, som en familie agerer og fungerer på i de forskellige arenaer/systemer (jf. den økologiske udviklingsteori), har betydning for, hvordan barnet eller den unge trives og udvikler sig. Måden, hvorpå de voksne oplever og håndterer barnet eller den unges rolle og position i familien, kan beskrives ved forskellige opdragelsesstile. Opdragelsesstilen har således indflydelse på imødekommelsen af barnet eller den unges behov.
- Det er vigtigt at påpege, at der sjældent findes entydige opdragelsesstile – som regel optræder de i en blandingsform, så én familie kan rumme forskellige tilgange til opdragelse.
- Grundlæggende har opdragelsesstilen indflydelse på den måde, som forældre/plejeforældre imødekommer barnet eller den unges behov – og afspejler den måde, som forældre/plejeforældre forstår deres egen indflydelse og påvirkning af et barn eller den unges udvikling. Herunder om plejeforældrene anser relationen og mikrosystemet som en del af barnet eller den unges udviklingsmuligheder.

Der opereres med tre opdragelsesstile: den autoritære, den eftergivende (Laissez-faire) og den demokratiske (autoritative) stil. Forskellene kan illustreres ved, at man forestiller sig, at det er spisetid. Bordet er dækket, og maden er færdig, men barnet/den unge vil ikke slukke fjernsynet og komme og spise aftensmad. Hvad ville de tre forældretyper gøre?

Den autoritære opdragelsesstil:

- Den autoritære forælder ville typisk sige, at hvis ikke barnet/den unge slukker fjernsynet nu, så får det ingen aftensmad.
- Forældre med denne opdragelsesstil er rigtig gode til at skabe struktur og regler, som barnet eller den unge skal overholde, men de er til gengæld ikke gode til at skabe nærvær og tryghed for barnet/den unge.
- Autoritære forældre har en tendens til at være krævende og kontrollerende og er samtidig ofte distancerede. De har en tendens til ikke at være så opmærksomme på barnets/den unges behov. Regler bliver sat op uden diskussion eller forklaringer, og forældrene forventer, at instrukserne følges uden klager eller spørgsmål.

Dias 22: Opdragelsesstile

- Børn/unge af meget autoritære forældre kan være gode til at adlyde, men der kan være en tendens til, at de i mindre grad lærer at blive selvstændige og tage initiativ, fordi de ikke regner med, at deres mening tæller. Derfor kan de få det rigtig svært.
- Risikoen kan være udvikling af lavt selvværd, angst, frustration og skam hos barnet, idet barnet/den unge ikke støttes og motiveres, eller lærer affekt- og selvregulering.

Den eftergivende opdragelsesstil (Laissez-faire):

- Den eftergivende forælder (Laissez-faire) vil typisk sige, at det er ok, at barnet/den unge ikke kommer og spiser – og vil komme ind med maden, så det kan spise foran fjernsynet.
- Den eftergivende forælder er ofte varm, kærlig og åben for barnets/den unges behov. De kræver ikke meget af barnet/den unge og er ikke kontrollerende. De sætter få eller ingen grænser, og hvis det ikke hører efter, har det ingen konsekvens.
- Børn/unge, som ikke får sat grænser, og derfor ikke møder en forælder, der tør at stå fast på sin mening, kan blive utrygge og opleve angst, idet barnet/den unge ikke selv kan finde ud af at sætte grænserne.

Den demokratiske (autoritative) opdragelsesstil:

- Den demokratiske (autoritative) forælder ville typisk gå ind i stuen, sætte sig ved siden af barnet/den unge og sige: *Jeg ved godt, at det er irriterende, at vi skal spise midt i dit program.* Samtidig vil forælderen hjælpe barnet/den unge til at slukke tv'et og komme med hen og spise ved det dækkede bord. Hvordan det præcis foregår, afhænger af barnets/den unges alder.
- Autoritative voksne stiller både krav og er varme og følsomme over for, hvad børnene/de unge har brug for. Kommunikationen går begge veje. De voksne forklarer, hvorfor reglerne er lavet, og de er gode til at overholde dem, men er også åbne for at høre barnets/den unges mening. Den voksne beskytter og tager ansvar, rummer barnets/den unges initiativer og giver retning, sætter relevante grænser, er tydelig rollemodel. Den voksne guider dermed indirekte til udvikling af hensigtsmæssig adfærd i andre arenaer. Dette giver en basis for at udvikle affekt – og selvregulering og mentalisering.
- For barnet/den unge betyder det, at det føler sig hørt og anerkendt. På den måde vil selvværd naturligt gro (Inspiration fra KRITH-materialet).

ØVELSE - OPDRAGELSESTILE

	INDIVIDUET	GRUPPE
Den voksne bestemmer hvad der er bedst for barnet.		
Børn lærer kun i tillid.		
"Time out" er en god måde at lære på.		
Jeg går ind for belønning frem for straf.		
Fratagelse af forventet belønning er en god måde at lære på.		
Straf hjælper altid.		
Forhandling med barnet er den bedste strategi.		
Den voksne skal tilsidesætte egne behov.		

Dias 23: Øvelse – Opdragelsesstile

Noter:

Underviserens fokus:

- At øvelsen og den efterfølgende drøftelse giver ansøgerne mulighed for at blive bevidste om og aktivt drøfte, samt reflektere over, egen opdragelsesstil.
- At ansøgerne får mulighed for at se deres egen opdragelsesstil samt den værktøjskasse, som de har med fra deres egen opvækst. Det er ofte værktøjsskassen fra egen opvækst, der kommer i spil, når voksne bliver pressede i (konflikt) situationer.

OPDRAGELSESTILE – OPSAMLING I PLENUM

- Hvor var der størst uenighed i gruppen, og hvad bestod uenigheden i?
- Hvor er der størst enighed i gruppen?

Dias 24: Opdragelsesstile – Opsamling i plenum

Noter:

Opsamling i Plenum. Centrale pointer:

Dias 24: Opdragelsesstile – Opsamling i plenum

- Den demokratiske (autoritative) opdragelsesstil er den opdragelsesstil, der, ifølge det moderne børnesyn, bedst imødekommer behovet hos børn og unge der bor i en plejefamilie (og børn og unge i almindelighed).
- De demokratiske voksne stiller krav, samtidig med at de er varme og følsomme over for barnet eller den unges behov. Kommunikationen går begge veje, og de voksne anerkender, at relationen er dynamisk og går begge veje – og tager hensyn til barnets sårbarheder. Dette giver mulighed for at udvikle tryk tilknytning, basis for at udvikle affekt- og selvregulering og mentalisering. Den voksne beskytter og tager ansvar, rummer barnets initiativer og giver retning, sætter relevante grænser, er tydelig rollemodel. Den voksne guider dermed indirekte barnet eller den unge til udvikling af hensigtsmæssig adfærd i andre arenaer.
- Den autoritære opdragelsesstil, i sin rene form, er, i forhold til børnesynet, den opdragelsesstil, der mindst anerkender barnet eller den unge som aktør i eget liv, og som mindst anerkender det som kompetent i eget liv og hverdag.
- Den eftergivende (Laissez-faire) opdragelsesstil kan gøre det vanskeligt for barnet eller den unge at få tillid til den voksne, og det kan være svært at søge hjælp og støtte hos den voksne, når der er brug for basal støtte. Den voksne kan fremstå ligeglad og uden engagement. Denne opdragelsesstil er også langt fra det moderne børnesyn.
- Det er vigtigt at vide, som tidligere nævnt, at der sjældent er rene opdragelsesstile, og som regel optræder de i en blandingsform, så én familie kan rumme forskellige tilgange til opdragelse.
- Det er også vigtigt at holde for øje, at opdragelsesstilen kan påvirkes, hvis der er noget særligt på spil. En voksen kan have en grundlæggende demokratisk opdragelsesstil, men kan i nogle situationer være presset, fx på jobbet, og derfor gribe til den autoritære eller Laissez-faire-opdragelsesstil, uden at det i øvrigt afspejler normalen for den voksnes opdragelsesstil.

Eksempler, der kan fremhæves til at understøtte de centrale pointer:

- Påstanden *Den voksne bestemmer, hvad der er bedst for barnet* skaber gerne diskussion i en gruppe, hvor gruppen pointerer, at børn eller unge, på den ene side, ofte ønsker voksne, der kan skabe stabile og trygge rammer, så barnet eller den unge ved, hvad der kan forventes. På den anden side skal der tages højde for børn og unges selv- og medbestemmelse. Det kan afføde drøftelser om, hvad voksenbestemmelse er, og hvad børn/unge kan være med til at bestemme. Påstanden kan fx sættes i relief til det sidste udsagn: *Forhandling med barnet er den bedste strategi*. Er det altid barnet, der bestemmer, når der forhandles? Er der altid én part, der vinder/taber i en forhandling, eller er det muligt at forhandle til begge parter tilfredsstillelse?
- Ovenstående påstand sat i perspektiv til børnesynet: Barnet er en kompetent aktør i eget liv og kan bidrage aktivt. Derfor vil ovenstående påstand ikke finde sted i den form. Den voksne kan sagtens stille krav til barnet, men den voksne anerkender barnets bidrag, og der vil derfor være plads til barnets bidrag – selv om den voksne tager ansvaret.
- Påstanden *Jeg går ind for belønning frem for straf* skaber også ofte diskussion i grupperne. Sat i perspektiv til det børnesyn, der tidligere blev præsenteret/drøftet og er udgangspunktet i grundkurset: I stedet for belønning og straf tales der om regulering. Allerede fra barnet er helt lille, begynder det, ved hjælp af samspil med den voksne, at regulere sig. Målet er, at barnet, gennem selvregulering og mentalisering, træffer konstruktive valg. Det betyder, at barnet fortsat kan guides, og det betyder, at den voksne og barnet i samspil regulerer i stedet for at belønne eller straffe.

Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Underviser holder oplæg om hovedpointer omkring risiko- og beskyttelsesfaktorer.

RISIKO- OG BESKYTTELSESFAKTORER

Dias 25: Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Noter:

Indledning til oplæg om risiko- og beskyttelsesfaktorer. Centrale pointer:

- Op gennem forrige århundrede har der været stor interesse for at årsagsbestemme, hvad der fører til, at nogle børn og unge i sociale vanskeligheder får ringere livsmuligheder end deres jævnaldrende, når de bliver voksne, mens andre klarer sig på trods af belastende livsbetingelser.
- Det har givet anledning til teorier om betydningen af samspillet mellem barnet eller den unge og de sociokulturelle betingelser i opvæksten. Her peges på betydningen af at identificere henholdsvis risikofaktorer (kaldes også belastende faktorer) og beskyttende faktorer i børn og unges opvækstmiljø.
- Teorier om belastende og beskyttende faktorer har bidraget til en forståelse af, at mange faktorer spiller sammen og indvirker på børn og unges opvækst og udviklingsmuligheder.
- Teoriene har også bidraget til at sætte fokus på, at ingen børn og unge har en forudbestemt skæbne. Vanskelige opvækstvilkår øger risikoen for en række problemer senere hen i livet, men får barnet eller den unge den rette hjælp og støtte, fx til en god skolegang, fremmes dets muligheder for at klare sig godt på sigt.
- Beskyttende faktorer tænkes således at kunne kompensere for belastende livsvilkår.
- Jo flere og større risikofaktorer over længere tid, desto større risiko.
- Der kan skelnes mellem individuelle, familiemæssige og miljømæssige risikofaktorer.
- Når man taler om individuelle beskyttelsesfaktorer, skal der være opmærksomhed på, at det kan lægge op til at forstå problemer eller overvindelsen af dem alene som et resultat af individuelle egenskaber.
- Interessen for at forklare, hvad der fører til, at nogle børn og unge klarer sig på trods af vanskelige livsbetingelser, har givet anledning til teorier om, at nogle børn og unge besidder en særlig robusthed eller modstandskraft (Schwartz, 2014).

Dias 25: Risiko- og beskyttelsesfaktorer

- I den forbindelse optræder det psykologiske begreb *resiliens* (Luthar, 2006), der betyder robusthed. Dette har på den ene side bidraget til at skærpe professionelles opmærksomhed på, at børn, unge og forældre ikke kun er passive ofre for deres livsomstændigheder. De har ikke kun problemer, men også ressourcer, der kan bidrage til overvindelsen af vanskelighederne i deres liv (Schwartz 2014). Problemet i disse forklaringsmodeller er, at de lægger op til at forstå problemer eller overvindelsen af dem som et resultat af individuelle egenskaber, og dermed overses nemt de sociokulturelle betingelsers betydning (Swartz, 2014).
- I det følgende præsenteres eksempler på risiko- og beskyttelsesfaktorer.
- Eksemplerne er hentet fra rapporten *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier* (Rambøll, 2016). I rapporten formidles eksisterende viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer i tilknytning til seks "kerneproblematikker. For hver kerneproblematik udfoldes følgevirkninger, risiko- og beskyttelsesfaktorer og virkningsfulde mekanismer. Kerneproblematikkerne omhandler:
 - Børn og unge, der vokser op i familier med misbrug.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med psykiske vanskeligheder.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med traumer.
 - Børn og unge, der vokser op i socioøkonomisk og kulturelt marginaliserede familier.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med kriminalitet.
 - Børn og unge, der vokser op i familier med vold.
- For hver af kerneproblematikkerne fremhæves en række generelle risiko- og beskyttelsesfaktorer, som øger eller reducerer risikoen for, at børn og unges trivsel præges negativt af de belastninger, som de lever med i en socialt udsat familie. Der er tale om personlige, familiære og kontekstuelle risiko- og beskyttelsesfaktorer (Rambøll, 2016). Det er nogle af disse risiko- og beskyttelsesfaktorer, der er brugt som eksempler.

RISIKOFAKTORER

- Mangelfulde forældrekompetencer.
- Forældres misbrug.
- Uddannelse og indkomst.
- Vold og traumer i familien.

(Rambøll, 2016)

Dias 26: Risikofaktorer

Noter:

Risikofaktorer. Centrale pointer:

Dias 26: Risikofaktorer

- I rapporten *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier* (Rambøll, 2016) fremhæves blandt andet mangelfulde forældrekompetencer, forældres misbrug, uddannelse og indkomst, vold og traumer i familien som risikofaktorer.

Forældrekompetencer:

- Lav grad af opmærksomhed og opfølgning på barnet og manglende rammesætning og tydelighed fra forældres side er en risikofaktor for dårligt psykisk helbred hos barnet og den unge.

Forældres misbrug:

- Det udgør en risikofaktor at vokse op i en familie, hvor den ene eller begge forældre har et stof- og/eller alkoholmisbrug. I familier med misbrug er der større risiko for voldelig adfærd i familien, herunder risikoen for at barnet eller den unge udsættes for overgreb.
- Børn og unge, der vokser op i familier med misbrug, er også i større risiko for omsorgssvigt, de er i øget risiko for at udvikle emotionelle forstyrrelser, eksempelvis manglende tilknytningsevne samt besvær i forhold til at udvikle gode og gensidige relationer til andre, både voksne og jævnaldrende.
- Misbrug i familien kan endvidere have negative følgevirkninger for barnets eller den unges skolegang. Misbrugsproblematikken kan eksempelvis indvirke negativt på barnets eller den unges udbytte af skolegangen, skolekompetencer og motivation for at gå i skole. Det hænger ofte sammen med barnets eller den unges vanskelige opvækstbetingelser, kaotiske skolegang med fravær, mange skoleskift og et fagligt udgangspunkt, der kan være hæmmet af prænatale skader og understimulering.

Uddannelse og indkomst:

- Flere studier viser evidens for, at børn og unge, som vokser op i familier med begrænsede økonomiske ressourcer (også benævnt fattigdom) er i risiko for dårligere kognitive og uddannelsesmæssige præstationer end børn og unge fra familier med højere indkomst. Børn og unge af forældre uden uddannelse har en øget risiko for dårligere kognitive præstationer end børn af forældre med højere uddannelse. Der peges på, at dårligt stillede familier i mindre grad tilskynder til udviklingen af grundlæggende færdigheder og sprogforståelse hos børn og unge. Ser man på betydningen af henholdsvis forældres indkomstniveau og uddannelsesniveau for barnets eller den unges udvikling, så har forældres uddannelsesniveau større betydning end forældrenes indkomstniveau.

Vold i familien:

- Vold i familien kan handle om, at barnet eller den unge er vidne til vold mellem forældrene, og/eller at barnet eller den unge selv udsættes for vold.
- Børn og unge, der er vidne til vold i hjemmet eller selv udsættes for vold, er i stor risiko for en række negative følgevirkninger, der spænder over fysiske, psykiske og sociale problemer. Børn og unge, der er vokset op i familier med forskellige typer af vold, er blandt andet i større risiko for at udvikle depression og angst, ligesom de oftere udviser bekymringsadfærd og øget risiko for selvmordsforsøg.
- Børn og unge, der vokser op i familier med vold, oplever et højere niveau af stress og er i øget risiko for udvikling af blodtryks- og hjerteproblemer, ligesom risikoen for sygdom og tidlig død er højere end for børn og unge, der ikke har været eller er udsat for vold.

Familier med traumer:

Dias 26: Risikofaktorer

- Det er fx flygtningebørn og -unge, som vokser op i familier med traumer, samt børn og unge, som lever i en selvmordsramt familie.
- Flygtningebørn og -unge, som vokser op i familier med traumer, kan være præget af primær eller sekundær traumatisering. Primær traumatisering betyder, at børn og unge selv har oplevet en traumatisk oplevelse og været på flugt, mens sekundær traumatisering betyder traumatisering som følge af en opvækst hos traumatiserede forældre (Svendsen, 2013).
- Børn og unge, der har en forælder, som har begået selvmord, har en større risiko for at udvikle psykosociale problemer (depression, angst, PTSD og sociale tilpasningsproblemer) end andre børn og unge. Disse har også en større risiko for at begå selvmord på længere sigt. Desuden er følelsen af skam, skyld og vrede samt en oplevelse af at være stigmatiseret større hos børn og unge, der har mistet en forælder på grund af selvmord end hos de, som har mistet en forælder af andre årsager.

BESKYTTelsesFAKTORER

- Skolegang.
- Stimulerende hjemmemiljø.
- Forældrekompetencer.
- Understøttende netværk.
- Social støtte.
- Tilknytning til en ressourcestærk voksen.

(Rambøll, 2016)

Dias 27: Beskyttelsesfaktorer

Noter:

Beskyttelsesfaktorer. Centrale pointer:

- I Rapporten *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier* (Rambøll, 2016) fremhæves blandt andet skolegang, et stimulerende hjemmemiljø, forældrekompetencer, understøttende netværk, social støtte og tilknytning til en ressourcestærk voksen som beskyttelsesfaktorer.

Skolegang:

- Skolegang er en væsentlig risiko- og beskyttelsesfaktor for børn og unge, der vokser op i en socialt udsat familie. Skolegangens indvirkning på udsatte børn og unge omhandler både barnets og den unges præstation og stabilitet i skolegangen samt tilknytning til skolen og kvaliteten af selve skolen. Således viser studier blandt andet, at børn og unges relation til skolekammerater og lærere på skolen er vigtige faktorer for deres samlede trivsel, udvikling og læring. Ligeledes er børn og unge,

Dias 27: Beskyttelsesfaktorer

der følger skolen uden bekymrende fravær og klarer sig godt fagligt i skolen, i mindre risiko for at opleve de negative følgevirkninger af den udsatte situation, der omgiver dem.

Stimulerende hjemmemiljø:

- Samlet set viser forskningen, at et stimulerende og opmærksomt hjemmemiljø fungerer som en beskyttelsesfaktor. Et stimulerende hjemmemiljø er blandt andet kendetegnet ved positive relationer mellem børn/unge og forældre, hvor der er god kommunikation, støtte og lavt konfliktniveau.

Forældrekompetencer:

- Forældrekompetencer er en betydningsfuld faktor børn og unge i udsatte positioners udvikling. Det kan handle om indvirkningen af forældres egne vanskeligheder og problemer, tilknytningen mellem forældrene og barnet/den unge samt forældrefunktionen, som samlet benævnes forældrekompetencer.
- Undersøgelser viser, at en konsekvent og omsorgsfuld opdragelse i hjemmet med klare normer – og dermed også en struktureret forældrestil – er forbundet med bedre kundskaber i skolen og mindre grad af problemadfærd. Det er positivt for børn og unges udvikling og trivsel at vokse op i familier, hvor der tages ansvar for dem, og hvor børnene og de unge oplever følelsesmæssig tryghed og fysisk sikkerhed.
- Samlet set viser forskningen, at et stimulerende og opmærksomt hjemmemiljø fungerer som en beskyttelsesfaktor og er understøttende for udviklingen af gode matematiske evner, læseevner og sociale kompetencer.
- I forhold til interaktionsmønstre peger studier på, at positive børn/unge-forældre relationer, hvor der er god kommunikation, støtte og lavt konfliktniveau, fører til færre psykiske problemer og adfærdsproblemer hos børnene.

Netværk:

- Netværk er en central beskyttelsesfaktor, som går igen i mange af de identificerede kerneproblematikker og har betydning for trivsel blandt børn og unge, der vokser op i familier i udsatte positioner. Et godt netværk virker som den sociale støtte, som børn og unge fra familier i udsatte positioner ofte mangler i hjemmet, og kan være med til at imødegå de følgevirkninger, der oftere følger, når man vokser op i et hjem med særlige vanskeligheder. Et godt netværk kan bestå af andre jævnaldrende, men det kan også bestå af en voksen uden for hjemmet, der kan fungere som en ekstra omsorgsperson. Forskningen viser, at børn og unge med et godt netværk har færre psykiske problemer, som eksempelvis depression og angst, ligesom de har et større fysisk aktivitetsniveau. Et godt netværk fremmer bl.a. børn og unges mulighed for at klare sig godt i skolen, og det er afgørende for, at børn og unge kan bryde ud af kulturel marginalisering. Netværk i sig selv er dog ikke en beskyttelsesfaktor. Der skal være tale om et positivt understøttende netværk, der kan sætte gode standarder, og som består af gode rollemodeller for børn og unge.

Oplevelse af social støtte og tilgængelighed af støtte:

- Oplevelsen af at modtage social støtte og tilgængeligheden af social støtte beskytter fx mod en række af de negative følgevirkninger, der er af misbrug i familien. Det kan eksempelvis være støtte til familien samlet set eller barnet specifikt, eksempelvis fra en ven eller professionel.

Tilknytning til en ressourcestærk voksen:

- En anden virkningsfuld mekanisme for børn og unge er, når indsatsen giver barnet eller den unge en tilknytning til en ressourcestærk voksen. Det kan være en voksen

Dias 27: Beskyttelsesfaktorer

i familien, en person tæt på familien, i en idrætsforening eller lignende. Det handler om, at barnet eller den unge har en voksen, som han/hun kan have tillid til, der udviser omsorg og anerkendelse og giver barnet eller den unge den støtte, som vedkommende ikke oplever i familien.

Øvelse: Risiko- og beskyttelsesfaktorer (Anette og mormor)

Form: Kort oplæg og case-øvelse.

Varighed: 20 minutter.

Underviser læser først en tekst højt for ansøgerne (er i noter til dias 28). Derefter skal ansøgerne (individuel) finde beskyttelses- og risikofaktorer i casen og markere særligt betydningsfulde hændelsesforløb. Derefter drøfter ansøgerne med hinanden, hvordan risiko- og beskyttelsesfaktorerne har betydning for hændelsesforløbet. Derefter opsamling i plenum.

Formål: At ansøgerne får mulighed for at arbejde med en case, hvor risiko- og beskyttelsesfaktorer er foranderlige, og hvor der er forskel på den mulighed, som de to søskende får i livet.

Dette lægger op til en drøftelse omkring risiko- og beskyttelsesfaktorer.

CASE-ØVELSE RISIKO- OG BESKYTTELSESFAKTORER ANNETTE OG MORMOR

- Find risiko- og beskyttelsesfaktorer i casen.
- Marker særligt betydningsfulde hændelsesforløb.
- Drøft, hvordan risiko- og beskyttelsesfaktorer har betydning for hændelsesforløbet.

Dias 28: Case-øvelse om risiko- og beskyttelsesfaktorer Annette og mormor

Noter:

Case-øvelse om risiko- og beskyttelsesfaktorer:

Tekst, der skal læses højt:

Annette og mormor:

Annette er 7 år gammel, da hendes far bliver slået ihjel i en arbejdsulykke. Annettes mor får en depression. Annette og hendes 3 år ældre storebror kommer i netværkspleje hos deres mormor. Storebroren flytter hjem igen efter kort tid, da moren giver udtryk for at have overskud til ham igen.

Først efter tre år, da Annette er 10 år gammel, føler mor sig i stand til at få hende hjem. I de tre år bor Annette alene hos mormor. Mormor går dårligt, så det, som de laver sammen, er

Dias 28: Case-øvelse om risiko- og beskyttelsesfaktorer Annette og mormor

at læse. Annette henter bøger på biblioteket til mormor og sig selv. De læser dem sammen om aftenen. Annette begynder at klare sig godt i skolen. De laver lektier. Annette og mormor læser Brødrene Løvehjerte, og Annette skriver med mormors hjælp en stil om bogen, som Annettes klasselærer er begejstret for. Desværre er mormors helbred ikke godt, og da mormor skal på sygehuset i en længere periode, flytter Annette hjem til sin mor. Annettes mor er ikke den mor, som Annette husker. Hun er ligesom ligeglad og drikker alt for meget. Annette skal lave mad og vaske op. Hendes storebror skal ingenting lave derhjemme. Annette begynder at gå i byen, i en af de store byer, i høje hæle og med makeup. Det gør hun, fra hun lige er fyldt 11 år. Mor siger ingenting, så længe Annette klarer opvasken. Hun besøger tit mormor efter skoletid – men glemmer at fortælle det til mor. I dag er Annette skolelærer. Annettes ældste barn bliver uddannet jurist til sommer. Annettes storebror er ufaglært og meget afhængig af konjunkturerne for at have arbejde.

Casen er fra KRITH-materialet.

BØRN OG UNGE KAN KLARE SIG GODT PÅ TRODS AF VANSKELIGE LIVSOMSTÆNDIGHEDER

- Ingen børn eller unge har en forudbestemt skæbne.
- Opvækstbetingelser har stor betydning. Vanskeligheder i familien kan have alvorlig indflydelse på børn og unges hverdagsliv og betyde øget risiko for problemer i deres liv.
- Der kan være mange forhold i et barns livsforløb – ud over barnets familie – der spiller ind.
- Faktorerne kommer fra mange forskellige sammenhænge i et barns liv, og de påvirker børn forskelligt og får forskellig betydning for børnenes udviklingsforløb.
- Forskning viser, at langt størstedelen af de børn, der vokser op i familier med problemer, undgår at videreføre deres forældres levevis.
- Mødet med en betydningsfuld anden har stor betydning for, at børn og unge klarer sig på trods af vanskelige livsomstændigheder.

Dias 29: Børn og unge kan klare sig godt på trods af vanskelige livsomstændigheder

Noter:

Til opsamling i plenum:

Børn og unge kan klare sig godt på trods af vanskelige livsomstændigheder. Centrale pointer:

- Børn og unge anbragt uden for hjemmet er i en udsat position.
- Børn og unge, som vokser op under vanskelige opvækstvilkår, får ikke automatisk problemer sidenhen, men det øger risikoen for, at det kan ske.
- Beskyttende faktorer kan kompensere for vanskelige livsvilkår.
- Der er mange faktorer, der påvirker et barns udviklingsforløb. Faktorerne kommer fra mange forskellige sammenhænge i et barn og unges liv. Faktorerne påvirker børn og unge forskelligt og får forskellig betydning for deres udviklingsforløb. Teorier om risiko- og beskyttelsesfaktorer hænger således sammen med det børneperspektiv, der anlægges i grundkurset, hvor det centrale er at udvikling sker i samspil med andre.

Dias 29: Børn og unge kan klare sig godt på trods af vanskelige livsomstændigheder

- Det kan være vanskeligt at definere betydningen af risiko- og beskyttelsesfaktorer entydigt. I et barns opvækst kan en skilsmisse fx både være en katastrofe og en stor lettelse, afhængigt af de konkrete omstændigheder i familien. Om en begivenhed har negativ betydning, afhænger således af barnet eller den unges livssituation.
- Det kan desuden være svært at angive, hvornår en given mængde negative faktorer udgør en risiko.
- Det er derfor vigtigt at se på det konkrete barn eller unges situation og udforske, hvad der konkret belaster barnets muligheder – eller omvendt ser ud til at fremme dem.
- Ingen børn har en forudbestemt skæbne. Forestillingen om, at børn og unge arver deres forældres sociale problemer, er således misvisende, omend det fortsat er en myte inden for anbringelsesområdet.
- Forskning viser, at mange børn og unge anbragt uden for hjemmet, har forældre med sociale problemer, fx misbrug. Forskning viser også, at børn og unge, der har været anbragt uden for hjemmet klarer sig dårligere som voksne end deres jævnaldrende. Det gælder stort set alle parametre, som fx uddannelse, beskæftigelse, økonomi mv.
- Men det betyder ikke, at der er tale om "social arv", forstået som en uundgåelig skæbne.
- Tværtimod viser forskning, at langt størstedelen af de børn og unge, der vokser op i familier med problemer, undgår at videreføre deres forældres levevis. Det er således kun 8 procent af børnene/de unge fra familier med problemer, der klarer sig lige så dårligt eller dårligere end forældrene. Det vil med andre ord sige, at 92 procent klarer sig bedre end forældrene (Egelund, Christensen, Jakobsen, Jensen og Olsen, 2009; Ejrnæs m.fl., 2005).
- Det betyder på den anden side ikke, at børn og unges opvækstbetingelser er uden betydning. Vanskeligheder i familien kan have alvorlig indflydelse på børn og unges hverdagsliv og betyde øget risiko for problemer i deres liv.
- Der kan dog også være mange andre forhold i et barns livsforløb, ud over barnets familie, der spiller ind.
- Det, som man ved, har stor betydning for, at børn og unge klarer sig på trods af vanskelige livsomstændigheder, er, at de møder en person, som bliver betydningsfulde for dem i deres liv.
- Flere markante skikkelser i samfundet har været som barn været anbragt uden for hjemmet eller haft anderledes opvækstbetingelser, fx Gry Rambusch (børneadvokaten), Lisbeth Zornig Andersen (fra Huset Zorning), Jens Arentzen (skuespiller og foredragsholder) og Puk Elgård (tv-vært). De har klaret sig "på trods". De har hver deres historie, og der er forskellige forhold, der har spillet ind på deres livsbane. Fx nævner Lisbeth Zornig Andersen en pædagog, som har haft afgørende betydning for hende.

Ressourceorienteret og anerkendende tilgang

Underviser holder oplæg omkring den ressourceorienterede og anerkendende tilgang.

RESSOURCEORIENTERET OG ANERKENDEDE TILGANG

"Menneskets selvopfattelse og –agtelse skifter afhængig af, hvilke mennesker det omgiver sig med, og som respons på disse menneskers positive og negative reaktioner og bemærkninger".

(Warming, 2017, s.36)

Dias 30: Ressourceorienteret og anerkendende tilgang

Noter:

Ressourceorienteret og anerkendende tilgang. Centrale pointer:

- En del af menneskesynet i grundkurset er, at menneskets identitet bliver til i et relationelt samspil mellem mennesker. Det betyder, at det, som vi fortæller om os selv og om hinanden, og måden, som vi gør det på, er afgørende for, hvordan vi forstår os selv og de sammenhænge, vi indgår i.
- Heri er der fokus på, at fortællinger (narrativer) om selvet og andre er medskabende for vores forståelse af os selv og de sammenhænge, som vi indgår i (White, 2008).
- Det bliver derfor vigtigt for barnet eller den unge, hvilke narrativer der er om det – om der er fokus på ressourcer eller begrænsninger. Dette, fordi fortællingerne har betydning for barnet eller den unges forståelse af sig selv, men også for plejeforældrenes forståelse og deres måde at møde barnet eller den unge på.
- Psykologen Robert Rosenthal gennemførte en række eksperimenter i 1960'erne, som skulle vise, hvordan en adfærd påvirkes alene ved fortællingen og forventningen til adfærden, og hvordan sådanne forventninger kan blive en selvopfyldende profeti. Den såkaldte Rosenthal-effekt (www.aprokom.dk/cm700/)).
- Rosenthal bad en gruppe studerende lave et labyrinteksperiment med to grupper rotter, som han gav navnet "sløve" rotter og "kvikke" rotter. Ingen af rotterne var i virkeligheden sløve eller kvikke, men bare almindelige rotter. De kvikke rotter viste sig dog alligevel at være mere kvikke end de sløve rotter, men viste sig samtidig også at have fået mere venlig træning end de sløve rotter. Efterfølgende blev forsøget lavet med skolebørn, hvor en mindre gruppe børn blev præsenteret for læreren som børn med særligt potentiale, der fagligt kunne gøre overraskende fremskridt. Et år efter havde denne lille gruppe forbedret deres intelligenskvotient markant i forhold til resten af gruppen. Så markant, at det ikke kunne bero på en tilfældighed, men snarere at de havde fået positiv særbehandling (www.aprokom.dk/cm700/)).
- Børn og unge anbragt uden for hjemmet har ofte kompetencer, som ikke er almindelige for alderen. Et eksempel kan være et lille barn, der kan skifte sin egen ble og lave morgenmad til sig selv. Et andet eksempel kan være et lidt ældre barn, der kan

Dias 30: Ressourceorienteret og anerkendende tilgang

tage ansvar for mindre søskende og syge forældre. Da det ikke er almindelige kompetencer for barnet, bliver voksne ofte bekymrede – ikke for kompetencen i sig selv, men for vejen (omsorgssvigtet) til den tillærte kompetence. Barnet vil udelukkende ses som omsorgssvigtet, og der vil ligge flere antagelser om fejl og mangler i udviklingen. Fokus ændrer sig derved fra kompetencesynet til bestræbelsen på at få barnet normaliseret. Omvendt kan barnets kompetencer anses som handlekraftige og selvstændige, og fokus rettes mod ressourcer og anerkendelse af barnet.

- Behovet for anerkendelse er vigtigt for mennesket for at kunne realisere det fulde potentiale.
- Mangel på anerkendelse opleves derimod med negative konsekvenser for menneskets potentiale, opfattelsen og den sociale forståelse af sig selv (Honneth, 2003).

Det særlige som potentiel ressource

Underviser holder oplæg om det særlige som en potentiel ressource.

DET SÆRLIGE SOM POTENTIEL RESSOURCE

- Fokus på det anderledes som en begrænsning eller noget unormalt vil være et narrativ, der sætter begrænsninger.
- Fokus på det anderledes som en ny kompetence eller ressource vil være et narrativ med fokus på det særlige som potentiel ressource.

Dias 31: Det særlige som potentiel ressource

Noter:

Det særlige som potentiel ressource. Centrale pointer:

- Børn og unge, der vokser op under vanskelige forhold, udvikler sig, som tidligere nævnt, typisk anderledes end deres jævnaldrende, og deres erfaringer har indflydelse på deres barndom og voksenliv. Derfor er det afgørende for barnet eller den unges trivsel og udvikling, at der ikke alene er fokus på problemer, fx uhensigtsmæssige handlemåder, men også på kompetencer eller ressourcer. Warming peger på, at børn og unge i udsatte positioner ofte oplever at blive mødt med bekymring og mistillid til deres evner og gode vilje samt med krav og opfordringer om at ændre sig (Warming m.fl., 2017).
- Det handler om at anerkende barnet eller den unges evner som unikke og en ressource/særlig kompetence, som barnet eller den unge har med sig. Det særlige, som barnet eller den unge har med sig, forsvinder ikke, og barnet ved godt, at det er særligt. Derfor giver det mening, at italesætte det og arbejde med det som en ressource.

Dias 31: Det særlige som potentiel ressource

- Måden, som barnet eller den unge mødes på, er afgørende for dets trivsel og udvikling. En anerkendende tilgang opbygger selvværdet samt evner og muligheder for at indgå i fællesskaber. Anerkendelsen kan være i form af ressourcetilgangen (barnet/den unge har særlige kompetencer) eller fysisk anerkendelse (smil, kram, nik m.m.)).

Eksempler, der kan understøtte de centrale pointer:

- I casen om *Annette og mormor* kan der peges på kompetencer og ressourcer hos Annette. Annette har fx lært at hjælpe til i en tidlig alder. Det hjælper hende til at hjælpe mormor, og derved har mormor overskud til at give Annette særlig omsorg i forbindelse med lektiehjælp og læsning.
- De narrative, der anvendes til at beskrive en person, er betydningsfulde. Der er således forskel på, om en person beskrives som *Han er stædig* eller *Han er vedholdende*; *Hun er kværlende* eller *Hun er argumenterende*; *Han er højtråbende* eller *Han er én, der tør sige sin mening mv.*

BØRN OG UNGES UDVIKLING OG IDENTITETSDANNELSE - OPSUMMERING

I skal særligt tage med jer:

- At børn og unges udvikling er individuel og dynamisk.
- Udvikling sker i samspil med andre og i samspil med omgivelserne.
- At der er forskellige risiko- og beskyttelsesfaktorer, der spiller forskelligt ind i børn og unges liv.
- At børn og unge har uanede udviklingsmuligheder, som plejeforældre kan understøtte ved at møde barnet eller den unge anerkendende med fokus på barnets særlige kompetencer og ressourcer.

Dias 32: Børns udvikling og identitetsdannelse. Opsummering

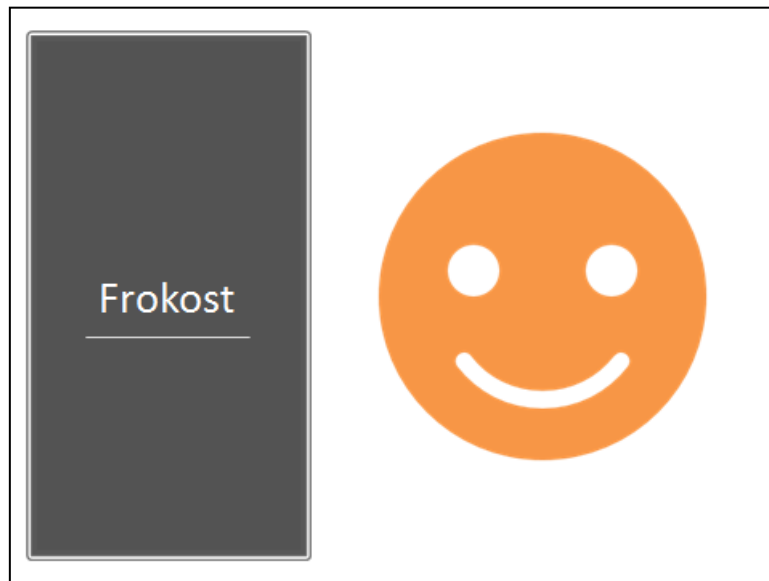
Noter:

Afrunding og opsummering af emnet *Børns udvikling og identitetsdannelse*. Centrale pointer:

- Børn og unges udvikling er dynamisk og individuel.
- Udvikling sker i samspil med omgivelserne. Der tales om relationel udvikling, hvor relationen til andre er medvirkende til udvikling. Dette betyder, at udviklingen foregår i vekselvirkning, udviklingen er forskellig fra barn til barn og dermed dynamisk. Derfor er det forskelligt, hvilke udviklingsmuligheder et barn eller ung har de forskellige steder, som barnet eller den unge er.
- Man påvirkes og formes af og i sine omgivelser, og omgivelserne bliver påvirket og formet af barnet eller den unge. Miljøet omkring barnet eller den unge kan ses som cirkler, der indbyrdes er forbundet med hinanden. Cirklerne er altid i bevægelse og influerer gensidigt på hinanden.

Dias 32: Børns udvikling og identitetsdannelse. Opsummering

- Børn og unge anbragt uden for hjemmet er i en udsat position og i særlig risiko for negative følgevirkninger pga. deres livsomstændigheder.
- Men ingen børn har en forudbestemt skæbne.
- Det er afgørende for børns udvikling og trivsel, at der ikke alene er fokus på deres problemer, men også på børnenes kompetencer eller ressourcer.

Dias 33: Frokost

Noter:

Der holdes 45 minutters frokostpause.

2.3. Emne: Omsorgssvigt og udviklingstraumer

Formål med emnet

Børn og unge, der anbringes i plejefamilier, har ofte været udsat for omsorgssvigt og er præget af udviklingstraumer. Det er derfor vigtigt, at ansøgere får viden om og forståelse for, hvilken betydning dette kan have for et barn eller den unges udvikling og reaktionsmønstre.

Formålet er også, at ansøgerne skal få indsigt i, hvordan de kan møde og støtte et barn eller ung, der har været udsat for omsorgssvigt og er påvirket af udviklingstraumer. Herunder hvordan der skabes kontakt og fortrolighed til et barn eller en ung, præget af omsorgssvigt og udviklingstraumer. Børn og unge med udviklingstraumer kan have reaktionsmønstre, der kan udfordre plejeforældre, hvis de ikke er vidende om, hvorfor og hvordan barnet eller den unges reaktioner eller adfærd kan være anderledes.

Underviser holder først oplæg om omsorgssvigt, herunder de forskellige former for omsorgssvigt, hvordan omsorgssvigt kan komme til udtryk hos et barn eller ung, og hvad plejefamilier skal have opmærksomhed på. I den forbindelse gennemgås den skærpede underretningspligt, som plejefamilier er underlagt. Derefter gennemføres øvelsen "Fantasirejsen – at flytte mennesker". Efter øvelsen holder underviser oplæg om udviklingstraumer, og hvordan udviklingstraumer og omsorgssvigt påvirker hjernen. I forlængelse af oplægget er der en øvelse om at drage omsorg for barnet eller den unge i den første tid af anbringelsen. Emnet afsluttes med en opsummering og en øvelse om partners/egne ressourcer og begrænsninger i forhold til at skulle drage omsorg for et barn eller ung, der er præget af omsorgssvigt og udviklingstraumer.

OMSORGSSVIGT OG UDVIKLINGSTRAUMER

Dias 34: Omsorgssvigt og udviklingstraumer

Ingen noter.

Omsorgssvigt

FORMER FOR OMSORGSSVIGT		
	Fysisk	Psykisk
Aktivt	Vold, seksuelle overgreb	Ydmygende tiltale, fastlåst negativ rolle
Passivt	Mangel på mad/drikke, mangel på grundlæggende hygiejne som ren ble, rent tøj osv.	Understimulering, fravær af udviklingsfremmende voksenrelation

Dias 35: Former for omsorgssvigt

Noter:

Former for omsorgssvigt. Centrale pointer:

- Omsorgssvigt kan defineres som en tilstand, hvor en person, der er afhængig af andre personer, ikke får den omsorg og hjælp som denne har brug for (Social- og Boligstyrelsens begrebsbase: sbst.terms.dk).
- Børn og unge, der udsættes for omsorgssvigt, udsættes ofte for mere end én form for overgreb.
- Omsorgssvigt kan have alvorlige konsekvenser for de børn og unge, der udsættes for det, også på lang sigt (Kvælle, 2013).
- Der er forskellige former for omsorgssvigt. Overordnet kan der skelnes mellem fysisk og psykisk omsorgssvigt, som foregår passivt eller aktivt. Passiv omsorgssvigt er fx manglende imødekommenhed af basale behov, og aktiv omsorgssvigt er fx vold og overgreb (socialebegreber.dk).

Fysisk omsorgssvigt:

- Fx utilstrækkelig ernæring, beklædning og hygiejne. Fysisk omsorgssvigt omfatter også fysisk vold, hvor barnet eller den unge bliver skubbet, rusket, revet i håret, brændemærket, slået eller sparket¹⁰

Psykisk omsorgssvigt:

- Fx manglende følelsesmæssig eller intellektuel stimulation eller manglende kærlighed og involvering. Der kan fx være tale om forældre, som ikke engagerer sig følelsesmæssigt positivt i deres barn, og som ikke er følelsesmæssigt tilgængelige for barnet.
- Fx at barnet bliver kaldt negative navne, bliver udelukket med tavshed, truet med at blive smidt ud hjemmefra eller blive låst inde eller oplever forældre, der truer med at tage deres eget liv.

¹⁰ Socialstyrelsen, 2018b. *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. En guide til plejefamilier – om forebyggelse, opsporing og håndtering.*

Dias 35: Former for omsorgssvigt

Overgreb:

- Overgreb kan være psykisk vold, fysisk vold og seksuelle overgreb (Socialstyrelsen, 2018b, Vidensportal.dk).
- Psykisk vold kan fx være at blive ydmyget, kaldt negative navne, blive udelukket med tavshed, blive truet med at blive smidt ud eller blive låst inde. Psykisk vold omfatter også det at være vidne til fx vold, psykisk vold eller højt konfliktniveau i familien (Socialstyrelsen, 2018).
- Fysisk vold kan fx være at blive skubbet, rusket, revet i håret, brændemærket, slået eller sparket.
- Seksuelle overgreb kan både bestå af blottelser, berøringer og seksuelle handlinger som samleje m.m. Det kan også være børn, der overværer voksnes seksuelle aktiviteter med hinanden, eller at der bliver vist pornofilm, mens børn ser på.
- Uanset typen af vold og overgreb, der begås mod et barn, så er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold og overgreb bringer barnets udvikling og sundhed i fare (Socialstyrelsen, 2018),
- En SFI-undersøgelse fra 2016 viste, at hvert 6. barn oplever vold i hjemmet; hvert 12. barn er udsat for psykisk vold fra forældre; 5 procent af børn og unge mellem 7-18 år har været udsat for grov vold, og 1 procent har været udsat for seksuelle overgreb (Oldrup et al., 2016).

Der kan læses mere om definitioner og lovgivning om vold mod børn og unge på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside:

- [Find definitioner og lovgivning om vold i nære relationer her](#)

**OMSORGSSVIGT –
OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER**

- Enhver form for omsorgssvigt, overgreb og vold bringer barnet/den unges udvikling og sundhed i fare.
 - Tegn og reaktioner er som regel komplekse og flertydige. Børn/unge er forskellige og reagerer forskelligt på omsorgssvigt.
 - Tegn og reaktioner kan både være fysiske, psykiske og adfærdsmæssige.
- (Socialstyrelsen, 2018)

Dias 36: Omsorgssvigt - Opmærksomhedspunkter

Noter:

Omsorgssvigt. Opmærksomhedspunkter. Centrale pointer:

- Enhver form for omsorgssvigt bringer barnet eller den unges udvikling og sundhed i fare.

Dias 36: Omsorgssvigt - Opmærksomhedspunkter

- Børn og unge, der bliver udsat for omsorgssvigt, viser på forskellig vis, at der er noget, der ikke er, som det skal være. I forhold til overgreb kaldes det typisk tegn og reaktioner. Tegn og reaktioner er som regel komplekse og flertydige. Dertil kommer, at børn og unge er forskellige og reagerer forskelligt. Reaktionen kan blandt andet afhænge af: Hvilken form for overgreb barnet eller den unge har været udsat for; hvor ofte barnet eller den unge har været udsat for overgreb; hvor gammelt barnet var, da det blev udsat for overgreb; hvem der udsatte det for overgreb; hvilke ressourcer og hvilket netværk det har.
- Tegn og reaktioner kan både være fysiske, psykiske og sociale samt adfærdsmæssige (Socialstyrelsen, 2018).

Eksempler på, hvordan omsorgssvigt kan komme til udtryk hos et barn eller ung, og hvad plejefamilier skal have opmærksomhed på:

- Et barn eller en ung, der har været udsat for omsorgssvigt, kan fx være ude af stand til at mærke sig selv, men også fx kulde, varme, tørst osv. For plejeforældrene betyder det, at de skal møde barnet eller den unge på et helt andet udviklingsniveau, end hvor barnet eller den unge er aldersmæssigt.
- Man kan som plejefamilie opleve store børn eller unge, der skal guides til ikke at have sandaler på i snevejr, fordi de ikke kan mærke, at det er koldt. Det er ikke, fordi tæerne er varme – de er kolde – men barnet eller den unge mærker det ikke.
- Det betyder også, at man som plejefamilie kan møde børn, der mangler almen viden og fx ikke ved "hvor mælken kommer fra", ikke fordi de er uintelligente – men fordi de aldrig har lært det.
- Som plejefamilie kan man også møde børn eller unge, der har brug for at være lige så tætte, som det lille barn. Fx kan man opleve, at teenageren har brug for at sidde meget tæt med den voksne. Eller omvendt stivner i kontakten ved den mindste berøring. For plejefamilien må der findes en måde, hvorpå der kan gives fysisk omsorg. Alle har brug for berøring fra andre mennesker.

Skærpet underretningspligt

SKÆRPET UNDERRETNINGSPLIGT

§ 133. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at

- 1) et barn eller en ung under 18 år kan have behov for støtte efter denne lov,
- 2) et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for støtte efter denne lov på grund af de kommende forældres forhold,
- 3) et barn eller en ung under 18 år kan have behov for støtte efter denne lov på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten eller
- 4) et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

(Barnets lov)

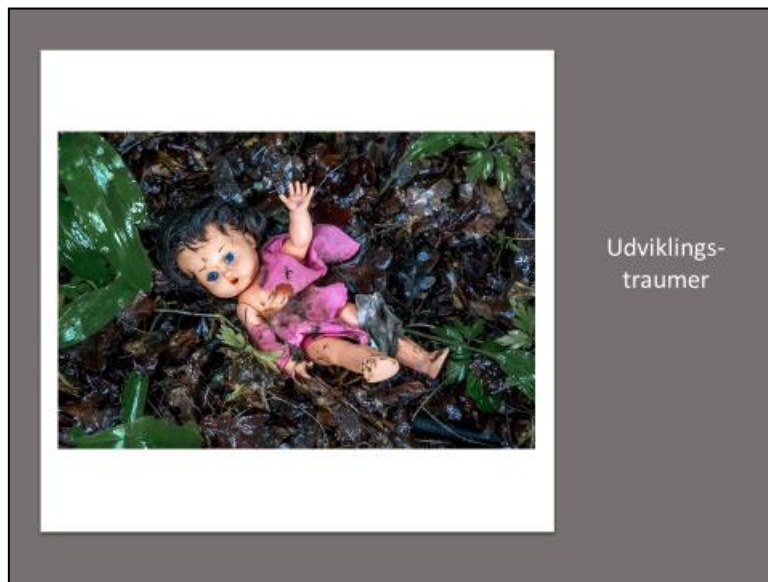
Dias 37: Skærpet underretningspligt

Noter

Skærpet underretningspligt. Centrale pointer:

- Alle borgere i Danmark er underlagt underretningspligt, hvis de får kendskab til, at et barn eller en ung udsættes for omsorgssvigt eller nedværdigende behandling fra deres forældres eller andre opdrageres side, jf. barnets lov §135.
- Den borger, som underretter, vil ikke blive part i sagen og kan ikke klage over kommunens behandling af sagen. Borgeren kan ikke få oplysninger om sagens videre udvikling, medmindre det sker gennem den familie, der er underrettet om.
- Der er ingen formkrav til underretninger. Det er muligt at indgive underretninger skriftligt, telefonisk eller personligt, og de kan indgives anonymt.
- Plejefamilier er underlagt skærpet underretningspligt, jf. barnets lov § 133. Det betyder, man skal underrette kommune, blot man har en formodning om, at
 - et barn eller en ung under 18 år kan have behov for støtte efter denne lov,
 - et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for støtte efter denne lov på grund af de kommende forældres forhold,
 - et barn eller en ung under 18 år kan have behov for støtte efter denne lov på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten eller
 - et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.,
- Underretningspligten går forud for tavshedspligten. Det vil sige, at man også kan have pligt til at underrette om tavshedsbelagte oplysninger.
- Hvis underretter er omfattet af skærpet underretningspligt, skal kommunen desuden som udgangspunkt orientere om, hvorvidt der iværksættes en afdækning, en børne-faglig undersøgelse eller en indsats på baggrund af underretningen. Der er ingen tidsfrist for denne orientering. Der er ikke krav om, at der skal orienteres om detaljer som varighed, formål m.v. for de iværksatte indsatser, men børne- og ungerådgiveren skal overveje at orientere, hvis indsatsen vil have indflydelse på underretters arbejde med barnet eller den unge. I praksis betyder det, at børne- og ungerådgiveren som udgangspunkt kun kan undlade at orientere om det videre forløb i særlige tilfælde, fx hvis der verserer en konflikt mellem den konkrete fagperson og barnet eller den unge eller familien.

Udviklingstraumer

Dias 38: Udviklingstraumer

Noter:

Udviklingstraumer. Centrale pointer:

- Udviklingstraumer henviser til et traume, der er opstået i en betydningsfuld tilknytningsrelation i barndommen. I virkeligheden kunne det også kaldes et tilknytnings-traume. Grundlæggende består traumet i gentagne gange at være blevet ladet psykologisk og følelsesmæssigt alene i uudholdelige/ubærlige, smertefulde emotionelle tilstande. Kernetilstanden bliver hos den traumatiserede en følelse af ikke at eksistere, at være blevet glemt og være fremmed.
- Ordet traume kommer af det græske ord *trauma*, som betyder sår eller skade.
- I ICD-10, som er det diagnosesystem, der blandt andet anvendes i Danmark, defineres en traumatisk hændelse som *udsættelse for en exceptionel svær belastning* (WHO, 1994).
- Der skelnes mellem forskellige typer af traumer:
 - Upersonlige traumer, fx naturkatastrofer og ulykker.
 - Personlige traumer, fx vold og seksuelle overgreb, der er begået af en fremmed.
 - Tilknytningstraumer, som er traumer, der er begået af en person, som vedkommende har en relation til.
 - Udviklingstraumer, som er gentagne traumer, evt. begået af de primære omsorgsgivere under barnet eller den unges udvikling (Jacobsen og Guul, 2016).
- Det, at blive udsat for en voldsom begivenhed, medfører ikke nødvendigvis traumatisering. Det, at blive anbragt i en plejefamilie, kan betragtes som et traume, men hvorvidt det er traumatiserende for barnet eller den unge, kan blandt andet afhænge af situationen.
- Traumer viser sig oftere i børn og unges adfærd end i det, som de fortæller. Derfor er det vigtigt for ansøgerne/plejefamilierne at kende betydningen af traumer, og hvordan traumer kan vise sig i adfærden (Hagelquist, 2012).
- Beyerlain og Bloch (2014), Milne og Collin-Vézina (2015) beskriver, at de fleste børn og unge anbragt uden for hjemmet har oplevet flere traumer i deres opvækst,

Dias 38: Udviklingstraumer

hvilket udgør en øget risiko for følelsesmæssige og adfærdsmæssige problemer (Beyerlain og Bloch, 2014) og (Milne og Collin-Vézina, 2015).

- Traumer, der finder sted i tilknytningsrelationer, hvor barnet understimuleres emotionelt og relationelt, danner helt grundlæggende en dobbeltbelastning, da barnet udsættes for høj grad af følelsesmæssig smerte og samtidig ikke får den nødvendige støtte til at regulere denne smerte (Thimmer og Hagelquist, 2016).
- Nogle af de almindelige reaktioner efter at have oplevet noget voldsomt er fx:
Ufrivillige tanker.
 - Følelser eller billeder af det, der skete.
 - Undgåelse af tanker og adfærd, der har at gøre med traumet, herunder fx at undgå steder, personer, der minder om det, der skete.
 - Problemer med forståelse for og regulering af følelser.
 - Øget alarmberedskab.
 - Leg og adfærd, hvor det, der er sket, gentages.
 - Kropslig uro eller følelsesmæssigt flad m.m.
- Børn og unge, der har været udsat for et traume, og som kommer i plejefamilie, vil have brug for en ressourceorienteret og traumebevidst tilgang, hvis de skal have mulighed for at komme sig efter deres tidlige traumatiske oplevelser og få nye udviklingsmuligheder.
- Accept af barnet/den unges erfaringer er lig med accept af barnet/den unge. Plejefamilien kan ikke fratage barnet eller den unge dets erfaringer – det er en del af dets historie/livshistorie. Dette indebærer også kendskab til de beskyttelses- og belastningsfaktorer, som et barn eller en ung har/har haft i sit liv – og herunder evnen til som plejefamilie at italesætte disse som en vigtig del af barnet/den unges og dets historie.

Øvelse: Fantasirejsen – at flytte mennesker

Form: Kort oplæg og øvelse.

Varighed: 40 minutter.

Underviser introducerer øvelsen, jf. nedenstående noter.

Øvelsen anvendes som refleksions- og diskussionsoplæg i forhold til undervisers oplæg om udviklingstraumer.

Formål: At understøtte refleksion hos ansøgerne ved at mærke på egen krop, hvordan en anbringelse kan opleves fra barnet eller den unges perspektiv, og få øje på, hvordan voksnes refleksion kan understøtte barnet eller den unge.

Dias 39: Udviklingstraumer. Fantasirejsen – at flytte mennesker

Noter:

Underviser læser følgende højt for ansøgerne:

At anbringe børn uden for deres eget hjem sker ofte meget pludseligt. Naturligvis forsøger man at forberede det enkelte barn, men man skal være opmærksom på, at barnets opfattelse af tid og rum er meget anderledes end voksnes. Selv om man forbereder barnet grundigt, kan barnet alligevel komme til at opleve flytningen som en stor overraskelse.

Dette er en øvelse, som kan fremkalde nogle stærke følelser hos jer, men som er nødvendig for at kunne forstå, hvordan det mærkes, når man bliver skilt fra et kendt miljø og skal tilpasse sig nye relationer. I skal nu forestille jer nogle tænkte situationer.

Start med at sætte jer bekvemt til rette.

I behøver ikke skrive noget ned, blot lytte til, hvad jeg siger. Det er en god idé at lukke øjnene. Jeg fortæller jer, når fantasirejsen er slut, og I igen kan åbne øjnene. Undervejs stiller jeg nogle spørgsmål, som I skal besvare inden i jer selv, og efterfølgende vil vi snakke om jeres tanker vedrørende de enkelte spørgsmål. Jeg starter min fortælling nu.

Når vi sidder her sammen, har du en ting til fælles med de andre. I har alle et hjem, I kan vende tilbage til, hvis I ønsker det. **Stemmer det?**

Brug nu lidt tid og tænk på dit hjem. Du har måske et sted, som du foretrækker i dit hjem, et rum, en krog eller en bestemt stol. **Hvilket sted er dit specielle sted i dit hjem?**

Du er sikkert også misfornøjet med visse ting i dit hjem. Køkkenet er måske for lille, afløbet stopper ofte til, haven trænger til at blive forandret, eller stueloftet trænger til maling. **Hvad er du utilfreds med hjemme hos dig?**

Tænk nu på dem, som du bor sammen med i dit hjem. Din mand, din kone, dine børn, en ven eller veninde, måske en hund eller en kat. Selv om du er misfornøjet med en del, så er dem, du bor sammen med, alligevel dem du holder allermest af.

Lyt nu godt efter! (*Oplæser rejser sig op og taler højt og kraftfuldt*).

Dias 39: Udviklingstraumer. Fantasirejsen – at flytte mennesker

Jeg er en person, som har magt. Det er mig, der bestemmer, hvor du skal bo, og jeg afleverer dig, hvor jeg vil. Jeg flytter nemlig folk. Jeg henter mennesker i deres hjem og kører dem til et andet hjem med fremmede mennesker.

I dag skal jeg aflevere dig og alle de andre – hver og én – til en fremmed familie. Jeg håber, du har forstået. Hver og én flytter jeg i dag til en anden familie.

Et andet sted venter en fremmed familie på dig: en mor, en far, og måske også nogle børn. Familien har ventet på dig længe, og nu i dag kommer det endelig til at gå i opfyldelse. Familien er meget glad for, at du skal komme. **Hvad synes du om det?**

Du siger måske, at du ikke vil følge med til den nye familie, så svarer jeg: Det skal du. Du tænker, at du vil stikke af – men jeg vil lede efter dig og finde dig igen og så køre dig ud til familien. Det er nemlig mit arbejde.

OK, nu kommer jeg for at hente dig til din nye familie. De glæder sig til din ankomst. Lad mig se ... Du har præcis to minutter til at pakke dine ting i denne plasticpose, som er en normal plasticpose fra Brugsen (*Tag en plasticpose frem, og rasl lidt med den*).

Du må kun tage så meget med dig, at det kan være i denne pose. Ingen mennesker eller dyr må følge med til den nye familie, det er der nemlig ikke plads til. **Tænk over, hvad du ville tage med?**

Jeg kan se, at du og mange af de andre føler, at det er svært det her.

Godt, nu er vi klar til at rejse, ingen dyr eller mennesker må følge med. Vi går ud gennem yderdøren. **Se lige, om der er nogen, der vinker? Hvordan ser de ud, dem, der vinker? Hvordan tror du, de har det?**

Vi er nu på vej til dine nye omgivelser. De ser anderledes ud end der, hvor du kommer fra. Husene er større og smukkere. Der findes mange forretninger her. Familien, du skal bo hos, har flere penge, end den familie du kommer fra. Du kan nu få noget af det, du ønsker dig. **Hvordan føler du dig nu? Hvilke spørgsmål dukker op hos dig?**

Nu kører vi ind i gaden, hvor du kommer til at bo. Vi nærmer os det store fine hus. Vi går mod yderdøren og ringer på. **Hvilke ord beskriver bedst, hvordan du har det lige nu?**

Døren åbner sig, her lugter helt anderledes end hjemme hos dig selv. Der står din nye familie, en mand, en kvinde og et barn. De ler. Du opdager, at de ser anderledes ud end din egen familie. De taler også ret sjovt, og det er svært for dig at forstå alle ordene. De ser glade ud. De har ventet længe på dig. **Hvad tænker du om dem? Føler du vrede, eller bliver du ked af det? Hvad gør du, når du er vred eller ked af det?**

Nu er der nok nogen, der tænker, at I bare vil stikke af, men jeg henter jer tilbage igen til familien. **Hvornår vil du have lyst til at se din egen familie igen? Du har jo selv fortalt, at der var noget, du var utilfreds med derhjemme? Vil du alligevel vende tilbage til dit hjem?**

Hvordan tror du, at din nye familie ville have det, hvis du afviser dem, og at du allerede nu vil hjem igen til din egen familie?

Du ser ud til at være robust, og du skal nok klare at være i din nye familie. Du tilpasser dig deres måde at leve på, selv om den er meget anderledes, end du er vant til. Efterhånden lærer du også at forstå deres sprog og de nye omgivelser at kende.

Dias 39: Udviklingstraumer. Fantasirejsen – at flytte mennesker

Selv om du følte dig vred og ked af det, forsøger du alligevel at vænne dig til de nye vilkår. Familien er glade for dig, og du bliver efterhånden også glad for dem. Og så går tiden.

Men hov, jeg glemte noget.

Jeg må for resten fortælle dig, at du ikke må se din egen familie uden min tilladelse. Jeg, og alene jeg, kan bestemme, om du kan få tilladelse til at komme på besøg hos din egen familie (tænkepause). Men jeg har så meget at gøre og må flytte mange andre mennesker, at jeg ikke har så meget tid. Det betyder desværre, at der kan gå lang tid, inden du ser din egen familie igen.

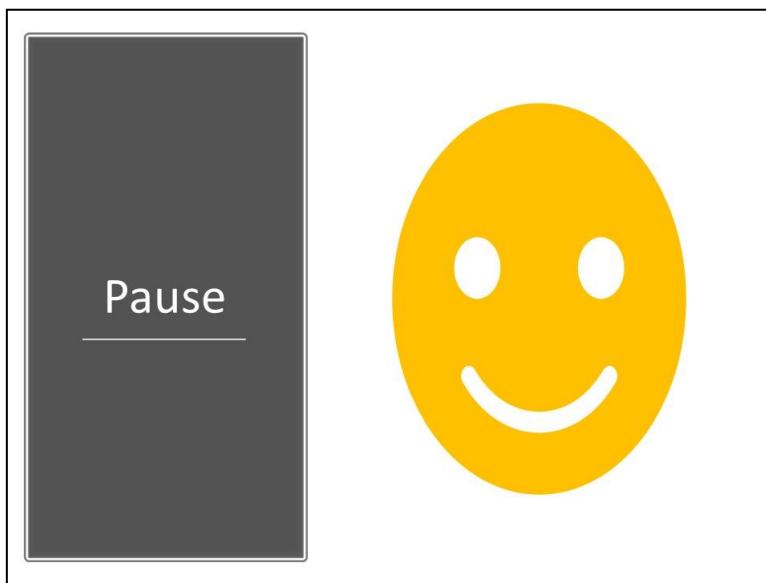
Fantasirejsen er nu slut, og du kan åbne øjnene igen.

Fantasirejsens spørgsmål gennemgås i plenum:

Hvad tænkte de?

Hvad ville de have gjort?

Hvilke følelser kom frem undervejs?

Dias 40: Pause

Noter:

Der er 15 minutters pause.

Reaktioner på omsorgssvigt og udviklingstraumer

Underviser holder et kort oplæg for ansøgerne omkring reaktioner hos børn, der har været udsat for omsorgssvigt og har udviklingstraumer. Underviser skal give ansøgerne opmærksomhed på, at de, som de voksne, har ansvaret for relationen til barnet eller den unge.

OMSORGSSVIGT OG UDVIKLINGSTRAUMER – REAKTIONER

Børn og unge, som har været udsat for omsorgssvigt, kan have en måde at søge omsorg på, som er præget af, at de:

- Ikke udviser behov for omsorg eller nærhed, hvor det ellers ville være forventeligt.
- Udviser umiddelbart stor selvstændighed; kan håndtere frustrationer og angst selv.
- De har tendens til at skubbe plejeforældrene væk, når de frustreres følelsesmæssigt eller kommer til skade.
- Er tilpassede voksenvenlige og udtrykker sjældent behov.
- Regredierer og udviser adfærd som et meget yngre barn.
- Har ukritisk kontakt til voksne.

Dias 41: Omsorgssvigt og udviklingstraumer - reaktioner

Noter:

Omsorgssvigt og udviklingstraumer - reaktioner. Centrale pointer:

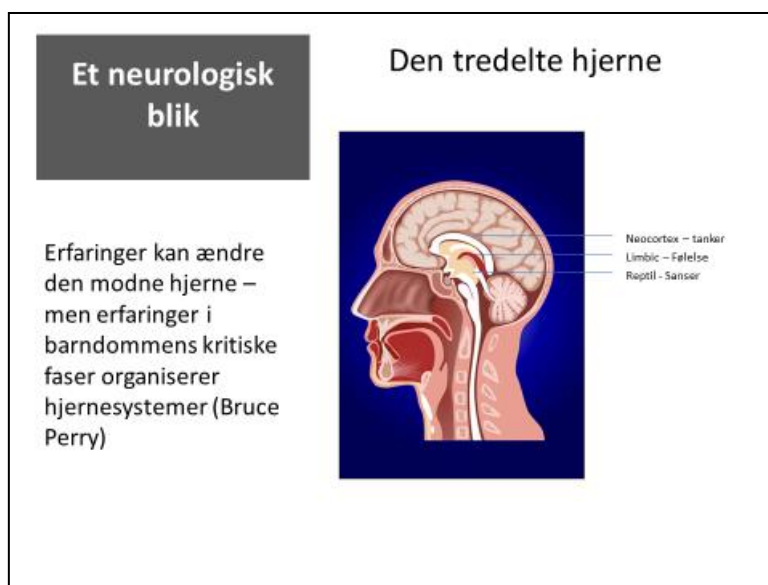
- Ansøgerne skal være bevidste om, at det er og bliver et voksenansvar at skabe en udviklingsfremmende relation til et barn og til en ung. Det er et ansvar, der aldrig må lægges på børnene eller på de unge.
- Det er et langt og sejt træk, for både plejefamilierne og for barnet eller den unge, at lærehinanden at kende, at få et udviklende samspil, at skabe en relation, tillid og tryghed og senere en tilknytning. Det kan lykkes – men det er ikke nemt.
- Barnet eller den unge har lært en række (uhensigtsmæssige) strategier (jf. arbejdsmodeller, som der er fokus på under emnet *Tilknytning og mentalisering*) fra sine tidligere omsorgspersoner, og disse passer ikke i forhold til de omsorgspersoner, som barnet eller den unge nu skal leve sammen med. Adfærden passer så at sige ikke til den forældreadfærd, som de står overfor.
- Det er centralt, at plejeforældre accepterer barnet eller den unge for de erfaringer og kompetencer, det har, og hjælper med at justere forventningerne til barnet eller den unge. Et eksempel kan være et barn, der falder og slår sig, men hvor barnet ikke græder, selv om det tydeligvis har slået sig. Plejeforældrenes udsagn bliver vigtige, så som: *Av – der faldt du og slog dig – det må have gjort ondt*. Ikke i en overdrivelse, men som en konstatering. For plejeforældrene handler det om at italesætte alle de følelser og hændelser, som måske ikke tidligere er blevet udtalt. Med tiden vil der ske en forandring.
- Et andet eksempel kan være, at et barn gentagne gange afviser plejefamiliens forsøg på at give omsorg. Ubalancen kan ses som en dans, hvor de dansende er ude af takt og skal tilbage i samme takt (Fonagy et al., 2006). Hvis det er forældrene, der fører dansen, vil de hjælpe barnet med at finde de rigtige trin. Det er vigtigt, at

Dias 41: Omsorgssvigt og udviklingstraumer - reaktioner

det er forældrene, der fører an, ellers vil barnet blot forblive i samme tilknytningsmønster og med samme uhensigtsmæssige adfærd. Barnet skal justere sine forventninger og sit samspil med omsorgspersonerne.

Et neuro-psykologisk blik

Underviseren holder oplæg om, hvordan viden om hjernen og dens udvikling kan bidrage til forståelsen af, hvilken betydning omsorgssvigt og udviklingstraumer har for et barn eller unges udvikling og trivsel.

Dias 42: Et neurologisk blik

Noter:

Et neurologisk blik. Centrale pointer:

- I de senere år er der kommet fokus på det neurovidenskabelige forskningsområde. Det er viden om, hvordan de tidlige år påvirker hjernens udvikling enten negativt eller positivt. Der er desuden kommet fokus på, hvordan denne viden kan anvendes til at identificere særlige sårbarheder hos børn/unge og familier.
- Neuroaffektiv udviklingspsykologi er et eksempel. Det er en brobygning mellem den seneste hjerneforskning, tilknytningsteori og udviklingspsykologi. Det er Hart og Sørensen (2007), der står bag teorien. Inden for udviklingspsykologien og tilknytning er det især Peter Fonagy, Allan N. Schore, John Bowlbys Daniel N. Stern (2006), der danner grundlag for teorien. Fra hjerneforskningen er det dels Paul MacLeans model (u.å.) af den tredelte hjerne og den portugisiskfødte amerikanske neurolog og professor i neurovidenskab Antonio Damasio' (2001) fokus på sammenhængen mellem krop og psyke. Børnepsykiateren Bruce Perrys (2011) mange års arbejde med traumatiserede børn tager også udgangspunkt i nogenlunde samme tankegang og sammenhæng, som Hart og Sørensen (2007) står for.
- Studier har fx vist, at negative oplevelser tidligt i livet kan være en forhindring for at etablere sund og sikker tilknytning mellem mor-barn senere i livet (jf. emnet *Tilknytning og mentalisering*). Hjernen bliver kemisk påvirket af bl.a. signalstoffer som dopamin, serotonin og oxytocin. Disse signalstoffer fremhæves, da de er involveret i stressregulering, følelsesliv og tilknytning.

Dias 42: Et neurologisk blik

- En simpel forklaringsmodel på hjernens funktioner er MacLeans tredelte hjerne: Ifølge MacLean kan hjernen inddeles i tre dele:
 1. Sansehjernen/reptilhjernen
 2. Følehjernen/pattedyrshjernen
 3. Tænehjernen/ Primathjernen.
- Disse tre "hjerner" har forskellige funktioner og forskellige måder at reagere på belastninger:

Ad. 1. Sansehjernen/reptilhjernen:

- Sansehjernen består af det autonome nervesystem, som regulerer vejrtrækning, hjerterytme og andre vitale organsystemers funktion. Sansehjernen håndterer overlevelseshandlinger som fx reproduktion, føde, kamp, flugt og stivnen. Handlinger på dette niveau er baseret på instinkter og reflekser på grundlag af lugt, syn, hørelse osv. Tilstrækkelig udvikling af det sansemæssige niveau er en forudsætning for at kunne mærke sin krop.
- Når mennesker udsættes for stor fare og bliver rædselsslagne, er dets reaktioner reduceret til reflekser og er stort set uden bevidst kontrol. Vores alarmsystem går i gang og gør kroppen klar til at reagere på faren via enten kamp, flugt eller frys/stivne.

Ad. 2. Følehjernen/pattedyrshjernen:

- Følehjernen består af det limbiske system, som håndterer følelser (glæde, vrede, sorg, skam, afsky, overraskelse og frygt) samt omsorg og pleje. Desuden tilføjes andre sociale funktioner som hukommelse og indlæring af følelsesmæssige reaktioner, som tilfører en yderligere dimension til kommunikationen mellem artsfæller.
- Følehjernens funktioner bygger oven på sansehjernens funktioner og er derfor afhængig af, at denne er udviklet tilstrækkeligt. Dermed er sansehjernen også en forudsætning for, at en tilstrækkelig udvikling af følehjernen er en mulighed, da følelser mærkes i kroppen. Følehjernen er den del af hjernen, som vi har til fælles med pattedyr. Her er følelser og tilknytning placeret.

Ad. 3. Tænehjernen/primathjernen:

- Tænehjernen er den del af hjernen, der styrer funktioner som planlægning, overblik, sprog, tankeprocesser og mentalisering. Tænehjernen består af frontallapsystemet, som håndterer funktioner som sprog, meningsdannelse, abstrakt tænkning, yderligere socialisering, behovsudsættelse, skelnen mellem fortid, nutid og fremtid samt evnen til at mentalisere. Mentalisering er, når ord og forståelser kobles på følelser og sansninger, hvilket altså kræver tilstrækkelig udvikling af både sanse- og følehjernen.
- Nogle gange reagerer hjernen, som om der er fare på færde, selv om der ingen fare er. Den reaktion kender man fx fra hjemvendte soldater, der har været i krig. Efterreaktioner eller genoplevelsesreaktioner kan komme til udtryk på forskellig vis. Hos børn og unge, der har været udsat for traumer, kan man også opleve, at de reagerer med kamp, flugt eller frys, selv om der ingen fare er. Her har reptilhjernen/sansehjernen taget over, og det er således ikke muligt at tale til føle- eller tænehjernen, mens barnet eller den unge er i affekt.

Dias 43: Omsorgssvigt påvirker hjernen

Noter:

Omsorgssvigt påvirker hjernen. Centrale pointer:

- Nyere studier viser, at der kan påvises fysiske forandringer og påvirkninger af hjernen i forbindelse med omsorgssvigt, stress og angst. Områder i hjernen kan være forstørrede eller områder kan være formindskede.
- Disse forandringer i hjernen kan fx være medvirkende årsag til, at et barn ikke udvikler sig, som det skal, at udviklingen i perioder stagnerer eller ligefrem går tilbage.
- Det vil det være forskelligt, hvilke dele af hjernen der bliver påvirket af omsorgssvigtet eller traumet.
- Hjernen udvikler sig hele livet (mest indtil det 23. år), og hjernens dele udvikler sig i forskellig hastighed, fx får et spædbarn, der vanrøgttes i sine første leveår, en forstørret amygdala (reptilhjernen), der bl.a. er med til at afgøre, hvordan barnet reagerer på en trussel (flugt, frys, kamp), hvor andre dele af hjernen (fx hippocampus i neurocortexen), der har betydning for korttidshukommelsen, er særlig sårbar hos piger i 10-årsalderen.
- Når hjernen er blevet formet, kan man ikke bare reparere den, men der er pædagogiske muligheder for at intervenere, således mennesket kan lære nyt.
- Når hjernen gentagne gange bliver udsat for stress, bruges begrebet *arousal*, som er betegnelsen for årvågenhed over for sanseindtryk. Det betyder, at børn og unge, der har været udsat for mange/flere traumatiserende episoder eller omsorgssvigt vil være særligt sensitive over for stress. De kan så at sige få en genaktivering flere gange i løbet af dagen, fordi de er i en såkaldt tilstand af høj arousal (high arousal). Det betyder konkret, at barnet eller den unges krop og hjerne reagerer meget kraftigere og hurtigere på fare, end andre gør. Og ofte også i situationer, hvor der ikke er reel fare. Voksne kan finde adfærden uforklarlig og uhåndterbar – og må minde sig om, at det er en primitiv reaktion, der handler om overlevelse. For barnet eller den unge har det fungeret som overlevelse, mens det fx har været udsat for omsorgssvigt (From, 2018).
- I psykologien omtales det som "kamp, flugt og frys" og hænger sammen med amygdala i hjernen, som er styret af reptilhjernen, og har funktionen som hjernens alarm-system. Børn eller unge der har været udsat for omsorgssvigt, kan have vanskeligt ved at skelne mellem reel fare, og situationer der er nye, og kroppen reagerer instinktivt ved kamp, flugt eller frys.

Dias 43: Omsorgssvigt påvirker hjernen

- Forskere har lavet IQ-forsøg med rumænske børnehjemsbørn, hvor IQ-målingen var lavere, end hos andre børn. Efter adoption til en familie viser studiet, at IQ stiger, og senere i livet er der ikke markante forskelle mellem børnene i forsøget og andre børn. Det samme gælder en undersøgelse, foretaget med børnehjemsbørn generelt og i forhold til børn og unge, der anbringes i familiepleje – også deres IQ stiger markant i starten. Dette blot for at understrege, at det ikke umiddelbart handler om intelligens, når der tales om forandringer i hjernen i forbindelse med omsorgssvigt.

OM HJERNEN SKAL I VIDE, AT:

- Hjernen er plastisk og derfor formbar, særligt i barndommen.
- Barnet eller den unge, der har været udsat på omsorgssvigt/traume, reagerer meget kraftigere og hurtigere end andre på fare. Og ofte også på situationer, hvor der ikke er fare.
- Forandringerne i hjernen handler ikke om IQ, men derimod om indlærte reaktioner og reptilhjernens signaler om overlevelse.
- Når hjernen er blevet formet, kan man ikke bare reparere den, men der er pædagogiske muligheder for at intervenere, så mennesket kan lære nye udviklingsmuligheder.

HJERNENS PLASTICITET

"Mennesker er født med en overordentlig plastisk hjerne, som er beregnet til at gå i samspil med det miljø, vi er født ind i, og vores personlighed er opbygget i en social eller tilknytningsmæssig kontekst. Vi er sociale væsener, og vores psykiske funktioner afhænger af de interaktioner og transaktioner, vi har med vores sociale miljø (...) Det er det sociale samspil der afgør, hvordan gener kommer til udtryk". (Hart og Sørensen, 2007, s.10).

Dias 44 og 45: Opsamling

Noter:

Emnet afrundes med gennemgang af pointer fra dias.

Dias 44 og 45: Opsamling

Øvelse: At drage omsorg for barnet eller den unge

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Underviser starter med at vise filmen "At drage omsorg for et plejebarn" (Varighed: 5:52 minutter).

Efter filmen er der gruppearbejde. Først beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt et par minutter, dernæst drøftes spørgsmålene med deres partner eller sidemanden. Til sidst samler underviser op i plenum og opfordrer ansøgerne til at fortsætte refleksionen efter undervisningen og skrive noter eller overvejelser i deres notesbog.

Formål: Filmen giver indblik i udfordringerne med at skabe tryghed og tillid for et barn eller en ung. Øvelsen skal lægge op til egen-refleksion og drøftelse af, hvordan ansøgerne kan drage omsorg for barnet eller den unge i den første tid.

Dias 46: Link til filmen "At drage omsorg for barnet eller den unge"
--

Noter:

- Filmen "At drage omsorg for et plejebarn" er frit tilgængeligt på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside:
 - [Find filmen om at være plejefamilie her](#)

GRUPPEDRØFTELSE: AT DRAGE OMSORG FOR BARNET ELLER DEN UNGE

- Hvad skal vi som plejefamilie være særligt opmærksomme på i forhold til:
 - at være rummelige
 - at vise forståelse for barnet eller den unges støttebehov
 - at møde barnet eller den unge, der hvor de er
- Hvordan kan jeg/vi skabe en god kontakt til barnet eller den unge i den første tid?
 - Giv tre eksempler på ting I selv vil gøre

Dias 47: Gruppedrøftelse: At drage omsorg for barnet eller den unge

Noter:

Gruppedrøftelse: At drage omsorg for barnet eller den unge. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, tidligere anbragte i en plejefamilie og en fagperson om at drage omsorg for et barn eller ung, der bor i en plejefamilie. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker, som beskrives i filmen.

Den første tid i plejefamilien:

- En tidligere anbragt fortæller om, hvordan han oplevede begyndelsen af plejeanbringelsen med følelsesmæssige udsving "*Det var et virvar af følelser. Glad, ked af det, bange, forvirret alle mulige ting man følte skiftevis på en gang*".
- En tidligere anbragt brugte meget energi på at tilpasse sig den nye situation, hvilket er krævende for et barn "*Jeg ville for alt i verden gerne passe ind. Og når et barn gør det, så er man som en svamp. Man indoptager alle indtryk. Og hvis man skal drage omsorg for barnet, så skal man huske på, at det er enormt hårdt arbejde som barn.*"
- Når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, har det særlig i den første tid af anbringelsen behov for at blive mødt med tålmodighed og rummelighed i forhold til de følelsesmæssige udsving, barnet eller den unge kan have. I starten skal fokus være på at skabe tryghed og forudsigelighed. Tryghed og forudsigelighed kan skabes gennem en stabil og overskuelig hverdag.
- Inden barnet eller den unge kommer, kan plejefamilien lave en bog til, der beskriver/visualiserer plejefamilien og alt det nye, der venter.
- Det kan hjælpe, at have overgangsobjekter, fx hvis barnet kan få et stykke tøj eller en ting med fra sine forældre, der kan bidrage til at skabe tryghed i overgangen.

At have en mentaliserende indstilling:

- Plejeforældre skal kunne reflektere over og prøve at forstå, hvad der kan ligge bag ved barnets eller den unges handlinger. Ved fx at spørge sig selv: Hvorfor viser barnet vrede? Hvorfor vil barnet ikke i seng? Hvad kan være årsagen til at barnet eller den unge trækker sig væk og ikke søger trøst, når det er ked af det?

Dias 47: Gruppedrøftelse: At drage omsorg for barnet eller den unge

Plejeforældrene kan overveje; kan jeg trække mig og vende tilbage på et tidspunkt, hvor barnet eller den unge er mere kontaktbar eller et tidspunkt, hvor barnet eller den unge føler sig mere trygt ved at have en samtale, fx når vi kører hjem fra fodbold.

- Det er på samme måde vigtigt, at man som plejeforældre kontinuerligt prøver at forstå sig selv. Ved fx at spørge sig selv: Hvorfor begynder jeg at blive vred? Har jeg brug for at trække mig?
- Forskning viser, at en mentaliserende indstilling er afgørende for, at børn og unge anbragt uden for hjemmet over tid kan udvikle en tryk tilknytning, hvilket er noget af det, de har allermost brug for. Dette emne (mentalisering) kommer der mere om senere i dagens undervisning.

At møde barnet, der hvor det er:

- Det tager tid for et barn eller ung at vise tillid. Tilliden til plejefamilien bygges langsomt op, og i den proces er det vigtigt, at plejeforældrene anerkender og giver plads til at barnet eller den unge også kan have et savn til deres mor og far.
- Børn og unge er forskellige, og det er vigtigt at have blik for det enkelte barn eller ung og finde ind til deres ressourcer og anerkende barnet eller den unges styrker.
- En tidligere anbragt fortæller hvordan plejefamilien skabte tryghed for hende ved at fokusere på det, hun var god til *"Det virkede rigtigt godt for mig, når der blev fokuseret på det jeg var god til og godt kunne lide at lave. At fokusere på det som barnet godt kan lide at lave, er jo også en god måde at lære hinanden at kende på. På en sikker måde."*

OMSORGSSVIGT OG UDVIKLINGSTRAUMER - OPSUMMERING

I skal særligt tage med jer:

- Børn og unge, der anbringes, er alle kendetegnet ved at have været udsat for anderledes belastninger eller opvækstforhold end deres jævnaldrende i løbet af deres opvækst.
- Børn og unge, der anbringes, kan have alvorlige udviklingstraumer med sig, som de har brug for særlig hjælp og støtte til at håndtere.
- Børn og unge, der har været udsat for omsorgssvigt, kan have kognitive forandringer i hjernen. Tætte omsorgspersoner kan afhjælpe ved at regulere (bl.a. stilladsering).
- Hjernen er plastisk og tæt støtte hjælper derfor.

Dias 48: Omsorgssvigt og udviklingstraumer - Opsummering

Noter:

Emnet afrundes med gennemgang af pointer fra dias.

Introduktion til hjemmeopgave: Egne/partners ressourcer og begrænsninger

Underviser introducerer ansøgere til hjemmeopgaven. Underviseren beder ansøgerne om at notere spørgsmålene fra dias i notesbogen. Underviseren understreger over for ansøgerne, at det er vigtigt, at de derhjemme reflekterer videre over deres egne og eventuelle partners ressourcer og begrænsninger. Det er også vigtigt, at de er opsøgende på, hvem de kan kontakte i kommunen, når noget bliver svært, og der er brug for hjælp.

Formålet med hjemmeopgaven er dels, at den enkelte ansøger bliver opmærksom på sine egne, men også sin eventuelle partners ressourcer, men også begrænsninger, generelt set, i arbejdet med børn og unge anbragt uden for hjemmet. Herudover er formålet, at ansøgere bliver opmærksomme på områder, hvor de kan få brug for støtte fra familie, børne- og ungerådgi-ver, familieplejekonsulent og lignende. Enlige ansøgere vil også skulle skærpe fokus her og overveje, om der er brug for støtte til noget specifikt, der måske skal siges højt fra starten af.

HJEMMEOPGAVE – EGNE/PARTNERS RESSOURCER OG BEGRÆNSNINGER

- Hvor er mine/min partners største ressourcer?
- Hvor er mine/min partners største begrænsninger?
- Har vi talt om det – og hvis ikke – hvordan taler vi sammen om det?
- Har jeg bedt min partner om hjælp til at håndtere noget omkring vores børn – og var det svært at sige højt, at jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle takle det?
- Er der noget, som vi begge to har svært ved at håndtere? Vrede, sorg, konflikter?

Dias 49: Hjemmeopgave - Egne/partners ressourcer og begrænsninger

Noter:

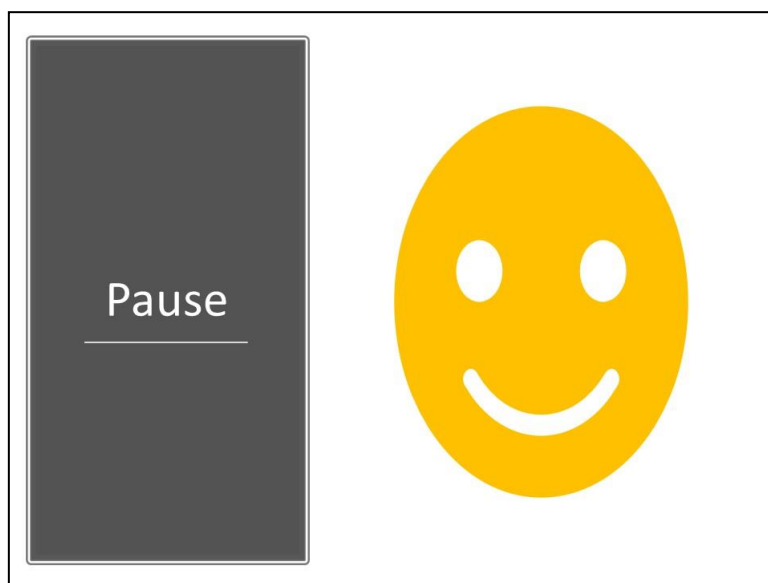
Hjemmeopgave - Egne/partners ressourcer og begrænsninger. Centrale pointer:

- Det kan være svært at bede om hjælp. For nogle er det meget svært. Ansøgerne skal være bevidste om vigtigheden af at kunne tale om det, der er svært, og bede om hjælp.
- Dels kan man få hjælp af sin partner, hvis man har en partner. Dels skal ansøgerne blive opmærksomme på, at de aldrig står alene om opgaven. Der er mange, der kan hjælpe, og der er mange, der har en andel i, at anbringelsen bliver vellykket (jf. emnet *Samarbejde med kommunen*).
- Når man beder om hjælp, er man ikke i gang med at opgive. Der er ikke en konsulent, der tænker, at man er uprofessionel. Tværtimod. Det anses som professionelt at kunne finde ud af at bede om hjælp.
- Dorte Birkmose anvender i bogen *Forråelse – når gode mennesker handler ondt* begrebet *forråelse* til at beskrive en proces i mennesket, hvor man gradvist bliver mere og mere rå i sin måde at tænke og handle på. Man overbeviser sig selv og andre

Dias 49: Hjemmeopgave - Egne/partners ressourcer og begrænsninger

om, at det er en del af fagligheden at ignorere, snyde, ydmyge, straffe m.m. Forråelsen kommer ikke fra den ene dag til den anden – den kommer snigende. Det er årsagen til, at alle mennesker kan ende i forråelse. Det handler om, at gode mennesker kan ende med at handle ondt. Ikke om onde mennesker. De fleste vil hævde, at det aldrig vil kunne ske for dem – at de er hævet over risikoen. En del af forråelsen kommer i forsvarsmekanismer, hvor man passer på sig selv i situationer, hvor man ikke slår til (Birkmose, 2013).

- Når det er interessant at italesætte risikoen for forråelse over for ansøgerne, er det med baggrund i, at de også kan ende i en situation, hvor forråelsen kan komme snigende. Det er fx der, hvor plejeforældrene bliver enige om, i afmagt, at barnet eller den unge har fået nok opmærksomhed, og derfor vil de fremover ignorere den adfærd, der er uønsket. Det er fx der, hvor plejeforældrene er sure på kommunen over vederlagsnedsættelser og derfor bliver enige om, at: *så kan de altså ikke yde samme pædagogiske indsats over for barnet eller den unge som tidligere – det får vi jo ikke løn for*. Forråelsen kan også gemme sig i sarkasme og ironi, hvor der tales dårligt om barnet eller den unge, kommunen eller om forældrene. Hvor der kommer en (narrativ) fortælling omkring andre, der er med til at forstærke forråelsen.

Dias 50: Pause

Noter:

Der er 5 minutters pause.

2.4. Emne: Tilknytning og mentalisering

Formål med emnet

Formålet med emnet er, at plejeforældrene skal få kendskab til betydningen af tilknytning og de processer, der skaber grund for tilknytning. Forskning viser, at det først er i relationerne og i tilknytningen til omsorgspersoner, at der er mulighed for at støtte et barn og den unges trivsel og udvikling optimalt. Det er derfor centralt for plejeforældre at kende til tilknytningens betydning, men også at vide, hvordan der kan dannes tilknytning til et barn eller en ung.

Heri ligger også, at plejeforældrene får kendskab til, at tilknytning er en dynamisk og ikke statisk proces, som man tidligere har tænkt. Dette giver plejeforældrene endnu større mulighed for at støtte barnet eller den unge i at opnå nye udviklingsmuligheder og støtte barnet eller den unge i sine udviklingspotentialer.

Emnet har også til formål at give plejeforældrene viden om begrebet mentalisering, da forskning har vist, at plejeforældrenes mentaliseringskompetencer har afgørende betydning for børns socio-emotionelle kompetencer og udviklingen af tryk tilknytning (Allen et al., 2010). Socio-emotionelle kompetencer er kompetencer i forhold til at genkende, nuancere og regulere sine egne følelser.

Underviser introducerer kort til emnet og fortæller, at der først er et oplæg fra underviser om tilknytning i mødet med barnet, herunder om tryghedscirklen og de forskellige tilknytningsmønstre. Derefter introduceres mentaliseringbegrebet, og vigtigheden af at møde børn og unge med en mentaliserende tilgang.

TILKNYTNING OG MENTALISERING

Dias 51: Tilknytning og mentalisering

Ingen noter.

Tilknytning

Underviseren holder oplæg omkring tilknytning, herunder om tryghedscirklen og de forskellige tilknytningsmønstre.

TILKNYTNING

"Ræven sagde: Det er den tid, du har spildt på din rose, der gør den så betydningsfuld"

("Den lille prins", Antoine de Saint-Exupéry).

Tilknytning henviser til det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som dannes med få udvalgte personer, og som giver en følelse af tryghed og velvære.

Dias 52: Tilknytning

Noter:

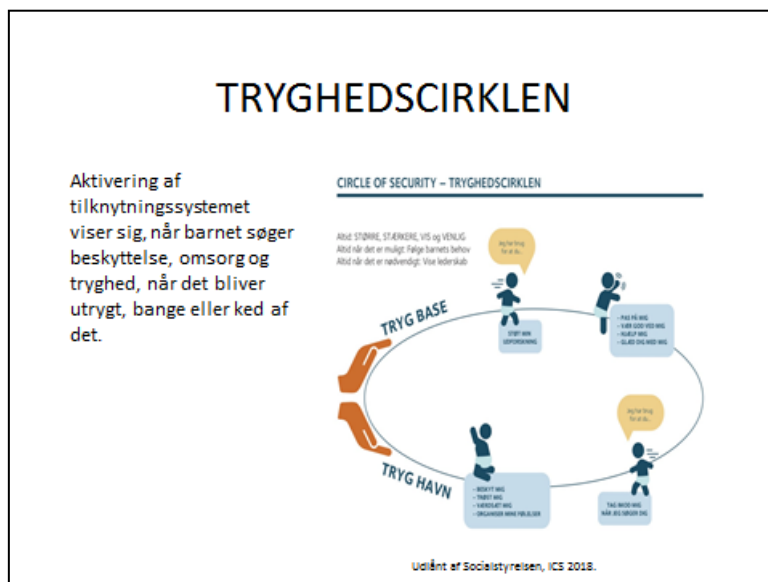
Tilknytning. Centrale pointer:

- Forskning viser, at den helt store styrke ved familiepleje som anbringelsesform er, at det giver børn og unge, der ikke kan bo hos deres egne forældre, mulighed for en opvækst i familielignende rammer med nære stabile relationer til voksne og en hverdag, der ligner andre børn og unges. Forskning viser, at netop dét er afgørende for en vellykket anbringelse.
- Forskningen viser også, at der er større muligheder for at danne tilknytning i en plejefamilie med få omsorgspersoner, end der er på et børne- og ungehjem med flere og skiftende omsorgspersoner.
- Når et barn eller en ung anbringes, står plejefamilien klar med de bedste intentioner om at få barnet eller den unge til at trives og udvikles i de nye rammer. Ofte er plejeforældrene instinktivt i stand til at være trygge omsorgspersoner for barnet eller den unge. Samtidig kan plejeforældrene ofte være i tvivl om, hvorvidt de gør det rigtige i mødet med barnet eller den unge, og om de lever op til deres rolle som plejefamilie.
- Tilknytning må ikke forveksles med relationer. Barnet kan have mange relationer til mange mennesker. Tilknytning er stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn eller en ung danner med få udvalgte personer.
- Barnet eller den unge kan både have oplevet brud i de tidligere tilknytningsrelationer, herunder i forbindelse med anbringelsen/-ser, samt forskellige former for omsorgssvigt, og dette kan vanskeliggøre tilliden og dermed tilknytningen til en ny omsorgsperson. De erfaringer, som barnet eller den unge har med sig omkring tilknytning, kan være meget anderledes end fx plejefamiliens egne børns erfaringer. Dette

Dias 52: Tilknytning

kan gøre det udfordrende for plejeforældrene at forstå barnet eller den unges reaktioner og at støtte barnet eller den unge i udviklingen.

- Plejeforældre kan opleve, at de ikke forstår, hvorfor barnet eller den unge reagerer, som det gør, at reaktionerne ikke passer i konteksten, eller at det er vanskeligt at danne relationer til barnet eller den unge.
- Plejeforældre kan være udfordrede på ikke at kende til tilknytningens basale elementer – og dermed ikke være forberedt på de særlige behov, som børn og unge der har oplevet udfordrende livsomstændigheder og udviklingstraumer kan have.
- Plejeforældre kan overse eller bagatellisere barnet eller den unges signaler, dets utryghed eller behov for omsorg. Dette kan fx komme til udtryk i opdragelsessituationer ved at plejeforældrene sætter tydelige grænser eller afviser i stedet for at reagere med tilgængelighed. Tilknytningsteorien giver mulighed for at forstå, hvordan barnets erfaringer danner baggrund for mødet med andre mennesker, og forstå hvordan plejeforældrenes egne erfaringer ligeledes danner grundlag for mødet.
- Barnet eller den unge har erfaringer (indre arbejdsmodeller), som det bærer videre i mødet med andre. Disse er i udgangspunktet netop arbejdsmodeller med baggrund i erfaring, men de bliver også med tiden til egentlige strategier, som i situationen fungerer som en (for barnet eller den unge) hensigtsmæssig beskyttelse.
- Begreber fra tilknytningsteorien kan hjælpe plejeforældrene med at få indsigt i, hvorfor børn og unge, der har oplevet udviklingstraumer opfører sig på måder, som de umiddelbart har svært ved at forstå. Begreberne kan samtidig vise, hvordan plejeforældrene kan støtte og guide barnet eller den unge til mere hensigtsmæssige strategier i mødet med andre. Det er centralt og afgørende for barnet eller den unges udvikling og trivsel i plejefamilien.

Dias 53: Tryghedscirklen

Noter:

Tryghedscirklen. Centrale pointer:

- Begrebet tilknytning (attachment) anvendes første gang af den engelske børnepsykiater John Bowlby, om det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn danner med få udvalgte tilknytningsfigurer, og som giver barnet en følelse af

Dias 53: Tryghedscirklen

tryghed og velvære. Tilknytningen betegner både et oplevelsesaspekt, dvs. måden, hvorpå barnet oplever andre mennesker, men også et adfærdssystem, dvs. måden, hvorpå barnet søger trygheden.

- Ifølge Bowlby er tilknytning biologisk og etologisk bestemt. Små børn søger tilknytning hos deres nærmeste omsorgspersoner som en søgen mod beskyttelse og overlevelse. Tilknytningsadfærd og tilknytningsbehovet er som en termostat, der slår til, når barnet føler sig utrygt, men går i ro, når barnet er trygt nok. At tilknytningsbehovet er dækket, er en forudsætning for, at barnet kan være nysgerrigt og undersøgende (ibid.) Tilknytning kan også ske, selv om forældrene ikke er særligt indfølelse eller kærlige, for tilknytning er, ifølge Bowlby, først og fremmest en overlevelsesfunktion.
- En basal tilknytning til barnets plejeforældre eller andre omsorgsgivere øger børns modstandsdygtighed over for belastninger. Barnet søger fra fødslen kontakt med andre mennesker og knytter sig hurtigt til dem, der giver bedst omsorg. Undersøgelser viser fx, at barnet, allerede når det er helt spædt, kan genkende og foretrækker moren frem for andre (Bushnell, 2001).
- Barnet er selektivt i udvælgelsen af tilknytningspersoner og almindeligvis mere kritisk over for andre omsorgspersoner, når der først er dannet tilknytning. Tilknytningen er ét af de vigtigste elementer i et barns personlige og sociale udvikling og er afgørende for små børns overlevelse. Dannelsen af tilknytningen starter allerede før fødslen.
- Aktiveringen af tilknytningssystemet viser sig, når barnet søger omsorg, tryghed og beskyttelse, når det bliver ked af det, utrygt eller bange. Her søger barnet tilknytningsfigurer, og bliver mødt i sit behov for tryghed, hvorefter barnet igen er i stand til at udforske omverdenen. Dette kaldes for sikker base/tryk base (figur på dias – hånden, som skubber og støtter).

FIRE FORSKELLIGE TILKNYTNINGSMØNSTRE

- Tryk tilknytning.
- Utryk undgående tilknytning.
- Utryk ambivalent tilknytning.
- Desorganiseret tilknytning.

Dias 54: Fire forskellige tilknytningsmønstre

Noter:

De fire forskellige tilknytningsmønstre er beskrevet på de efterfølgende 4 dias.

TRYG TILKNYTNING

Tryg tilknytning (60-70%):

- Barnet protesterer, når omsorgspersonen forlader det i nye og uvante omgivelser.
- Lader sig ikke trøste af fremmede.
- Det finder trøst og ro, når omsorgspersonen vender tilbage, og begynder hurtigt at undersøge omgivelserne igen.

Dias 55: Tryg tilknytning

Noter:

Tryg tilknytning. Centrale pointer:

- Til observation af et barns tilknytningsadfærd er der udviklet en observationsmetode, som kan klassificere adfærden i forskellige tilknytningsmønstre. Metoden, der er udviklet af den amerikansk-canadiske psykolog Mary Ainsworth, hedder *Fremmedsituationen* (*The Strange Situation design*), og er primært blevet brugt til at observere tilknytning mellem mor og barn (småbørn) i forskningsøjemed. I *Fremmedsituationen* skabes en situation, hvor barnet kortvarigt forlades af sin omsorgsperson, for derefter at blive genforenet med den. Barnets reaktioner på denne situation er afgørende for, hvordan tilknytningsmønsteret klassificeres.
- Der skelnes, inden for tilknytningsteorien, mellem fire forskellige tilknytningsstrategier. Det angivne procenttal refererer til, at eksempelvis 60-70 procent af alle børn er klassificeret som trygt tilknyttede.
- Det trygge tilknytningsmønster kan også betegnes som afbalanceret tilknytning, hvor der er balance mellem følelser og kognition. Det trygt tilknyttede barn udviser protester, når omsorgspersonen forlader rummet, men kan trøstes eller – når det er ældre – forklares, hvad der skal ske.
- Barnet kan give udtryk for, at det var svært, at moren gik, og moren anerkender, at det var svært, og de kan få en fælles forståelse af, at det var svært. Det trygt tilknyttede barn føler sig ønsket. Det føler sig elsket, kompetent og oplever verdenen som et trygt sted at være. Den trygge tilknytning kan udgøre en beskyttelsesfaktor, når barnet møder verdenen.
- Eksempel på tryg tilknytning: Rune bliver ked af det, når hans mor afleverer ham og går fra vuggestuen, men han er nem at trøste og har en tryk tilknytning til stuens pædagog. Han leger og er nysgerrig. Når han bliver ked af det, søger han pædagogen og får trøst. Rune bliver glad, når hans mor henter ham.

UTRYG UNDGAENDE TILKNYTNING

Utryg undgående tilknytning/afvisende (15-20%):

- Barnet reagerer kun svagt, når omsorgspersonen forlader det i utrygge omgivelser og ignorerer omsorgspersonen ved genforening.
- I samspil med de nærmeste har barnet tillært sig adfærd, hvor det nedregulerer egne følelser og behov.
- Barnet har erfaring for at blive afvist, når det viser følelser, og undgår ofte følelsesmæssig involvering.

UTRYG AMBIVALENT TILKNYTNING

Utryg ambivalent (10%):

- Barnet protesterer mod adskillelse fra nærmeste omsorgspersoner.
- Ved genforening er barnet både kontaktsøgende og aggressivt modstræbende – og dermed ambivalent i kontakten til omsorgspersonen.
- Barnet ses som angst for nye situationer og ængsteligt i udforskningen af omverdenen.
- Barnet har ikke tillid til hjælp fra omgivelserne og forventer at blive afvist.

Dias 56 og 57: Utryg undgående tilknytning og utryg ambivalent tilknytning

Noter:

Utryg undgående tilknytning og utryg ambivalent tilknytning. Centrale pointer:

- Den utrygge ambivalente tilknytning viser sig fx ved, at barnet kan svinge fra truende til afvæbnende adfærd eller fra straffende til forførende. Barnet vil ofte være mere velfungerende uden omsorgspersoners tilstedeværelse.
- Hvor et barn med undgående tilknytning skubber sine følelser til side, overdriver et barn med ambivalent tilknytning og forsøger at styre deres omsorgspersoner med følelserne.
- Eksempel på utryg undgående tilknytning: Karl reagerer ikke på at blive afleveret i vuggestuen af sin mor. Han leger, men søger sjældent trøst hos pædagogen. Når Karl bliver hentet af sin mor, går han med, men han viser ingen følelser.
- Eksempel på utryg ambivalent tilknytning: Vibe er utrøstelig, når hendes mor afleverer hende og går fra vuggestuen. Vibe er altid meget tæt ved pædagogen i løbet af

Dias 56 og 57: Utryg undgående tilknytning og utryg ambivalent tilknytning

dagen. Det betyder, at hun har svært ved at lege og udforske. Når moren henter Vibe, begynder hun ofte at græde, og hun er svær at trøste.

DESORGANISERET TILKNYTNING

Desorganiseret (5%):

- Barnet udviser modsætningsfyldt adfærdsmønster, stivner og søger væk fra omsorgspersonen ved genforening.
- Barnet responderer ikke med nogen sammenhængende eller entydig måde ved genforening.

Dias 58: Desorganiseret tilknytning

Noter:

Desorganiseret tilknytning. Centrale pointer:

- Barnet med en desorganiseret tilknytning er kendetegnet ved ikke at have nogen strategi. Det opfatter verdenen som utryg og dets omsorgspersoner som farlige og skræmmende. Barnet vil opleve sig som uelsket, afvist og ondt. Barnet er ude af stand til at håndtere tilknytningsstrategien og føler sig hjælpeløs og ude af kontrol.
- Den desorganiserede tilknytning er den sværeste tilknytning at arbejde med for mennesker omkring barnet, da det er uforudsigeligt, hvad en given situation vil sætte i gang i barnet. Adfærden giver ikke ro til udforskning og social læring, og barnet fremstår mindre kognitivt kompetent.
- Eksempel på desorganiseret tilknytning: Malthe har haft en svær start på livet, da hans mor har været syg og indlagt flere gange, og faren har haft svært ved at tage sig af ham. Malthe kræver meget opmærksomhed i vuggestuen, og hans reaktioner er uforudsigelige. Ved afsked og afhentning kan han "fryse" eller græde hjerteskrærende. Malthe har svært ved at indgå i dagligdagen i vuggestuen. Han rækker ud efter alle voksne og skelner ikke mellem stuens pædagoger og de andre børns forældre. Malthe sætter sig også på skødet af fremmede.

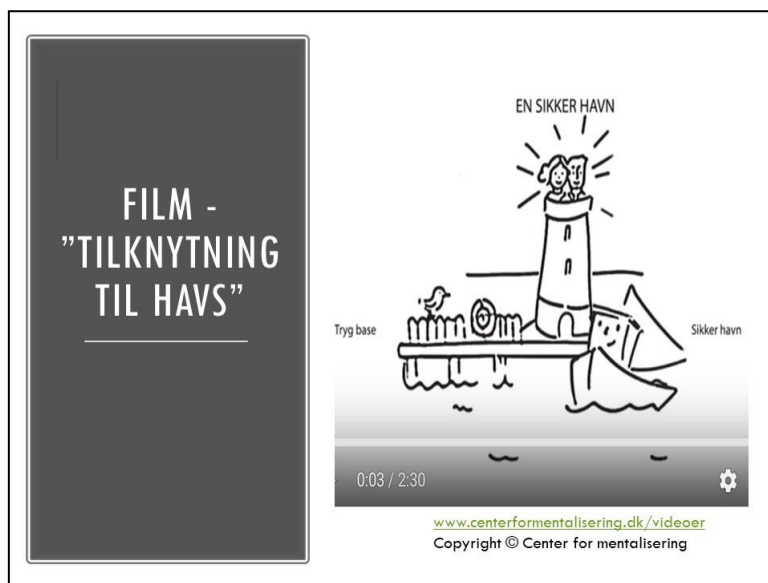
Forskellige tilknytningsmønstre

Filmklip: Tilknytning til havs.

Underviseren viser filmen, som skal understøtte ovenstående teoriafsnit ved at vise, hvordan de forskellige tilknytningsmønstre ser ud (varighed 2:30 minutter).

Underviser holder efterfølgende oplæg om tilknytning mellem plejebarn og plejeforældre.

Formål: At visualisere og understøtte forståelsen af teorien om tilknytning af hensyn til ansøgerens forskellige læringsstile.

Dias 59: Film - "Tilknytning til havs"

Noter:

Film - "Tilknytning til havs". Centrale pointer:

- Filmen viser, hvordan barnets (eller den unges) tidligere erfaringer med omsorgspersonen samles i såkaldte indre arbejdsmodeller.
- Barnet udvikler de "indre arbejdsmodeller" når det er helt lille, ud fra dets grundlæggende erfaringer med omsorg. Barnet opfatter og forstår verden ud fra disse modeller, som også inkluderer barnets opfattelse af sig selv i samspillet. Modellerne er ikke lette at ændre, det vil dog kunne ske, hvis der kommer andre erfaringer med omsorg og relationer gennem en længere periode.
- Som nogle centrale træk rummer en indre arbejdsmodel barnets forestilling om, hvem der er tilknytningspersoner, hvor de findes, og hvordan de forventes at reagere over for barnet.
- Hvis tilknytningsfiguren er pålidelig og nærværende i sin omsorg, vil det efterlade barnet med en oplevelse af, at den betyder noget og er værd at være sammen med.
- Overordnet kan man sige, at et barn med tryk tilknytning har positive indre arbejdsmodeller, og barnet med desorganiseret tilknytning har negative indre arbejdsmodeller.
- Barnet opsamler sine erfaringer over tid. Typen af tilknytning, som det udviser, er derfor ikke statisk. Der kan være tidspunkter, hvor børn udviser et andet tilknyt-

Dias 59: Film - "Tilknytning til havs"

ningsmønster end det vante, fx ved skilsmisse og anbringelse (jf. emnet *Omsorgs-
svigt og udviklingstraumer*). I så fald vil barnet, når der falder ro på, igen udvise sit
almindelige tilknytningmønster. Børn kan også have forskellige tilknytningmønstre
overfor forskellige personer. Barnet kan fx have ét tilknytningmønster hos sine for-
ældre og have et andet i plejefamilien.

- Barnet kan også få ændret deres utrygge tilknytningmønster gennem deres op-
vækst, hvis de får relevant støtte. Der er dog tale om en lang proces, hvor barnet
skal tillære sig en ny tilknytningstrategi.
- Det er væsentligt for plejeforældre at have kendskab til disse forhold, idet plejefor-
ældrene har mulighed for at støtte barnet i udviklingen af sin tilknytning.

Filmen "Tilknytning til havs" er udviklet af Center for Mentalisering, Copyright © Center for
Mentalisering.

TILKNYTNING MELLEM BARN/UNG OG PLEJEFORÆLDRE

- Tilknytningssystemet er dynamisk.
- Tilknytningssystemet kan aktiveres af plejeforældrene.
- Når tilknytningssystemet genaktiveres af
plejeforældrene, er der udviklingspotentiale.
- Genaktiveringen stiller krav til plejeforældrenes eget
tilknytningmønster.

Dias 60: Tilknytning mellem barn/ung og plejeforældre

Noter:

Tilknytning mellem barn/ung og plejeforældre. Centrale pointer:

- Der har i mange år været debat omkring, hvorvidt plejeforældrene skal supplere
barnets eller den unges forældre, eller de skal erstatte forældrene, psykologisk set
(jf. artiklen Anne Blom Corlin *Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre*, som
ansøgerne har læst til emnet). (Corlin, 2011).
- Tidligere mente man, at den tilknytning, som barnet havde udviklet til sin første om-
sorgsperson (ofte moren), ville barnet bære videre resten af livet. I dag ved man, at
det er muligt at ændre et tilknytningmønster. Jo yngre et barn er, des nemmere er
det. Undersøgelser har vist, at et barn der anbringes uden for hjemmet i løbet af tre
måneder vil kunne få samme tilknytningmønster til den nye primære omsorgsper-
son. Det interessante er, som Corlin skriver i artiklen, at relationen og tilknytningen
mellem barnet og plejeforældrene er en afgørende drivkraft for modning og udviklin-
gen af barnets følelsesmæssige udvikling. Der ligger her i et stort udviklingspotenti-
ale for barnet under en anbringelse.

Dias 60: Tilknytning mellem barn/ung og plejeforældre

- Det ændrede tilknytningsmønster er en mulighed for barnet eller for den unge til at opnå tryghed og stabilitet i anbringelsen. Hvis det lykkes at opbygge en tryk tilknytning, bliver det en afgørende beskyttelsesfaktor.
- At udvikle en ny tryk tilknytning kræver, at plejeforældrene selv har dette tilknytningsmønster – og derved kan hjælpe barnet eller den unge med at udvikle samme tilknytningsstrategi. Det er i den trygge tilknytning, at barnet eller den unge mødes af voksne, der rummer barnet, og hvor den voksne beskytter barnet, giver omsorg og tryghed. Det er i den trygge tilknytning, at det føler sig elsket, kompetent og ser verden som et trygt sted at være.
- Omvendt vil et utrygt tilknytningsmønster mellem plejeforældre og børn og unge anbragt uden for hjemmet øge risikoen for et utilsigtet brud i anbringelsen.
- Flere brudte relationer tidligt i et barns liv øger igen risikoen for udvikling af en utryk tilknytning. Dette er også én af årsagerne til, at man som ansøger skal gøre sig umage med at sikre sig, at man kan og vil være plejefamilie. Et sammenbrud i anbringelsen bidrager til flere belastningsfaktorer i barnets liv og stiller derfor barnet endnu dårligere.
- I artiklen til kursusdagen beskrives det, at størstedelen (72 procent) af de børn, der anbringes i en plejefamilie, hvor der er et utrygt tilknytningsmønster, udvikler et desorganiseret tilknytningsmønster; altså det tilknytningsmønster, der er sværest for barnet og omgivelserne at håndtere.
- Udfordringen for plejeforældre, når et barn har en utryk tilknytning, er, at barnet således ikke føler sig fortjent til kærlighed og omsorg. Barnet kan ofte ikke skabe mening med sine tidlige oplevelser og kommer ofte til den konklusion, at det er slemt, ondt eller på en eller anden måde selv har været ude om de omsorgssvigt og overgreb, som det har været udsat for. Barnet vil, i forhold til forældrene, bevare forestillingen om, at forældrene var gode – og at det var barnet selv, der ikke fortjente bedre omsorg. Når et barn bliver anbragt uden for hjemmet, vil det have meget svært ved at forstå, at de erfaringer, som det har med sig, ikke er endegyldige. Barnet vil derfor ofte forsøge at bevise, at dets påstand er korrekt (jf. emnet *Omsorgssvigt og udviklingstraumer* samt *Omsorg til barnet*).
- Plejeforældre vil måske høre betegnelsen *tilknytningsforstyrret* om et barn. Det er væsentligt at præcisere, at betegnelsen *tilknytningsforstyrrelse* er en diagnose, og at diagnoser kun kan stilles af fagpersoner (psykolog/psykiater). Hvis det er tilfældet, er det endvidere vigtigt, at plejefamilien får dette eksplicit at vide og kan vurdere/agere på baggrund heraf.
- Når man som plejeforældre skal matches til et barn eller en ung, er det vigtigt, at man har indsigt i sine egne kompetencer (og eventuel viden om egne tilknytningsmønstre), og at man gør sig umage med at efterspørge viden om barnet eller den unge, og især viden om de relationelle kompetencer. Dette bliver der vendt tilbage til på dag 4 under match-øvelsen.

Mentalisering

Underviseren indleder med et oplæg om mentaliseringsbegrebet, og hvordan der kan arbejdes med en mentaliserende tilgang i arbejdet med et barn eller en ung. Underviser fortæller, hvordan mentaliseringsbegrebet knytter sig til godkendelsesprocessen, således ansøgerne får indsigt i, hvorfor socialtilsynet afdækker ansøgers mentaliseringsressourcer undervejs i processen.

Underviseren præsenterer derefter ansøgerne for en case om mentalisering. Efter case-øvelsen afrunder underviser emnet og opsummerer de vigtigste pointer, som ansøgerne skal have taget med sig fra undervisningen. Underviser opfordrer ansøgerne til at fortsætte refleksionen, efter undervisningen i forhold til materialet og gerne skrive noter eller overvejelser i deres notesbog.

MENTALISERINGS-BEGREBET

Mentalisering er:

- At være opmærksom på egne og andres mentale tilstande, især i forbindelse med forklaring på adfærd.
- At se sig selv udefra og den anden indefra.
- At have sindet på sinde.
- At forstå misforståelser.

Dias 61: Mentaliseringsbegrebet

Noter:

Mentaliseringsbegrebet. Centrale pointer:

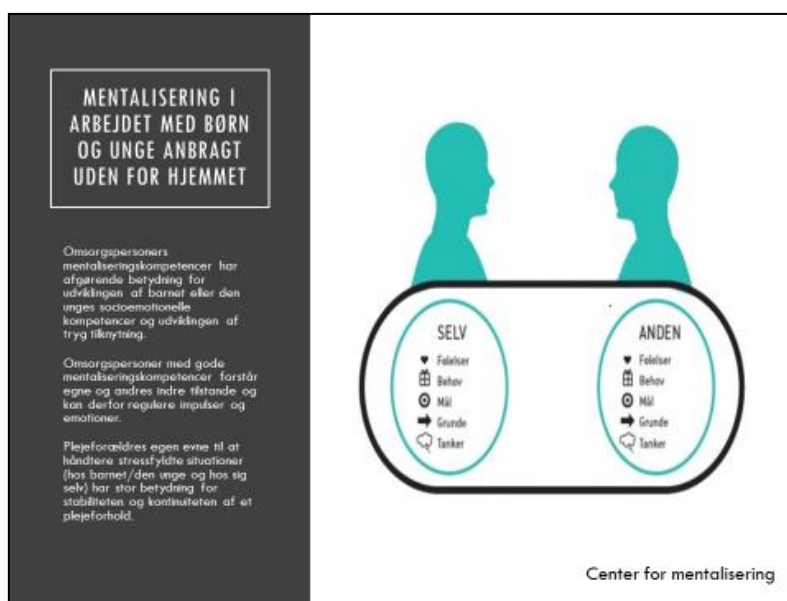
- Når barnet bliver spejlet, lærer det sig selv bedre at kende, ligesom det lærer omgivelserne bedre at kende. Et barn med en tryk tilknytning vil have positive oplevelser med at blive set, hørt og spejlet. Det vil derfor have nemmere ved at forstå omverdenen og sig selv. Det er denne forståelse, der danner grund for evnen til at mentalisere.
- Mentalisering kan defineres som *fokus på mentale tilstande hos én selv eller hos andre, især i forbindelse med forklaring af adfærd*.
- Mentalisering handler om at kunne se andre indefra og sig selv udefra. De mentale tilstande, der påvirker adfærden, kan blandt andet være følelser, behov, mål og tanker.
- En mentaliserende tilgang er kendetegnet ved, at plejeforældrene i deres omsorgspraksis kontinuerligt prøver at have "sindet på sinde", og at de tolker barnets eller den unges adfærd ved at være nysgerrige over for de følelser, tanker og bevægelsesgrunde, der kan ligge bag barnets eller den unges handlinger (Hagelquist, 2012). I tråd med dette peger forskningen på, at det især er forældres evne til at forstå børn og unge indefra og at kunne se bag om adfærd (mentaliserere), der er centralt i forhold til udvikling af en tryk tilknytningsrelation til barnet (Allen et al., 2010).

Dias 61: Mentaliseringsbegrebet

- Mentalisering er ikke det samme som empati. Empati er et snævrere begreb, idet det kun henviser til bevidstheden om andres mentale tilstande og responsen herpå (Fonagy et al. 2013).
- Mentalisering beskæftiger sig med empati, overfor såvel én selv som over for andre, og bliver således en mere kompleks proces i sindet end empatien.

Eksempler på mentalisering, der kan understøtte de centrale pointer:

- Far har bagt boller til familien og glæder sig til at sidde at spise og hygge sammen søndag eftermiddag. Hyggen bliver ødelagt af, at den ældste datter vrisser af den yngste, og de begynder at skændes. Far er klar over, at den ældste datter har en matematikopgave, der skal afleveres inden aften, og er derfor klar over, at hun skal have hjælp til at trække sig fra skænderierne og fortsætte med afleveringen. Far er også klar over, at skænderiet handler om manglende overskud fra ældste datters side. Han er også klar over, at det ikke nytter at blive sur over, at det ikke blev hyggeligt at spise boller. Far har fokus på sine egne og sin datters mentale tilstand.
- Yngste datter ønsker ikke at tage i skole, og hun er vrissende over for sin storesøster. Mor kan se, at de alle bliver forsinkede på baggrund af skænderierne, men ved også, at årsagen til skænderierne er, at yngste datter er ked af, at hun ikke har fået en invitation til weekendens fest. Mor er klar over, at der er mange følelser på spil, og at det ikke nytter noget, at hun bliver vred, ligesom hun er klar over, at hun må støtte begge børnene i deres mentale tilstande og støtte dem med i at afslutte skænderierne. Mor har fokus på sine egne mentale tilstande og sine døtres.

Dias 62: Mentalisering i arbejdet med børn og unge anbragt uden for hjemmet

Noter:

Mentalisering i arbejdet med børn og unge anbragt uden for hjemmet. Centrale pointer:

- Mentaliseringsbegrebet har over de sidste år fået meget opmærksomhed og anerkendelse, idet en række forskere har koblet mentalisering sammen med traumeteorien, udviklingspsykologien og tilknytningsteorien.

Dias 62: Mentalisering i arbejdet med børn og unge anbragt uden for hjemmet

- Forskning har bl.a. vist, at forældrenes mentaliseringskompetencer har afgørende betydning for udviklingen af børn og unges socio-emotionelle kompetencer og udviklingen af tryk tilknytning.
- Socio-emotionelle kompetencer er kompetencer i forhold til at genkende, nuancere og regulere sine egne følelser.
- Mentalisering kommer til udtryk som en nysgerrighed efter at forstå egne og andres indre tilstande. Når vi mentaliserer, er vi optagede af at skabe mening og forstå de bagvedliggende intentioner, der former egen eller andres adfærd, og forstå relevante følelsesmæssige påvirkninger heraf. Mentalisering er en unik menneskelig evne, som er grundlæggende for vores fornemmelse af os selv som et sammenhængende individ. Evnen til mentalisering udgør fundamentet for gensidige, nære mellemmenneskelige relationer og spiller en central rolle i forhold til tilknytningsrelationer og for vores evne til at regulere impulser og emotioner.
- Flertallet af børn og unge anbragt uden for hjemmet, har som tidligere beskrevet, haft en opvækst med forskellige former for omsorgssvigt og traumer, hvilket har haft afgørende betydning for deres sociale, emotionelle og kognitive udvikling. Selv hvor udviklingsmæssige traumer ikke er til stede, kan placering af et barn eller en ung i plejefamilie være forbundet med betydelig stress, for både barnet, den unge og dets omsorgspersoner, hvilket skaber en øget risiko for sammenbrud i anbringelsen. Det kan være vanskeligt for plejeforældre at forstå, tolerere og opdrage på et barn eller en ung, der mangler kompetencer til at mentalisere.
- Plejeforældrenes egen evne til at håndtere stressfyldte situationer, både hos barnet/den unge og hos sig selv, har således stor betydning for stabiliteten og kontinuiteten af et plejeforhold. Forældreomsorg for børn og unge anbragt uden for hjemmet er derfor væsentlig anderledes, end hvad der kendetegner omsorgen for andre børn. Børn og unge, som har oplevet omsorgssvigt eller udviklingstraumer vil have brug for en mere reflekteret og tålmodig form for forældreomsorg. Det, som barnet eller den unge har brug for at blive mødt med, er dét, som kan kaldes en mentaliserende tilgang.
- Ved en mentaliserende tilgang til barnet eller den unge forholder plejeforældre sig til de følelser og tanker hos barnet eller den unge, som ligger bag dets handlinger. Plejeforældrene agerer ud fra, hvad de forestiller sig, er barnet eller den unges intention og følelsesmæssige behov, frem for at respondere på dets konkrete adfærd. Det er centralt, at plejeforældrene i deres omsorgspraksis, kontinuerligt forsøger at have "sindet på sinde", og at de tolker på barnet eller den unges adfærd ved at være nysgerrige på de følelser, tanker og bevæggrunde, som kan ligge bag dets handlinger.
- I tråd med dette peger forskningen på, at det især er forældres evne til at forstå barnet eller den unge indefra og kunne se bag om dets adfærd (mentaliserer), som er vejen til udvikling af en tryk tilknytningsrelation til barnet eller den unge. I takt med at plejeforældre formår at møde barnet eller den unge på en mentaliserende måde, øges sandsynligheden for, at der opnås tryk tilknytning imellem dem.

Figuren er fra Center for Mentalisering.

Øvelse: Case om mentalisering – Rhonda på 14 år

Form: Oplæg og øvelse.

Varighed: 15 minutter.

Underviseren læser casen højt (findes i noter til dias 63), som beskriver en konkret situation, hvor plejeforældre udviser mentaliserende omsorg. Underviseren spørger ansøgerne, om de kan se, hvad det er, plejeforældrene særligt håndterer i situationen, og hjælper ansøgerne med at knytte casen sammen med den gennemgåede teori.

Formål: At ansøgerne får nogle billeder på, hvad det er, at man skal kunne, når der tales om mentalisering i arbejdet med børn og unge anbragt uden for hjemmet.

MENTALISERINGS- EKSEMPEL

Fokus:

- Plejemor evner at håndtere den stressfyldte situation.
- Plejemor holder fokus på Rhondas mentale tilstande.
- Plejemor ser bagom adfærden.

Dias 63: Mentaliseringseksempel.

Noter:

Mentaliseringseksempel, der læses højt.

Rhonda på 14 år har boet hos sine plejeforældre, siden hun var 3 måneder gammel. Hendes forældre har et aktivt rusmiddelforbrug, og i hendes opvækst har der kun været kontakt til hendes mor. Rhonda har idealiseret sin mor, og selv om hun har et aktivt rusmiddelforbrug og har udsat Rhonda for gentagne svigt og pinlige oplevelser, undskylder hun hende altid og er meget følsom over for plejeforældrenes forsigtige bemærkninger om, at det heller ikke altid er lige nemt for Rhonda.

Da Rhonda skal på sommerlejr til Sverige, aftaler hun med sin mor, at hun skal komme og sige farvel aftenen inden. Hun kommer ikke og for første gang sætter Rhonda ord på, hvor skuffet hun er over sin mor. Plejemoderen lytter og er meget glad for, at Rhonda endelig har mod til at tale om de svigt, hendes mor har udsat hende for. Hun er stolt over, at Rhonda og hun har fået den fortrolighed, der gør, at Rhonda nu sætter ord på.

Plejemor og plejefar gør alt, for at afrejsen skal forløbe godt. På dagen, hvor Rhonda skal afsted, står de tidligt op og smører madpakker og ordner det sidste sammen med Rhonda. Midt i de sidste forberedelser dukker moren op. Hun er rusmiddel påvirket, men har et "Vi Unge"-blad med til Rhondas tur. Rhonda falder hende om halsen, mens hun gentager: "Du er den bedste mor i verden, gid jeg kunne bo hos dig".

Dias 63: Mentaliseringseksempel.

Det hele foregår, lige før de skal forlade hjemmet for at køre til bussen, og plejefar siger forsigtigt, da tiden går, at de nu skal til at køre. Rhonda reagerer ved at råbe ad ham, at han "skal lukke røven" og "ikke ødelægge alting". Plejeforældrene er meget frustrerede og kan mærke, at de er rigtig vrede inde i. De tænker på det, plejeforældrene har lært om mentalisering, og det får dem til at tænke, at Rhonda ikke kan bære at have den første konflikt og begyndende afstandtagen til sin mor før en udlandsrejse uden voksne.

De kan også se, at Rhonda har brug for, at de bibeholder den positive relation, hun har med plejeforældrene, inden hun rejser.

Det betyder, at plejeforældrene er i stand til at skrue ned for deres vrede og håndtere situationen, så Rhonda får sagt farvel til sin mor på en god måde.

I bilen på vej til afrejsen siger plejefar til Rhonda: "Hvis det var mig, der skulle ud at rejse og var fanget i en svær situation, ville jeg gøre alt for at sørge for ikke at blive uvenner med nogen og prøve at have det godt med alle. Jeg ved jo ikke, om det var derfor, du reagerede som du gjorde, men det giver god mening for mig".

Plejefar fortsætter: "Men derfor er det alligevel ikke i orden, at du siger "luk røven". Det gør noget ved mig, når du taler sådan, men du skal vide, at jeg elsker dig og kommer til at savne dig".

Det ender med, at Rhonda hopper glad på bussen.

Undervisers fokuspunkter ved eksemplet på mentalisering:

- Det er med baggrund i ovenstående forskning og viden, at mentalisering har fået en central plads i plejefamilier som del af en vifte af pædagogiske redskaber, ligesom det har fået en central plads i godkendelsesprocessen af nye plejefamilier.
- Dels ved man i dag, at mentalisering er med til, at barnet eller den unge kan forstå verden, både udefra og indefra, men man ved også, at plejeforældrenes evne til at mentalisere giver barnet eller den unge mulighed for at tillære dette senere i livet. Kort beskrevet giver plejeforældres mentaliseringskompetence barnet og den unge nye muligheder for at udvikle sig positivt og sætte deres oplevelser og følelser i perspektiv. Børn og unge kan herigennem opnå tryk tilknytning og mentaliseringskompetence.
- Eksemplet viser, hvordan et par, der er plejeforældre, evner at håndtere den stressfyldte situation og holde fokus på Rhondas mentale tilstande. De ser bag om adfærden. De holder fokus på, at de ikke ved præcis, hvad der foregår i Rhonda, men de forestiller sig, hvad årsagen til adfærden kunne være.

Eksemplet er lavet med inspiration fra Mentaliseringsguiden, Hagelquist, 2015.

TILKNYTNING OG MENTALISERING - OPSUMMERING

I skal særligt tage med jer:

- Tilknytning henviser til det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et dannes med få udvalgte personer, og som giver barnet/den unge en følelse af tryghed og velvære.
- Tilknytningssystemet er dynamisk og kan aktiveres af plejeforældrene.
- Mentaliseringskompetencen er afgørende for at kunne danne tryk tilknytning.
- Evnen til at se bagom andres adfærd er afgørende for stabiliteten i en anbringelse.

Dias 64: Tilknytning og mentalisering – Opsummering

Noter:

Tilknytning og mentalisering – Opsummering. Centrale pointer:

- Tilknytning henviser til det stærke og vedvarende følelsesmæssige bånd, som et barn eller en ung danner med få udvalgte personer, og som giver det en følelse af tryghed og velvære.
- Tilknytningssystemet er dynamisk og kan aktiveres af plejeforældrene.
- Mentalisering er afgørende for at kunne danne tryk tilknytning.

2.5. Afrunding af dagen

Underviser samler op på dagens læringsmål, herunder om der er spørgsmål eller uklarheder til dagens emner.

Underviser følger op på og spørger ind til, hvordan dagen har været. Hvad fungerede godt, og hvad fungerede mindre godt? Er der noget, der skal justeres til næste kursusmodul?

Underviseren giver ansøgerne informationer om det videre godkendelsesforløb, herunder forberedelse til kursusdag 3 og 4.

AFRUNDING AF DAGEN

- Opfølgning på dagens læringsmål.
- Evaluering af dagen – hvordan har det været.
- Hjemmeopgave til næste kursusmodul ("Familiepakken").
- Det videre godkendelsesforløb.

Tak for i dag

Dias 65: Afrunding af dagen

Noter:

Opsamling på dagen:

Dagens emner:

- Børn og unges udvikling og identitetsdannelse
- Omsorgssvigt og udviklingstraumer
- Tilknytning og mentalisering.

Dagens læringsmål:

- Læringsmål 1: Har indsigt i og viden om børn og unges udvikling og betydningen af omsorgssvigt og udviklingstraumer.
- Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om betydningen af tilknytning og mentalisering.

Afsluttende bemærkninger:

- Hjemmeopgaver:
 - Involvere egne børn, herunder lave *Familiepakken*. Husk, at den skal være påbegyndt, hvis den skal anvendes på 2. godkendelsesbesøg.

Dias 65: Afrunding af dagen

- Ansøgerne skal aflevere deres Livshistorie-opgave (7 dage) inden det næste godkendelsesbesøg, så der er mulighed for forberedelse til besøget. Underviseren må tjekke op på, at alle har modtaget opgaven og er klar over, hvordan de skal gribe opgaven an.
 - Information om næste kursusmodul: tid, sted, indhold.
 - Evt. udlevering af informationsbrev til ansøgernes børn i forbindelse med interview.
 - Evt. opfølgning på aftale/dato for næste besøg.
 - Tak for i dag.

3. Grundkursusdag

Kursisternes forberedelse til dagen

Der er ingen forberedelse til dagen.

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Undervisere skal følge op på opgaven omkring *Familiepakken*, som ansøgerne fik udleveret på kursusdag 1, og som de skal medbringe på kursusdag 4.
- ❖ Følgende film skal være klar:
 - “Samarbejde med plegebarnets familie og netværk”.
 - “Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen”.
 Find filmen om at være plejefamilie [her](#)

Program for dag 3 (til underviseres eget brug)

Tid	Indhold	Afsat tid
9.00-9:15	Velkomst og introduktion til dagen - Opsamling fra sidste kursusmodul. - Dagens emner og læringsmål. - Dagens program.	15 minutter
9:15-10:30	Tab, sorg og krise - Tab, sorg og krise hos børn og unge i forbindelse med anbringelsen (oplæg). - Tab, sorg og krise – Børn og unges reaktionsmønstre (oplæg). - Tab, sorg og krise – Omsorg for barnet eller den unge (oplæg). - Egne erfaringer med tab (øvelse).	75 minutter
10:30-10:45	Pause	15 minutter
10:45-12:00	Barnet eller den unges familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde - Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt (oplæg). - Kontakt, samvær og samarbejde – fra barnets eller den unges perspektiv (oplæg). - Kontakt, samvær og samarbejde – fra forældres perspektiv (oplæg). - Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer (oplæg). - Former for samvær (oplæg). - Kontakt, samvær og samarbejde (film og øvelse). - Samarbejde med forældre omkring barnet eller den unge i hverdagen (oplæg). - Samarbejdets dilemmaer (oplæg). - Det første møde med forældrene (oplæg, film og øvelse).	75 minutter
12:00-12:45	Frokost	45 minutter
12:45-14:00	Inddragelse, selv- og medbestemmelse Børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse (oplæg).	75 minutter

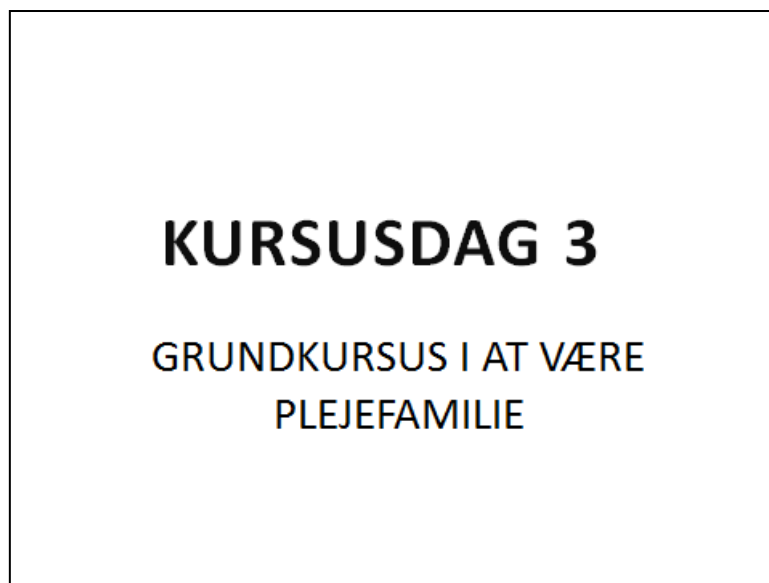
Tid	Indhold	Afsat tid
	- Betydning af inddragelse, selv- og medbestemmelse – fra barnets eller den unges perspektiv (oplæg). Konfliktforståelse og kommunikation - Hvad er en konflikt (oplæg). - Forebyggelse og håndtering af konflikter (oplæg). - Reaktioner i konflikter (oplæg). - At skabe et godt samarbejde med barnet eller den unge (oplæg).	
14:00-14:15	Pause	15 minutter
14:15-15:15	Understøttelse af børn og unges skolegang - Betydningen af skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet (oplæg). - Forskning om skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet (oplæg). - Børn og unges perspektiver på skolegang (oplæg). - Hvordan kan plejeforældrene støtte barnet eller den unge i forhold til skolegang og uddannelse (oplæg). Fællesskaber og relationer - Venskaber og fritidsaktiviteter (oplæg). - Sociale medier (oplæg).	60 minutter
15:15-15:30	Pause	15 minutter
15:30-15:40	Opsamling på dagens emner Opsummering af læringsmål og dagens emne.	10 minutter
15:40-15:50	Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/børn Hjemmeopgave til dag 4 (<i>Familiepakken og Anbringelse af eget barn</i>).	10 minutter
15:50-16:00	Afrunding af dagen	10 minutter

3.1. Velkomst og introduktion til dag 3

Underviser byder velkommen til kursusdag 3.

Underviser introducerer derefter dagens læringsmål og dagens program.

Underviser spørger ansøgerne, om de har spørgsmål i forlængelse til det sidste kursusmodul – og herunder hjemmeopgaven til kursusdag 4.

Dias 1: Kursusdag 3
Ingen noter.

Læringsmål

Underviser præsenterer kort formålet med dagens emner med udgangspunkt i læringsmålene.

DAGENS LÆRINGSMÅL

- Har viden om forståelse for betydningen af at støtte et barn eller en ung i kontakten til forældrene og øvrige relationer.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at understøtte et barn eller en ung i inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et barn eller en ung i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et barn eller en ung i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen.

Dias 2: Dagens læringsmål

Noter:

Læringsmål. Centrale pointer:

- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte barnet/den unge i kontakten til deres familie og øvrige sociale relationer.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at understøtte et barn eller en ung i inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et barn eller en ung i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse.
- Har viden om og forståelse for betydningen af at støtte et barn eller en ung i at blive en del af fællesskaber og netværk i dagligdagen.

Dagens program

PROGRAM TIL KURSUSDAG 3	
Tid	Indhold
9:00-9:15	Velkomst
9:15-10:30	Tab, sorg og krise
10:30-10:45	Pause
10.45 – 12.00	Barnet/den unges familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde
12:00-12:45	Frokost
12:45-14:00	Inddragelse, selv- og medbestemmelse Konfliktforståelse og kommunikation
14:00-14:15	Pause
14:15-15:15	Understøttelse af barnets og den unges skolegang Fællesskaber og relationer
15:15-15:30	Pause
15.30-16:00	Opsamling på dagens emner Hjemmeopgave til dag 4 – Anbringelse af eget barn Afslutning og tak for i dag

Dias 3: Dagens program

Noter:

Præsentation af program for grundkursusdag 3 med underemner:

- 1) Tab, sorg og krise:
 - Tab, sorg og krise hos børn og unge
 - Tab, sorg og krise – reaktionsmønstre for børn og unge.
 - Tab, sorg og krise - Omsorg for barnet eller den unge.
 - Øvelse: Egne erfaringer med tab.
- 2) Barnets eller den unges familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde:
 - Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt
 - Betydningen af at støtte et barn eller den ung i kontakt og samvær med familie og netværk – fra barnets og forældrenes perspektiv.
 - Kontakt, samvær og samarbejde – Børn og unges perspektiv Lovgivningsmæssige rammer.
 - Kontakt, samvær og samarbejde – forældrenes perspektiv Hvordan kan plejeforældre skabe et konstruktivt samarbejde med barnet og den unges familie og netværk.
 - Former for samvær
 - Øvelse: Kontakt, samvær og samarbejde
 - Samarbejde med forældrene omkring barnet og den unge i hverdagen
 - Samarbejdets dilemmaer
 - Det første møde med forældrene
 - Øvelse: Samarbejdet med barnet eller den unges forældre i hverdagen
- 3) Inddragelse, selv- og medbestemmelse
 - Børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse.
 - Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse fra barnets og den unges perspektiv
- 4) Konfliktforståelse og kommunikation
 - Hvad er en konflikt
 - Forebyggelse og håndtering af konflikter

Dias 3: Dagens program

- Reaktioner i konflikter
- At skabe et godt samarbejde med barnet og den unge.
- 5) Understøttelse af barnet og den unges skolegang
 - Betydningen af skolegang for børn og unge der er anbragt uden for hjemmet.
 - Forskning om skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet
 - Børn og unges perspektiver på skolegang
 - Hvordan kan plejeforældre støtte barnet og den unge i forhold til skolegang og uddannelse
- 6) Fællesskaber og relationer
 - Venskaber og fritidsaktiviteter.
 - Sociale medier.
- 7) Opsamling på dagens emner
- 8) Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/egne børn

Undervisningsformen er en blanding af oplæg fra underviser, filmklip, øvelser og drøftelser.

Der er, ligesom på kursusmodul 1, fokus på børnenes og de unges perspektiv – børnene/de unge som aktør i eget liv, samspil og relationer er afgørende samt en ressourceorienteret og mentaliserende tilgang til barnet og den unge.

3.2. Emne: Tab, sorg og krise

Formål med emnet

Børn og unge, der anbringes uden for hjemmet, vil ofte opleve et tab, i forbindelse med anbringelsen, ved at blive adskilt og separeret fra de tidligere omsorgspersoner: fra forældre, søskende og andre mennesker, som hidtil har været barnet eller den unges omdrejningspunkt og base i livet, og fra den hverdag, som barnet eller den unge kendte, inden anbringelsen. Den adskillelse, der sker i forbindelse med barnet eller den unges anbringelse, vil for langt de fleste være smertelig og forbundet med sorg (Thomann og Gulberg, 2001; Golding, 2010).

Barnet eller den unge vil, pga. bruddet med sine forældre og familie og det forhold, at de skal omstille sig til en ny familie, ofte være i krise i den første tid af anbringelsen. Børn og unge reagerer meget forskelligt, når de er i sorg og krise. Fælles for børnene og de unge er, at de i sorgen og krisen ofte bruger meget energi på følelsesmæssige reaktioner og tab, som tager energien fra andre områder i deres udvikling.

Plejefamilien skal skabe betingelserne for den første tilknytning, i en situation, som vil være præget af barnet eller den unges reaktioner på tab, sorg og krise. Det er derfor vigtigt, at ansøgerne får viden om og forståelse for børn og unges oplevelse af og reaktioner på tab, sorg og krise, og viden om, hvordan de som plejeforældre kan støtte.

TAB, SORG OG KRISE

Dias 4: Tab, sorg og krise

Ingen noter.

Tab, sorg og krise hos børn og unge i forbindelse med anbringelsen

TAB, SORG OG KRISE HOS BØRN OG UNGE

- Barnet/den unge vil opleve tab og sorg, når det bliver anbragt, uanset omfanget af svigt fra forældrene.
- Barnet/den unge vil derfor ofte være i krise, når det bliver anbragt.
- Sorgen og krisen viser sig kropsligt, følelsesmæssigt, tankemæssigt og socialt.
- Alle sorg- og kriseoplevelser er unikke, og det samme gælder de skridt, der skal tages for at komme igennem sorgen.

Dias 5: Tab, sorg og krise hos børn og unge

Noter:

Tab, sorg og krise hos børn og unge. Centrale pointer:

- En anbringelse medfører adskillelse fra de primære omsorgspersoner og andre vigtige mennesker (forældre, søskende, venner mv.), som hidtil har været barnet eller den unges omdrejningspunkt og base i livet. Det betyder også adskillelse fra det velkendte og fra den hverdag, som barnet eller den unge kendte inden anbringelsen.
- Der kan være tale om fysiske tab, psykiske tab, tabet af ens grundlæggende billede af verden og tabet af ens livsudfoldelse (Jacobsen, 2009). Der kan fx være tale om tab af en bestemt rolle i familien (identitet), tab af den hverdag, som barnet eller den unge kendte inden det blev anbragt uden for hjemmet.
- Adskillelsen vil for langt de fleste børn og unge være smertelig og forbundet med sorg (Thormann og Guldberg, 2001; Golding 2010).
- Barnet og den unge vil, pga. bruddet med sine forældre og familie og det forhold, at barnet/den unge skal omstille sig til en ny familie, ofte være i krise i den første tid af anbringelsen.
- Børn og unge reagerer meget individuelt, når de er i sorg og krise. Fælles for dem er, at de i sorgen og krisen ofte bruger meget energi på følelsesmæssige reaktioner og tab, som tager energien fra andre områder i deres udvikling.
- Det er sådan en situation, som vil være præget af barnet eller den unges reaktioner på tab, sorg og krise, at plejefamilien skal skabe betingelserne for den første tilknytning.
- Det er derfor vigtigt, at ansøgerne får viden om og forståelse for børn og unges oplevelse af og reaktioner på tab, sorg og krise, og viden om, hvordan de som plejeforældre kan støtte.

KRISE

Hvad er en krise:

- En pludselig indtrædende forstyrrelse af den normale livskvalitet og det kontinuerte livsforløb – en sjæleforstyrrelse. Man mister orienteringen og rystes i sin grundvold (Jacobsen, 2009).
- Man står i en krise, når man er kommet i en livssituation, hvor ens tidligere erfaringer og indlærte reaktionsmønstre ikke er tilstrækkelige til, at man kan beherske situationen (Cullberg, 2007).

Dias 6: Krise

Noter:

Krise. Hvad er en krise? Centrale pointer:

- Ordet krise stammer fra græsk *krisis* og betyder en pludselig forandring eller forstyrrelse. Hvor udviklingstraumet, som omtalt på kursusdag 2, er forankret i hjernen og forårsaget af fx lang tids svigt, er krisen en pludselig opstået forandring/forstyrrelse.
- Der er forskellige former for kriser: 1) Udviklingskrisen, 2) Den traumatiske krise, 3) Identitetskrisen, 4) Den eksistentielle krise.
- Situationen for et barn eller en ung, der anbringes uden for hjemmet, kan siges at være en traumatisk krise. Barnet eller den unge kan dog samtidig være præget af en af de andre former for kriser.
- **Traumatiske kriser** forekommer, hvis der opstår en pludselig, voldsom eller uforudset hændelse. Eksempel: adskillelse, død, sygdom, ulykker, skilsmisser, alvorligt svigt osv. Det er hændelser, der føles som tab eller trussel om tab af tidligere værdier eller tryghed. Et barn (eller en ung), der anbringes i en plejefamilie vil kunne have reaktioner, der ligner traumer (grænsende til PTSD), især hvis anbringelsen er kulminationen på andre voldsomme årelange belastninger.
- Det er værd at bemærke, at barnet eller den unges forældre også kan opleve det som en voldsom uforudset hændelse, at barnet eller den unge anbringes, og at de som følge heraf kan have krisereaktioner (Socialstyrelsen, 2011, s. 88).

Tab, sorg og krise – Børn og unges reaktionsmønstre

FASER I ET KRISEFORLØB

- Chokfasen.
- Reaktionsfasen.
- Bearbejdningsfasen.
- Nyorienteringsfasen.

(Cullberg, 2007)

Dias 7: Faser i et kriseforløb

Noter:

Faser i et kriseforløb. Centrale pointer:

- Børn og unge i krise reagerer forskelligt, afhængigt af blandt andet alder, udviklingsniveau, hændelsesforløbet, hvordan de oplever deres egen rolle i sammenhængen, og hvilken støtte de får fra omgivelserne (Socialstyrelsen, 2017).
- Professor og psykiater Johan Culberg (2007) beskriver, at et kriseforløb har 4 faser (chokfasen, reaktionsfasen, bearbejdningsfasen og nyorienteringsfasen).
- Faserne kan give indblik i de processer, som et barn eller en ung i krise går igennem. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at faseopdelingen er forenklet. Faserne i et kriseforløb er ikke klart adskilte fra hinanden, og reaktionerne vil være forskellige, alt efter det konkrete barn/ung og den konkrete situation. Forløbet er heller ikke lineært, og sorgen kan dukke op igen og igen. Plejeforældre vil derfor kunne opleve, at én fase dukker op igen, fordi sorgen er blevet aktiveret igen, fx en mærkedag, et brev, en duft o. lign.
- **Chokfasen (sekunder til dage)**
Forløber over kort tid – fra få øjeblikke til et par døgn. Man er i chok og forstår ikke det, der er sket. Det kan se ud som om, at barnet eller den unge klarer sig fint, men indeni er følelserne et stort kaos. Man kan føle sig tom, forladt og isoleret, og det kan være, som om man er i en anden virkelighed/bevidsthedstilstand.
Reaktioner: handlingslammelse, stærk selvbeherskelse, rastløshed, skrig, gråd, aggressioner. Fysiske reaktioner som spændinger, hovedpine, ondt i maven, kvalme, opkast, rysteture, hedeture, kulderystelser og hjertebanken.
Fx kan plejeforældre opleve, at barnet eller den unge i chokfasen har fysiske reaktioner, der minder om sygdom, eller at barnet eller den unge er utrøsteligt. Plejeforældre skal indstille sig på, at informationer givet til barnet eller den unge, mens det er i chokfasen, formentlig vil have behov for at blive gentaget senere.
- **Reaktionsfasen (1-8 uger)**
I reaktionsfasen begynder man langsomt at åbne øjnene for det, der er sket, og overvældes af følelser af sorg, fortvivlelse, vrede og meningsløshed. Ofte forsøger den kriseramte at placere skyld, eller hvorfor det skete (fx kan børn og unge påtage

Dias 7: Faser i et kriseforløb

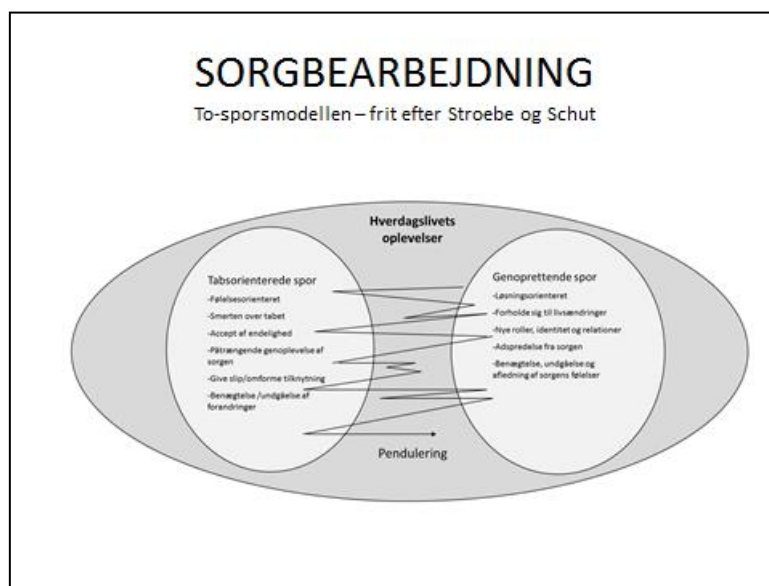
sig skylden: *Hvis bare jeg ikke havde fortalt damen fra kommunen at...* Der kan være ambivalens – bebrejdelser til andre – og én selv. Reaktionen kan være udadrettet eller indadvendt, gråd og vrede. Fysisk kan symptomerne være som i chokfasen. Det er vigtigt for barnet eller den unge at få lov til at tale om det, der er sket, og få mulighed for at udtrykke sine følelser. Chok- og reaktionsfasen udgør tilsammen den akutte krise.

- **Bearbejdningsfasen (op mod 6-12 måneder)**

Den ramte begynder at vende sig mod fremtiden og er ikke helt så optaget af tabet og sorgen. Den ramte bearbejder sine følelser af tab og skuffelse, og der begynder at komme accept af det skete. Det begynder at blive muligt at se fremad. Dog kan den kriseramte stadig genopleve begivenheden, ligesom det er almindeligt med angst, sårbarhed over for andre mennesker samt ukoncentrerede tanker. Fx kan barnet eller den unge nogle dage have det godt, og andre dage kan det savne og være ked af det. Der er ikke nogen lige vej i sorgprocessen.

- **Nyorienteringsfasen (varer livet ud)**

Fasen har ingen afslutning. Den kriseramte har bearbejdet det skete, forsonet sig med det og efterhånden lært at leve med det. Personen føler stadig sorg og smerte – men ikke konstant. Den kriseramte kan nu tale om hændelsen uden at bryde sammen og kan opleve erfaringen som en del af en livserfaring. Det handler ikke om at glemme, men om at kunne acceptere det, der er sket, så det ikke står i vejen for videre udvikling, nye interesser og nye relationer.

Dias 8: Sorgbearbejdning. To-sporsmodellen

Noter:

Sorgbearbejdning. To-sporsmodellen. Centrale pointer:

- Tidligere troede man, at sorg forløb nogenlunde ens for alle mennesker. At det var en fremadskridende proces, som alle skulle igennem. I dag ved man, at sorg forløber forskelligt fra menneske til menneske. Sorg forløber ikke altid som en fremadskridende proces og i en bestemt rækkefølge. Sorgen er med andre ord en kompleks og dynamisk proces (Tellervo, 2015).

Dias 8: Sorgbearbejdning. To-sporsmodellen

- På Aarhus Universitet har en forskergruppe systematisk undersøgt, hvordan vi reagerer på at miste et menneske (ved dødsfald), der stod os nær. På baggrund heraf ved man, at sorg aldrig går over, men at det er noget, som man må lære at leve med. Et menneske vil altid sørge over et tab og vende tilbage til det mange gange i livet, tænke på tabet og den betydning, som det har haft for den enkeltes liv (Guldin, 2018).
- Den nye måde at forstå sorg på kaldes *To-sporsmodellen*. Modellen er udarbejdet af de hollandske forskere og psykologer Margret Stroebe og Henk Schut. *To-sporsmodellen* er udviklet på baggrund af forskning, hvor forskere har fulgt personer, der havde mistet deres ægtefælle. *To-sporsmodellen* bygger endvidere på eksisterende sorg-teori, coping-teori og udviklingspsykologisk teori, hvorved den komplementerer og udbygger tidligere måder at forstå sorg. Den nye sorgforståelse rummer bevægelse og giver plads til forskellige typer af reaktioner på tab (Tellervo, 2015, Mogensen og Engelbrekt, 2013).
- I *To-sporsmodellen* pendulerer den sørgende mellem to spor: det tabsorienterede spor og det reetablerende eller genoprettende spor. Det tabsorienterede spor handler om at håndtere sorgens smerte – om savn, minder og længsel efter den afdøde eller det tabte.
- Det genoprettende spor handler om at håndtere den nye hverdag, hvor man skal gøre nye ting, få nye roller og skabe sig en ny identitet. Man skal således forholde sig til sorg på flere områder på én gang.
- Sorgen bevæger sig mellem de to spor hele tiden.
- I forhold til børn og unge anbragt uden for hjemmet kan det betyde, at barnet eller den unge i det ene øjeblik kan være optaget af sorgen og i det næste af den nye hverdag. På den måde tilpasser barnet eller den unge sig – gennem sorgen – det forandrede liv (Tellervo, 2015).
- Penduleringen er Stroebe og Schuts betoning af, at det er nødvendigt at dosere sorgen. Sorgen kan være så voldsom en følelse, at der også er behov for tid, hvor sorgen ikke fylder (Mogensen og Engelbrekt, 2013).
- I starten fylder sorgprocessen naturligvis meget af hverdagslivet, men med tiden skal den gerne minimeres og fylde mindre. Det betyder også, at reetablering ikke er et endemål, men en del af sorgprocessen (Mogensen og Engelbrekt, 2013).
- Det er helt nødvendigt og naturligt at skifte mellem det ene og det andet spor. Sorgen bliver først "unaturlig" eller kompliceret, hvis barnet eller den unge af den ene eller den anden grund ikke er i stand til at veksle mellem de to spor. Det kan være, at barnet eller den unge ikke er i stand til at håndtere alle de nye opgaver, men i lang tid sidder fast i en følelse af dyb sorg. Eller omvendt, at barnet eller den unge bruger mange kræfter på at undgå sorgen og ikke forholder sig til tabet. Hvis barnet eller den unge kun har "den ene side" af sorgen med, kan der være grund til bekymring, fordi det kan være tegn på kompliceret sorg (Tellervo, 2015).

REAKTIONSMØNSTRE HOS BØRN OG UNGE I KRISE

- Vrede og aggression.
- Uro og ængstelighed.
- Nedtrykthed.
- Apati og tilbagetrukkethed.
- Søvnproblemer.
- Fysiske problemer, fx hovedpine og mavepine.
- Spiseforstyrrelser.
- Koncentrationsproblemer.

Reaktionerne kan ses som normale reaktioner på en unormal situation.

(Ett hem at växa i. Familjehemmets bok, Socialstyrelsen i Sverige).

Dias 9: Reaktionsmønstre hos børn og unge i krise

Noter:

Reaktionsmønstre hos børn og unge i krise. Centrale pointer:

- Børn/unge i krise reagerer forskelligt, afhængigt af blandt andet alder, udviklingsniveau, hændelsesforløbet, hvordan de oplever deres egen rolle i sammenhængen, og hvilken støtte de får fra omgivelserne (Socialstyrelsen, 2017).
- Det er i alle tilfælde en svær situation for barnet eller den unge med svære følelser, som kan føre kraftige reaktioner med sig.
- Reaktionerne kan ses som normale reaktioner på en unormal situation.
- Reaktionerne går oftest over efter et stykke tid, hvis barnet eller den unge får følelsesmæssig støtte, føler sig tryk og får mulighed for at falde til ro i en stabil hverdag med skole og meningsfulde aktiviteter (Barth, 2010).

Centrale pointer i forbindelse med uledsagede flygtninge:

- Nogle børn og unge, der kommer uledsaget til Danmark, bliver anbragt i plejefamilier.
- Når der tales om traumer i gruppen af uledsagede flygtninge, så er der tale om andre typer belastninger end ved danske børn, idet der er ganske særlige forhold forbundet med at være et uledsaget flygtningebarn.
- Barnet eller den unge har typisk været udsat for mange traumatiske oplevelser i deres hjemland, hertil kommer en flugthistorie, som måske har varet i flere år (jf. hjernens påvirkning under langvarig stress). Ikke ualmindeligt har børnene oplevet mange overgreb undervejs. De har måske tigget eller udført farligt arbejde for at sikre betaling til menneskesmuglere.
- Barnet eller den unge oplever ofte store bekymringer i forhold til deres familie og venner, som de ikke har haft kontakt til længe – og som de ikke ved, om er i god behold. De kan opleve såkaldt "eksilstress", som, ud over savnet af familien, også indbefatter bekymringer om praktiske forhold (fx asylpolitik, opholdstilladelse, ny kultur og samfund).
- Herudover kan den manglende forbindelse til egen kultur og familie give identitetsproblemer med manglende sammenhæng i deres livshistorie og manglende livsvidner.

Dias 9: Reaktionsmønstre hos børn og unge i krise

- For plejefamilier, der ønsker at have uledsagede flygtninge i pleje, er det vigtigt at kende til og have forståelse for disse særlige forhold. Plejefamilier skal kende mekanismerne omkring traume og kriser. De skal være meget opmærksomme på at kunne skabe tryghed og struktur i dagligdagen samt sikre fysisk og psykisk sikkerhed. Det er på nogle måder ikke så anderledes end ved andre børn og unge i plejefamilie – det, der adskiller sig, er den historie, som børnene har med sig, som ofte ikke bliver fortalt, og som kan være vanskelig at begribe. Hertil kommer ofte sproglige vanskeligheder og kulturbarrierer (Ankestyrelsen, 2010).

Tab, sorg og krise – Omsorg for barnet eller den unge

OMSORG FOR BØRN/UNGE I SORG OG KRISE – HJÆLP TIL AT HÅNDTERE SVÆRE FØLELSER

- Sæt ord på barnet/den unges følelser, fx ved at sige: "Jeg kan se, at du er vred/ked af det".
- Lyt og hjælp barnet/den unge til selv at reflektere over situationen.
- Hvis barnet/den unge er låst fast i det ene spor, så træk forsigtigt barnet lidt over i det andet spor. Hvis det tænker på tabet hele tiden, skal måske have hjælp til at tænke på noget andet. Hvis det ikke tænker på tabet, har måske brug for hjælp til, at de voksne hjælper med at berøre emnet.
- Bøger, der kan anvendes til at tale om tabet, er fx: "Nadia og Magnus flytter hjemmefra" (Børnerådet), "Lillefrø" (Jacob Martin Strid) og "Når man bor i en anden familie" (Center for Familiepleje).

Dias 10: Omsorg for børn/unge i sorg og krise - Hjælp til at håndtere svære følelser

Noter:

Omsorg for børn/unge i sorg og krise. Hjælp til at håndtere svære følelser. Centrale pointer:

- Plejeforældre har en vigtig opgave i at støtte barnet og den unge i sorg og krisesituationen og hjælpe med til at håndtere tabet og de reaktioner, der naturligt følger med.
- En vigtig del af dette er hjælp til at håndtere svære følelser.
- Barnet eller den unge kan have svært ved at håndtere sine egne følelser. Nogle børn eller unge bliver passive, trækker sig ind i sig selv og har brug for at blive aktiveret. Andre reagerer mere udad og har brug for at blive beroliget. Fx kan en lille frustration over ikke at få sin vilje føre til stort følelsesudbrud. Uro over noget uventet eller ukendt kan føre til panik.
- Plejeforældre kan støtte barnet eller den unge ved at sætte ord på følelser og fx sige: *Jeg kan se, at du er vred/ked af det*, hvilket kan have en beroligende effekt.
- Det er vigtigt, at plejeforældre lytter og hjælper barnet eller den unge til selv at reflektere over situationen; det kan også give ro.
- Plejeforældre kan, hvis barnet eller den unge er låst fast i det ene spor, forsigtigt trække barnet eller den unge lidt over i det andet spor. Børn eller unge, der tænker på tabet hele tiden, skal måske have hjælp til at tænke på noget andet med musik

Dias 10: Omsorg for børn/unge i sorg og krise - Hjælp til at håndtere svære følelser
eller andre aktiviteter. Modsat skal børn eller unge, der aldrig nævner tabet, måske opleve, at de voksne berører temaet, taler med barnet eller den unge om dem, som de savner, viser billeder eller lignede (Hagelquist og Rasmussen, 2017). • Plejeforældre skal være klar til at høre på barnet eller den unge og turde høre på fortællinger uden at komme med råd eller løsninger. • Plejeforældre kan også støtte ved at bekræfte barnet eller den unge i sine følelser uden at fordømme. • Barnet eller den unges fortælling er dets fortælling, også selv om det måske ikke er i overensstemmelse med virkeligheden. Det kan opleves, at barnet eller den unge fortæller meget positive historier omkring forældrene, og hvor sjovt de plejede at have det sammen. Det kan være barnets eller den unges måde at fastholde en fortælling om sig selv og om sin familie som vellykket og give udtryk for sine drømme om og håb for et liv med forældrene. • Plejeforældre kan fx fortælle om, at almindelige følelser ved tab og sorg kan være ensomhed, forladthed, angst, bekymring, tristhed, savn, vrede, lettelse, skyld og fortvivelse mv., så barnet eller den unge ikke tror, at der er noget galt med det (Hagelquist og Rasmussen, 2017). • Plejeforældre kan også indbyde barnet eller den unge til at tale om det, der er sket. Børn eller unge undlader ofte at fortælle om kriser (traumer), der plager dem, bl.a. fordi det gør erindringen om det skete mere nærværende. Dette kan let blive en fastlåst situation og det kan forstærke traumet hos barnet og den unge. Nogle vil, ved adskillelsen fra sine forældre, undgå at tænke på det skete. Barnet eller den unges sorgproces kan da blive vanskeligere, fordi tanken om tabet bringer traumatiske tanker frem. • At læse bøger kan være en god anledning til samtale. Der findes forskellige bøger til forskellige aldersgrupper, fx <i>Nadia og Magnus flytter hjemmefra</i> (Børnerådet), <i>Lille frø</i> (Jacob Martin Strid), <i>Når man bor i en anden familie</i> (Center for Familiepleje). • Børn før skolealderen bruger leg til at øve sig i at mestre udfordringer. Legen er en læreplads samtidig med, at leg er et tegn på trivsel. Når leg er en vigtig mestringsstrategi for børn, er det, fordi barnet i legen kan indtage forskellige roller. Barnet kan lave en distance både tidsmæssigt (legen er i datid) og følelsesmæssigt (<i>så sagde vi at ...</i>). • Samtidig har leg et forløb, dvs. en begyndelse og en fortsættelse og en afslutning, hvor barnet selv bestemmer slutningen. Det er karakteristisk for børn, der er i alvorlig krise, at de i perioder ikke leger – eller helt holder op. Det ses også, at nogle børn leger tvangsprægede gentagne sekvenser eller monoton leg. Samtidig kan leg være et tegn på, at barnet er ved at bevæge sig videre (Socialstyrelsen, 2011). • Barnets og den unges personlige ejendele, ting og tøj kan have stor betydning i en overgangssituation. Lugten, synet og berøringen af objektet kan bringe minder frem om forældrene og bidrage til en oplevelse af kontinuitet. (Thormann og Guldborg, 2001, Kaplan og Black, 2004)).

OMSORG FOR BØRN/UNGE I SORG OG KRISE TRYGHED OG KONTINUITET

- Bevare kontinuiteten i hverdagen, i skolen, børnehaven, med venner (hvis det er muligt).
- Hjælpe med at bevare kontakten til forældrene, søskende og netværket.
- Etablere rutiner og regelmæssighed i hverdagen; det har en beroligende effekt.

Dias 11: Omsorg for børn og unge i sorg og krise - Tryghed og kontinuitet

Noter:

Omsorg for børn og unge i sorg og krise - Tryghed og kontinuitet. Centrale pointer:

- Plejeforældre kan også hjælpe et barn eller en ung i sorg og krise ved at skabe tryghed og forudsigelighed i barnets eller den unges hverdag.
- Børn eller unge, der er i krise, reagerer ofte stærkere end andre børn eller unge, når de føler sig usikre, og derfor er tryghed og forudsigelighed særlig vigtigt.
- Plejeforældre kan bidrage til at gøre situationen mere tryk for barnet eller den unge ved at tale med dem, være åben, give klar besked. Ved at lade barnet eller den unge være medinddraget i beslutninger kan plejeforældre også give barnet eller den unge en oplevelse af kontrol.
- Det er vigtigt, at plejeforældrene selv er rolige, lydhøre og nærværende, har forståelse samt viser accept og tolerance over for barnet eller den unges reaktioner.
- Plejeforældre kan understøtte kontinuitet ved at hjælpe barnet eller den unge til at bevare kontakten til forældre, søskende, netværk og venner.
- De kan hjælpe barnet eller den unge med at få lavet aftaler med børne- og ungerådgiveren om, hvornår de skal ses med de mennesker, som det savner, så kontakten til vigtige personer fastholdes.
- De kan skabe rutiner og regelmæssighed i barnets eller den unges hverdag. Det giver ro at vide, hvad man skal hver dag: *Jeg bliver vækket 6:30. Jeg står op kl. 6:40. Vi kører i skole kl. 7:40. Jeg bliver hentet af plejemor efter frugt i SFO kl. 15:30. Jeg laver lektier kl. 16 sammen med plejemor osv.*
- Hvis barnet eller den unge fortsætter i samme børnehave/skole/uddannelse, er der her kendte og trygge voksne og venner, som kan betyde meget for barnet.
- Plejeforældre skal også have fokus på ikke at skabe unødigt uro, fx ved at ændre friure i den første tid, rejse på ferie – eller få flere børn eller unge anbragt næsten samtidig.

OMSORG FOR BØRN OG UNGE I SORG OG KRISE ÅBEN OG TROVÆRDIG KOMMUNIKATION

Åben og troværdig kommunikation omkring tabet i forbindelse med anbringelsen:

- Vær tilgængelig, troværdig og tal åbent om tabet.
- Giv alderssvarende forklaringer. Reducer forvirring, og undgå abstrakte forklaringer.
- Brug familieplejekonsulenten og børne-
ungerådgiveren til at finde samme forklaringer
for at undgå forvirring og mistillid.

Dias 12: Omsorg for børn og unge i sorg og krise. Åben og troværdig kommunikation

Noter:

Omsorg for børn og unge i sorg og krise. Åben og troværdig kommunikation. Centrale pointer:

- Forskning peger på, at en del børn og unge anbragt uden for hjemmet ikke får tilstrækkelig information omkring anbringelsen, og at mange fx ikke ved, hvorfor de er anbragt (Socialstyrelsen, 2017).
- Det er kommunens ansvar, jf. BL § 5, stk. 2 og 3, at barnet eller den unge kender formålet med anbringelsen, men plejefamilien er dem, der er tættest på barnet/den unge, og derfor skal de også kunne tale med barnet om det, hvis det har brug for det.
- Egnede situationer til at snakke med barnet kan være, når barnet det leger. Eller når barnet eller den unge stiller spørgsmål, eller på anden måde udtrykker tanker og følelser om sin familie og adskillelsen fra dem.
- Plejeforældre skal kunne forklare situationen på en måde, så barnet og den unge forstår hvorfor, men uden at fordømme forældrene – og dermed barnet og den unge selv.
- Hvis alle parter omkring barnet og den unge er enige og giver den samme forklaring, reducerer det risikoen for, at barnet eller den unge oplever en loyalitetskonflikt.
- Det er vigtigt, at plejeforældre også kan tale om det, der er svært. Det er aldrig farligt at tale med børn og unge om vanskelige ting, hvis de selv tager initiativ til at snakke om det eller spørger. Plejeforældrene skal dog kunne møde barnet eller den unge, hvor det er, og kunne lytte på en støttende måde uden at lade deres egne følelser overtage (Socialstyrelsen, 2017).
- Det handler om at lytte og bekræfte barnets eller den unges oplevelser og følelser: *Det må have været svært...* snarere end at udspørge og udforske: *Hvad skete der så?* Eller: *Hvad følte du så?*

Øvelse: Om egne erfaringer med tab

Form: "Walk and talk"-øvelse om egne erfaringer med tab.

Varighed: 50 minutter.

Øvelsen består i, at ansøgerne to og to på en walk and talk skal skiftes til at fortælle om en vanskelig situation, et tab eller en krise, som de har oplevet.

Underviser kan evt., som optakt til øvelsen, fortælle om en situation med et tab/ en krise fra eget liv.

Ansøgerne skal først, hver især, tænke over et tab/en krise, som de selv har oplevet, og som de har lyst til at fortælle en anden ansøger om. Underviseren understreger, at det ikke er meningen, at deres historie skal deles i plenum.

Herefter skal ansøgerne to og to på en walk and talk, hvor de skiftes til at fortælle om tabet/krisen, mens den anden lytter. Fortællingen kan fx indeholde beskrivelse af, hvad der skete, hvilke følelser der indgik, hvad der var det værste ved situationen, og hvordan fortælleren kom videre og hvordan fortælleren lever med tabet/sorgen i dag. Lytteren støtter fortælleren ved at lytte aktivt og stille åbne og fordomsfri spørgsmål. Lytteren skal endvidere undgå at diskutere og undgå at henvise til egne erfaringer.

Underviser opfordrer ansøgerne til at vælge én, som de ikke har talt så meget med på kurset. Ansøgerne opfordres til at gå en tur sammen eller finde et sted, hvor de kan sidde uforstyrret – som det kan lade sig gøre i lokalerne. Den ene starter med at fortælle i (ca.) 15 minutter, og den anden lytter. Bagefter bytter de rolle.

Efter ca. 35 minutter samler underviseren op på øvelsen i plenum. Ved opsamlingen i plenum, spørger underviser ansøgerne til, hvordan det var, dels at fortælle deres historie, og dels at være den, der skulle lytte.

Underviser afrunder emnet med udgangspunkt i de centrale pointer i noterne til dias.

Formål: At ansøgerne bliver opmærksomme på de erfaringer, som de har med sig fra tab og kriser i eget liv. Ansøgerne skal endvidere, gennem øvelsen, blive opmærksomme på, hvordan det er at fortælle andre om en vanskelig situation/en krise. Desuden skal ansøgerne prøve og mærke, hvordan det er at støtte og lytte, samt hvordan det kan være udfordrende bare at lytte til en fortælling uden at skulle gøre noget ved det og uden at henvise til sig selv og egne erfaringer.

ØVELSE: WALK AND TALK

Fortæller:

- Vælg en svær situation. Beskriv den detaljeret. Hvem indgik, hvad skete der, hvad var det værste, hvordan kom jeg videre, og hvordan lever jeg med sorgen/tabet i dag?

Lytter:

- Støt ved at lytte aktivt, stil åbne, fordomsfri spørgsmål, undgå at diskutere og henvise til egne erfaringer.

Plenum:

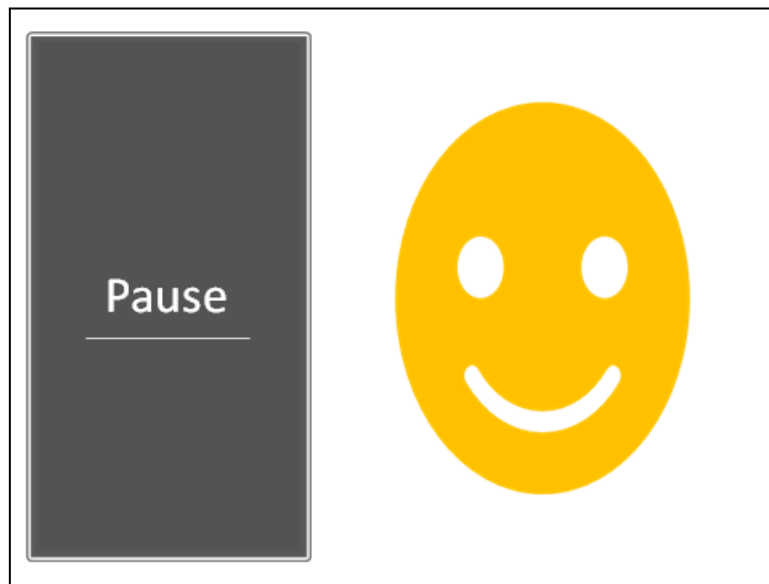
- Historien er jeres egen og skal ikke deles i plenum.
- Fortæl, hvordan det var at fortælle historien, blev fortælleren klogere på sig selv gennem historien? Gjorde lytteren noget for at støtte processen?

Dias 13: Øvelse: Walk and talk

Noter:

Øvelse: Walk and talk. Centrale pointer:

- Alle mennesker oplever igennem et liv tab og får erfaringer fra sorger og kriser. Der er mange forskellige måder at takle tab, sorger og kriser på.
- Mange oplever, at jo flere gange en historie fortælles, desto mere falder den på plads.
- Det er vigtigt at vide, at sorg er en naturlig proces for alle mennesker, og at vi alle sammen møder sorgen flere gange i vores liv.
- Det er også vigtigt at vide, at sorgprocessen er dynamisk, og at sorgen kan dukke op engang i mellem, og at barnet eller den unge derfor kan have brug for at genoptage en tidligere proces, en gang mere.
- Det er vigtigt som plejeforældre at være opmærksomme på at støtte barnet eller den unge i den naturlige proces, som sorgen også er. Barnet eller den unge støttes i processen ved at rumme dets følelser og reaktioner. Det kan være ved blot at lytte eller via samtale.
- Det kan være svært at tie, når andre fortæller deres historie. Ønsket om at hjælpe kan gøre det svært at lytte uden at bidrage med egne erfaringer og fortælle om det, der gjorde noget godt for os selv.
- Samspillet og forståelsen mellem fortæller og lytter bidrager til bearbejdelsen af historien. Ofte begynder lytteren at spejle fortælleren for at vise, at: *Jeg forstår dig.*

Dias 14: Pause

Noter

Der er 15 minutters pause.

3.3. Emne: Barnets eller den unges familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde

Formål med emnet

Det er væsentligt for børn og unges udvikling, at de opretholder relationen til familie og netværk. Børn/unge og deres forældre er, uanset hvad, tæt forbundne. Det gælder også, selv om barnet eller den unge må tilbringe det meste af sin barndom uden for hjemmet.

Børn og unge har, under en anbringelse uden for hjemmet, ret til samvær og kontakt med deres forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer og venner. Barnet eller den unge har ret til at blive inddraget i forhold til holdning til omfang, rammer og sted for samværet. Barnet eller den unge kan anmode om at samværet alene finder sted med tilstedeværelse af en støtteperson til barnet/den unge, eller om at få samværet suspenderet i en periode. Børne- og ungerådgiveren skal sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige, og at det sker under hensynstagen til barnets eller den unges bedste og til beskyttelse af barnets eller den unges sundhed og udvikling og beskyttelse.

En vigtig kompetence som plejefamilie er at man skal kunne inddrage og samarbejde med barnet eller den unges forældre og netværk, når det er relevant. Det er derfor væsentligt, at ansøgere får indsigt i, hvorfor det er vigtigt, at barnet eller den unge opretholde kontakt til familie og netværk, hvordan de kan støtte barnet eller den unge i det, og hvad det kræver af dem som plejefamilie.

Undersøgelser med fokus på børnene og de unges perspektiv viser, at de allerfleste børn og unge anbragt uden for hjemmet ønsker at have kontakt med deres forældre, og at de bekymrer sig om dem. Det betyder meget for dem, at deres relation til forældrene anerkendes, og at der er en anerkendende tilgang til deres forældre. Herudover har mange børn og unge et nært forhold til deres søskende, og mange savner at se mere til dem (Børnerådet, 2012; Egelund et al., 2009). Ved at støtte kontakt og samvær med forældre og netværk knyttes de forskellige sammenhænge i barnets/den unges liv sammen, og herunder opstår der typisk mere ro og mulighed for, at kunne knytte sig til plejefamilien.

BARNETS/DEN UNGES FAMILIE OG NETVÆRK
– KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE

Dias 15: Barnets/den unges familie og netværk – kontakt, samvær og samarbejde
Ingen noter.

Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE –
HVORFOR ER DET VIGTIGT

Vigtigheden af et godt forældresamarbejde:

- Et godt samarbejde mellem plejeforældre og forældre/netværk modvirker loyalitetskonflikter for barnet/den unge.
- Et godt samarbejde mellem plejeforældre og forældre skaber større sammenhæng i barnets/den unges liv og bidrager til stabile anbringelser.
- Et godt samarbejde er en af de vigtigste komponenter for at sikre barnets/den unges udvikling og trivsel – og dermed at anbringelsen lykkes.

Dias 16: Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt
Noter:

Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt. Centrale pointer:

- Relationen til forældre betyder rigtig meget for børn og unge anbragt i plejefamilie (Egelund et. al., 2009). Forældre spiller på godt og ondt en stor rolle i de fleste børns og unges liv; de er vigtige *livsvidner*, der, på trods af de vanskelige relationer

Dias 16: Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt

og det fysiske fravær, fortsætter med at udgøre en central faktor i børnenes og de unges liv.

- Børn og forældre er altid forbundne, også selv om de måske ikke har kontakt. Relationen til forældrene er blivende, idet forældre (ofte) er tilgængelige for barnet langt ind i voksenlivet. Mange børn og unge flytter tilbage til deres familie efter en længere eller kortere tid i en plejefamilie. Dette er i sig selv en vigtig grund til, at det er afgørende for børn og unge at opretholde relationerne til sin familie.
- De allerfleste børn og unge ønsker kontakt til deres forældre. De bekymrer sig om deres forældre (Børnerådet, 2012 & 2014; Egelund et al., 2009).
- Understøttelse af børn og unges relationer til deres forældre kan bidrage til større kontinuitet og sammenhæng i det anbragte barns liv – både her og nu, og set i et livsperspektiv.
- Vellykket samarbejde mellem plejeforældre og forældre er én af de vigtigste årsager til, at en anbringelse lykkes (Socialstyrelsen, 2019).
- Relationen til familie har betydning for barnets og den unges identitetsudvikling. Som mennesker har vi et grundlæggende behov for at kende til og acceptere vores ophav, fordi det er basen for vores følelse af identitet. Kontakt med sin familie giver barnet og den unge mulighed for at få viden om sin baggrund og sin familie. For børn og unge, der har forældre med anden etnisk oprindelse, kan det også være vigtigt for identitetsudviklingen at have kontakt med den kultur, som de stammer fra.
- Kontakt til forældrene og netværket giver barnet og den unge mulighed for at bearbejde deres, ofte ambivalente, følelser over for forældrene og få en nuanceret opfattelse af dem. Hvis barnet eller den unge ikke har kontakt til sine forældre, kan der forekomme enten idealisering eller afstandtagen fra forældrene. Ingen af disse tilgange er til gavn for barnet eller for den unge.
- Man kan ikke beskytte barnet/den unge fra sin fortid eller mod sin familie, da det allerede er en del af deres historie. Plejefamiliens opgave er i stedet at hjælpe barnet med at forholde sig til den virkelighed, der er deres, og håndtere deres følelser, som kan være ekstra stærke, efter at de har været sammen med forældrene.
- Det sker, at børn og unge ser samværet med forældrene som et forstyrrende element i deres hverdag. Når de ser tilbage som voksne, har de dog som regel forståelse for, at det var vigtigt, at de stadig havde kontakt med deres forældre, og at de på den måde fik et nuanceret og realistisk billede af dem (Børnerådet, 2012 & 2014).
- Det er vigtigt at huske, at børn og unge har stærke relationer med andre end deres forældre, såsom søskende eller halvsøskende, andre slægtninge, tidligere plejeforældre og stedforældre. Som regel er det i barnets eller den unges interesse at kunne opretholde sådanne kontakter. Ofte er søskende særligt betydningsfulde for barnet langt op i voksenalderen. Barnets lov forpligter kommunen til at sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige, jf. BL § 103, stk. 3.
- Børn og unges ønsker og behov for kontakt med forældre, søskende, bedsteforældre mv. varierer i forhold til de konkrete omstændigheder ved deres anbringelse og i forhold til deres oplevelse af, hvor de hører til – det ene eller begge steder (Andersson, 1998; Schwartz, 2011).
- Om samvær og kontakt er god eller dårlig, afhænger af det konkrete barn eller den unge og af den konkrete situation, som barnet/den unge og forældrene er i. Det afhænger også af de konkrete måder, som kontakten og samværet bliver tilrettelagt på. Mange børn og unge er netop anbragt, fordi samværet med forældre er svært og konfliktfyldt, men det er ikke altid det samme som, at børn eller unge ikke ønsker kontakten.
- Lovgivningen tilsiger, at anbragte børn og unge skal støttes i kontakt og samvær med deres familie og netværk.

Dias 16: Kontakt, samvær og samarbejde – hvorfor er det vigtigt

- Børn og unge, der af den ene eller anden årsag ikke ønsker samvær og kontakt med deres forældre, har mulighed for at anmode om suspendering af samværet i en periode på op til 8 uger. Børn og unge har ligeledes ret til at anmode om mere samvær med deres forældre jf. BL §103 stk. 2 og 4. Socialtilsynet har, i deres løbende tilsyn, fokus på, om plejefamilien støtter barnet/en ung i at skabe og opretholde stabile og konstruktive relationer til familie og netværk.

Kontakt, samvær og samarbejde – fra barnet eller den unges perspektiv

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE – FRA BARNETS ELLER DEN UNGES PERSPEKTIV

Det virker for børnene:

- NÅR MAN har medindflydelse på, hvor ofte man kan se sine forældre og søskende.
- NÅR FORÆLDRENE og de voksne på anbringelsesstederne viser hinanden respekt, fx i måden, som de taler om hinanden på.
- NÅR DE VOKSNE på anbringelsesstederne bakker op om børnenes beslutninger om at se – eller om ikke at se – forældrene.
- NÅR FORÆLDRENE også får støtte til at få det bedre, mens man er anbragt.
- NÅR MAN bliver støttet i at få et bedre forhold til sine forældre.

(Børnerådet, 2012)

Dias 17: Kontakt, samvær og samarbejde – Barnets eller den unges perspektiv

Noter:

Kontakt, samvær og samarbejde – Barnets eller den unges perspektiv. Centrale pointer:

- Forskning, som involverer børn og unges eget syn på anbringelsen, peger på, at relationen til forældre betyder rigtig meget (Egelund, 2009). Forældre spiller, på godt og ondt, en stor rolle i de fleste børn og unges liv, selv om de er anbragt uden for hjemmet. Forældrene beskrives som vigtige *livsvidner*, der, på trods af de vanskelige relationer og det fysiske fravær, fortsætter med at udgøre en central emotionel faktor i børn og unges liv.
- De allerfleste børn og unge ønsker kontakt til deres forældre. De bekymrer sig om deres forældre, og det betyder meget for dem, at plejefamilien (som de professionelle) respekterer deres relation og har en anerkendende tilgang til deres forældre (Børnerådet, 2012; Egelund et al., 2009).
- Mange børn og unge anbragt uden for hjemmet har fortsat tætte relationer til deres forældre. En del af dem fortæller, at de har fået et bedre forhold til deres forældre, efter anbringelsen (Børnerådet, 2012).
- Der er også nogle børn og unge, der har oplevet så mange svigt fra deres forældres side, at de ikke længere ønsker at fastholde kontakten med dem og nogle (særligt

Dias 17: Kontakt, samvær og samarbejde – Barnets eller den unges perspektiv

unge) synes, at der er alt for stort fokus på at bevare relationen medforældrene efter anbringelsen.

- Enkelte kender ikke deres forældre eller har forældre, der ikke vil snakke med dem, og nogle har forældre, som ikke er i stand til eller har meget svært ved at være faste og solide støtter i børnenes og de unges liv.
- Mange anbragte børn og unge er stadig stærkt loyale over for deres forældre på trods af de svigt, som de har været udsat for. Og de savner dem voldsomt, selv når de godt ved, at det er bedst ikke at bo derhjemme. Savnet bliver et grundvilkår i anbringelserne. Især i starten af deres ophold savner de deres forældre og eventuelt søskende (Børnerådet, 2012).
- Mange børn og unge anbragt uden for hjemmet har et nært forhold til deres søskende, savner dem, er bekymret for dem, og mange savner at se mere til dem (Børnerådet, 2012; Egelund et al., 2009). En del af de børn, som Børnerådet (Børnerådet, 2012) har talt med, fortæller også om glæden ved at være anbragt samme sted som sine søskende. Og om vigtigheden af at få støtte til at se hinanden, hvis det ikke er tilfældet.
- I tilfælde, hvor kontakten til forældrene er problematisk, kan kontakten mellem barnet og den unge og dets søskende og bedsteforældre ofte være positiv (Boyle, 2017). Kontakten til søskende og andre slægtninge kan være en beskyttelsesfaktor, når der ikke er en tryk tilknytning til forældrene. Desuden kan kontakt til søskende spille en vigtig rolle i forebyggelsen af psykopatologiske symptomer (fx angst og depression) hos børn og unge anbragt uden for hjemmet.
- I det hele taget vil børnene og de unge gerne have mere indflydelse på, hvilke familiemedlemmer de skal se – og hvor ofte, hvilket der i barnets lov også lægges op til (Jf. BL §§ 103-106).
- Fra børnenes/de unges perspektiv er det vigtigt, at forældrene og de voksne på anbringelsesstederne viser hinanden respekt, fx i måden, som de taler om hinanden på – at de voksne på anbringelsesstederne bakker op om børnenes/de unges beslutninger om at se eller om ikke at se forældrene, at forældrene også får støtte til at få det bedre, mens barnet/den unge er anbragt, og at det bliver støttet i at få et bedre forhold til sine forældre.
- Flere af børnene/de unge fortæller, at de af og til føler sig i klemme mellem de voksne på anbringelsesstedet og deres forældre. Selv, hvis de nogle gange selv tager afstand fra deres forældre, er det vigtigt for dem, at andre ikke siger noget grimt om forældre. Omvendt er det heller ikke rart, hvis deres forældre er negative og mistroiske over for fx plejeforældrene.

Kontakt, samvær og samarbejde – forældres perspektiv

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KONTAKT, SAMVÆR OG SAMARBEJDE – FORÆLDRES PERSPEKTIVER

Forældrene ønsker:

- Forståelse for deres krisereaktioner, efter at barnet/den unge er flyttet.
- En respektfuld tilgang og en åben og ikke-fordømmende holdning fra de sociale tjenester.
- Godt samarbejde med plejefamilien.
- Deltagelse i beslutninger vedrørende barnet/den unge.
- Oplysninger om barnets/den unges hverdag.
- Støtte i samspillet med barnet/den unge.
- Hjælp og støtte til at lære nye forældrestrategier.
- Støtte, når barnet/den unge skal flytte hjem.

(Höjer, 2007)

Dias 18: Kontakt, samvær og samarbejde - forældres perspektiver

Noter:

Kontakt, samvær og samarbejde - forældres perspektiver. Centrale pointer:

- Det har stor betydning, at forældre bakker op om anbringelsen, En forudsætning for dette er, at forældre fra starten bliver set som betydningsfulde personer i børnenes/den unges liv og bliver inddraget (Höjer, 2007).
- Forældrenes funktion og opgaver bliver forandret på afgørende måder, når deres barn bliver anbragt/flytter i en plejefamilie. Det er en helt ny situation at være forældre til børn/unge, som andre varetager den daglige omsorg for. Uanset egne vanskeligheder er forældre imidlertid sædvanligvis optaget af deres børns trivsel, og bekymrer sig om, hvordan børnene har det med at bo i fremmede omgivelser uden for hjemmet og om, hvorvidt børnene har det godt, dér hvor de er – ligesom andre forældre gør det.
- Både forskning og anden formidling af forældres perspektiver peger på, at forældre først og fremmest ønsker at blive anerkendte, som det de er: nemlig forældre til deres børn (Socialstyrelsen, 2012; Rasmussen, 2012; Jørgensen & Kabel, 2006). For mange forældre betyder børnenes/de unges anbringelse et nederlag, der oftest er forbundet med en følelse af skyld og skam (Socialstyrelsen, 2012; Foss & Guldborg, 1994).
- Forældre kan have stor viden om deres børns liv, og de kan også have mange ressourcer at bidrage med i forhold til konkrete opgaver i børnenes/de unges hverdagsliv under anbringelsen, selv om de i en given situation ikke magter at stå alene med forældreopgaven.
- Forældre kan føle tristhed, vrede, stress og tomhed, når deres barn flytter til en plejefamilie. De kan også føle sig underlegne, usikre og tynget af, at de, i hvert fald i samfundets øjne, er dårlige forældre. Når barnet/den unge flytter ind i plejefamilien, kan det være smertefuldt for forældrene at se, at de har mindre at tilbyde deres børn i form af materielle ressourcer, end plejefamilien har.
- De følelsesmæssige belastninger, der er forbundet med anbringelsen, kan påvirke forældrenes evne til at relatere sig til deres barn, mens barnet/den unge bor hos

Dias 18: Kontakt, samvær og samarbejde - forældres perspektiver

plejefamilien. Det kan også forhindre dem i at være i stand til at samarbejde med andre voksne om barnet/den unge.

- Forældre kan opleve sig som mindreværdige, fordi de ikke har været i stand til at varetage forældrerollen på fuld tid for deres barn eller børn. Mange forældre til anbragte børn/unge oplever, at de også skal kæmpe for at bevare deres selvrespekt og betydning som forældre samtidig med, at de skal kæmpe for at få deres rettigheder anerkendt af myndighederne (Moldestad & Skibred, 2009).
- Forældre oplever også, at de må være varsomme med at stille både for store og for små krav (Moldestad & Skibred, 2009). Det kan føre til, at de som forældre bliver opfattet som enten krævende eller uinteresserede. Det kan desuden betyde, at deres indflydelse bliver begrænset yderligere i tilfælde af uenighed og konflikter med myndighederne.
- Forældre giver tillige udtryk for, at de får meget lidt støtte til at bearbejde følelser som sorg og vrede. Forældre oplever også, at professionelle forventer, at de kan handle rationelt i en meget følelsesladet situation. De føler, at professionelle mangler forståelse for deres reaktioner i forbindelse med børnenes/de unges flytning. Forældre savner desuden rutiner for aftaler om samarbejde og planer for opfølgning i forhold til deres egen situation som forældre.
- Ovenstående punkter kan give ansøgerne en fornemmelse for, hvad det er, at forældrene bliver udfordret af. Det giver samtidig mulighed for at sætte sig i forældrenes sted og reflektere over: *Tænk, hvis det var mig!*

Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer

Underviser holder oplæg om de lovgivningsmæssige rammer.

KONTAKT OG SAMVÆR – LOVGIVNINGSMÆSSIGE RAMMER

Emne: Barnets/den unges familie og
netværk – kontakt, samvær og
samarbejde

Dias 19: Kontakt og samvær – lovgivningsmæssige rammer

Ingen noter.

BARNET ELLER DEN UNGES RET TIL KONTAKT OG SAMVÆR MED FAMILIE OG NETVÆRK

Barnet og den unge har ret til:

- At have samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer og venner.
- At kommunalbestyrelsen inddrager barnets eller den unges holdning til omfang, rammer og sted for samværet m.v.
- At anmode om at samværet alene kan finde sted med tilstedeværelse af en støtteperson til barnet eller den unge, eller om at få suspenderet samværet med forældrene eller netværket i en periode på op til 8 uger.
- At anmode om mere samvær med forældre, anden familie og netværk.
- At der tages hensyn til barnets eller den unges bedste og til beskyttelsen af barnets eller den unges sundhed og udvikling og beskyttelsen af barnet eller den unge mod overgreb.
- At der tages hensyn til barnets eller den unges bedste og samtidig understøtte, at forældrene kan spille en positiv rolle i barnets eller den unges liv.

(Barnets lov, §§ 103-106)

Dias 20: Barnets ret til samvær og kontakt med familie og netværk

Noter:

Barnets ret til samvær og kontakt med forældre og netværk. Centrale pointer:

Reglerne om samvær og kontakt er præciseret i barnets lov §§ 103-106.

Kommunen træffer, om nødvendigt, afgørelse om samvær – og plejefamilien skal følge beslutningerne, jf. BL § 104 stk. 2.

Kommunen skal inddrage barnet eller den unges holdning til omfang, rammer og sted for samværet, jf. BL § 103.

Det er barnet (ikke forældrene), der har ret til samvær med forældre og netværk.

Barnet eller den unge kan anmode om, at samværet alene kan finde sted med tilstedeværelse af en støtteperson til barnet eller den unge, jf. BL § 103 stk. 2.

Et barn eller ung, som er anbragt uden for hjemmet, kan anmode om at få suspenderet samværet med forældre eller netværk i op til 8 uger, jf. BL § 103, stk. 2. Barnet, som er fyldt 10 år, og den unge har klageret, hvis ønsket ikke imødekommes, jf. BL § 3.

Suspensionen kan ikke forlænges, og der kan ikke træffes afgørelse om ny suspension i umiddelbar forlængelse af en afgørelse om suspension af samværet.

Muligheden for suspension gælder kun i tilfælde, hvor anmodningen kommer fra barnet eller den unge selv, og hvor det med baggrund i en socialfaglig vurdering vurderes at være til deres bedste (Social- og Boligstyrelsen, 2023).

Afgørelser, som medfører, at samvær og kontakt finder sted mindre end en gang hver 4.

uge, sidestilles med en afbrydelse af forbindelsen, og kan kun træffes af børne- og ungeudvalget efter § BL 105 jf. BL § 104 stk. 5.

Kommunen skal sørge for, at forbindelsen mellem barnet/den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Det skal ske under hensyntagen til barnets eller den unges bedste og til beskyttelsen af barnets eller den unges sundhed og udvikling og beskyttelsen af barnet eller den unge mod overgreb, jf. BL § 103 stk. 3.

Kommunen skal, *under hensyntagen til barnets eller den unges bedste* understøtte, at forældrene kan spille en positiv rolle i barnets eller den unges liv, jf. BL § 103 stk. 4.

Samvær og kontakt, der er aftalt eller fastsat efter forældreansvarsloven, opretholdes under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, men kan reguleres eller midlertidigt ophæves efter reglerne i §§ 104 og 105, Jf. BL § 103 stk. 5.

Dias 20: Barnets ret til samvær og kontakt med familie og netværk

Når et barn bliver anbragt, skal anbringende kommune sikre, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket, jf. BL § 104.

Kommunen (børne- og ungerådgiveren) skal træffe beslutning ud fra en konkret og individuel vurdering i den enkelte sag: herunder alder, modenhed og evt. funktionsnedsættelser. Ved en afgørelse skal der lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen (Jf. BL § 104 stk. 2)

Det er komplekst at vurdere, hvad der er til barnets bedste. Her har plejeforældre en meget vigtig rolle ift. at beskrive barnets reaktioner og tage barnets perspektiv. De kender barnet godt og ofte bedre end børne- og ungerådgiveren.

Kommunen skal også, hvis det er nødvendigt, træffe afgørelse omkring (omfanget og udøvelsen af) den kontakt, som barnet skal have med sine forældre, søskende og andre slægtninge eller netværket under anbringelsen.

Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børne- og ungeudvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om at samværet kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen, at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, e-mail- eller telefonforbindelse eller anden kommunikation mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge, eller at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene eller netværket, Jf. BL § 105.

Ved viden eller formodning om, at den person, som barnet eller den unge skal have samvær med, har begået overgreb mod et barn eller en ung, skal børne- og ungeudvalget, medmindre særlige forhold taler imod det, for en bestemt periode træffe afgørelse om at afbryde den pågældendes forbindelse med barnet eller den unge i form af samvær eller brev-, e-mail- eller telefonforbindelse eller anden kommunikation eller om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen, jf. BL § 105 stk. 2

Kommunen skal indhente en udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted til belysning af sagen, inden der træffes afgørelse om ændret samvær, jf. BL § 106.

Kommunen kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten, fx støttet samvær eller overvåget samvær.

Former for samvær

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

FORMER FOR SAMVÆR

- Samvær i forældres hjem med eller uden overnatning.
- Samvær hos plejefamilie.
- Samvær på neutralt sted.
- Støttet samvær hos plejefamilie, i forældres hjem eller neutralt sted.
- Overvåget samvær i plejefamilie, i forældres hjem eller på neutralt sted.
- (Afbrydelse af samvær).

Dias 21: Former for samvær

Noter:

Former for samvær. Centrale pointer:

- Kontakt og samvær kan være meget forskellig i intensitet og form og kan foregå på mange måder, alt efter det konkrete barn eller unges situation.
- Samværet kan foregå i forældrenes hjem eller hos plejefamilien, afhængigt af det konkrete barn eller unges situation.
- Samværet kan variere i længde og hyppighed, fra få timer om måneden til overnatning hos forældrene.
- I nogle tilfælde kan der være tale om støttet samvær, hvor der er ansat en samværskonsulent/støtteperson, der støtter forældrene med at få samværet til at fungere. Støttet samvær kan foregå i forældrenes hjem, plejeforældrenes hjem og i kommunens lokaler til formålet.
- I nogle tilfælde kan der være tale om overvåget samvær. Det betyder, at samværet foregår under tilstedeværelse af en repræsentant fra kommunen. Det er i anbringelsessager, hvor der er truffet afgørelse om, at forældrene ikke må være alene med barnet/den unge. Overvåget samvær foregår som regel i kommunens lokaler til formålet.
- I særlige tilfælde kan børne- og ungdomsvalget træffe afgørelse om afbrydelse af samvær og forbindelse, jf. BL § 105.

SAMARBEJDE MED KOMMUNEN OM KONTAKT OG SAMVÆR

- Hensynet til barnets/den unges bedste er i fokus.
- Plejeforældrene har pligt til at efterleve afgørelser om kontakt og samvær.
- Afgørelser træffes ud fra den givne lovgivning, barnets/den unges historie, forældrekompetencer, kendskab til familien.
- Det er udelukkende sagsbehandler, der kan træffe afgørelser om samvær.

Dias 22: Samarbejde med kommunen om barnets kontakt og samvær

Noter:

Samarbejde med kommunen om barnets kontakt og samvær. Centrale pointer:

- Kommunen skal sørge for, at forbindelsen mellem barnet og forældrene og netværket holdes ved lige. Men det skal ske under hensyntagen til barnets eller den unges bedste og under hensyntagen til beskyttelsen af barnet eller den unges sundhed og udvikling samt beskyttelsen mod overgreb.
- Plejeforældrene har pligt til at efterleve afgørelsen om samvær.
- Når kommunen vurderer samværet og kontakten mellem barnet/den unge og forældrene, skal der være fokus på barnets og den unges bedste (jf. barnets lov). Det vil sige, at kommunen har pligt til at lægge særligt vægt på barnets eller den unges synspunkter. Det er barnet eller den unge, der har ret til samvær og kontakt – ikke forældrene.
- Børne- og ungerådsgiveren skal lytte til barnet og tage hensyn til barnets synspunkt, når der træffes afgørelse om samværet. Herunder, hvis barnet giver udtryk for et ønske om at ændre de aftaler, der er lavet om samvær, eller anmoder om at afbryde forbindelsen til sine forældre. Kommunen skal ikke nødvendigvis efterleve ønsket, men barnets anmodning og synspunkter skal tillægges stor vægt.
- Med barnets lov får børn der er fyldt 10 år, partsbeføjelser og det betyder, at de har ret til at klage til børne- og ungerådsgiveren over kommunens afgørelser om samvær jf. BL § 104, stk. 2-4, jf. BL § 3, nr. 7. Plejefamilien kan hjælpe barnet eller den unge med kontakt til børne- og ungerådsgiveren, så det kan anvende sin klageret.
- Afgørelsen træffes på baggrund af den givne lovgivning, under hensyntagen til barnets eller den unges historie, forældrenes forældrekompetencer og det kendskab, der eventuelt er til familien fra tidligere i sagen.
- Når børne- og ungerådsgiveren skal træffe afgørelse om samværet, skal der foretages mange, og nogle gange svære, afvejninger. Børne- og ungerådsgiveren skal sikre, at barnet opretholder kontakt til forældrene og netværket. Det skal dog ske under hensyntagen til barnets eller den unges bedste og til beskyttelse for barnets eller den unges sundhed og udvikling og beskyttelse mod overgreb. Børne- og ungerådsgiveren skal lytte til, inddrage og lægge vægt på barnets og den unges ønsker og behov, men også med blik for at barnet eller den unge skal have mulighed for at bevare nære relationer til forældrene og netværket.

Dias 22: Samarbejde med kommunen om barnets kontakt og samvær

- Plejeforældre kan støtte plejebarnet, fx ved at hjælpe barnet/den unge med at få talt med børne- og ungerådgiveren om, hvordan et samvær kan tilrettelægges, hyppigheden og længden af samværet, og de øvrige perspektiver, som det kan have i forbindelse med samvær med forældre eller netværket. Det kan også være forskelligt, hvem barnet/den unge ønsker samvær med – om det er mor, far, søskende, bedsteforældre m.fl.
- Kommunen skal indhente en udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted til belysning af sagen, inden der træffes afgørelse om ændret samvær. Plejeforældre skal her være opmærksomme på at beskrive samværssituationer med forældrene og andre samt barnets/den unges reaktioner på samværene (før og efter). Plejeforældre kan, på denne måde, videreformidle deres oplevelser og iagttagelser, positive som negative, til kommunen. På denne måde kan plejeforældre understøtte, at barnets/den unges perspektiver bliver synlige og bidrage til, at beslutninger, der træffes sker til barnets/den unges bedste (Klyvø, 2011).
- Hvordan relevante beskrivelser til børne- og ungerådgiveren /samarbejdspartner kan se ud, og hvad der skal tages højde for, vil blive gennemgået under emnet *Samarbejde med kommunen* i morgen.
- Samvær og kontakt skal fremgå af barnets plan eller- ungeplanen, men det er vigtigt, at der også laves konkrete aftaler mellem plejefamilien og forældrene.
- Kommunen har her en vigtig koordinerende rolle og ansvaret for, at der indgås konkrete aftaler, om hvordan kontakt og samvær kan foregå i hverdagen, så det er til barnets/den unges bedste – og så alle parter tilgodeses bedst muligt.
- Når et barn eller en ung flytter ind i en plejefamilie har socialtilsynet fokus på, om kontakten og samværet sker ifølge de aftaler, der er indgået med anbringende kommune. Dette, fordi det er vigtigt, at plejefamilien arbejder efter de aftaler, der er indgået. Samtidig skal det også understøtte og sætte fokus på, at kommunen påtager sig sit koordinerende ansvar, så det ikke overlades til plejefamilien og barnets/den unges forældre at finde ud af at få samarbejdet til at fungere.

Øvelse: Kontakt, samvær og samarbejde

Form: Film og refleksion

Varighed: 20 minutter

Emnet indledes med filmen "Samarbejde med plejebarnets familie og netværk" (Varighed 6:22 minutter) Efter filmen beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt i et par minutter og dernæst drøftes spørgsmålene med sidemanden/eller deres partner. Der samles op i plenum.

Formål: Filmen "Samarbejde med plejebarnets familie og netværk" giver ansøgerne et indblik i vigtigheden af samarbejde med barnets/den unges familie og netværk. Øvelsen skal lægge op til, at ansøgerne bliver bevidste om egne udfordringer og muligheder i forhold til samarbejdet.

FILM – SAMARBEJDE MED BARNETS ELLER DEN UNGES FAMILIE OG NETVÆRK

Dias 23: Link til filmen "*Samarbejde med barnets eller den unges familie og netværk*"

Noter.

- Filmen "Samarbejde med plejebarnets familie og netværk" er frit tilgængeligt på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside:
 - [Find link til filmen om at være plejefamilie her.](#)

REFLEKSIONSØVELSE: SAMARBEJDE MED BARNETS/DEN UNGES FAMILIE OG NETVÆRK

- Hvordan kan plejefamilierne træffe positive valg i samarbejdet?
- Hvad får barnet/den unge, forældrene og plejefamilierne ud af samarbejdet?
- Hvad kan være svært for barnet/den unge, forældrene og plejefamilien?
- Hvilke overvejelser giver det anledning til i forhold til din/jeres rolle som plejefamilie?

Dias 24: Refleksionsøvelse om samarbejde med barnets/den unges familie og netværk

Noter:

Samarbejde med barnets/den unges familie og netværk. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, tidligere anbragte uden for hjemmet, en forælder til et barn anbragt uden for hjemmet og en fagperson om samarbejdet med barnets familie og netværk. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker, som beskrives i filmene.

Dias 24: Refleksionsøvelse om samarbejde med barnets/den unges familie og netværk

At navigere mellem de mange parter:

- Forskningen fortæller at barnets/den unges trivsel i høj grad afhænger af, hvor godt plejefamilien samarbejder med alle de vigtige mennesker rundt om barnet eller den unge. At skabe rum for og plads til forældrene i barnets eller den unges liv kan være med til at styrke deres relation på lang sigt. De biologiske forældre og den øvrige familie er barnets eller den unges netværk.
- Tidligere anbragt fortæller:
"For mig var det voldsomt at blive anbragt og blive fjernet fra min mor. Da jeg var barn, var min vigtigste opgave at passe på min mor, beskytte hende og jeg vil gøre alt for det. Det var alt afgørende for mig, at hun blev inkluderet i mit videre liv og anbringelsen."

Når samarbejdet bliver svært:

- Det er vigtigt at have fokus på det fælles mål, som er at skabe trivsel for barnet/den unge, selv hvis samarbejdet til biologiske forældre er svært. Når samarbejdet er svært: så find de områder, hvor det kan lade sig gøre og inddrag børne- og ungerådgiveren eller familieplejekonsulenten på de områder, hvor det er svært at samarbejde.
- Det er vigtigt at bevare den gode dialog med biologiske forældre ved fx at invitere dem ind i hjemmet. Ligeledes er det vigtigt, at plejefamilien kan forblive neutrale og udvise empati for forældrene.
- Tidligere anbragte gør opmærksom på, at plejefamilien skal have fokus på og huske barnets eller den unges behov, hvis der opstår konflikter mellem forældre og plejeforældre.

Samarbejdet som fundament for barnets/den unges trivsel:

- Børn og unge anbragt uden for hjemmet kan være i en loyalitetskonflikt mellem forældre- og plejeforældre. Tidligere anbragt uden for hjemmet fortæller:
"Det er nemt som barn at ende med følelsen af at være forkert. En måde man som plejeforælder, kan hjælpe med at forhindre det, er ved altid at tale det op, som barnet kommer fra."

Samarbejde med forældre omkring barnet eller den unge i hverdagen

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

SAMARBEJDE OMKRING BARNET/DEN UNGE I HVERDAGEN

Jeg er usikker, ved ikke
Hvordan jeg skal være mor for dig nu
Uden krav om, at jeg er der
Uden forventninger til, at jeg kan gi' dig noget,
Uden indsigt i, hvad du har brug for,
Uden mål for vores adskilte fremtid
Udenfor
Derfor fik du kun min hånd til farvel
(Foss, J. & Guldborg, P., 1994: BRUDSTYKKER, Når barnet bor et andet sted)

Dias 25: Samarbejde omkring barnet og den unge i hverdagen

Noter:

Samarbejde omkring barnet og den unge i hverdagen. Centrale pointer:

Anerkendelse og respekt:

- En af de grundlæggende komponenter i et godt forældresamarbejde handler om tilgangen til forældrene og forståelse for deres situation: Forældrene ønsker at blive anerkendte, som det de er: forældre til deres børn.
- Som alle andre ønsker forældre til børn og unge anbragt uden for hjemmet også at blive set som hele mennesker med både positive og negative sider, og ikke som fx mislykket forælder. Mange fremhæver det at blive mødt, anerkendt og respekteret i sin egen oplevelse og holdning som særlig vigtigt – for dem selv og for samarbejdet på sigt.
- En anbringelse er for mange forældre forbundet med følelser som skyld, skam, vrede og nederlag. Det er derfor vigtigt for forældrene, at plejefamilien går forrest og er åben og imødekommende i mødet med forældrene og tager initiativ til samarbejdet.
- Man kan være anerkendende, åben og imødekommende ved at lytte, spørge ind og have en inkluderende attitude over for forældrene.
- Det er samtidig vigtigt, at plejefamilien formår at træde et par skridt tilbage og forsøger at sætte sig i forældrenes sted (mentalisere): *Tænk, hvis det var mig* – og rumme dem, også når det er svært.

Inddragelse i hverdagen:

- En anbringelse er for mange forældre forbundet med afsavn og tab af identitet. De bekymrer sig, savner nærheden med barnet/den unge, og det at være en del af og

Dias 25: Samarbejde omkring barnet og den unge i hverdagen

at tage del i barnets eller den unges hverdag og liv. Selv om det kan være en letelse, at andre tager over, så er det for mange forældre meget betydningsfuldt, at de har mulighed for at følge med i deres barn eller unges hverdagsliv. Den løbende dialog om hverdagens hændelser kan være med til at give forældrene en tryghed, fordi de ved, hvad der sker i deres barns hverdag.

- Forældre vil gerne have information om barnets eller den unges hverdag. De vil gerne inddrages i hverdagen og have medbestemmelse på små og store beslutninger vedrørende barnet eller den unge (Klyvø, 2011, Socialstyrelsen, 2012b).

Information om barnets hverdag:

- Det handler om at få information om barnets eller den unges hverdag, hvilket skaber nærhed, indsigt og tryghed for forældrene, og giver forældrene følelsen af at være en accepteret og respekteret del af fællesskabet om omsorgen for barnet/den unge. Information fra hverdagen giver samtidig forældrene mulighed for at spørge ind, når barnet eller den unge fx er hjemme i weekenden – og på den måde tage del i barnets/den unges liv og skabe sammenhæng.
- Flere forældre peger på vigtigheden af at blive informeret om både store og små ting i barnets eller den unges hverdag. Store ting kan være fx uheld, sygdom, konflikter eller andre pludseligt opståede ting, mens små ting kan være ting, som barnet eller den unge har sagt eller gjort, eller en god oplevelse som det har haft, fx en tur på Bakken eller en gåtur med hunden.
- Da mange forældre oplever, at kontakten til anbringelsesstedet ofte har udelukkende praktisk karakter eller omhandler en bekymring eller et problem, sætter mange forældre stor pris på, at de professionelle også ringer uopfordret og fortæller om de positive historier fra hverdagen.

Inddragelse i barnets eller den unges hverdag og medbestemmelse:

- Når et barn eller en ung bliver anbragt uden for hjemmet, mister forældrene ikke blot indblik og indflydelse i barnets/den unges liv. Mange forældre kan føle sig stigmatiserede og ekskluderede af både barnets/den unges liv og det almindelige samfund, hvilket generelt har en negativ effekt på forældrenes selvværd, men også på oplevelsen af anbringelsen og samarbejdet med de professionelle.
- Inddragelse handler om, at man oplever at være en accepteret del af et fællesskab om omsorgen for barnet eller den unge.
- Følelsen af at være velkommen i plejefamilien betyder meget.
- Tillid til plejeforældrene er også en vigtig del af det at føle sig inddraget.
- Konflikter fylder mindre for de forældre, der oplever at være inkluderet i et fællesskab om barnet eller den unge.
- Det handler om de rammer, der er omkring forældrenes besøg på anbringelsesstedet, fx i forbindelse med samvær.
- Det handler også om den mere uformelle inddragelse af forældrene i hverdagen omkring aktiviteter som fx kaffe, spisning, fodbold, udflugter, sommerfest, jul, Eid etc., hvor fokus i høj grad er på relationen og fællesskabet mellem forældrene og plejefamilien.
- Sidst, men ikke mindst, handler det om den praktiske inddragelse i hverdagen, hvor forældrene får mulighed for at byde ind med deres ressourcer ved at påtage sig ansvar og opgaver – og på den måde indgå som en del af fællesskabet om omsorgen for barnet eller den unge.
- Det handler fx om muligheden for at kunne bidrage praktisk til barnets eller den unges hverdagsliv i plejefamilien, hvad enten det er at bage kage eller at gå med til fodbold. Nogle forældre går op i tøj og udseende og vil gerne med til frisør, mens andre gerne vil tilkaldes og passe barnet, når det er sygt.

Dias 25: Samarbejde omkring barnet og den unge i hverdagen

- Det vil være forskelligt, hvordan og hvor meget forældrene kan og vil involveres i barnets og den unges hverdag. Det handler derfor om at afklare, hvad der er til barnets eller den unges bedste. Hvad forældrene magter, og hvad de gerne vil påtage sig af opgaver i hverdagslivet. Hvis plejeforældrene deltager sammen med forældrene, hvem har så hvilke opgaver? Hvem deltager i møder med skole eller daginstitution? Hvordan fejres mærkedage, og hvem hjælper barnet eller den unge med at købe gave til mors fødselsdag? Dette er meget væsentlige spørgsmål at tage stilling til.
- Set fra børnenes og de unges perspektiver handler hverdagen om at få mulighed for at besøge moster, at blive inviteret til fødselsdag hos venner, at gå til fodbold med far og at ønske, at mor og lillebror er med til et arrangement i børnehaven. Det er dette hverdagsliv, på tværs af flere livssammenhænge, hvor børn og unge lærer og udvikler sig sammen med jævnaldrende, der bør være i fokus i professionelles samarbejde med forældre.
- Det handler på mange måder om et ganske almindeligt børne- ungeliv, som alligevel er særligt, fordi realiseringen af børnenes og de unges ønsker afhænger af, om plejeforældre, forældre, kommunen og pædagoger m.fl. samarbejder og formår at arbejde sammen om omsorgen for barnet og den unge på fleksible måder.

Samarbejde omkring besøg og samvær i plejefamiliens hjem:

- Ved besøg og samvær, som foregår i plejefamiliens hjem, kan plejefamilien medvirke til at skabe en afslappet besøgssituation for både forældrene og barnet/den unge, og dermed støtte deres relation. Forældre er ofte, som følge af plejeforældrenes dominerende forælderrolle, usikre i deres forælderrolle, hvilket kan medvirke til at skabe en anspændt besøgssituation. Det er derfor vigtigt, at plejefamilien sætter sig ind i og udviser sympati og forståelse for forældrenes sårbarhed og tilknytning til barnet/den unge ved at medinddrage dem i forælderrollen, og dermed være imødekommende omkring en ellers anspændt situation (Nesmith m.fl., 2017).
- Det er vigtigt, at plejeforældre er opmærksomme på at have en inkluderende tilgang til forældrene, herunder når samværet finder sted i plejefamiliens hjem. Hvis plejeforældre oplever, at de bliver presset ud i en rolle som overvågere over for forældrene, kan de rette henvendelse til kommunen og tilsynsførende med henblik på etablering af samvær et neutralt sted. En støtteperson kan evt. medvirke ved samværet (Klyvø, 2011).

Vigtigt med konkrete aftaler:

- Samvær og kontakt kan foregå på forskellige måder – alt efter det konkrete barns/unges situation. Samarbejdet vil altså være forskelligt. Det vil være forskelligt, hvordan og hvor meget forældrene kan og vil involveres i barnets/den unges hverdag.
- Samvær og kontakt skal fremgå af barnets plan eller ungeplanen, men det er vigtigt, at der også laves konkrete aftaler mellem plejefamilien og forældrene. Kommunen har her en vigtig koordinerende rolle og er ansvarlig for at beslutte rammerne for, hvordan kontakt og samvær kan foregå i hverdagen, så det er til barnets bedste, jf. BL §§ 103-106).

Samarbejdets dilemmaer

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

SAMARBEJDETS DILEMMAER

- Rumme barnets/den unges følelser af svigt og skuffelser – og samtidig have en anerkendende tilgang til forældrene.
- Ønske om at beskytte barnet/den unge – opgaven er at støtte i at mestre netop deres baggrund og familiesituation.
- Rumme vrede, kritik, modstand m.v. fra forældre – gå forrest i et konstruktivt samarbejde.

Dias 26: Samarbejdets dilemmaer

Noter:

Samarbejdets dilemmaer. Centrale pointer:

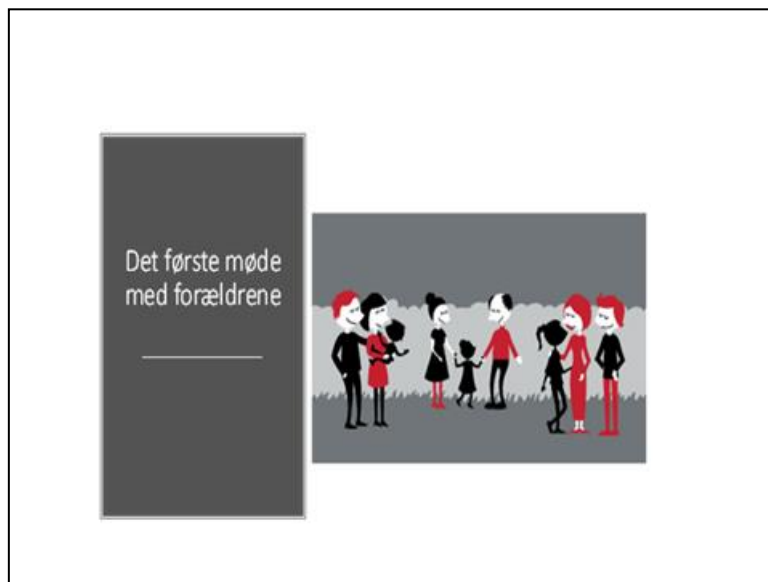
- Samarbejdet med barnets eller den unges forældre kan også være svært og forbundet med dilemmaer.
- En anbringelse er en alvorlig indgriben i en families fælles liv. Ofte er forældresamarbejdet ikke en harmonisk proces, der er baseret på enighed. Forældre, barnet/den unge, kommunen og plejeforældrene har langt fra altid de samme perspektiver på situationen. Deres forskellige syn på familiens situation kan afstedkomme konflikter, og det er en kontinuerlig opgave, både for kommunen, plejeforældrene og forældre, at håndtere de konflikter og modstridende holdninger, der dukker op.
- Plejeforældre kan opleve, at barnet eller den unge føler sig svigtet af deres forældre, fx hvis mor er fuld henne i skolen eller ikke kommer på besøg som aftalt. Plejeforældre skal støtte barnet/den unge, anerkende og rumme følelser af svigt og skuffelser – uden at blive nedsættende over for forældrene.
- Plejeforældrene kan opleve, at barnet eller den unge er ked af det efter samvær eller ændrer adfærd til det negative. Plejeforældre oplever måske, at barnet eller den unge har en adfærd efterfølgende, som det ikke har haft i længere tid (og måske sættes tilbage i sin udvikling), eller at forældrene modarbejder anbringelsen, og barnet eller den unge er indelukket og vred ved hjemkomsten fra samvær. Som plejeforældre kan man tænke: *Han burde ikke have samvær, så ville vi lykkes med at få ham i udvikling og trivsel.*
- Plejeforældrene kan også opleve forældre, som kan være meget kritiske over for plejefamiliens indsats. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der kan være flere årsager til sådanne reaktioner hos forældre. De kan have det svært i forhold til, at det er plejeforældrene, der varetager den daglige omsorg for deres barn. De kan frygte, at plejeforældrene tager barnet eller den unge fra dem. Forældre kan opleve plejeforældre som "superforældre", der kan og har alt det, som de selv oplever at mangle (Wegler, Warming, Elgaard og Stom, 2007). Det kan give anledning til jalousi, og der

Dias 26: Samarbejdets dilemmaer

- kan være en reel oplevelse af forskelle i de muligheder, som barnet/den unge har hjemme og i plejefamilien.
- Det kan være svært at se på svigt. Plejeforældre kan have lyst til at redde barnet/den unge væk fra deres forældre, men, som plejemoren fortalte i den første film, så kan og skal plejeforældre ikke redde barnet/den unge fra forældrene, men støtte i at håndtere netop hans/hendes baggrund og familiesituation. Det kan betyde, at man skal trøste barnet eller den unge, kunne rumme dets følelser af svigt og skuffelse – og samtidig have en anerkendende tilgang til deres forældre.
 - Selv om plejeforældre bestræber sig på at gøre samvær til en god oplevelse, både for barnet/den unge og forældrene, vil der formentlig i mange tilfælde opstå konflikter. Det kan fx være svært at være forældre i andres hjem (Moldestad, 2007). Forældre kan også opleve, at de bliver observeret og vurderet. Der kan også være store forskelle i forældrenes og plejeforældrenes normer og værdier, fx ift. børneopdragelse. Det er derfor afgørende, at der arbejdes på at løse konflikter på en konstruktiv måde.
 - I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på, at det er børne- og ungerådgiveren /kommunen, der har til opgave at skabe rammerne for og lede samarbejdet mellem forældrene og anbringelsesstedet. Det kan fx foregå ved at kommunen løbende afholder samarbejdssamtaler med forældrene og plejefamilien, samt barnet eller den unge, så evt. konflikter tages i opløbet.
 - Det er også vigtigt, at man som plejefamilie søger hjælp i tide.

Det første møde med forældrene

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

Dias 27: Det første møde med forældrene

Noter:

Det første møde med forældrene. Centrale pointer:

- Som plejeforældre må man være meget opmærksom på, hvordan man møder forældrene, helt fra det allerførste møde. Det første møde er et vigtigt afsæt for det

Dias 27: Det første møde med forældrene

fremtidige samarbejde. Det betyder konkret, at plejeforældrene skal være opmærksomme på at se sig selv udefra, når de får besøg første gang af forældrene.

- Det tager få sekunder at danne sig et førstehåndsindtryk og væsentlig længere tid at ændre det.
- Ansøgere kan stille sig selv følgende spørgsmål:
 - Hvordan ser mit hjem ud for andre? (Er der unødigt rod, visne planter, støv og snavs – og hvilke tanker kan det sætte i gang hos forældrene? Er der klinisk rent – hvilke tanker kan det sætte i gang?).
 - Hvor skal barnet/den unge have værelse? (Hvilke tanker sætter det i gang hos forældrene, hvis man ikke ved, hvor værelset skal være, eller et andet barn skal flytte ud inden?).
 - Hvordan kan jeg hjælpe med til at skabe så god en stemning som muligt? (bage boller, lave kaffe, dække bord).
 - Hvordan skal jeg håndtere min viden om årsagen til anbringelsen og den historie, som barnet eller den unge har med?
 - Hvordan kan jeg vise imødekommenhed over for forældrene? (Være anerkendende, være interesseret og nysgerrig, vise forståelse for deres situation mv.)
 - Hvad skal jeg fortælle omkring vores familie og vores hverdag – hvad, tror jeg, er vigtigt for forældrene at høre/vide?

Øvelse: Samarbejdet med barnets eller den unges forældre i hverdagen

Form: Film og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Emnet indledes med filmen "Samarbejde med barnets forældre i hverdagen" (Varighed 6:16 minutter). Efter filmen beder underviser ansøgerne om at reflektere over, hvad de hæfter sig ved i filmen. Først individuelt i et par minutter og dernæst drøftes spørgsmålene med sidemanden/eller deres partner.

Formål: Filmene "Samarbejdet med barnets forældre i hverdagen" giver ansøgerne indblik i, hvordan plejeforældre kan understøtte kontakten mellem barnet/den unge og forældrene i hverdagen. Ansøgerne kan reflektere over, hvordan de selv kan understøtte et godt samarbejde med barnet eller den unges familie og netværk.

FILM – SAMARBEJDE MED BARNETS/DEN UNGES
FORÆLDRE I HVERDAGEN

Dias 28: Link til filmen "Samarbejde med barnets forældre i hverdagen"

Noter:

- Filmen "Samarbejde med plejebarnets familie og netværk" er frit tilgængeligt på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside:
 - [Find link til filmen om at være plejefamilie her.](#)

REFLEKSIONSØVELSE:
SAMARBEJDE MED BARNETS/DEN UNGES
FORÆLDRE I HVERDAGEN

- Hvad hæfter du/I jer særligt ved i filmen?
- Hvordan kan/vil du/I understøtte et godt samarbejde med barnets/den unges familie og netværk?

Dias 29: Refleksionsøvelse: "Samarbejdet med barnets/den unges forældre i hverdagen"

Noter:

Samarbejdet med barnets/den unges forældre i hverdagen. Centrale pointer fra filmen:

I filmen fortæller plejeforældre, tidligere anbragte, en forælder til et barn der er anbragt uden for hjemmet og en fagperson om samarbejdet i hverdagen. Nedenfor er oplistet de vigtigste tematikker, som beskrives i filmene.

Dias 29: Refleksionsøvelse: "Samarbejdet med barnets/den unges forældre i hverdagen"

Inddragelse af barnets/den unges forældre:

- Det er vigtigt for barnet og den unges identitetsdannelse, at det kender til sit ophav.
- Når forældrene bliver inddraget i hverdagen anerkendes de samtidig som værende vigtige personer i barnet og den unges liv.
- Hverdagskontakten til forældrene er brobyggende og skaber sammenhæng for barnet og den unge.

Tidligere anbragt fortæller:

"At holde en god hverdagskontakt til forældrene kan være enormt vigtigt. Fordi du skaber et link til det, barnet kommer fra. Du siger indirekte til barnet, at det du kommer fra, er ok, og det skal vi holde ved lige".

Når samarbejdet bliver svært:

- Samarbejdet kan blive svært både for forældrene og for plejeforældrene, der kan have forskellige holdninger til, hvad der er bedst for barnet/den unge. Det er vigtigt at inddrage børne- og ungerådgiveren for at undgå, at konflikten kommer til at fylde i plejefamilien.

Tidligere anbragt fortæller:

"Jeg savnede min mor utrolig meget i min anbringelse. Jeg kunne godt savne, at der var blevet støttet op omkring den daglige kontakt, som jeg rigtig gerne ville have med min mor."

Kontakt til nære relationer skaber sammenhæng i barnets og den unges liv:

- Det er afgørende for barnet og den unge, at plejeforældre og forældrene er medspillere frem for modspillere. Det skaber ro for barnet og for den unge, der trives, når samarbejdet fungerer godt mellem parterne.
- Det betyder meget for forældrene at få lov til at være en del af barnet og den unges hverdag. Plejeforældrene kan fx holde forældre opdateret med billeder, fortælle om oplevelser mm.

OPSUMMERING

Særlige pointer, som I skal tage med jer:

- Samarbejdet med forældrene er én af de vigtigste komponenter til at give barnet/den unge tryghed – og dermed grund for udvikling og trivsel.
- Et godt samarbejde mellem plejeforældre og forældre skaber større sammenhæng i barnet og den unges liv og bidrager til stabile anbringelser.
- Forældre er ofte én af de mest stabile faktorer i børn og unges liv.

Dias 30: Opsummering

Ingen noter.

Dias 31: Frokost

Noter:

Der er 45 minutters frokostpause.

3.4. Emne: Inddragelse, selv- og medbestemmelse

Formål med emnet

En væsentlig del af opgaven som plejefamilie er at respektere og sikre barnet eller den unges selv- og medbestemmelse og indflydelse i hverdagen i plejefamilien. Heri ligger blandt andet, at plejefamilien understøtter barnet og den unges selv værd og trivsel, ved at det føler sig hørt, respekteret og anerkendt som person og som en vigtig del af familien.

En del af den medbestemmelse, som børnene og de unge selv peger på som væsentlig, handler om retten til at blive medinddraget. Ligeledes handler det om generel inddragelse i egen situation og anbringelse. Det er væsentligt for ansøgerne at vide, at barnet eller den unges trivsel i høj grad afhænger af inddragelse, selv- og medbestemmelse. Børn og unges medbestemmelse og indflydelse på eget liv har en central placering i lovgivningen, og socialtilsynet skal, i forbindelse med godkendelsen og det efterfølgende driftsorienterede tilsyn, bl.a. vurdere i hvilket omfang, at ansøgerne/plejefamilien understøtter barnet eller den unges indflydelse på eget liv og hverdagen (jf. kriterium 5 i kvalitetsmodellen).

Som en del af dette må plejefamilien kende til børn og unges rettigheder, så plejefamilien kan støtte dets rettigheder og have fokus på børneperspektivet.

Der har, i de sidste år, været en bevægelse i retning af at forstå børn/unge og deres livsomstændigheder som intentionelt handlende subjekter, der agerer ud fra egne perspektiver på deres livsomstændigheder (Schwartz, 2014). Med andre ord: Der er fokus på, hvordan børn og unge relevant kan og vil inddrages, så deres perspektiver træder frem, og de voksne omkring dem kan støtte dem i inddragelse, selv- og medbestemmelse. Når det er vigtigt, er det med baggrund i, at plejefamilien, for at støtte barnet, må hjælpe det med at forstå dets livsbetingelser og støtte det i at håndtere og agere i hverdagen for at kunne udvikle sig positivt fremadrettet. Med barnets lov er der endvidere kommet endnu mere fokus på børn og unges ret til inddragelse og indflydelse.

I præsentationen af emnet er der først fokus på børn og unges rettigheder i forhold til inddragelse, selv- og medbestemmelse. Børn og unges ret til selv- og medbestemmelse er primært fastsat i børnekonventionen, handicapkonventionen mens retten til inddragelse er fastsat i barnets lov. Desuden er det et fokus i socialtilsynets kvalitetsvurdering. Derfor præsenteres relevante dele af disse. Lov om voksenansvar præsenteres også kort.

Emnet afsluttes med at sætte fokus på betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse, set fra børn og unges perspektiv.

INDDRAGELSE, SELV- OG MEDBESTEMMELSE

Dias 32: Inddragelse, selv- og medbestemmelse

Noter:

Introduktion til emnet Inddragelse, selv- og medbestemmelse

- I det følgende ses nærmere på anbragte børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Det er vigtig viden, fordi det er en central del af opgaven som plejefamilie at understøtte barnets inddragelse, selv- og medbestemmelse. Plejefamilien kan fx sammen med barnet eller den unge læse om rettigheder for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside:
 - [Link til Social- og Boligstyrelsens hjemmeside om børn og unge anbragt uden for hjemmets rettigheder.](#)

Social- og Boligstyrelsen har også udarbejdet videoer som har til formål at give børn og unge viden om, hvordan et forløb i kommunen kan se ud, hvem de skal mødes med og hvilke rettigheder de har.

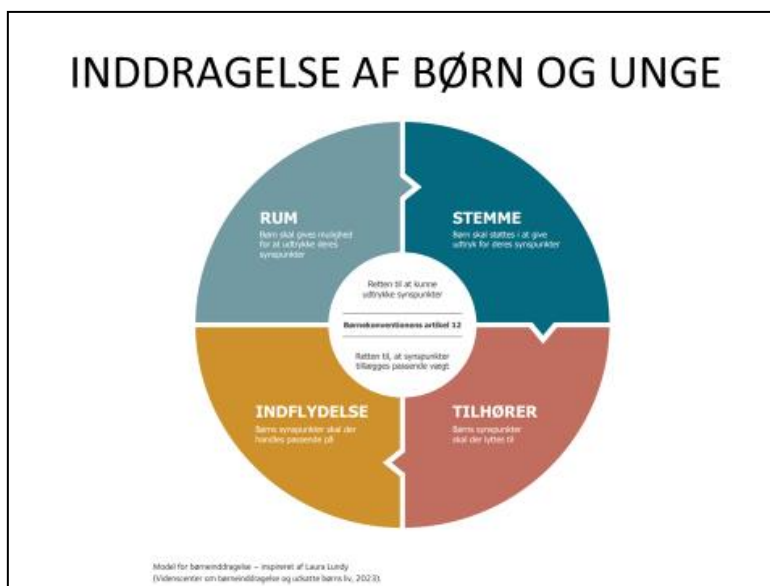
- [Link til Social- og Boligstyrelsens hjemmeside med film om børn og unges rettigheder.](#)

Tilsvarende kan barnet eller den unge guides til at læse kommunens hjemmeside, idet kommunen skal sikre, at der på kommunens hjemmeside er en synlig og let tilgængelig indgang til de kommunale myndigheder, som er specifikt målrettet børn og unge, jf. barnets lov § 14, stk. 4.

- Børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse er defineret i lovgivningen.
- Rettighederne er fastsat i børnekonventionen, handicapkonventionen og barnets lov – relevante dele af disse vil blive præsenteret.
- Lov om voksenansvar, der handler om indgreb i børn og unges selvbestemmelsesret, vil også blive berørt. Den gennemgås ikke i detaljer, da hovedparten af plejefamilierne ikke må foretage magtanvendelser. Det er udelukkende specialiserede plejefamilier (der har ansættelse som specialiseret plejefamilie), der har lov hjemmel til at anvende fysisk guidning og afværgehjælp.
- Emnet slutes af med at sætte fokus på, hvad inddragelse, selv- og medbestemmelse betyder, set fra anbragte børn og unges eget perspektiv.

Børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse

Underviser holder oplæg omkring Laura Lundy's model for børneinddragelse.

Dias 33: Inddragelse af børn og unge

Noter:

Inddragelse af børn og unge. Centrale pointer:

- Laura Lundy har udviklet en rettighedsbaseret model for børneinddragelse, som bl.a. tager udgangspunkt i Børnekonventionens artikel 12. Her defineres barnets ret til at udtrykke sine synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet selv (Social- og Boligstyrelsen, 2023).
- Modellen indeholder fire elementer, som skal være til stede for, at der er tale om reel inddragelse af børn og unge: Rum, Stemme, Tilhører og Indflydelse. De fire elementer i modellen er gensidigt afhængige og kan ikke stå alene, ligesom elementerne til dels er overlappende (Social- og Boligstyrelsen, 2023).
- En forudsætning for børn og unges inddragelse er, at de gives mulighed for at blive involveret. Med andre ord, at de tilbydes et 'rum', hvor de støttes i at give udtryk for deres synspunkter. Rummet for inddragelse handler om, at børn og unge skal sikres plads og mulighed for løbende at komme til orde og udtrykke sig vedrørende de forhold som berører dem. Derfor er det vigtigt, at børn og unge er informeret om forhold der vedrører dem, forventningerne til dem og deres rettigheder. Rum sætter fx fokus på, at barnet eller den unge høres så tidligt som muligt om ønsker til inddragelse og at deltageres rummet er trygt for barnet eller den unge uden risiko for irettesættelser (Lundy, 2007, Social- og Boligstyrelsen, 2023).
- Børns og unges stemmer handler ikke kun om deres individuelle evner til at udtrykke sig, men handler også om, at de kan have behov for hjælp til at kunne udtrykke deres synspunkter. Små børn eller børn og unge med kognitive eller kommunikative udfordringer har også brug for at deres stemme bliver hørt. Det kan fx ske via voksne tæt på barnet eller den unge, der bidrager med bud på hvad barnets eller den unges perspektiver er i en konkret situation. Stemme sætter fokus på, at barnet eller den unge tilbydes information om forhold der vedrører dem, som er tilpasset barnets eller den unges modenhed og kommuni-

Dias 33: Inddragelse af børn og unge

kative færdigheder; at barnet eller den unge tilbydes flere mulige kommunikationsformer, og at de voksne understøtter barnets eller den unges perspektiv, herunder fx at plejefamilien sikrer, at barnets eller den unges ønsker og synspunkter er tydelige i den skriftlige dokumentation såsom statusudtalelser (Lundy, 2007, Social- og Boligstyrelsen, 2023).

- Tilhører sætter fokus på vigtigheden af at beslutningstagerne lytter og forstår de synspunkter, som barnet eller den unge giver udtryk for, og at der er formelle strukturer til stede, der understøtter dette. Hvis ikke beslutningstagerne er forpligtede til at lytte, er der risiko for, at inddragelsen blot bliver en symbolsk gestus, som ikke får betydning for de endelige beslutninger.

Tilhører sætter fokus på, at beslutningstagere er forpligtet til at lytte til barnet eller den unge; at der er organisatorisk klarhed over, hvem der har beslutningskompetencerne, og barnet eller den unge er informeret om dette; at fagpersoner og beslutningstagere fører en åben og nysgerrig dialog med barnet eller den unge; og at beslutningstagere forstår vigtigheden af at lytte til barnet eller den unge, og at deres synspunkter vægtes (Lundy, 2007, Social- og Boligstyrelsen, 2023).

- Der skal handles på børn og unges synspunkter, hvis der skal være tale om inddragelse. At sikre at børn og unge får en stemme, er ikke nødvendigvis en udfordring i sig selv. Det udfordrende kan være at tillægge deres synspunkter passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. At 'passende vægt' kobles med 'alder og modenhed' efterlader et skøn hos rådgiveren, hvor vurderingen af barnets eller den unges autonomi og evne til at træffe beslutninger i eget liv bliver central (Lundy, 2007).

Indflydelse sætter fokus på, at fagpersoner og beslutningstagere tager barnets eller den unges synspunkter alvorligt; at fagpersoner og beslutningstagere er åbne over for barnet eller den unge om, hvad der kan lade sig gøre, og hvad barnet eller den unge har indflydelse på; at fagpersoner og beslutningstagere er bevidste om deres magt og anvender denne til, at barnet eller den unge kan komme til orde og opnå indflydelse, at barnet eller den unge er informeret om beslutningsprocessen; at barnet eller den unge informeres om, hvordan egne synspunkter er indgået i beslutningsprocessen, og hvorfor den endelige beslutning er truffet samt at barnet eller den unge understøttes i at kunne komme til orde om sin oplevelse af samarbejdet og inddragelsen (Lundy, 2007, Social- og Boligstyrelsen, 2023).

Andre pointer, som kan formidles er:

- Konventioner er ikke en lov, men Danmark har tilsluttet sig børnekonventionen og handicapkonventionen og skal dermed indrette sine love efter konventionerne.
- I artikel 12 er børns ret til at blive hørt i forbindelse med beslutninger, som har betydning for barnet og den unge, defineret:
 1. *Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.*
 2. *Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.*
- Børn og unge med handicap har tilsvarende rettigheder som andre børn og unge, jf. konventionens andre artikler. Eksempelvis ret til relevant omsorg, sundhed, uddannelse, fritid, information og medbestemmelse.
- Handicapkonventionens artikel 7 omhandler specifikt børn og unge med handicap og deres ret til at udtrykke deres synspunkter.

Dias 33: Inddragelse af børn og unge

- Børn og unge med handicap har således ret til en særlig beskyttelse og kompenserende støtte. Det er kommunens forpligtigelse at sikre dette, når der er tale om familieplejebragte børn og unge med handicap.
- Uddrag af handicapkonventionens artikel 7:
 1. *Deltagerstaterne skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn.*
 2. *I alle foranstaltninger vedrørende børn med handicap skal barnets tarv komme i første række.*
 3. *Deltagerstaterne skal sikre børn med handicap retten til frit at udtrykke deres synspunkter i alle forhold vedrørende dem selv på lige fod med andre børn [...], samt ret til at modtage handicap- og alderssvarende bistand for at virkeliggøre denne ret”.*

BARNET OG DEN UNGES RET TIL INDDRAGELSE

- Hjælp og støtte altid skal ydes med afsæt i barnets eller den unges perspektiv, ressourcer og behov, jf. § 2, stk. 2.
- Børn og unge med behov for særlig støtte, herunder børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, har ret til indflydelse på de forhold, som vedrører dem, jf. § 5 stk. 2.
- Barnets eller den unges holdning og synspunkter skal tilvejebringes og inddrages løbende ved samtaler og anden direkte kontakt, inden der træffes beslutninger eller afgørelser efter loven om barnets eller den unges forhold, jf. § 5 stk. 3.
- Et barn eller en ung, hvis sag behandles efter barnets lov, har på ethvert tidspunkt af sagens behandling ret til at lade sig bistå af andre, jf. § 6 stk. 1.
- Børn og unge, der er fyldt 10 år, har partsbeføjelser bl.a. i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet, valg af anbringelsessted, hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, samvær og kontakt

(Barnets lov)

Dias 34: Barnet og den unges ret til inddragelse

Noter:

Barnet og den unges ret til inddragelse. Centrale pointer:

- På Grundkursus dag 1 blev formålet med barnets lov præsenteret. En væsentlig regel er at hjælp og støtte altid skal ydes med afsæt i barnets eller den unges perspektiv, ressourcer og behov, jf. BL § 2, stk. 2. Hjælp og støtte skal altid inddrage deres perspektiv, ressourcer og behov, så de bliver en vigtig kilde til forståelse af problematikken.
- Inddragelse af barnet eller den unge skal ske løbende, og inden der træffes afgørelser eller beslutninger om deres forhold.
Det betyder, at det fx ikke er nok, at forældre eller plejeforældre overleverer barnets eller den unges synspunkter – der skal være en form for direkte kontakt med barnet eller den unge, og det kan kun fraviges i helt særlige tilfælde, jf. BL § 5 stk. 4.
- Børn og unge skal have mulighed for at give udtryk for deres ønsker og holdninger i alle dele af sagsbehandlingen. Inddragelse af børn og unge er således ikke begrænset til børnesamtaler på bestemte tidspunkter.

Dias 34: Barnet og den unges ret til inddragelse

- Inddragelse og samtaler kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor jf. BL § 5 stk. 3
- Børne- og ungerådgiveren har pligt til at oplyse børn og unge om deres partsbeføjelser, og hvordan de kan gøre brug af dem i forhold til at have indflydelse på egne forhold. Børn og unge har også ret til en bisidder som kan understøtte dem i udøvelsen af partsbeføjelserne, jf. BL § 6.
- Børn og unge, der er fyldt 10 år, har partsbeføjelser i følgende sager, jf. § 3 stk. 1 i barnets lov:
 1. Indsatser efter § 32, stk. 1.
 2. Børne- og ungepålæg efter § 39.
 3. Anbringelse uden for hjemmet efter § 46.
 4. Valg af anbringelsessted efter § 52.
 5. Behandling og uddannelse m.v. efter § 97, stk. 2.
 6. Hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 100, stk. 1.
 7. Samvær og kontakt efter § 104, stk. 2-4.
 8. Ungestøtte efter §§ 114-116 og opretholdt anbringelse efter § 120, der træffes i medfør af § 111 og § 112, stk. 3, inden den unge fylder 18 år.
 9. Sager, der behandles efter §§ 142, 143, 146-148 og 151.

Der undervises også i barnets rettigheder under dag 4, under emnet samarbejde med anbringende kommuner.

**KVALITETSVURDERING – MEDINDDRAGELSE,
MEDBESTEMMELSE OG INDFLYDELSE I
HVERDAGEN I PLEJEFAMILIEN**

Plejefamilien skal sikre:

- Barnets/den unges medinddragelse.
- Medbestemmelse.
- Indflydelse i hverdagen i plejefamilien.

Plejefamilien skal understøtte barnets/den unges selvværd og trivsel, ved at det føler sig hørt, respekteret og anerkendt som person og som en del af familien.

(Socialtilsynsbekendtgørelsen, Bilag 2 – Kvalitetsmodellen)

Dias 35: Kvalitetsvurdering - Medinddragelse, medbestemmelse og indflydelse i hverdagen i plejefamilien

Noter:

Kvalitetsvurdering - Medinddragelse, medbestemmelse og indflydelse i hverdagen i plejefamilien. Centrale pointer:

- Det er en betingelse for godkendelse og fortsat godkendelse, at plejefamilien har den fornødne kvalitet, jf. lov om socialtilsyn § 6.

Dias 35: Kvalitetsvurdering - Medinddragelse, medbestemmelse og indflydelse i hverdagen i plejefamilien

- Socialtilsynet vurderer, i forbindelse med det løbende driftsorienterede tilsyn, om plejefamilien fortsat har fornøden kvalitet. Vurderingen sker med afsæt i temaerne i kvalitetsmodellen.
- Socialtilsynet skal bl.a. vurdere plejefamiliens kvalitet i forhold til kvalitetsmodellens tema *Sundhed og Trivsel*, kriterium 5, som omhandler barnets (og den unges) medbestemmelse og indflydelse på eget liv.
- Kriterium 5:
Plejefamilien understøtter barnets (og den unges) medbestemmelse og indflydelse på eget liv og hverdagen i plejefamilien.
Indikator 5.a: Barnet bliver hørt, respekteret og anerkendt i plejefamilien.
Indikator 5.b: Barnet inddrages i og har indflydelse på beslutninger vedrørende sig selv og på hverdagen i plejefamilien i overensstemmelse med alder og modenhed.
- For specialiserede plejefamilier gælder desuden, at de anvender fysisk guidning og afværgehjælp under hensyn til og med respekt for barnets ret til personlig integritet og selvbestemmelse, og at de følger op herpå med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen, jf. Socialtilsynsbekendtgørelsen, Bilag 2 - Kvalitetsmodellen).

ANVENDELSE AF MAGT OG INDGREB I BARNETS/DEN UNGES SELVBESTEMMELSESRET

- Ansvar for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet. Dette ansvar indebærer bl.a., at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af denne omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring, jf. § 3 stk 1.
- I helt særlige tilfælde og undtagelsesvis kan specialiserede plejefamilier anvende fysisk guidning eller afværgehjælp af et barn eller en ung anbragt udenfor hjemmet, jf. § 6-8.
(Voksenansvarsloven)

Dias 36: Anvendelse af magt og indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret

Noter:

Anvendelse af magt og indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret. Centrale pointer:

- Lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (voksenansvarsloven) fastsætter rammer for plejefamilier og personales adgang til, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, at anvende magt og foretage andre indgreb i selvbestemmelsesretten for børn og unge anbragt uden for hjemmet og at sikre deres retssikkerhed i forbindelse hermed.
- Reglerne om indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret (voksenansvarsloven) skal ses i relation til omsorgspligten. Hvis det overlades fuldstændig til

Dias 36: Anvendelse af magt og indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret

barnet eller den unge selv at bestemme over dets person, kan der efter omstændighederne være tale om passiv fysisk eller psykisk omsorgssvigt (Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge).

- Hvor meget plejeforældre kan gribe ind afhænger af det aktuelle beskyttelses- eller opdragelseshensyn og barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne. For mindre børn, der ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger eller undladelser, må der antages at være en forholdsvis vid adgang til at anvende magt. (Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge).
- Adgangen til magtanvendelse – særligt i opdragelsesøjemed – er omvendt generelt mere begrænset i forhold til større børn. Således må det af hensyn til barnets eller den unges integritet indgå i vurderingen, hvilken alder, modenhed og funktionsevne barnet eller den unge har. Der skal foretages en proportionalitetsvurdering, hvor magtanvendelsen skal vejes op mod barnets eller den unges forudgående adfærd og det formål, der søges opnået med indgrebet (Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge).
- Ansøgere anbefales at være i tæt dialog med børne- og ungerådgiveren eller familieplejekonsulenten om dilemmaer mellem omsorgspligten og indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret, så de ikke havner i situationer, hvor de får lavet en ulovlig magtanvendelse. Ligeledes opfordres ansøger til selv at opsøge mere viden. På Social- og Boligstyrelsens hjemmeside findes materiale.

Hvem er omfattet af lov om voksenansvar?

- Dele af loven gælder alle plejeforældre, nemlig pligten til at give barnet omsorg og opdragelse på en respektfuld og anerkendende måde.
- Almindelige plejefamilier er alene omfattet af § 3 i voksenansvarsloven. Det vil sige, at de: *som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnet eller den unges interesser[.].*
- Eksempler på nødvendige indgreb i et mindre barns selvbestemmelse kan være i faretilfælde, hvor en voksen fx må holde barnet tilbage fra at løbe ud på vejen, lege med en kniv eller kravle op på en høj stol. Det gælder også på mere daglig basis, fx i forbindelse med tandbørstning, hvis barnet eller den unge ikke tager tilstrækkeligt med tøj på eller ikke vil spændes fast under en køretur osv. (Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge)
- Plejefamilier, der er godkendt som almen plejefamilie og forstærket plejefamilie, må ikke foretage magtanvendelser.
- Plejefamilier, der er godkendt og har ansættelse som specialiseret plejefamilie, har en vis adgang til, på mere fysisk vis – undtagelsesvist – at gribe ind i barnets selvbestemmelsesret. Det gælder i forhold til fysisk guidning og afværgehjælp (Nedenstående er beskrivelser af hhv. fysisk guidning og afværgehjælp samt nødværge).

Særligt for specialiserede plejefamilier

- De har undtagelsesvist adgang til, på mere fysisk vis, at gribe ind i barnets og den unges selvbestemmelsesret. Det gælder i forhold til fysisk guidning og afværgehjælp.
- Indgreb over for barnets eller den unges selvbestemmelsesret må kun ske undtagelsesvist.
- Det forventes, at plejefamilierne kan løse situationen gennem omsorg og socialpædagogisk bistand.
- Hvis en specialiseret plejefamilie har anvendt afværgehjælp eller andre former for magt, skal handlingen indberettes to steder: hos anbringende kommune og hos socialtilsynet, hvor man er blevet godkendt.

Dias 36: Anvendelse af magt og indgreb i barnet eller den unges selvbestemmelsesret

- Den konkrete hændelse skal registreres inden for 24 timer i et særligt skema. Hvis man er i tvivl om, hvor skemaet kan findes, kan ens tilsynskonsulent i socialtilsynet kontaktes ([Link til indberetningsskema på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside](#)).
- Anbringende kommune skal orienteres, så de, hurtigst muligt, kan hjælpe med at finde en måde at takle situationen, fremadrettet.
- Det forventes, at plejefamilier, igennem fx supervision, undersøger, hvordan de, fremadrettet, kan takle en lignende situation, hvor plejefamilien respekterer barnets selvbestemmelsesret.

Fysisk guidning:

Når en specialiseret plejefamilie foretager fysisk guidning, betyder det, at plejefamilien, gennem fysisk kontakt til barnet, angiver, hvad man ønsker, at barnet skal gøre. Barnet kan kortvarigt fastholdes eller guides bort fra en given situation. Fysisk guidning stopper *altid*, når barnet yder modstand, og er derfor ikke en magtanvendelse.

Afværgenhjælp:

Ved afværgenhjælp forstås en akut opstået situation, hvor der er risiko for, at barnet vil forvolde ødelæggelse eller skade på ting af økonomisk værdi eller affektionsværdi. Det kan også dreje sig om gentagen ødelæggelse af ting af mindre værdi. Afværgenhjælp kan fx være relevant i en situation, hvor et barn i et anfald af raseri er ved at ødelægge fjernsynet i stuen hos en plejefamilie. Gentagen eller omfattende ødelæggelse af ting af mindre værdi, fx billige drikkeglas, er også omfattet af bestemmelsen.

Nødværge:

Nødværge drejer sig om situationer, hvor det er nødvendigt og forsvarligt at gribe ind. Under visse omstændigheder vil plejefamilier kunne afværge et uretmæssigt påbegyndt eller overhængende angreb på sig selv eller andres liv, legeme eller, i helt særlige tilfælde, ejendom, såfremt handlingen er nødvendig og forsvarlig, jf. straffelovens § 13.

Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse fra barnets eller den unges perspektiv

BETYDNINGEN AF INDDRAGELSE, SELV- OG MEDBESTEMMELSE – FRA BARNETS /DEN UNGES PERSPEKTIV

”Inddragelsen og oplevelsen af medbestemmelse motiverer børnene og de unge. Det gør dem til medspillere i forhold til den indsats, de bliver givet. Og når børn/unge og voksne arbejder sammen mod fælles definerede mål - frem for at gå med oplevelsen af at modarbejde hinanden - er sandsynligheden for, at børnene og de unge opnår en positiv udvikling, langt større”.

(Børnerådet, 2012)

Dias 37: Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse – fra barnet/den unges perspektiv

Noter:

Betydningen af inddragelse, selv- og medbestemmelse – fra barnet/den unges perspektiv. Centrale pointer:

- Det er gennemgående i undersøgelser af børn og unges oplevelser af at have været anbragt, at de ønsker at blive lyttet til, blive taget alvorligt og have indflydelse på eget liv (Børnerådet, 2012).
- Det handler om skoleforhold, regler, samvær med forældre, sundhed osv.
- Det handler om at blive inddraget i beslutninger, der vedrører dem, og ikke mindst at få begrundelser, når deres forventninger eller ønsker ikke kan indfries.
- Det skal ikke forstås sådan, at de vil bestemme alt selv eller sætte et fingeraftryk på samtlige beslutninger. Det, som børnene efterspørger, er snarere at blive respekteret som ligeværdige medspillere, ved, at det, som de siger, bliver taget alvorligt.
- Når det ikke er tilfældet, sker der det, at børnene og de unge føler sig oversete og usynlige. De mister troen på, at de kan være medspillere i eget liv og i et demokratisk samfund, hvor alles mening tæller, og de lærer måske ligefrem, at det ikke er muligt at samarbejde med voksne.
- Anerkendende inddragelse er afgørende for, om de indsatser, som børn og unge tilbydes, rent faktisk gør en forskel. Inddragelsen og oplevelsen af medbestemmelse motiverer børnene og de unge. Det gør dem til medspillere i forhold til den indsats, som de bliver givet. Og når børn/unge og voksne arbejder sammen mod fælles definerede mål, fremfor at gå med oplevelsen af at modarbejde hinanden, er sandsynligheden for, at børnene og de unge opnår en positiv udvikling, langt større (Børnerådet, 2012).
- At blive mødt og set er vigtigt for menneskers trivsel og udvikling – og derfor er inddragelse afgørende, både i børn/unge og voksnes hverdag.

**INDDRAGELSE, SELV- OG MEDBESTEMMELSE –
VIDERE DRØFTELSE HJEMME**

Drøft videre derhjemme:

- Hvornår/hvordan er jeres børn inddraget i dagligdagen?
- Hvordan/hvornår har jeres børn medbestemmelse i dagligdagen?
- Hvordan/hvornår har jeres børn selvbestemmelse i dagligdagen?

Dias 38: Inddragelse, selv- og medbestemmelse – videre drøftelser hjemme

Noter:

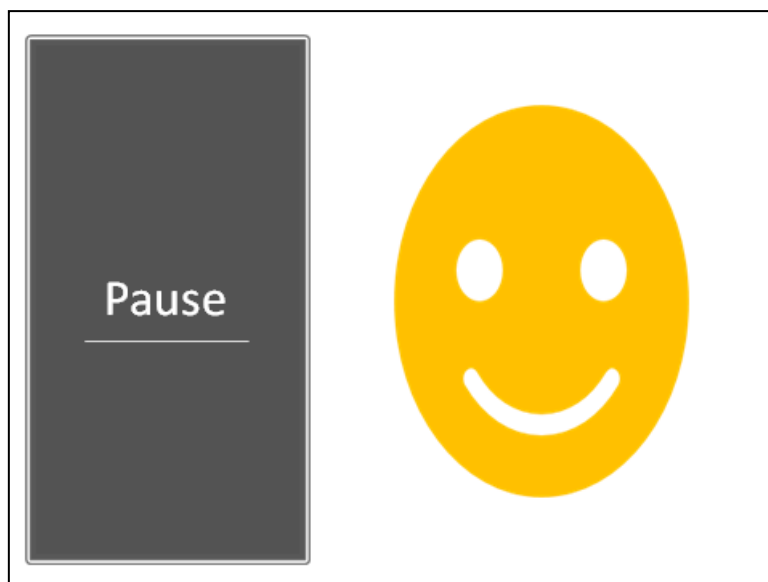
Afslutning på emnet *Inddragelse, selv- og medbestemmelse*. Centrale pointer:

Dias 38: Inddragelse, selv- og medbestemmelse – videre drøftelser hjemme

- Ansøgerne er blevet præsenteret for Laura Lundys rettighedsbaseret model for børneinddragelse, lovgivningens rammer i forhold til børn og unges ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse.
- Dette er knyttet sammen med børn og unges muligheder for udvikling og trivsel, da inddragelse, selv- og medbestemmelse er vigtige parametre i disse. Det skal ses i perspektiv med, at barnet/den unge altid er aktivt handlende i sit forsøg på at håndtere og skabe mening med sin livsomstændighed. Børn og unge er altid socialt orienteret, selv om de kan have svært ved at deltage på socialt acceptable måder. Børn og unge ønsker at samarbejde, hvis de kan.

Videre drøftelser derhjemme:

- Ansøgere kan med fordel drøfte emnet videre derhjemme. Fx ud fra disse spørgsmål:
 - *Hvornår/hvordan er jeres børn inddraget i dagligdagen?*
 - *Hvordan/hvornår har jeres børn medindflydelse i dagligdagen?*
 - *Hvordan/hvornår har jeres børn medbestemmelse i dagligdagen?*
 - *Hvordan/hvornår har jeres børn selvbestemmelse i dagligdagen?*
- Ansøgere kan hente mere viden, fx her: Børnerådet, Børns Vilkår og Social- og Boligstyrelsens materiale om lov om voksenansvar.
 - [Læs mere om Handicapkonventionen her](#)
 - [Læs mere om Børnekonventionen her](#) (Institut for Menneskerettigheder).
- På Social- og Boligstyrelsens hjemmeside er der lavet nogle dilemmafilm, der knytter sig til lov om voksenansvar. Fx er det ofte et dilemma i plejefamilier, om barnet må have mobiltelefon på værelset om natten, eller om der kan laves regler for det. Følgende dilemmafilm kan anvendes:
 - [Dilemmafilm og case: aflevering af mobiltelefon ved sengetid.](#)

Dias 39: Pause

Noter:

Der er 15 minutters pause.

3.5. Emne: Konfliktforståelse og kommunikation

Formål med emnet

Når der flytter et barn eller en ung ind hos en plejefamilie, er der mange ting, som de skal lære om hinanden. Plejefamilien skal lære barnet/den unge og dets reaktionsmønstre at kende, og barnet/den unge skal vænne sig til familiens normer, værdier og regler. Barnet eller den unge kan desuden have særlige støttebehov, der fx kommer til udtryk i uhensigtsmæssig adfærd, som øger risikoen for konflikter. Plejefamilier kan også opleve konflikter i samarbejdet med barnets eller den unges forældre eller andre pårørende, med kommunen eller andre samarbejdspartnere.

Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om, hvordan de som plejefamilie kan forebygge og håndtere konflikter med henblik på at fremme et positivt og udviklende samspil i plejefamilien.

Underviser introducerer til emnet ved at fremhæve, hvorfor kommunikation og konfliktforståelse er relevant at have viden om som plejefamilie. Derefter er der fokus på forebyggelse og håndtering af konflikter. Afslutningsvist fremhæves centrale pointer om, hvordan plejefamilier kan skabe et positivt samspil og en god kommunikation med barnet eller den unge med henblik på at skabe et godt samarbejde og en god relation.

KONFLIKTFORSTÅELSE OG KOMMUNIKATION

Dias 40: Konfliktforståelse og kommunikation

Noter:

Introduktion til emnet *Konfliktforståelse og kommunikation*. Centrale pointer:

- Konflikter er en naturlig del af ethvert familieliv, og de er naturlige i relationen mellem voksne og børn. De kan være udviklende, men også ødelæggende, hvis de ikke håndteres konstruktivt.

Dias 40: Konfliktforståelse og kommunikation

- I samspillet med børn og unge der er anbragt uden for hjemmet er der større risiko for, at der opstår konflikter. Dette som følge af, at situationen i sig selv er særlig og sårbar.
- Når et barn eller en ung flytter ind hos en plejefamilie, er der mange ting, som de skal lære om hinanden. Plejefamilien skal lære barnet/den unges og dets reaktionsmønstre at kende, og barnet/den unge skal vænne sig til familiens normer, værdier og regler, som kan være meget anderledes end det, som barnet eller den unge kommer fra.
- Desuden kan barnet eller den unge have særlige støttebehov i forhold til fx tilknytning, følelsesmæssige og adfærdsmæssige udfordringer, som øger risikoen for konflikter. Mange børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, har oplevet, og selv været del af konflikter med forældre, i skolen mv. Disse erfaringer bærer de med sig og har måske ikke lært konstruktive måder at indgå i dem på. Det er derfor vigtigt, at de også lærer konstruktive måder at håndtere konflikter på.
- Det, at få et nyt familiemedlem, øger også risikoen for konflikter imellem familiemedlemmerne i plejefamilien.
- Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om konflikter, og hvordan de som plejefamilie kan forebygge og håndtere dem med henblik på at fremme et positivt samspil med barnet og den unge. Viden om forebyggelse og håndtering af konflikter vil ansøgeren også kunne anvende i andre samarbejdssammenhænge.
- Under emnet kommes der ind på, hvad konflikter er, og hvordan plejefamilier kan håndtere konflikter, herunder hvordan de kan samarbejde med barnet og den unge for at skabe et positivt samspil.
- Indholdet i emnet er udarbejdet med inspiration fra primært Social- og Boigstyrelsens undervisningsmateriale til plejefamilier om forebyggelse og håndtering af konflikter og det svenske materiale til grunduddannelse af plejefamilier: *Et hem at växa i – Familjehemmets bok*.

Hvad er en konflikt

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

HVAD ER EN KONFLIKT

- En uenighed mellem mennesker, der ikke bliver løst.
- Handler om en sag/et problem og påvirker en relation.
- Kan ikke undgås – og går hånd i hånd med enhver forandring eller udvikling. Konflikter skaber forandring, og forandringer kan føre konflikter med sig.
- Er i sig selv hverken skadelige eller gavnlige.
- Konflikter kan dog være ødelæggende for barnet/den unge, plejefamilien og relationen mellem dem – hvis de ikke håndteres konstruktivt.

Dias 41: Hvad er en konflikt

Noter:

Hvad er en konflikt. Centrale pointer:

- En konflikt kan beskrives som en uenighed mellem mennesker, der ikke bliver løst. Man kan sagtens være uenige om noget, uden at der er tale om en egentlig konflikt (Hammerich og Frydensberg, 2012).
- Når uoverensstemmelser mellem mennesker opstår, er det vigtigt, at de bliver håndteret korrekt for at undgå, at de eskalerer til en konflikt. En konflikt er en situation, der påvirker en relation mellem to eller flere mennesker.
- Konflikter handler om en sag/et problem og påvirker en relation. Konfliktarbejde handler om, at der bliver fundet holdbare løsninger på sagen (problemet) og arbejdet med de menneskelige relationer. Tager vi os ikke af sagen (problemet), lever løsningen kort. Tager vi os ikke af relationerne, fortsætter spændingerne (Hammerich og Frydensberg, 2012).
- Konflikter handler ofte om, at vi ikke ser, oplever og forstår verden/hændelser på samme måde. Vi fastholder vores eget syn på verden, så vi ikke kan se og få øje på hinandens perspektiver. Vi bliver, hvor vi er – på sikker grund. At forlade vores egen forståelse af verden kan være forbundet med usikkerhed, og for nogle er det direkte angstprovokerende. Vi kan dog lære en masse og udvikle os ved at blive ved med at forsøge.
- Konflikter i sig selv er hverken skadelige eller gavnlige. Alle vil opleve konflikter gennem livet, og de går hånd i hånd med enhver forandring eller udvikling. Konflikter skaber forandring, og forandringer kan føre konflikter med sig.
- Konflikter kan dog være ødelæggende for relationen til barnet eller den unge, hvis der er mange konflikter, og hvis de ikke bliver håndteret konstruktivt (Thorning, 2003).

Forebyggelse og håndtering af konflikter

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

FOREBYGGELSE AF KONFLIKTER

- Jo bedre plejefamilien er til at møde børnene eller de unge på en fagligt velfunderet, inddragende og individuelt tilpasset måde, des mindre er sandsynligheden for uhensigtsmæssig adfærd hos barnet.
- Det er derfor vigtigt, at plejeforældrene i fællesskab reflekterer over årsagen til konfliktfyldt adfærd og forstår, hvorfor barnet eller den unge ikke magter en given situation.

(Social- og Boligstyrelsens undervisningsmateriale til plejefamilier om forebyggelse af konflikter og magtanvendelse).

Dias 42: Forebyggelse af konflikter

Noter:

Forebyggelse af konflikter. Centrale pointer:

- Selv om mange konflikter med børn og unge kan forebygges, så er det vanskeligt at undgå at komme i situationer, hvor en konflikt opstår.
- I de situationer har plejeforældre brug for redskaber for at håndtere disse situationer og forebygge, at konflikten optrædes. Det er desuden vigtigt at lære af konflikter – med henblik på at forebygge fremtidige konflikter.

Forståelsen af barnet og den unge er afgørende:

- Det er afgørende, hvordan barnet og den unges adfærd forstås. At det kan ses som en adfærd, der opstår i samspillet mellem barnet/den unge og dennes omgivelser. At adfærden kan ses som en kommunikationsform eller en reaktion på, at der er noget i barnets eller den unges liv, der ikke matcher barnets eller den unges ressourcer eller behov (Socialstyrelsen, *Materiale til plejefamilier om forebyggelse og håndtering af konflikter*).
- Det handler om at se barnet eller den unge som et individ, der har behov for hjælp, og som gerne vil, men aktuelt ikke kan agere anderledes i den givne situation.
- Grundlæggende handler det om at forholde sig mentaliserende, det vil sige at se barnets eller den unges adfærd som meningsfulde udtryk og være nysgerrig overfor og forstå det ud fra de følelser og tanker, som ligger bag de handlinger – og ikke ud fra, hvordan plejebarnet handler. Og respondere på det, som barnet eller den unge føler, fremfor på adfærden.
- Det, at praktisere et mentaliserende møde med børn og unge, kræver også evne og vilje til at vende blikket indad for at se på, hvad man selv bringer med sig ind i relationen, hvor man eventuelt selv er medskabere af konflikter, og hvor man kan komme til at stå i vejen for barnets eller den unges positive udvikling (jf. kursusdag 2 om mentalisering).
- Alle mennesker kan være i situationer, hvor de ikke har blik for, hvad der sker i deres eget eller andres sind. Mentaliseringssvigt opstår typisk i situationer, hvor individet oplever intensiv følelsesmæssig ophidselse eller oplever trussel (Bateman og Fonagy, 2007). Vi kan lære noget vigtigt ved at forholde os til egne og andres mentaliseringssvigt, idet vi her kan lære noget om barnet/den unges og vores måde at støtte det på (Prehn, 2015).
- Det er også vigtigt at være opmærksom på, at den relation, som man har til barnet eller den unge, ofte ikke kan "tåle" konflikter på samme måde, som relationen til ens egne børn kan det. De følelsesmæssige bånd og den trygge base, som man har opbygget til sine egne børn, betyder ofte, at forholdet kan tåle flere konflikter og hårde ord. Det gør måske ikke så meget, hvis ens egen "teenager" skriger: *Så flytter jeg!* Og man svarer: *Gør du bare det!* Men for plejebarnet kan det gøre stor skade (Socialstyrelsen i Sverige, 2017).

I Social- og Boligstyrelsens materiale til plejefamilier om konflikthåndtering fremgår det, hvordan plejefamilier kan arbejde med forebyggelse af konflikter:

- For at forebygge konflikter skal plejefamilien blandt andet have viden om, hvornår risikoen opstår. Dette kan gøres ved at have:
 - Løbende refleksion over konflikter, så de enkelte episoder kan anvendes til læring samt at få indsigt i de mønstre, der ses.
 - Fælles drøftelser mellem plejeforældrene og med familieplejekonsulenten om konflikter.
- Jo bedre plejefamilien er til at møde børnene eller de unge på en fagligt velfunderet, inddragende og individuelt tilpasset måde, desto mindre er sandsynligheden for

Dias 42: Forebyggelse af konflikter

konfliktfyldt adfærd hos barnet eller den unge. Det er derfor vigtigt, at plejeforældrene i fællesskab reflekterer over årsagen til barnets eller den unges adfærd og forstår, hvorfor barnet eller den unge ikke magter en given situation. Samtidig skal barnet eller den unge have mulighed for at vælge alternative strategier.

- Mange børn og unge vil kunne reflektere over tidligere oplevelser og erfaringer, og de vil kunne sætte ord på, hvad der kan hjælpe til med at undgå en lignende situation. Forældre eller andre omsorgspersoner vil også kunne bidrage. Plejeforældrene får herved et indblik i barnets eller den unges egen oplevelse af, hvilke situationer der har udløst konflikter tidligere. Plejeforældrene får et indblik i, hvad barnet eller den unge selv har oplevet som hensigtsmæssig adfærd fra voksne, når det er lykkedes for de voksne at hjælpe barnet eller den unge ned igen, når de har været vrede.
- Plejeforældre kan blandt andet spørge barnet eller den unge om:
 - *Hvad har før været årsagen til, at du reagerer voldsomt? Konflikter med andre børn/unge? Handlinger og udtalelser fra voksne?*
 - *Hvad kan du selv gøre/hvad gør du selv, som hjælper i situationen, hvor du reagerer voldsomt? Gå en tur ud i haven? Trække dig tilbage til dit værelse?*
 - *Hvad kan vi bedst gøre, når du er blevet så vred, at du reagerer voldsomt? Trække os tilbage? Blive hos dig? Tale? Holde mund?*
 - *Hvad kan vi gøre for at hjælpe dig med ikke at reagere voldsomt? Er det noget ved dit humør, som vi skal være særligt opmærksomme på? Noget, som vi kan hjælpe dig med, når du er vred?*

Spørgsmålene tilpasses efter barnets eller den unges modenhedsniveau.

HÅNTERING AF KONFLIKTER

- Refleksion og en fælles plan for, hvordan man håndterer det, er vigtige konfliktforebyggende elementer.
- Megen problemadfærd kan flyttes, gøres mindre eller helt fjernes ved, at omgivelserne opfører sig anderledes over for barnet eller den unge.
 - Skærpe bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser.
 - At vælge sine kampe.
 - Konfliktnedtrappende sprog.

Dias 43: Håndtering af konflikter

Noter:

Håndtering af konflikter. Centrale pointer:

- Måden, hvorpå konflikter og episoder med voldsom adfærd håndteres, har betydning for den fremtidige forekomst af disse episoder. Refleksion og en fælles plan for, hvordan man håndterer det, er vigtige konfliktforebyggende elementer. Megen problemadfærd kan flyttes, gøres mindre eller helt fjernes ved, at omgivelserne opfører sig anderledes over for barnet eller den unge.

Dias 43: Håndtering af konflikter

- Adfærden skabes både af faktorer, som barnet eller den unge har oplevet tidligere i sit liv og faktorer, der opstår i hverdagen og fremprovokerer denne adfærd. Hvis man kun har fokus på problemadfærd, kan der være risiko for, at man fremmer denne adfærd.

Skærpet bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser:

- En forudsætning for at yde en professionel indsats er, at man skærper sin bevidsthed om egne normer, holdninger og grænser, så de ikke bliver styrende for det professionelle arbejde. Egne normer kan fx være, at *Her i familien bliver vi siddende ved bordet, indtil alle er færdige*.
- Man bør kunne skelne mellem:
 - Personlige holdninger: egne normer og værdier for, hvad der er rigtigt og forkert.
 - Professionel etik: hvor der er faglige værdier, som ligger til grund for vurderingen af, hvad der er rigtigt og forkert.
- Egne holdninger og normer kan udgøre en barriere for at anerkende og støtte barnet eller den unge. De kan gøre det sværere at arbejde fagligt og etisk forsvarligt og også være en hindring for at skabe en positiv relation til barnet eller den unge.
- Plejefamilien har, i samarbejde med familieplejekonsulenten, ansvar for, at der er en løbende dialog om dette emne.

At vælge sine kampe:

- Den amerikanske psykolog Ross Greene (2009) har udviklet et værktøj, som han kalder *A-B-C-modellen*. Modellen er udviklet til behandling af børn med forskellige diagnoser, fx ADHD eller Aspergers syndrom. Værktøjet er imidlertid også nyttigt i forbindelse med spillet med børn og unge uden diagnoser.
- Modellen bygger på antagelsen om, at barnets eller den unges adfærd, der skaber problemer for barnet/den unge selv eller for omgivelserne skyldes manglende forudsætninger for at håndtere forskellige situationer på en måde, som tilfredsstiller omgivelsernes krav. Det er den voksnes opgave at identificere situationer, hvor barnet eller den unge oplever vanskeligheder og, sammen med barnet eller den unge, finde en løsning på problemerne.
- Modellen giver forældre et værktøj til at gennemtænke, hvilken handling der kan give den mest konstruktive løsning, i forbindelse med dette barn eller unge, i den konkrete situation. Fx kan det være en bevidst strategi ikke at kæmpe om tandbørstningen en aften, når det af en eller anden grund er særligt ked af det eller meget træt. I en anden situation kan det være mere hensigtsmæssigt at forsøge at få barnet eller den unge til at forstå, at tandbørstning er nødvendig.
- Ifølge Ross Greene (2009) er der typisk tre forskellige muligheder, som man har som voksen, når man stiller børn eller unge en opgave eller et krav, også kaldet plan A, B og C.
 - Plan A – gennemtrumfe (kravet er ikke til forhandling): Plan A er, når den voksne håndhæver et krav eller en forventning – og på den måde søger at løse problemet ved at gennemtrumfe sin egen vilje. Dette vil, ifølge Greene, ofte resultere i flere konflikter. Derfor bør dette undgås.
 - Plan B – forhandle: Plan B er, når den voksne søger at samarbejde med barnet eller den unge om at finde en løsning (kravet er til forhandling; den voksne og barnet finder sammen en løsning). Det knytter sig til en samarbejdsbaseret problemløsning, hvor den voksne og barnet/den unge samarbejder om at løse de problemer, der ligger til grund for den uønsket adfærd. Plan B indebærer tre elementer, der udføres trinvis: empati, problem og invitation. Det er vigtigt, at barnet eller den unge reflekterer over og italesætter sine problemer og, sammen med den voksne, tænker sig frem til løsninger. Derigennem får

Dias 43: Håndtering af konflikter

barnet eller den unge trænet kompetencer som fleksibilitet, konflikthåndtering og problemløsning.

- Plan C – give slip: Den voksne kan i situationen give slip på sit krav hvilket kan bruges, når den voksne bevidst sætter sin forventning til barnet eller den unge ned. Det er vigtigt, at plan C er en planlagt strategi, så den voksne ikke blot giver efter for barnet eller den unge.

Konfliktnedtrappende sprog:

- Konflikter kan op- eller nedtrappes gennem den måde, som man taler til hinanden på, både verbalt og non-verbalt. Jo større indsigt, som man har i de sproglige mekanismer, desto bedre bliver man til at bevare roen og finde en konstruktiv vej ud af begyndende konflikter.
- En velkendt metode for konfliktnedtrappende sprog er *girafsprøget*: Den amerikanske psykolog Marshal Rosenberg skelner i sin bog *Ikkevoldelig Kommunikation* mellem ulve- og girafsprøget (Rosenberg, 2005).
- Girafsprøget er konfliktnedtrappende sprog. Princippet i girafsprøget er, at man i en samtale bliver på egen banehalvdel og giver udtryk for sine egne behov, holder sig til sagen og lytter til modparten med empati.
- Ulvesprøget er konfliktoptrappende. Ulvesprøget er girafsprøgets modsætning. Når man taler ulvesprøget, så vurderer og anklager man den anden, hører det, som man vil høre, og har svært ved at holde sig til sagen.
- Rosenberg taler om, at man som ulv ikke iagttager, men vurderer, anklager og ser fejl og mangler, der kan slås ned på. Man reagerer umiddelbart på sine følelser og stiller krav og beordrer. Ulven overlever ved at kæmpe. Som giraf har man derimod det store overblik. Man observerer og iagttager, hvad der sker i situationen, det vil sige, at man ikke dømmes og vurderer, men beskriver og tager udgangspunkt i fakta.
- Girafsprøget er kendetegnende ved *jeg-sprøget*. Man lytter til ende, interesserer sig for den andens perspektiv, bruger åbne spørgsmål, respekterer den anden og anerkender, at begge perspektiver er lige vigtige. Man er konkret, fokuserer på nutiden og går efter problemet.
- Ulvesprøget er kendetegnet ved *du-sprøget*. Man afbryder, bebrejder, interesserer sig ikke for den andens perspektiv, bruger ledende spørgsmål, er abstrakt, fokuserer på fortiden og går efter personen.

Reaktioner i konflikter

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

REAKTIONER I KONFLIKTER – KAMP- FLUGT - FRYG

- **Kamp:**
Aggressivitet ved konflikter, truer, bliver voldelig, kritiserer, har afvisende kropssprog, anklager og skaber fjendebilleder.
- **Flugt:**
Tager flugten, når der er konflikter, glatter ud, ignorerer, undskylder, taler udenom, fortrænger og går sin vej.
- **Frys:**
Manglende reaktioner ved konflikter, passivitet, flad i kontakten, upassende reaktioner på situationer, "Jeg er ligeglad", "nå", "og hvad så?"

Dias 44: Reaktioner i konflikter – kamp – flugt – fryg

Noter:

Reaktioner i konflikter: Kamp-flugt-frys. Centrale pointer:

- Barnets eller den unges reaktioner kan virke uforståelige.
- Viden om hjernen og hvordan traumatiske hændelser påvirker den, kan hjælpe til at forstå barnets eller den unges reaktioner.
- Barnets eller den unges reaktioner kan hænge sammen med, at det har været udsat for traumatiske hændelser (jf. kursusdag 2).
- Hver gang vi udsættes for en påvirkning, bliver oplevelsen lagret i kroppen.
- Hjernen består af tre hovedområder:
 - Sansehjernen/reptilhjernen: Instinktive og ubevidste funktioner
 - Følelhjernen/pattedyrhjernen: Som vi har til fælles med andre pattedyr: følelser
 - Tænehjernen/primathjernen: Som kun findes hos mennesker: tanker
- Når man har været udsat for traumatiske hændelser, kan nervesystemet blokere og blive fastlåst i en stressreaktion, hvor hjernestammen overtager, og reaktionen bliver instinktiv.
- De fleste kender fra sig selv reaktionerne kamp, flugt og fryg, og de fleste ved også, at reaktioner ofte kan give mening i forskellige situationer. Det kan fx være livsreddende at tage flugten, når der er fare på færde, og det kan også være hensigtsmæssigt at tage kampen, når nogle bliver truende.
- Det kan variere fra situation til situation, hvordan vi reagerer. Men ofte kan vi have en tendens til at anvende ét reaktionsmønster mere end de andre.
- Børn og unge, der har været i udsatte positioner og traumatiske hændelser, kan nervesystemet, som før nævnt, blokere og blive fastlåst i en stressreaktion. Denne stressreaktion kan vise sig på én af ovenstående måder og give barnet/den unge en strategi, hvor det enten laver fryg – kamp – eller flugt.
- Dette sker, fordi hjernen er struktureret til at sætte følelser højere end intellekt, og vi derfor reagerer instinktivt på de hændelser, der er omkring os. For et barn eller en ung, der har erfaring for, at en strategi har hjulpet tidligere, og som er i konstant

Dias 44: Reaktionen i konflikter – kamp – flugt – frys

alarmberedskab, vil det betyde, at barnet eller den unge også, når det bliver anbragt uden for hjemmet, anvender den strategi, som det tidligere har lært. Fuldstændig ligesom ved tilknytningssystemet.

- Fx kan plejeforældre opleve, at barnet eller den unge i konflikter (også i hvad der kan betegnes som små konflikter) bliver meget opfarende, afvisende og måske bliver truende (kamp) (*Jeg ringer til min børne- og ungerådgiveren og fortæller, at I er dumme...*).

Fx kan plejeforældre opleve, at barnet eller den unge trækker sig i konflikter og bliver undskyldende eller går sin vej for at komme væk fra konflikten (flugt) (reaktionen er måske indadvendt: *Jeg kan heller ikke finde ud af noget eller Nu kan jeg sikkert ikke bo her mere*).

Fx kan plejeforældre opleve i konflikter, at ligegyldigt hvad de siger, er der ikke nogen kontakt at mærke hos barnet eller den unge. Barnet eller den unge er passiv eller "flad i kontakten", og det er umuligt (tror man) at trænge igennem (frys) (*Jeg er da ligeglad*). *I kan da bare ringe til børne- og ungerådgiveren og sige, hvad I vil*).

- Kendskabet til disse reaktionsmuligheder i konflikter kan hjælpe plejeforældre til at holde fokus på, at konflikterne er udviklingsmuligheder for barnet og den unge (Hagelquist, 2017), og at barnet/den unge gennem konflikterne bl.a. lærer, at andre kan rumme og tolerere barnets følelser. Barnet og den unge kan også, gennem de voksne, lære, hvordan konflikter håndteres.
- Det er meget vigtigt, at plejeforældre husker at tage ansvar for at genskabe relationen efter en konflikt, og hjælper barnet eller den unge med det samme.

At skabe et godt samarbejde med barnet eller den unge

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

KOMMUNIKATION MED BØRN OG UNGE I SÅRBARE SITUATIONER – AT FREMME ET GODT SAMARBEJDE

Positivt samvær og god kommunikation fremmer et godt samarbejde med barnet/den unge.

Positivt samvær

- Fokus på barnet/en unges ressourcer og den adfærd, som vi ønsker at se.
- Leg og hyggestunder.
- Balancerede regler.

God kommunikation

- Kommunikere ønsker og krav på en klar og tydelig måde.
- Aktiv lytning.

Dias 45: Kommunikation med sårbare børn – At fremme et godt samarbejde med barnet

Noter:

Dias 45: Kommunikation med sårbare børn – At fremme et godt samarbejde med barnet

Kommunikation med børn og unge i sårbare situationer – at fremme et godt samarbejde. Centrale pointer:

- Et godt samarbejde med barnet eller den unge er afgørende for at skabe en god relation og et positivt samspil, herunder forebygge konflikter.
- Positivt samvær, balancerede regler, grænser og konsekvenser og god kommunikation fremmer samarbejdet.

Positivt samvær:

- At drage omsorg for barnet eller den unge handler grundlæggende om at give varme, kærlighed, anerkendelse og opmuntring og dermed skabe et grundlag for et godt selvværd.
- At have hyggelige øjeblikke sammen er af stor betydning. Dette kan lyde enkelt og indlysende. Virkeligheden er, at for mange familier i en travl hverdag kan en stor del af kommunikationen let komme til at bestå af krav eller irettesættelser. Det problematiske ved dette er, at for meget irettesættelse og kritik fører til øgede konflikter og problemer (Forster, 2009).
- I den forbindelse er det vigtigt at være opmærksom på balancen mellem den voksnes positive og negative reaktioner på barnets eller den unges adfærd. Den amerikanske psykolog Martin Forster har givet et bud på, hvordan denne balance bør være. Ifølge ham er opskriften på et vellykket samspil mellem voksne og børn/unge fem gange så meget positivt socialt samvær som negativt socialt samvær (Foster, 2005).
- Positiv interaktion med yngre børn sker ofte gennem leg. Leg styrker også forholdet mellem barnet og den voksne. Det er ofte godt at følge børn i legen, se, hvad de tager initiativ til, og så gå med på det. *Børnekontrolleret leg*, hvor den voksne er lydhør og nærværende, synes at øge barnets evne til at samarbejde mere end lege mellem voksne og børn generelt (Foster, 2005).
- Det vigtigste er dog, at man har regelmæssigt positivt socialt samvær. Forskning har vist, at 15 minutters positivt samvær om dagen mellem børn og forældre påvirker kontakten positivt (Webster Stratton, 2005).
- Positivt samvær med større børn og unge handler mere om at være til rådighed for både aktiviteter og samtaler. At tage initiativ, men også respektere den unges behov for at frigøre sig og have sit eget liv.
- Hvis barnet eller den unge har en adfærd, der skaber problemer for dem selv eller deres omgivelser (som kan være en del af grunden til anbringelsen), kan der være et ekstra stort behov for kontrol. Barnet eller den unge kan også have brug for særlig støtte til at opbygge positive sociale relationer, hvilket dog også kan kollidere med den unges ønske om og behov for frihed og selvstændighed. I sådanne situationer er det vigtigt at arbejde tæt sammen med andre omkring den unge, fx plejefamiliekonsulent, børne- og ungerådgiver, skole og barnet eller den unges familie, så plejefamilien ikke skal stå alene med det at skulle sætte grænser, så negativt socialt samvær ikke kommer til at fylde for meget i relationen til barnet eller den unge.

Balancerede regler, grænser og konsekvenser:

- Konflikter opstår ofte omkring regler og grænsesætning.
- Faste rutiner og klare regler kan give ro og kan opfattes som interesse og omsorg. Regler bør dog ikke være rigide og autoritære, men balanceres. Det understøtter også, at barnet lærer at forhandle og gå på kompromis.
- I Børnerådets undersøgelse *"De prøver at gøre det så normalt som muligt – fortællinger fra 113 anbragte børn og unge"* fortæller børnene og de unge om deres perspektiv på regler.

Dias 45: Kommunikation med sårbare børn – At fremme et godt samarbejde med barnet

- De fleste børn og unge synes, at regler og faste rammer er nødvendige – det er noget, som man er nødt til at have for at få en fornuftig hverdag. De fortæller bl.a. om faste huslige pligter og regler, der på forskellig vis regulerer hverdagens gøremål. Regler, som mange af børnene og de unge bakker op om, og som, de mener, er med til at forberede dem på voksenlivet.
- En del børn og unge behøver tid til at vænne sig til de nye regler i plejefamilien. Mange kommer fra hjem med ganske anderledes regler eller uden regler. Det kan godt give nogle sammenstød i den første tid, og de fortæller, at det er vigtigt, at plejeforældrene har tålmodighed og lader være at råbe eller skælde ud. Det betyder i det hele taget meget for børnene og de unge, at plejeforældrene er søde, respektfulde og ikke skælder ud.
- Selv om der blandt børnene og de unge er en udbredt accept af, at regler er nødvendige og langt hen ad vejen er til for deres skyld, er det ikke godt, hvis der er for mange.
- Det er også vigtigt, at reglerne ikke er ufleksible, og at de forstår ideen med dem, fx synes de ikke, at de voksne skal blande sig i, hvilket tøj de går i, eller hvordan de sætter håret. Mange synes også, der er for mange regler for, hvordan og hvornår man må ses med venner og kærestes.
- Mange accepterer også, at det kan være nødvendigt med konsekvens og kontrol. Regler kan opleves som en støtte og som udtryk for, at de voksne ikke er ligeglade med én.
- Men det er ikke ligegyldigt, hvordan de voksne gør det. Børnene og de unge giver udtryk for, at konflikter håndteres bedst af voksne, der er gode at snakke med og ikke straffer bare for at straffe. De fremhæver også at det er vigtigt, at de voksne ikke håndhæver reglerne alt for stramt og kan give en lidt længere snor i situationer, hvor man selv kan se, at man er gået over stregen. Der skal være plads til fejl.
- Mange af børnene og de unge giver udtryk for, at de gerne vil være med til at udforme reglerne og fastsætte de konsekvenser, som det skal have, hvis man overtræder dem.
- Opsummerende fremhæver børnene følgende som vigtigt:
 - Når reglerne er fleksible og tilpasset den enkelte.
 - Når de voksne er forstående, til at snakke med og ikke for regelrette.
 - Når overtrædelser af reglerne vurderes individuelt.
 - Når børnene/de unge har indflydelse på udformningen af reglerne og konsekvenserne.
 - Når børnene/de unge får lov at køle af for sig selv efter et følelsesudbrud.
 - Når de voksne respekterer børnenes/de unges privatliv.
 - Når børnene/de unge selv må bestemme, hvordan de går klædt og ser ud.
- Grænser: Plejeforældre skal også sætte grænser, men grænsesætning skal være passende og ske med fleksibilitet og i en varm relation mellem barnet/den unge og den voksne (Socialstyrelsen i Sverige, 2017) – ikke på en autoritær og straffende måde. Forskning viser, at en autoritær og straffende opdragelsesstil er negativ for et barns eller en ungs udvikling (Socialstyrelsen i Sverige, 2017). Det krænker også barnets eller den unges rettigheder og bør derfor ikke finde sted, hverken i plejefamilier eller i opdragelse af egne børn.
- Konsekvenser: Kan være nødvendige, men må aldrig være straf. Det er vigtigt, at konsekvenser udformes i samarbejde med barnet og den unge. Det er også vigtigt, at konsekvenserne er gennemtænkt og har et formål, der er tydeligt for barnet eller den unge. Ellers sker der nemt det, at konsekvenserne bliver lavet ud fra situationer, hvor man er vred eller irriteret, og som resultat af en konflikt.

Dias 45: Kommunikation med sårbare børn – At fremme et godt samarbejde med barnet

God kommunikation:

- Som plejeforældre skal man være meget opmærksom på, hvordan man kommunikerer med og omkring barnet og den unge.
- Mange af de børn og unge, som anbringes uden for hjemmet, har været udsat for omsorgssvigt eller har i en længere periode levet under forhold, som har gjort dem følsomme overfor bl.a. måden, som man kommunikerer med dem på. De ser, lytter og er ekstremt opmærksomme på, hvorvidt vores forskellige måder at kommunikere på hænger sammen. Deres evne til at aflæse de voksne har været afgørende for dem for at klare sig i en ellers usikker verden.
- Dernæst er der en anden pointe omkring, hvad det er, at vi viser børnene og de unge med vores kommunikationsformer. Vi kender alle sætningen: *Børn gør ikke, som vi siger – børn gør, som vi gør*. Og det er der til dels en sandhed i. Det er derfor væsentligt, at vi er opmærksomme på vores mimik, kropssprog og handlinger.

Aktiv lytning:

- For at få en god kommunikation er det bl.a. vigtigt med aktiv lytning. Særligt over for personer, som ikke er vant til at udtrykke sig på en effektiv måde og/eller ikke er vant til at blive lyttet til.
- I *Et hem at växa i* – det svenske materiale til grunduddannelse for plejefamilier – gives (med henvisning til Webster Stratton, 2005) følgende gode råd til aktiv lytning:
 - Vis aktivt med din krop, at du lytter, fx ved at holde øjenkontakt med barnet. Der er dog børn, som synes, at øjenkontakt er ubehagelig. I forhold til teenagere er en snak i bilen ofte vellykket.
 - Lyt, før du stiller spørgsmål. Det er ikke ualmindeligt for os voksne at afbryde børn og unges historier med spørgsmål, gode råd eller endda kritik. Risikoen er, at barnet eller den unge bliver tavst og ikke får lyst til at fortælle mere.
 - Brug åbne spørgsmål, ikke spørgsmål, der har karakter af påstande, eller som barnet/den unge kan besvare med ja eller nej.
 - Hjælp barnet eller den unge med at sætte ord på sine følelser. Gør det forsigtigt. Det vigtige er at fokusere på deres version, fx af noget, der er sket. Det er ikke sikkert, at de følelser, det vækkede i dig, da du lyttede til fortællingen, er de samme, som barnet eller den unge følte.

At kommunikere ønsker og krav på en klar og tydelig måde:

- Udover at lytte aktivt er evnen til at kommunikere ønsker og krav på en klar og tydelig måde vigtig for et godt samarbejde med barnet og den unge.
- I *Et hem at växa i* – det svenske materiale til grunduddannelse af plejefamilier – gives følgende gode råd om effektiv kommunikation:
 - Vælg et godt tidspunkt til at fange barnet eller den unges opmærksomhed. Respekter fx, hvis det er optaget af noget, fx er midt i sin yndlingsserie.
 - Vær kortfattet og klar. Ofte bliver vi detaljerede, når vi virkelig ønsker at nå modtageren, men risikoen er, at vi så mister modtagerens interesse.
 - Tænk over det, som du vil sige, før du siger det.
 - Giv positive og specifikke meddelelser om, hvad du gerne vil have i stedet for at fortælle, hvad du ikke vil have.
 - Hvis du vil give barnet eller den unge en opgave, og du vil have, at han eller hun skal udføre den, så giv barnet tid til det. Gentag ikke samme anmodning flere gange. Både børn/unge og voksne kan have brug for tid til at bearbejde oplysningerne først og derefter omsætte det til handling.

Opsøge støtte, råd og vejledning:

Dias 45: Kommunikation med sårbare børn – At fremme et godt samarbejde med barnet

- Allerede i matchningen skal ansøgere være opmærksomme på at få så megen viden om barnet eller den unge som muligt.
- Ansøgere må sørge for at afklare, om det nye familiemedlem der flytter ind har særlige støttebehov; herunder om de selv som ansøgere har de rette kompetencer til at understøtte barnet eller den unge; og hvilken supplerende støtte barnet eller den unge eventuelt har brug for.
- De skal allerede nu også tænke over, hvad de kan gøre for at lære barnet eller den unge at kende. Herunder, hvordan de kan inddrage barnet/den unge selv eller andre relevante personer, fx barnets/den unges forældre, i dette.
- Under anbringelsen er det vigtigt, at ansøgerne søger støtte i tide, hvis de oplever konflikter, som de ikke kan håndtere. Det kan fx være i forbindelse med begyndende misbrug eller højt skolefravær.
- Viden, forståelse og værktøjer er vigtige. For hvis man gang på gang befinder sig i en situation, hvor man ikke føler sig kompetent, bliver man let opgivende og ked af det, og man kan føle sig afmægtig og magtesløs. Det øger risikoen for, at man bruger forkerte strategier, reagerer uhensigtsmæssigt og kommer ind i en ond cirkel, som kan være ødelæggende for både barnet/den unge og plejefamilien.
- Hvis det bliver relevant, kan ansøgerne få støtte til konflikthåndtering ift. det konkrete barn og unge, fra anbringende kommune. Det kan fx være en del af den intensive støtte, som plejefamilien skal have i starten af en anbringelse.

3.6. Emne: Understøttelse af børn og unges skolegang

Formål med emnet

Forskningen peger på, at børn og unge anbragt uden for hjemmet klarer sig dårligere end andre børn og unge på en række områder. De har en langt mere udfordrende skolegang end deres jævnaldrende, både fagligt og socialt. Næsten halvdelen af alle børn og unge anbragt uden for hjemmet tager ikke folkeskolens afgangseksamen, under halvdelen går direkte videre på en ungdomsuddannelse, som 30-årig står 2 ud af 3 tidligere anbragte uden en kompetencegivende uddannelse og halvdelen er på offentlig forsørgelse. Langt de fleste børn og unge anbragt uden for hjemmet har ikke kognitive vanskeligheder, så der peges på, at de præsterer dårligere, end de har evner til, og at de kan mere, end der forventes af dem (Lausten og Jørgensen, 2018; Egmont, 2017).

Samtidig peger forskning også på, at en god skolegang er én af de vigtigste beskyttelsesfaktorer i et anbragtes liv. Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om betydningen af skolegang, og hvordan de kan støtte op om børn og unges skolegang, både for at forbedre livskvalitet i barndommen og ungdommen og barnets og den unges muligheder i livet på langt sigt (Andersen, Eiberg & Blomqvist, 2018).

UNDERSTØTTELSE AF SKOLEGANG

Dias 46: Understøttelse skolegang
Ingen noter.

Betydningen af skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet

Underviser starter med at fortælle om betydningen af skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet.

Derefter præsenteres viden fra forskningen om anbragtes skolegang, og hvorfor børn og unge anbragt uden for hjemmet klarer sig dårligere end deres jævnaldrende. Underviser kan invitere ansøgere til også selv at reflektere over mulige årsager, inden forskningsresultaterne præsenteres.

Efterfølgende præsenteres perspektiver fra børn og unge anbragt uden for hjemmet på deres skolegang og ønsker til skolestøtte. Afslutningsvist fremhæves det, med baggrund i resultaterne fra forskningen og børnenes og de unges egne perspektiver, hvordan plejeforældre kan støtte op om skolegang i hverdagen.

HVILKEN BETYDNING HAR SKOLEGANG FOR BØRN OG UNGE ANBRAGT UDEN FOR HJEMMET

En god skolegang er noget af det bedste, man kan hjælpe anbragte børn og unge til at få. Det øger deres livschancer og fungerer som en beskyttende faktor mod arbejdsløshed, kriminalitet og misbrug. Det er langt fra det eneste, de har behov for, men det er en af de vigtigste – og letteste – veje til at forebygge nederlag og styrke selvværd.

(Professor Bo Vinnerljung i Egmont-rapporten 2017, "Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed")

Dias 47: Hvilken betydning har skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet

Noter:

Hvilken betydning har skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet. Centrale pointer:

- Citatet er fra *Egmont Rapporten 2017*: "Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed".
- Bo Vinnerljung er professor i socialt arbejde ved Stockholm Universitet. Han er en af Nordens førende forskere i indsatser, der fremmer anbragtes skolegang. Han er også involveret i flere danske forsknings- og udviklingsprojekter på området. Bo Vinnerljungs begrundelse for at styrke plejefamilier i deres opgave med at støtte disse børn og unges læring og skolegang er:
 - At skolegang er én af de vigtigste beskyttelsesfaktorer i et anbragtes liv.
 - En god skolegang forbedrer både livskvalitet i barndommen og ungdommen samt barnets/den unges livsmuligheder på langt sigt – læring er en vigtig nøgle til succesoplevelser og livsduelighed.

Dias 47: Hvilken betydning har skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet - At understøtte skolegang, for børn og unge anbragt uden for hjemmet er en af de mere konkrete og overkommelige opgaver for plejefamilier. - Kommunerne stiller mange svære krav til plejefamiliers arbejde med barnet eller den unge. Det forventes af plejefamilier, at de på kort tid kan hjælpe barnet eller den unge til et mindre komplekst følelsesliv; men det er komplicerede og langvarige processer, som kan være meget svære at nå i mål med. - At støtte barnet eller den unge til at klare sig bedre i skolen er derimod noget, som alle plejefamilier kan lære at mestre. Skolegang, uddannelse og beskæftigelse i kvalitetsmodellen: • <i>Skolegang og Uddannelse</i> er et tema i kvalitetsmodellen, som ansøgere bliver vurderet på, både ved godkendelsen og i det løbende tilsyn. • Ansøgere vurderes på, om de vil kunne understøtte børn og unges fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse. • <i>Fuld potentiale</i> sigter på, at det er vigtigt, at plejeforældrene har passende (og ikke for lave) forventninger til, hvad barnet eller den unge kan. • Der er tre indikatorer, som de vurderes på: om barnet går i skole, om barnet kommer stabilt af sted (fordi man ved, at for mange børn og unge anbragt uden for hjemmet har skolepauser, og fordi man ved, at fravær er en risikofaktor), og om plejefamiliens indsats understøtter barnet eller den unges læring i relation til dets dagtilbud, skolegang eller uddannelse, jf. Social- og Boligstyrelsens hjemmeside om styrket læringsmiljø: ◦ Link til Social- og Boligstyrelsens hjemmeside om styrket læringsmiljø. • Ved godkendelsen skal socialtilsynet vurdere, om plejefamilien har <i>forudsætninger og forventet evne</i>. Her ses der på ansøgers holdninger og værdier ift. skolegang og – for ansøgere med egne børn – deres tilgang og erfaringer ift. egne børn. • Plejefamilier bliver i forbindelse med driftstilsynet vurderet på hvorvidt de kan samarbejde tæt med barnets eller den unges dagtilbud, skole eller uddannelsessted, har interesse og kendskab til barnets eller den unges hverdag, trivsel og læringsmål, kan lave læringsunderstøttende aktiviteter, bidrage med læringsunderstøttende fysiske rammer og strukturer, og om de opsøger råd, vejledning og supervision målrettet uddannelse og beskæftigelse. Det er kommunens ansvar og beslutning, hvilket skoletilbud barnet eller den unge skal have. De kan således have behov for specialundervisning eller særlige skoletilbud. Det, som plejefamilien bliver vurderet på, er, om barnet eller den unge går i skole/uddannelse, kommer stabilt af sted og understøtter læring i relation til dagtilbud, skolegang og uddannelse.
--

Forskning om skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

FORSKNING OM SKOLEGANG FOR BØRN OG UNGE ANBRAGT UDEN FOR HJEMMET

- Skolegang er en af de vigtigste beskyttende faktorer i forhold til at klare sig godt – både på kort og lang sigt.
- Samtidig er det veldokumenteret, at børn og unge som er anbragt uden for hjemmet på en række områder klarer sig dårligere end andre børn og unge:
 - Næsten halvdelen af alle børn og unge anbragt uden for hjemmet tager ikke folkeskolens afgangseksamen.
 - Under halvdelen går direkte videre på en ungdomsuddannelse.
 - Seks år efter grundskolen har kun hver 5. en ungdomsuddannelse.
 - Som 30-årige står 2 ud af 3 tidligere anbragte uden en kompetencegivende uddannelse.
 - Som 30-årige er halvdelen på offentlig forsørgelse.

(Egmontfonden, 2017)

Dias 48: Forskning om skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet

Noter:

Forskning om skolegang for børn og unge anbragt uden for hjemmet. Centrale pointer:

- Skolegang er en af de vigtigste beskyttende faktorer i forhold til at klare sig godt. God skolegang og uddannelse hænger sammen med andre positive forhold, som fx bedre psykisk trivsel, lavere risiko for at begå kriminalitet og positiv samfundsdeltagelse i voksenlivet – herunder beskæftigelse (Forsman et al., 2016; Berlin, Vinnerljung & Hjern, 2011).
- Samtidig er det veldokumenteret, at børn og unge anbragt uden for hjemmet på en række områder klarer sig dårligere end andre børn og unge (Lausten og Jørgensen, 2018; Egmont, 2017; Bryderup, 2017; Forsman & Vinnerljung, 2012).
- Børn og unge anbragt uden for hjemmet har dårligere trivsel i skolen end deres jævnaldrendes, og de er på et lavere fagligt niveau end deres jævnaldrende.
- Der er sket en positiv udvikling de senere år, jf. seneste undersøgelse af trivsel blandt børn og unge anbragt uden for hjemmet (Lausten og Jørgensen, 2018).
- 90 procent af alle børn og unge der er anbragt uden for hjemmet går i skole, er glade for at komme der (Lausten og Jørgensen, 2018). Det er flere end i 2014, og her nærmer disse børn og unge sig deres jævnaldrende, hvor 95 procent godt kan lide skolen (Ottosen, Andreasen, Dahl og Hestbæk, 2014).

FORKLARINGER PÅ, HVORFOR BØRN OG UNGE ANBRAGT UDEN FOR HJEMMET KLARER SIG DÅRLIGERE

Noget af det, som forskningen peger på, er:

- Manglende fokus på vigtigheden af skolegang.
- Skoleskift, fravær, skolepauser.
- Lave forventninger.

(se fx Bryderup, 2017, og Egmontfonden, 2017)

Dias 49: Forklaringer på, hvorfor børn og unge anbragt uden for hjemmet klarer sig dårligere

Noter:

Forklaringer på hvorfor børn og unge anbragt uden for hjemmet klarer sig dårligere.

Centrale pointer:

- Skoleudfordringer for børn og unge anbragt uden for hjemmet hænger langt fra alene sammen med vanskeligheder hos børnene. Udfordringerne hænger i høj grad også sammen med faktorer i omgivelserne.
- Mange børn og unge anbragt uden for hjemmet står i vanskelige situationer, der kan spænde ben for deres trivsel og læring i skolen. De kan være følelsesmæssigt påvirkede af eventuelle omsorgssvigt. De fleste af disse børn og unge har behov for støtte til at komme ind i de sociale og faglige fællesskaber i skolen. Nogle behøver en faglig håndsrækning, andre en socialfaglig indsats (Egmont Fonden, 2017).
- Men det er et mindretal af de børn og unge der er anbragte uden for hjemmet, der har så store psykiske og adfærdsmæssige udfordringer, at de ikke fungerer godt i skolen.
- Langt de fleste børn og unge anbragt uden for hjemmet har ikke kognitive vanskeligheder, så der peges på, at de faktisk præsterer dårligere, end de har evner til, og kan mere, end der forventes af dem. Der peges på flere forskellige årsager:
 - Skoleskift
 - Skolepauser og fravær
 - Manglende fokus
 - Lave forventninger.

Skoleskift, skolepauser og fravær:

- Børn og unge som er anbragt uden for hjemmet har, sammenlignet med andre børn og unge, markant flere skoleskift, og flere og længere skolepauser, samt et højere almindeligt fravær. Anbragte børn oplever typisk at skulle skifte skole, når de flytter i plejefamilie eller skifter anbringelsessted. Data viser, at børn og unge anbragt uden for hjemmet skifter skole tre gange så hyppigt som andre børn. De hyppige skoleskift har et tydeligt sammenfald med at klare sig dårligt i skolen og ikke være i gang/eller komme i gang med en uddannelse (Egmont Fonden, 2017; Bryderup, 2017).

Dias 49: Forklaringer på, hvorfor børn og unge anbragt uden for hjemmet klarer sig dårligere

- Professor Inge Bryderup har i undersøgelsen "*Familiepleje i Danmark*" set på de skolefri perioders udbredelse og betydning for børn og unge i familiepleje. Hvert tredje skift er, ifølge Inge Bryderups undersøgelse, ikke planlagt, og der er derfor ofte ikke, inden skiftet, fundet en relevant ny skole det nye sted, hvor barnet eller den unge flytter hen. Skolepauserne kan også skyldes mobning eller mistrivsel, som får anbringelsesstedet til at skønne, at barnet eller den unge har brug for en pause fra skolen. Pauserne skader børnenes læring og trivsel. Dels kommer de bagefter fagligt, men de kommer også til at stå uden for det sociale fællesskab, hvilket gør det svært at komme tilbage efter en lang pause. Også selv om pausen måske er vurderet til at give barnet eller den unge ro i en turbulent periode (Bryderup 2017).

Manglende fokus:

- Tidligere var det en udbredt opfattelse, at børnenes eller de unge personlige og sociale problemer stod i vejen for indlæring. Opfattelsen var derfor, at der først og fremmest var behov for at arbejde med de følelsesmæssige og adfærdsmæssige vanskeligheder, inden man kunne fokusere på skolegangen. I dag ved man, at det skal gøres samtidigt: at faglig succes har betydning for trivslen (Inge Bryderup i; Egmont Fonden, 2017).

Lave forventninger:

- Omgivelsernes forventninger spiller en vigtig rolle, og flere undersøgelser peger på, at omgivelserne generelt har lavere forventninger til de faglige kompetencer hos børn og unge anbragt uden for hjemmet (Andersen et al., 2018; Olsen og Jamil de Montgomery, 2017) og derfor undervurderer barnet/den unges uddannelsespotentiale (Olsen & Jamil de Montgomery, 2017; Berlin et al., 2010).
- Forventninger til børn og unges skoleresultater og deres faktiske præstationer hænger sammen. De voksnes forventninger påvirker deres tilgang til barnet eller den unge, ligesom det også påvirker egen selvforståelse og forventningsdannelse. Det er således sandsynligt, at vigtige voksnes undervurdering af uddannelsespotentiale – i samspil med en lang række af andre faktorer – bidrager til, at de ikke får realiseret deres uddannelsespotentiale (Olsen og Jamil de Montgomery, 2017).
- Det er, i denne sammenhæng, også vigtigt at huske på den såkaldte Rosenthal-effekt, som refererer til eksperimenter om, hvordan en adfærd kan ændres alene ved fortællingen og forventningen, og hvordan dette kan blive en selvopfyldende profeti (jf. kursusdag 2 om *Ressource og anerkendende tilgang* under emnet *Børn og unges udvikling og identitetsdannelse*).

Børn og unges perspektiver på skolegang

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

BØRN OG UNGES PERSPEKTIVER PÅ SKOLEGANG

- Bliv bedre til at lytte til vores ønsker.
- Stil højere faglige krav, og hav forventninger til os.
- Tro på, at vi kan, og udfordr os – mød os ikke kun med omsorg.
- Støt os i ikke at give op, når noget i skolen føles svært.
- Interessér jer for vores skolegang, og spørg til skoledagen og lektier.
- Læg et mildt pres på os for at gøre en indsats i skolen.
- Skab trykke og faste rammer om skolegang.

(Egmontfondens børnetopmøde 2017)

Dias 50: Børn og unges perspektiver på skolegang

Noter:

Børn og unges perspektiver på skolegang. Centrale pointer:

- Udsagnene er fra Egmont Fondens Børnetopmøde 2017, der er beskrevet i rapporten *"Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed"*.
- I rapporten *"De prøver at gøre det så normalt som muligt – Et indblik i 113 anbragte børn og unges liv"* gives der også gode råd fra børnene og de unge selv. De peger blandt andet på, at det er vigtigt for dem, at der støttes op om deres skolegang, blandt andet med hjælp til lektierne; at de voksne omkring dem hjælper til, at de ikke bliver "stemplet". De fleste vil gerne behandles som børn og unge i almindelighed. Både de voksne på skolen, og kammeraternes forældre skal være opmærksomme på dette.
- I et skoleprojekt i Københavns Kommune *Bedre støtte til anbragte børn og unges skolegang – perspektiver fra Københavns Kommune* (Klyvø og Larsen, 2016) er børn og unge som er anbragt uden for hjemmet blevet interviewet og peger på faktorer, der, ifølge børnene/de unge, har gjort en positiv forskel i forhold til deres skolegang.
- Den faktor, der har størst betydning for, at de klarer sig nogenlunde godt i skolen, er, ifølge børnene og de unge, anbringelsen i sig selv. Herunder at de er kommet til at bo hos plejefamilier, hvor der, til forskel fra derhjemme, i langt højere grad er ro til at koncentrere sig om skolearbejdet, rutiner, struktur og rammer omkring skolegang og lektielæsning, og hvor der er voksne, der kan hjælpe dem med lektier i konkrete fag. Andre børn og unge i plejefamilien kan også være til hjælp og støtte og fungere som positive rollemodeller.
- Det, der havde betydning for, at de unge oplevede at trives og lære i skolen, var først og fremmest de andre elever og lærerne. Kammeratskaber har stor betydning og kan både fremme lyst til læring eller det modsatte. Ligesom lærere kan give lyst til at engagere sig og tro på sig selv – eller det modsatte. Klassekulturen blev også

Dias 50: Børn og unges perspektiver på skolegang

omtalt som noget, der kan have stor indflydelse på, hvad man får ud af sin skolegang. Desuden talte børnene og de unge også om, at det var helt afgørende for deres position i klassen og deres trivsel og læring i skolen, at de følte sig så normale som muligt. I den forbindelse var det en vigtig pointe for de unge, at de gerne selv ville bestemme, hvad der eventuelt skulle siges om deres baggrund til hvem og hvornår.

- Desuden blev andres forventninger fremhævet som noget, der har stor betydning. I forhold til plejeforældre, så betyder det, ifølge børnene og de unge, meget at kunne mærke, at de har positive forventninger til dem.
- Forventningerne alene er dog ikke nok, men skal følges op af et mildt pres og tydelige rammer, fx i forhold til lektielæsning. Børnene og de unge ved godt, at skolegang er vigtig. De har selv erfaret, at det styrker deres selvværd og trivsel, når det går dem godt i skolen, og de er opmærksomme på, at gode skolepræstationer øger deres chancer for at klare sig godt senere i livet. De værdsætter derfor, når de voksne omkring dem, herunder plejeforældre, italesætter, at skolegang er vigtig, og hjælper dem på vej.
- Helt konkret har børnene og de unge brug for hjælp til lektier i de fag, som de har det svært med, og hvis de ikke kan få denne hjælp i skolen eller på anbringelsesstedet, vil de gerne have den på anden vis.

Hvordan kan plejeforældrene støtte barnet eller den unge i forhold til skolegang og uddannelse

Underviser holder oplæg omkring hovedpointerne.

PLEJEFAMILIEN SKAL VÆRE OPMÆRKSOM PÅ AT

- Styrke barnet/den unges oplevelse af at høre til i familien
- Sørge for at barnet/den unge kommer stabilt i skole
- Se styrkerne hos barnet, og have positive forventninger til evner og muligheder
- Inddrage barnet/den unges ønsker og perspektiver på hvad der er et stimulerende læringsmiljø
- Bidrage konstruktivt og samarbejde tæt med skole
- Fremhæve værdien af at lære noget og gå i skole
- Se og læs nyheder og bøger sammen med barnet/den unge og interessér jer sammen for samfundet og hvad der aktuelt er fokus på i skolen
- Lave læringsunderstøttende aktiviteter og lave læringsunderstøttende rammer og strukturer
- Støtte med lektier eller sørge for, at der er hjælp fra andre

Dias 51: Plejefamilien skal være opmærksom på at

Noter:

Plejefamilie skal være opmærksom på at. Centrale pointer:

Styrke barnets eller den unges oplevelse af at høre til i familien:

Dias 51: Plejefamilien skal være opmærksom på at

- Skilbred m.fl. (2017) har undersøgt forhold i plejefamiliekonstellationen, der er betydningsfulde for barnets eller den unges skolesucces. Undersøgelsen er baseret på interview med 13 plejeforældre og 16 unge voksne med igangværende eller afsluttede universitetsstudier. Ét af de forhold, der fremhæves i interviewene, som betydningsfuldt for skolesucces, er, at plejeforældrene behandler barnet eller den unge som sine egne, og at barnet eller den unge derfor oplever at høre til i familien.
- At sikre børn og unge nære relationer til voksne er en helt central nøgle til læring og livsduelighed og bør derfor prioriteres meget højt (psykolog Kuno Sørensen, Egmont, 2017).

Sørge for at barnet eller den unge kommer stabilt i skole:

- Et centralt formål med indsatser i forhold til børn og unge er, at de inkluderes i samfundslivet og dermed får mulighed for at gennemføre en uddannelse. Dette kræver imidlertid at barnet og den unge kommer stabilt i skole.

Se styrkerne hos barnet og den unge – at have positive forventninger:

- Forskere og praktikere anbefaler, at man ser børn og unge i plejefamilie som både ressourcestærke og sårbare (Egmont, 2017).
- At se og arbejde med både de muligheder og styrker, der ligger i det særlige, og med den sårbarhed, som er et vilkår for børn og unge anbragt uden for hjemmet med en opvækst, der afviger fra normaliteten. Voksne omkring børn og unge der er anbragt uden for hjemmet skal have blik for begge dele (jf. *Det særlige som potentiel ressource* på kursusdag 2).
- Det særlige kan, ifølge professor Hanne Warming, have mange former. Det kan være stædighed, evne til at sætte sig ud over fysiske behov som sult, tørst, træthed samt opsathed på at vise, at man kan noget. Det kan også vise sig som modstand mod autoriteter, retfærdighedsfølelse og energi til at kæmpe. Desuden er mange børn og unge anbragt uden for hjemmet gode til at tænke i risikoscenarier, at navigere i kaos, at tage meget ansvar, at aflure koder og magtrelationer og at kunne navigere i dem. Styrkerne vil afhænge af, hvad barnet eller den unge har oplevet, og hvordan det har reageret på det (Warming, 2017).

Inddrage barnet og den unges ønsker og perspektiver på hvad der er et stimulerende læringsmiljø: Det motiverer!:

- Inddragelse af barnet, eller den unges ønsker og perspektiver på, hvad der kan bidrage til et stimulerende læringsmiljø i plejefamilien er med til at målrette og tilpasse den læringsunderstøttende pædagogiske indsats til barnets eller den unges behov og ønsker. Dette kan have en positiv indvirkning i forhold til at øge barnet eller den unges engagement og motivation for læring samt øge barnets eller den unges faglige niveau.
- Plejefamilier og medarbejdere på anbringelsessteder bør, sammen med barnet og den unge, være undersøgende på, hvordan barnet eller den unge lærer og tilegner sig nye kompetencer, da dette er individuelt fra individ til individ. Hverdagen består af læringsmiljøer – en gåtur i skoven eller bagning af en kage mv. Her kan viden om og interesse for, hvad barnet eller den unge lægger vægt på, være med til at skabe rammerne for en indsats, som barnet eller den unge trives med. Erfaringen er, at når børn og unge inddrages, tager de mere medansvar. Inddragelse af børn og unges perspektiver bidrager endvidere til, at de voksne (professionelle) omkring barnet får mulighed for at reflektere over, hvad der fungerer godt og mindre godt i deres måde at arbejde pædagogisk på.

Bidrage konstruktivt og samarbejd tæt med andre omkring skolen:

Dias 51: Plejefamilien skal være opmærksom på at

- Kommunen har ansvaret for barnet og den unges skolegang. Der skal tages stilling til skolegang, samtidig med at anbringelsen og mål for skolegangen skal fremgå af barnets plan- eller ungeplanen.
- Plejeforældre kan ikke selv tage beslutninger vedrørende skolegang. Beslutningskompetencen ligger udelukkende hos anbringende kommune.
- Det kan være vanskeligt for plejeforældre, hvis de oplever, at barnet eller den unge har problemer med skolegangen.
- Plejeforældres opgave er, i den forbindelse, at beskrive det, som de oplever, og fx medbringe disse beskrivelser til møder omkring barnet eller den unge. Ved at viderefordre deres viden kan plejeforældre fremhæve særlige ressourcer eller vanskeligheder, som er vigtige for de beslutninger, der skal tages omkring skolegang, fx hvis det kommer på tale, at barnet eller den unge skal skifte skole, eller måske skal have støtte i skolen.
- Samarbejdet med skolen er også centralt for den gode skolegang.
- Samarbejdet med skolen handler om at sørge for, at barnet og den unge møder forberedt og til tiden.
- Det handler også om at interessere sig for skoledagen og skoleaktiviteter, bakke op om barnets eller den unges deltagelse i sociale arrangementer i skoleregion og støtte op om at danne venskaber, deltage i legegrupper m.m. – på samme måde som man sandsynligvis har gjort for sine egne børn.
- Samarbejde med skolen handler også om en tæt løbende dialog med skolen om barnet og den unges trivsel, herunder hvis der er udfordringer.
- Plejeforældre skal være opmærksomme på at tale med barnet eller den unge om, hvilken information skolen og klassekammeraterne skal have om, at barnet eller den unge bor i en plejefamilie. At bo i plejefamilie og at være anbragt uden for hjemmet er for mange børn og unge forbundet med følelser af at være *anderledes*, og mange har behov for at have indflydelse på, hvad der fortælles til andre om det, af hvem og hvornår.

Fremhæv værdien af at lære noget og gå i skole:

- Plejefamilier skal se det som en lige så vigtig opgave at understøtte børn og unges faglige kompetencer, som at understøtte deres følelsesmæssige udvikling og arbejde med adfærd. Et godt læringsmiljø hjemme og faglige succesoplevelser understøtter udviklingen af alle de kompetencer, som barnet og den unge behøver for at kunne skabe sig et godt liv (Bryderup, 2017; Vinnerljung i Egmont Fonden, 2017).
- Plejeforældrene bør have som kerneværdi, at skolearbejde skal tages alvorligt, og at man bør yde sit bedste – og dermed motivere barnet og den unge til skolearbejdet.

Se og læs nyhederne og bøger sammen med barnet og den unge og interessér jer sammen for samfundet og hvad der aktuelt er fokus på i skolen:

- Ifølge Vinnerljung har alle børn og unge brug for at vokse op et sted med voksne, som de kan læse bøger og lektier sammen med, og hvor der ved middagsbordet er samtaler om hverdagen og den omgivende verden. Men for børn og unge anbragt uden for hjemmet er sådan et læringsmiljø ikke en selvfølge, og det er en medvirkende årsag til, at de har en meget forhøjet risiko for at få problemer i skolen og ende uden en brugbar uddannelse.
- Interesse og kendskab til, hvad der aktuelt er fokus på i skolen eller i undervisningen og hvilke læringsmæssige udfordringer, der eventuelt fylder for barnet eller den unge i hverdagen, er væsentlig for, at plejefamilien kan støtte op med en relevant indsats. Plejefamilier bør interessere sig for hverdagslivet i skolen, både fagligt og socialt (Jf. Social- og Boligstyrelsen, "Styrket læringsmiljø").

Dias 51: Plejefamilien skal være opmærksom på at

Skabe læringsunderstøttende aktiviteter og skabe læringsunderstøttende fysiske rammer og strukturer:

- Flere forskere, bl.a. professor Bo Vinnerljung og professor Inge Bryderup beskriver i Egmont Fondens rapport vigtigheden af gode læringsmiljøer og behov for prioritering og støtte til skolegangen for børn og unge anbragt uden for hjemmet.
- Når et barn eller en ung bliver flyttet i en plejefamilie, er plejeforældrene de vigtigste personer i hverdagen, og dermed også de primære kilder til et lærende miljø. Med et lærende miljø mener Vinnerljung, at plejefamilien både bakker op om skolearbejdet og fx hjælper med lektier og generelt tænker læring ind i aktiviteterne med barnet og den unge.
- Plejefamilier kan styrke barnet og den unges tilegnelse af f.eks. sproglige og matematiske færdigheder gennem leg. Det kan være at tegne bogstaver og tal sammen, lege med rim og remser, skiftes til at digte videre på historier osv. Aktiviteterne kan tilpasses det helt lille barn til det større barn. Med unge kan man bruge dialogen til at introducere nye begreber, nye fænomener og nye forståelser (Jf. Social- og Boligstyrelsen, (Jf. Social- og Boligstyrelsen, "Styrket læringsmiljø").
- Der findes forskellige skolestøttende indsatser målrettet plejefamilier, fx *Makkerlæsning* og *Klub Penalhus*, *Forældre som Lektiehjælpere* og *LUKoP* (Læring, Udvikling, Kognition og Pædagogik). Forskning ift. disse indsatser peger blandt andet på, at kognitiv udvikling hos børnene og de unge er mulig, selv for børn og unge med meget store faglige vanskeligheder (Andersen et al., 2018).
- Erfaringer fra projekterne viser også, at det har stor positiv effekt, hvis plejefamilier læser med barnet bare 20 minutter om dagen, fra barnet er to-tre år. Barnet får gode læsevaner, og samtidig værdsætter børnene tiden med fx plejemor med fælles læsning. For flere børn er det den bedste stund på dagen, viser interview med de deltagende børn og plejefamilier.
- Vær også opmærksom på at de fysiske rammer har betydning for læring bl.a. ved at indrette særlige arbejdspladser hvor det er rart at være og nemt at koncentrere sig, herunder også faste rutiner med lektielæsning. Plejeforældrene må sikre at barnet eller den unge oplever faste rutiner som rare og ikke som en straf.

Søg råd, vejledning og supervision:

- Plejeforældre skal huske, at de ikke står alene med ansvaret for plejebarnets skolegang og opgaven med at støtte barnet.
- Der kan være fagspecifikke områder hvor plejefamiliens viden ikke slår til, og der er behov for at søge råd og vejledning andre steder.
- Det forventes, at plejefamilien kan tage initiativ til at søge råd, vejledning og supervision. Både i forhold til hvordan de skaber et godt og understøttende læringsmiljø, men også for at tilføre supplerende faglige kompetencer som f.eks. lektiehjælpsordninger (Klyvø og Larsen, 2016, (Jf. Social- og Boligstyrelsen, "Styrket læringsmiljø").
- Det er vigtigt, fra starten af anbringelsen – og allerede i forbindelse med match – at søge at få så mange oplysninger som muligt om barnet og den unges skolegang og få afdækket, hvordan plejefamilie forventes at skulle støtte op omkring skolegang. Herunder er det vigtigt at få relevante dele af barnets plan- og ungeplanen, hvor mål for skolegang bør fremgå.

3.7. Emne: Fællesskaber og relationer

Formål med emnet

Et centralt mål med indsatsen i plejefamilier er at bidrage til, at barnet og den unge, i så høj grad som muligt, indgår i sociale relationer og får opbygget kompetencer til at leve et selvstændigt voksenliv i overensstemmelse med egne ønsker og behov. Et væsentligt led heri er, at plejefamilien medvirker til, at barnet og den unge sikres mulighed for personlig udvikling og aktiv deltagelse i netværk og sociale aktiviteter, herunder at plejefamilien understøtter barnet og den unge i at deltage i fritidsaktiviteter. Plejefamilien skal medvirke til, at barnet og den unge opnår de kompetencer, som dette kræver (jf. kvalitetsmodellen).

Børn og unge udvikles i sociale fællesskaber. Undersøgelser viser imidlertid, at mange børn og unge anbragt uden for hjemmet oplever at føle sig isolerede fra fællesskaber, og at de i mindre grad end andre børn og unge har venner og deltager i fritidsaktiviteter. De er, som følge heraf, i høj risiko for at blive isoleret fra socialt samvær og dermed ikke inkluderet i bredere sociale sammenhænge. Derfor er det vigtigt, at ansøgerne får viden om, hvordan de kan støtte et barn eller en ung i plejefamilien i forhold til dette. Det er også vigtigt, at ansøgerne får viden om, hvordan de kan støtte et barn eller ung i forhold til sociale medier. Sociale medier har i dag stor betydning og indflydelse på alle børn og unges liv, og dermed også børn og unge anbragt uden for hjemmet. Disse er desuden i særlig risiko for at blive krænket på nettet.

FÆLLESSKABER OG RELATIONER

Dias 52: Fællesskaber og relationer

Noter:

Fællesskaber og relationer. Centrale pointer:

- Børn og unge udvikles i sociale fællesskaber, og et vigtigt fællesskab er de jævnaldrende. Dette gælder både små børn, men også i høj grad unge.
- I skolemiljøet møder barnet andre børn, som det kan spejle sig i. Det er også i mødet med andre børn, at barnet søger sin identitet.

Dias 52: Fællesskaber og relationer

- I teenageårene bliver det ligeledes en vigtig del af identitetsudviklingen, at der er jævnaldrende at spejle sig i, en særlig ven eller måske en kæreste, som man kan udforske verdenen med.
- Relationer til jævnaldrende er også en beskyttelsesfaktor
- Undersøgelser viser imidlertid, at børn og unge der er anbragt uden for hjemmet, i mindre grad end andre børn og unge, har venner og fritidsaktiviteter.
- Børn med få relationer til jævnaldrende er, som følge heraf, i høj risiko for at blive isoleret fra socialt samvær og dermed ikke inkluderet i bredere sociale sammenhænge. Derfor er det vigtigt at kigge nærmere på, hvordan man som plejeforældre kan understøtte barnet eller den unge.
- Sociale medier er centralt i børn og unges liv i dag. Derfor er det også vigtigt at se på, hvordan man som plejefamilie kan understøtte i forhold til dette.

Indhold i emnet:

- Betydningen af venskaber og fritidsaktiviteter.
Børn og unges perspektiv og anden viden fra forskning.
- Hvordan kan plejeforældre understøtte børn og unges venskaber og fritidsinteresser.
- Sociale medier.

Venskaber og fritidsaktiviteter

Underviser holder oplæg omkring venskaber og fritidsaktiviteter fra børn og unges perspektiver.

VENSKABER OG FRITIDSAKTIVITETER – BØRN OG UNGES PERSPEKTIVER

Børn og unge der bor i plejefamilie fremhæver følgende om, hvad der "virker" for dem i forhold til venskaber og fritidsaktiviteter:

- Når der ikke er for mange regler om besøg udefra.
- Når man får støtte til at bevare kontakten til gamle, gode venner.
- Når man får støtte til at bryde med dårlige venner og vaner.
- Når man har adgang til mobil og internet, så man kan være i kontakt med vennerne.
- Når der er penge nok til fritidsforhold.

(Børnerådet, 2012)

Dias 53: Venskaber og fritidsaktiviteter – børn og unges perspektiver

Noter:

Betydningen af venskaber og fritidsaktiviteter for børn og unge anbragt uden for hjemmet. Centrale pointer:

- Adgangen til og deltagelse i sociale fællesskaber er centralt for børn og unges læring og udvikling, og social eksklusion kan have alvorlige konsekvenser for deres udvikling og handleevne (Schwartz, 2014).

Dias 53: Venskaber og fritidsaktiviteter – børn og unges perspektiver

- Danske undersøgelser af børn og unges, der er anbragt uden for hjemmets, trivsel viser, at omkring 10 procent af dem ofte føler sig ensomme. Blandt jævnaldrende der ikke er anbragt uden for hjemmet er det ca. 5 procent, der ofte føler sig ensomme. Piger oplever mere ensomhed end drenge (Lausten m.fl., 2018; Rambøll 2018).
- Ensomhed er et fænomen, der har flere facetter. Man kan være ensom, hvis man kun har få eller slet ingen sociale relationer – men også, hvis man ikke føler, at man er rigtig inkluderet i de fællesskaber og sociale relationer, som man færdes i. Ensomhed kan defineres som det *at mangle meningsfulde sociale relationer og samhørighed med andre*. Det er en følelse, som næsten alle oplever på et tidspunkt i løbet af deres liv. Forskning viser imidlertid, at hvis denne ensomhed bliver vedvarende, er det et langt mere alvorligt problem, der kan bidrage til udviklingen af eksempelvis selvskadende adfærd, depression, skolefravald mv. (Rambøll, 2018).
- Børn og unge anbragt uden for hjemmet er desuden ofte i vanskelige situationer, der gør, at de har behov for hjælp til at udvikle de personlige og sociale kompetencer ved at få støtte til at opretholde venskaber og indgå i forskellige sociale netværk, fritidsaktiviteter mv.
- Derfor er der også fokus på det i lovgivningen. Af barnets lov fremgår det af §§ 1-2 og § 44 (formålet med støtten til anbragte børn og unge), at støtten blandt andet skal have til formål at sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk (BL § 2, Stk. 2 nr. 1).
- Derfor interesserer socialtilsynet sig også for det og skal blandt andet vurdere, om plejefamilien styrker barnets og den unges kompetencer til at indgå i sociale relationer og opnå selvstændighed (jf. kriterium 2 i kvalitetsmodellen) – og herunder om barnet eller den unge indgår i sociale aktiviteter i det omgivende samfund (jf. indikator 2.a.).
- Det er således en central del af opgaven som plejefamilie at understøtte barnets eller den unges sociale relationer og deltagelse i fællesskaber.

Børn og unges venskaber. Centrale pointer:

- Venskaber betyder meget for alle børn og unge.
- Når man bliver anbragt uden for hjemmet, og særligt hvis man flytter langt væk, kan det være svært at holde kontakten med gamle venner ved lige.
- Ifølge seneste undersøgelse af børn og unges trivsel (Lausten m.fl., 2018) har størstedelen af de børn og unge der er anbragt uden for hjemmet to eller flere venner. Der er dog en lille andel (7 procent), der svarer, at de kun har én ven eller slet ingen. Det er mest udtalt på socialpædagogiske opholdssteder, hvor 10 procent svarer, at de højst har en enkelt god ven. Det er ikke angivet, hvor mange det gælder blandt børn og unge bosiddende i plejefamilier. Men det er et vigtigt opmærksomhedspunkt, da disse børn og unge er i høj risiko for at blive isoleret fra socialt samvær – og dermed for ikke at blive inkluderet i bredere sociale sammenhænge (Lausten og Jørgensen, 2018; Rambøll, 2018).

Børn og unges fritidsaktiviteter. Centrale pointer:

- Også fritidsaktiviteter er vigtige for børn og unge anbragt uden for hjemmet.
- Fritidsaktiviteter, både de organiserede og de uorganiserede, kan fungere som vigtige åndehuller i en vanskelig hverdag; som en platform, hvor børn og unge med svære opvækstvilkår kan lægge deres baggrund fra sig for en tid og gå i ét med den identitet, som fritidsaktiviteten definerer for dem. Et engagement i en fritidsaktivitet kan også være en måde at lære sig selv at kende på, finde sin identitet, udtrykke sine følelser eller præstere noget – og dermed opnå anerkendelse fra andre børn og voksne. Fritidsaktiviteter giver også mulighed for at møde rollemodeller og få et

Dias 53: Venskaber og fritidsaktiviteter – børn og unges perspektiver

netværk til voksne, som børnene eller de unge kan søge hjælp hos, hvis det er svært at få hjælp i hjemmet (Dahl, 2007).

- Det giver også mulighed for at få nye venner, som er med til at styrke fællesskabet på anbringelsesstederne, og det er ofte gennem aktiviteterne i fritiden, at børn og unge får kontakt med lokalmiljøet.
- En del børn og unge fremhæver netop fritidsaktiviteter og ture, fx muligheden for at lege i en have, have kæledyr eller at komme på familieudflugter, som noget af det gode ved at bo i plejefamilien.

Hvordan kan plejefamilier understøtte et børn og unges venskaber og fritidsinteresser. Centrale pointer:

Fritidsaktiviteter:

- Som plejeforælder kan man gøre en stor forskel. Når barnet er mindre, fx ved at støtte barnet i legeaftaler, på samme måde som det formentlig er blevet gjort med plejeforældrenes egne børn. Når barnet bliver ældre, er der ikke samme naturlighed i at kontakte andre i forbindelse med aftaler. Her kræves der støtte på afstand, måske et godt råd – men mest opbakning til aktiviteter (fx kørsel til fester, mulighed for at deltage til arrangementer m.m.).
- Plejeforældrene må huske på, at børnene og de unge er som flest, og at de langt hen ad vejen har brug for samme støtte og opbakning som egne børn.
- Barnets og den unges helbred er af stor betydning for trivslen. Et godt helbred påvirker barnet eller den unges deltagelse i hverdagens aktiviteter og relationer på længere sigt og også deres muligheder for at få et selvstændigt voksenliv. Plejeforældres opmuntring og forventninger til barnet eller den unges deltagelse i fysiske aktiviteter påvirker barnet og den unges sundhed og gavner i sociale sammenhænge.
- Plejeforældrene får en central rolle ved at støtte op om fritidsaktiviteten; hjælpe med at udstyret er i orden, følge til og fra aktiviteten, støtte op om aktiviteter i forbindelse med aktiviteten (kampe i weekenden, lejrture, kagebagning m.m.).
- Herudover skal plejeforældrene være rollemodeller og støtte barnet eller den unge i at komme af sted til fritidsaktiviteten, så det oplever sig som en del af aktiviteten, som én de andre kan regne med.

Støtte i forhold til venskaber:

- Ifølge børnene og de unge selv (Børnerådet, 2012) har det stor betydning, at de voksne støtter op om venskaber, og en del efterspørger mere støtte. Det gælder både i forhold til at indgå nye venskaber – på anbringelsesstedet eller i en ny skole – og til at vedligeholde venskaber fra tidligere steder, som man har boet. Specielt for de børn, der lige er flyttet ind på deres nye sted, er støtten til at dyrke venskaber vigtig.
- Børnene og de unge ønsker at blive inddraget, når de regler og eventuelle sanktioner, der regulerer deres samvær med hinanden og med venner, besluttet. Når de involveres i processen med at udforme dem, vil de også i langt højere grad overholde reglerne og acceptere de konsekvenser, som det har at bryde dem.
- Sociale medier har i dag stor betydning for og indflydelse på børns liv og er centrale i børn og unges venskaber og fællesskaber. Det gælder også for børn og unge anbragt uden for hjemmet.
- Det skaber nogle ændrede fokusområder for plejeforældre – hvilket der sættes fokus på i det følgende.

Sociale medier

Underviseren holder oplæg omkring sociale mediers betydning for børn og unges sociale liv og fællesskaber.

SOCIALE MEDIERS BETYDNING

- Sociale medier spiller en afgørende rolle i børn og unges sociale liv.
- Gennem sociale medier kan børn og unge indgå i virtuelle fællesskaber.
- Gennem sociale medier kan børn og unge anbragt uden for hjemmet holde forbindelsen med familie og venner.

Dias 54: Sociale mediers betydning

Noter:

Børn/unge og sociale medier. Centrale pointer:

- Sociale medier har i dag stor betydning for og indflydelse på børn og unges liv.
- De er en central del af hverdagen og er centrale i børn og unges venskaber og fællesskaber.
- Samværsformer blandt børn og unge er, gennem de senere år, markant forandrede. Børn og unge er meget mindre fysisk sammen og har i højere grad samvær gennem virtuelle fællesskaber (Ottosen m.fl., 2018). Dette gælder også for børn og unge der bor i plejefamilie.
- Plejeforældre kan måske opleve, at barnet eller den unge har bedste venner, som det ikke har mødt i virkeligheden, men hvor de udelukkende har et venskab online. Der peges endda på muligheden for at have mere fortrolige samtaler med en online-ven, da onlinevennen ikke er en del af en, måske kompliceret, offline-verden.
- For børn og unge der er anbragt uden for hjemmet er elektroniske medier desuden vigtige midler til at holde forbindelsen med venner ved lige. For mange børn og unge betyder mobilen mulighed for tæt kontakt til venner, som de ikke ser til hverdag, og Facebook o. lign. giver også mulighed for at følge med i vennernes liv på afstand.
- Det er en stor og spændende verden, der åbner sig for børnene og de unge, når de får mulighed for at være online. Men det er samtidig en verden fuld af kommentarer, som kan være svære at navigere i, og oplevelser, der kan være svære at perspektivere. En undersøgelse foretaget af Børns Vilkår (2017) viser, at halvdelen af eleverne i en 4. klasse har oplevet at modtage grimme kommentarer, enten på sms eller på de sociale medier. Mange børn og unge oplever således digital mobning i en eller anden form.

BØRN OG UNGE I UDSATTE POSITIONER PÅ SOCIALE MEDIER

- For børn og unge i plejefamilier er sociale medier både en ressource og en risikofaktor.
- Børn og unge med ringe adgang til venskaber får gennem sociale medier styrket omgangen med ligesindede.
- Børn og unge i udsatte positioner har større risiko for at blive krænket på nettet.

Dias 55: Udsatte børn og unge på sociale medier

Noter:

Børn og unge i udsatte positioner på sociale medier. Centrale pointer:

- Sociale medier og internettet er, først og fremmest, en ressource i børn og unges liv. Også for børn og unge der er anbragt i plejefamilie.
- Undersøgelser peger bl.a. på, at børn og unge, som har ringe adgang til venskaber, har fået styrket deres sociale omgang med ligesindede på baggrund af sociale medier (Red Barnet, 2014).
- Som nævnt fremhæver børn og unge i plejefamilie og på børne- og ungehjem sociale medier som vigtige midler til at holde forbindelsen til familie og venner. For mange børn og unge betyder det at have mobilen tæt på, kontakt til venner, som de ikke ser til hverdag. Facebook, Twitter, Messenger, Snap Chat o.lign. giver også mulighed for at følge med i vennernes liv på afstand (Børnerådet, 2012).
- Mange børn og unge er venner med deres familie, søskende, bedsteforældre m.m. på Facebook. Dette giver i udgangspunktet et godt tilhørsforhold til gruppen *Familie*, og barnet/den unge har mulighed for at holde sig opdateret med, hvad der sker, "like" familiemedlemmers opslag og modtage og skrive beskeder til familien. Det hænder, at børn og unge opdager søskende, som de ikke kendte til, eller andre familiemedlemmer, som kan være en stor gevinst at kende til.
- Men der er også risici ved brug af sociale medier, særligt for børn og unge i udsatte positioner.
- Kontakt til familie og venner via sociale medier kan også være konfliktfyldt, og der kan komme beskeder, som børnene eller de unge ikke kan navigere i. Man kan fx opleve, at der er konflikter, som barnet eller den unge ikke fortæller om, som er startet på Facebook. At der bliver skrevet beskeder, som man intet kender til. Det hænder også, at familiemedlemmer, som børnene eller de unge ikke skulle have kontakt til, alligevel kontakter dem på Facebook eller via andre sociale medier. Det kan være meget vanskeligt at være barn/ung og afvise et voksent menneske.
- En anden form for risiko er krænkelser på nettet. Alle børn og unge kan opleve krænkelser på nettet, men en række undersøgelser viser, at børn og unge i udsatte positioner har større risiko for at blive krænket på nettet end andre børn og unge; det gælder både mobning, chikane og seksuelle overgreb (Børns Vilkår, 2017).
- Fx er børn og unge, der har været udsat for fysiske og seksuelle overgreb, langt mere modtagelige for seksuelle tilbud på nettet, og unge, der har oplevet vold, er

Dias 55: Udsatte børn og unge på sociale medier

mere tilbøjelige til at lægge upassende billeder af sig selv på nettet (Center for Digital Pædagogik, 2012).

- *Red barnet har en anonym gratis rådgivning: "SletDet Rådgivningen". SletDet Rådgivningen hjælper børn og unge under 18 år samt forældre, pårørende og fagpersoner med at håndtere digitale krænkelser og ubehagelige oplevelser på nettet.*
 - Se mere på deres hjemmeside her

Social- og Boligstyrelsen har udgivet en faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier (Socialstyrelsen 2020). I denne kan der findes mere viden om problemstillinger relateret til udsatte børn og unges brug af sociale medier.

Eksempler, der kan anvendes til at understøtte og illustrere de centrale pointer:

- En 15-årig dreng oplever, at hans mor skriver til og om ham på Facebook. Han er flov over det, som hun skriver, og bange for, hvad hans venner vil tænke. Sammen med plejeforældrene kontakter de børne- og ungerådgiveren, der hjælper drengen med at lave en aftale med moren om, hvor og hvordan hun må skrive til ham.
- En 14-årig pige bliver kontaktet af sin storebror, som hun aldrig har kendt, på Facebook. I tæt samarbejde med plejefamilien og børne- og ungerådgiveren aftaler de, at de to skal mødes. Det bliver starten på en vigtig relation for både pigen og storebroren.
- En 15-årig pige har aldrig kendt sin far, men får kontakt til ham gennem Facebook og oplever, at hun har fået en ny familie, og at de gerne vil og har overskud til at være familie for hende. Det bliver starten på en vigtig relation for hende ift. faren, søskende, bedsteforældre osv.
- En 13-årig pige er blevet forelsket i en dreng fra klassen. I deres korrespondance spørger han efter billeder af pigen uden tøj. Hun er bange for, at han vil miste interessen, hvis hun ikke sender dem. Plejeforældrene opdager det et par dage efter, da moren til drengen ringer og fortæller, hvad hun ved.
- En 13-årig pige oplever pludselig at blive kontaktet af sin morfar på Facebook. Han ønsker at mødes. Hun taler med plejemor om det. Sammen henvender de sig til børne- og ungerådgiveren, som fortæller dem, at morfaren ikke må have kontakt med pigen pga. seksuelle overgreb mod andre børn inden for aldersgruppen.

**SOCIALE MEDIER – HVORDAN KAN
PLEJEFORÆLDRE STØTTE BARNET/DEN UNGE**

- Der er brug for ekstra opmærksomhed, idet børn og unge der bor i plejefamilie har større risiko på nettet.

Plejeforældre kan:

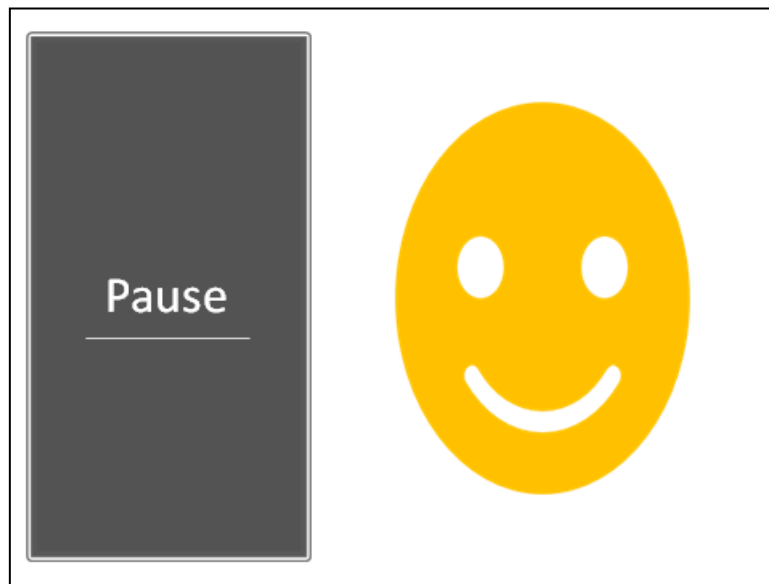
- Engagere sig i og omkring de sociale medier, så de ved, hvad der sker, og kan støtte barnet/den unge, når der er behov for det.
- Være særlig opmærksom på barnet/den unges kommunikation og færden på nettet.

Dias 56: Sociale medier – hvordan kan plejeforældre støtte barnet/den unge

Noter:

Sociale medier – hvordan kan plejeforældre støtte barnet/den unge. Centrale pointer:

- Generelt set handler det om at have fokus på barnet og den unges sociale liv på nettet (og i øvrigt også andre platforme), og være nysgerrig på samme måde, som man er nysgerrig på, hvordan deres fest er gået, eller deres skoledag har været. Og være deltagende og støttende omkring børnenes og de unges brug af sociale medier.
- Plejeforældre er rollemodeller og kan kun understøtte børn og unges identitetsdannelse og udvikling, hvis de kender de sociale medier, som børnene og de unge anvender (Det gælder også spil med chatfunktion på fx spillekonsoller eller på telefonen mv.).
- Som nævnt har sociale medier stor betydning for børn og unges muligheder for at holde kontakten til familie og venner.
- Derfor har det meget stor betydning for dem at have fri adgang til mobil og sider som Facebook.
- Børnene og de unge oplever det som et meget alvorlig indgreb, når de fratages disse medier helt. Derfor er det vigtigt, at sådanne sanktioner overvejes nøje og, som en selvfølge, følges af en fair forklaring.
- Børn og unge har ret til privatliv (jf. børnekonventionen). Samtidig har plejefamilien også har en særlig forpligtelse til at passe på barnet eller den unge, så det ikke fx oplever overgreb og krænkelse på nettet.
- Plejefamilien bør ikke overvåge brugen af sociale medier eller fratage barnet eller den unge sine rettigheder, men have en særlig årvågenhed overfor sociale medier og have samtaler med barnet eller den unge herom.
- Plejeforældre bør tage opgaven omkring dette lige så alvorligt som al anden opdragelse og omsorg omkring børn og unge.
- Det kræver, at der bruges tid på at sætte sig ind i de forskellige sociale medier, at man hjælper barnet og den unge med at navigere på nettet, støtter i skriftlig formidling (skriftsprog), kender til slangord mv. og holder sig ajour.
- Mange voksne siger, at deres børn og unge er indfødte på de sociale medier, og at de har meget bedre styr på sociale medier end de voksne. De har uden tvivl mange færdigheder og en viden, som de voksne ikke umiddelbart har, men de har også brug for hjælp, råd, vejledning – og ikke mindst spejling fra de voksne – til at kunne begå sig på nettet.
- Børn og unge der bor i plejefamilie har brug for endnu mere støtte.
- Børn og unge, der tidligere har været udsat for fysiske og seksuelle overgreb, er langt mere modtagelige for seksuelle tilbud på nettet, og unge, der har oplevet vold, er mere tilbøjelig til at lægge upassende billeder af sig selv på nettet.
- Hertil kommer, at mange børn og unge vil have familiemedlemmer på deres medier, og ofte med helt andre grænser og normer end i plejefamilien (Center for Digital Dannelse).
- Plejefamilier skal huske at involvere børne- og ungerådgiveren, så vigtige informationer kan blive videregivet, og børne- og ungerådgiveren kan hjælpe og støtte barnet/den unge (og plejefamilien), fx hvis der er situationer, der handler om barnets eller den unges relationer til familie.

Dias 57: Pause

Noter:

Pause på 10 minutter.

3.8. Opsamling på dagens emner

Underviser samler op på dagen. Opsamlingen er vigtig, idet mange emner er blevet rundet på kort tid, og der er pointer, som ansøgerne har brug for at få ridset op igen. Samtidig er der mulighed for, at ansøgerne kan nå at stille de sidste spørgsmål til underviser.

OPSUMMERING AF DAGENS EMNER

Tab, sorg og krise:

- Mange børn og unge vil, ved anbringelsen, være i krise.
- Uanset, hvor dårlige erfaringer barnet/den unge har med omsorgspersonerne, oplever det tab og sorg i starten af anbringelsen.
- Plejeforældre kan støtte barnet/den unge i sorg og krise ved at skabe tryghed og kontinuitet i hverdagen, hjælpe barnet/den unge med at håndtere svære følelser og ved en åben og ærlig kommunikation.

Forældresamarbejde:

- Barnets/den unges kontakt til familie og netværk og samarbejdet omkring dette er af afgørende betydning for stabiliteten af anbringelsen og barnets/den unges trivsel og udviklingsmuligheder.
- Plejeforældre kan bidrage til et konstruktivt samarbejde ved at anerkende barnets/den unges forældre som en vigtig del af barnets/den unges liv og ved at inddrage dem i hverdagen.

Dias 58: Opsumming af dagens emner

Noter:

Opsumming af dagens emner. Centrale pointer:

Tab, sorg og krise:

- Mange/de fleste børn og unge vil i starten af anbringelsen være i krise, og det er uanset, hvor dårlige oplevelser og erfaringer børnene har med sig fra sine omsorgsgivere.
- Børn og unge i krise kræver og har brug for særlig støttende omsorg for at kunne komme igennem krisen.
- Plejeforældre kan støtte et barn eller en ung i sorg og krise ved at skabe tryghed og kontinuitet i hverdagen. Hjælp barnet eller den unge med at håndtere svære følelser og ved en åben og ærlig kommunikation med barnet eller den unge.

Kontakt, samvær og samarbejde med barnets eller den unges familie og netværk:

- Kontakt og samvær med familie og netværk har stor betydning for barnet eller den unge; både for trivslen i hverdagen og på lang sigt for at sikre kontinuitet i livet.
- Samarbejdet mellem barnets/den unges forældre og plejeforældrene har også stor betydning for barnet og den unge. Et barn/ung kan nemt havne i loyalitetskonflikter, og det er vigtigt, at plejeforældre har en anerkendende og rummelig tilgang til forældrene. Forældre gør det så godt, som de kan.

Dias 58: Opsummering af dagens emner

- Et godt samarbejde fremmer også, at forældrene bakker op om anbringelsen, hvilket er vigtigt for, at barnet eller den unge kan tage imod omsorgen fra plejefamilien og profitere af anbringelsen.
- Samarbejdet kan også være vanskeligt og behæftet med dilemmaer, fx både at skulle beskytte barnet og den unge mod svigt og skuffelser på den ene side, men samtidig at skulle lære barnet og den unge at mestre sin situation.
- Plejeforældre kan bidrage til et konstruktivt samarbejde ved at anerkende barnets eller den unges forældre som en vigtig del af barnets liv og ved at inddrage dem i hverdagen.

OPSUMMERING AF DAGENS EMNER

Inddragelse, selv- og medbestemmelse:

- Børn og unge anbragt uden for hjemmet har ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse, og det er en vigtig opgave for plejeforældre at understøtte dette.
- Det handler bl.a. om at respektere barnet/den unge og give det indflydelse og medbestemmelse i hverdagen i plejefamilien.

Kommunikation og konfliktforståelse:

- I en plejefamilie er der forholdsvis stor risiko for konflikter.
- Konflikter er i sig selv hverken positive eller negative.
- Konflikter kan dog være ødelæggende for relationen til barnet/den unge, hvis de ikke håndteres på en konstruktiv måde af plejeforældrene.
- Det er bl.a. centralt at skabe et godt samarbejde med barnet/den unge. Et godt samarbejde kan understøttes af en god kommunikation og positivt samvær.

Dias 59: Opsummering af dagens emner (fortsat)

Noter:

Opsummering af dagens emner. Centrale pointer:

Inddragelse, selv- og medbestemmelse:

- Børn og unge anbragt uden for hjemmet har ret til inddragelse, selv- og medbestemmelse, og det er en vigtig opgave for plejeforældre at understøtte dette.
- Børn og unge har ret til at blive inddraget i de beslutninger, der træffes om dem. De har ret til at udtale sig og skal høres, når der træffes beslutninger, fx om samvær. Det er anbringende kommunes ansvar at sikre dette.
- Plejefamilien har også en vigtig rolle i forhold til at understøtte barnets eller den unges inddragelse, selv- og medbestemmelse. Her handler det om at blive respekteret som den, som man er, og have indflydelse og medbestemmelse i hverdagen i plejefamilien.

Kommunikation og konfliktforståelse:

- I en plejefamilie er der forholdsvis stor risiko for konflikter.
- Konflikter er i sig selv hverken positive eller negative. Konflikter kan dog være ødelæggende for relationen til barnet eller den unge, hvis de ikke håndteres på en konstruktiv måde af plejeforældrene.

Dias 59: Opsummering af dagens emner (fortsat)

- Det er bl.a. centralt at skabe et godt samarbejde med barnet og den unge. Et godt samarbejde kan understøttes af en god kommunikation og positivt samvær.
- Plejeforældre skal også huske at genskabe relationen efter en konflikt og hjælpe barnet og den unge med det samme.

OPSUMMERING AF DAGENS EMNER

Skolegang, uddannelse og beskæftigelse:

- Skolen er en beskyttelsesfaktor for barnet/den unge. Plejeforældre kan understøtte ved at:
 - Forvente noget af barnet/den unge og tro på, at barnet/den unge godt kan.
 - Skabe et godt læringsmiljø i hjemmet.
 - Støtte barnet/den unge i dagligdagen, fx i forhold til lektier og netværk.

Fællesskaber og relationer:

- Venskaber og fritidsaktiviteter er vigtige for børn og unge anbragt uden for hjemmet.
- Sociale medier er en meget vigtig faktor i børn og unges liv. Det giver adgang til vigtige virtuelle fællesskaber, og det giver adgang til at holde forbindelsen med familie når man er blevet anbragt.
- Børn og unge i udsatte positioner er i særlig risiko for mobning og krænkelse på de sociale medier, så det er vigtigt, at plejeforældre giver barnet/den unges færdigheder på de sociale medier særlig opmærksomhed og støtter dem i at begå sig.

Dias 60: Opsummering af dagens emner (fortsat)

Noter:

Opsummering af dagens emner. Centrale pointer:

Skolegang, uddannelse og beskæftigelse:

- En god skolegang, både fagligt og socialt, er vigtig for barnets og den unges trivsel her og nu og for barnets muligheder senere i livet.
- Plejeforældre har en vigtig rolle i forbindelse med at støtte barnets og den unges skolegang.
- Det handler både om at forvente noget af barnet eller den unge og tro på, at barnet eller den unge godt kan.
- Det handler også om at skabe et godt læringsmiljø i hjemmet, hvor det at læse, se nyheder mv. er en naturlig del af hverdagen.
- Desuden handler det om støtte i dagligdagen, fx i forhold til lektier og netværk.

Fællesskaber og sociale relationer:

- Venskaber og fritidsaktiviteter er vigtige for børn og unge der er anbragt uden for hjemmet (som for "almindelige" unge).
- Ifølge anbragtes egne perspektiver har de brug for støtte fra plejeforældrene. Plejeforældre kan støtte barnet og den unge ved at bakke op omkring fritidsaktiviteter, bl.a. ved at hjælpe barnet og den unge med at finde en interesse, kørsel, opmuntring m.m.
- Sociale medier er en meget vigtig faktor i børn og unges liv. Det giver adgang til vigtige virtuelle fællesskaber, hvilket er blevet meget almindeligt, og det giver adgang til at holde forbindelsen med familie.

Dias 60: Opsummering af dagens emner (fortsat)
--

• Børn og unge i udsatte positioner er i særlig risiko for mobning og krænkelser på de sociale medier, så det er vigtigt, at plejeforældre giver barnets og den unges færden på de sociale medier særlig opmærksomhed og støtter dem i at begå sig.

3.9. Hjemmeopgave: Anbringelse af eget barn/egne børn

Underviser forklarer ansøgerne, at den hjemmeopgave, som de nu får til kursusdag 4, er en fantasiopgave, hvor de skal forestille sig, at deres eget barn/egne børn skal anbringes. Ansøgere, der ikke har egne børn, tænker på et barn i deres familie, som de har en tæt relation til.

Der er sket en hændelse i ansøgernes familie, der gør, at de er nødt til at få anbragt deres eget barn/egne børn. Deres barn/børn skal anbringes i morgen tidlig her på kurset.

Ansøgerne skal i den forbindelse overveje følgende:

- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?
- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med af en kommende plejefamilie?

I morgen, på kursusdag 4, skal ansøgerne fortælle om deres overvejelser over anbringelsen af deres eget barn/egne børn.

Formål: Ansøgerne skal mærke på egen krop, hvordan det føles at skulle anbringe sit eget barn. De følelser og tanker, som ansøgerne formentlig får ved at skulle forestille sig og drøfte med hinanden, hvad deres børn har brug for i en plejefamilie, og hvad de selv har brug for, vil kunne sammenlignes med nogle af de tanker, som forældre har i en anbringelsessituation.

Hjemmeopgave
til i morgen:
Anbringelse af
eget barn/egne
børn

- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?
- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med i forhold til en kommende plejefamilie?

Dias 61: Refleksionsspørgsmål til øvelse vedrørende anbringelse af eget barn
Ingen noter.

3.10. Afrunding af dagen

Underviser sikrer, at der ikke er uafklarede spørgsmål.

Underviser sikrer, at alle har forstået hjemmeopgaverne til kursusdag 4.

Underviser samler op på dagen.

TAK FOR I DAG

Hjemmeopgaver til i morgen:

- Anbringelse af eget barn/egne børn.
- "Familiepakken" medbringes.

Evaluering af dagen:

Brug 5 minutter til at notere i notesbogen:

- Hvad tager jeg med mig?
- Hvad var de vigtigste begreber i dag?
- Hvad skal jeg tænke videre over?

Dias 62: Tak for i dag

Noter:

Husk at spørge:

- Er der spørgsmål til dagens emne eller noget, der er uafklaret?
- Er der kommentarer til dagens undervisning? Er der noget, som underviser skal have særligt fokus på i forhold til undervisningen?

4. Grundkursusdag

Kursisters forberedelse til dagen

- ❖ Ansøgerne har hjemmeopgave fra kursusdag 3, *Anbringelse af eget barn/egne børn*.
- ❖ Ansøgerne skal medbringe deres *Familiepakke*.

Underviseres forberedelse til dagen

- ❖ Klargøre egen hjemmeside, så kursisterne kan se oplysningsskema til driftsorienteret tilsyn, skema til ansøgning om væsentlig ændring samt andre relevante oplysninger på hjemmesiden.
- ❖ Medbringe et eksempel på en handleplan, en ICS¹¹-statusudtalelse, en kontrakt og relevant materiale om takster, fx KL's vederlagstakst.
- ❖ Medbringe eksempel på *Familiepakken*.
- ❖ Medbringe kopier af cases til match-øvelsen.
- ❖ Eventuelt medbringe kursusbevis til ansøgerne.
- ❖ Forberede evaluering af grundkurset.
- ❖ Det bemærkes, at der, i dagens undervisning, henvises til en del lovgivning. Da lovgivningen løbende ændres skal underviser sikre sig, at henvisninger er korrekte.

Program (til undervisers eget brug)

Tid	Indhold	Afsat tid
9:00-9:30	Velkomst og introduktion til dagen - Opfølgning på hjemmeopgaven <i>Anbringelse af eget barn</i>. - Dagens emner og læringsmål. - Dagens program.	30 minutter
9:30-10:45	Samarbejde med anbringende kommuner - Anbringende kommunes opgaver og ansvar (oplæg). - Inblik i kommunens sagsflow (oplæg). - Barnet og den unges rettigheder (oplæg). - Barnets plan og ungeplanen - Plejefamiliens tavshedspligt (oplæg og øvelse). - Den første henvendelse fra anbringende kommune (oplæg og øvelse). - At bidrage konstruktivt til samarbejdet med børne- og ungerådgiver og familieplejekonsulent (oplæg og øvelse).	75 minutter
10:45-11:00	Pause	15 minutter
11:00-12:00	Samarbejde med socialtilsynet - Om socialtilsynet (oplæg). - Kvalitetsvurdering (oplæg). - Godkendelse (oplæg).	60 minutter

¹¹ Integrated Children's System (ICS) er en helhedsorienteret metode for sagsbehandling og udredning i sager om udsatte børn og unge. ICS som metode bygger på inddragelse af barnet og familien, fokus på ressourcer og problemer og en holistisk tilgang. Kernen i ICS-metoden er forståelse for, at børn og unges velfærd bliver formet i samspillet mellem tre hovedområder: 1. Barnets udvikling, 2. Forældrekompetencer, 3. Familie og netværk. Læs mere om ICS på Socialstyrelsens hjemmeside: www.sbst.dk

Tid	Indhold	Afsat tid
	• Driftsorienteret tilsyn (oplæg).	
12:00-12:45	Frokost	45 minutter
12.45-14:45	Matchning • Det gode match (oplæg). • Præsentation af hjemmeopgaven <i>Familiepakken</i> (øvelse). • Afsluttende øvelse: Match mellem plejefamilie og barnet eller den unge (øvelse).	120 minutter
14:45 -15:00	Pause	15 minutter
15:00 – 15:10	Opsamling på dagens emner • Opsummering af læringsmål og dagens emne.	10 minutter
15:10 -16:00	Afslutning af grundkurset • Opfølgning på forventningsafstemning. • Den videre godkendelsesproces. • Evaluering af kurset. Tak for denne gang.	50 minutter

KURSUSDAG 4

GRUNDKURSUS I AT VÆRE PLEJEFAMILIE

Dias 1: Kursusdag 4

Ingen noter.

4.1. Velkomst og introduktion til dag 4

Underviser byder velkommen til grundkursets fjerde og sidste dag. Underviser spørger ansøgere, om de har spørgsmål i forlængelse af sidste kursusdag.

Underviser følger op på hjemmeopgaven "Anbringelse af eget barn" fra kursusdag 3. Underviser introducerer derefter dagens læringsmål og dagens program.

VELKOMST OG INTRODUKTION

- Velkommen til kursusdag 4.
- Er der spørgsmål til kursusdag 3?
- Opfølgning på hjemmeopgaven til i dag:
Anbringelse af eget barn/egne børn.

Dias 2: Kursusdag 4 og opfølgning på kursusdag 3
--

Ingen noter.

Opfølgning på hjemmeopgaven *Anbringelse af eget barn/egne børn*

Varighed: 20 minutter.

Underviser indleder med at gentage opgaven fra kursusdag 3:

- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?
- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med i forhold til en kommende plejefamilie?

Underviser beder ansøgerne fortælle om de overvejelser, som de har haft i forbindelse med at skulle lave hjemmeopgaven. Par fortæller sammen. Underviser må være nysgerrig og spørge ind til ansøgernes overvejelser. Alle skal have mulighed for at fortælle.

Underviser afrunder opgaven med at understrege, at formålet med opgaven har været at få ansøgerne til at mærke på egen krop, hvordan det kan opleves at skulle anbringe egne børn.

Dette for at kunne sætte sig ind i, hvordan det må opleves for de forældre, som de skal samarbejde med som plejefamilie.

Underviser spørger ansøgerne, hvordan det var at lave denne opgave, og om det gav anledning til særlige opmærksomhedspunkter ift., når de skal modtage et barn eller en ung fra en anden familie.

Hjemmeopgave:
Anbringelse af eget barn/egne børn

- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jeres barn/børn i forhold til anbringelse i en plejefamilie?
- Hvad, tænker I, vil være vigtigt for jer som forældre at blive mødt med i forhold til en kommende plejefamilie?

Dias 3: Opfølgning på hjemmeopgave

Noter:

Opfølgning på hjemmeopgaven *Anbringelse af eget barn/børn*. Overvejelser, som ansøgere kan have haft i forbindelse med hjemmeopgaven:

- Hvad er vigtigt for deres børn? Skal de anbringes sammen, har de samme behov, hvordan vil de reagere, og er der noget, som ansøgerne skal være opmærksomme på i den forbindelse?
- Har de talt om, hvor deres barn kunne være anbragt? Hvad har de tænkt og hvorfor? Kender de allerede et sted, hvor børnene kan være (netværkspleje eller almindelig plejefamilie).
- Hvad er vigtigt for dem som forældre, fx at børnene kan anbringes sammen, at de har godkendt plejefamilien (evt. at de har fundet familien selv), at de kan spejle sig i familien, at de kan tale med familien, at de bliver indbudt til at deltage, at børne- og ungerådgiveren forstår deres overvejelser?
- Sidder der mon en familie i dette rum, som vil kunne passe på deres barn?

(Listen for overvejelser er ikke udtømmende).

Dagens læringsmål

*Underviser præsenterer kort formålet med dagens emner med udgangspunkt i læringsmålene.
Underviser gennemgår læringsmålene for dagen.*

DAGENS LÆRINGSMÅL

- Læringsmål 1: Har viden om at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring et barn/ung.
- Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Dias 4: Dagens læringsmål

Noter:

Dagens læringsmål. Centrale pointer:

- Læringsmål 1: Har viden om at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring et barn/ung.
- Læringsmål 2: Har indsigt i og viden om de lovgivningsmæssige rammer for plejefamiliens arbejde, herunder rettigheder og pligter i kontakten og samarbejdet med offentlige myndigheder og fagpersoner.

Dagens program

PROGRAM TIL KURSUSDAG 4

Tid	Indhold
09.00 – 9.30	Velkomst
09.30 – 10.45	Samarbejde med anbringende kommuner
10.45 – 11.00	Pause
11.00 – 12.00	Samarbejde med socialtilsynet
12.00 – 12.45	Frokost
12.45 – 14.45	Matchning
14.45 – 15.00	Pause
15.00 – 15.10	Opsamling på dagens emner
15.10 – 16.00	Afslutning

Dias 5: Program

Noter:

Programmet for dagen med underemnerne til dagens program:

- 1) Samarbejde med anbringende kommuner
 - Anbringende kommunes opgaver og ansvar
 - Indblik i kommunens sagsflow
 - Barnets og den unges rettigheder i egen sag
 - Barnets plan og ungeplanen
 -
 - Plejefamiliens tavshedspligt
 - Øvelse: Tavshedspligt
 - Den første henvendelse fra anbringende kommune
 - Øvelse: Mødet med kommunen
 - At bidrage konstruktivt til samarbejdet med børne- og ungerådgiver og familieplejekonsulent
 - Øvelse: Positioneringens kunst
- 2) Samarbejde med socialtilsynet:
 - Om socialtilsynet
 - Kvalitetsvurdering
 - Godkendelse
 - Driftsorienteret tilsyn.
- 3) Matchning:
 - Det gode match
 - Præsentation af hjemmeopgaven – Familiepakken
 - Øvelse: Match mellem plejefamilie og barn/ung
- 4) Afslutning på grundkurset.
 - Formen vil igen være en blanding af oplæg fra underviser, øvelser og drøftelser.
 - Der tages igen udgangspunkt i børneperspektivet og grundsynet omkring børn og unges udvikling og trivsel, hvor samarbejdet med andre samarbejdspartnere er en

Dias 5: Program

stor medvirkende faktor for, at en anbringelse lykkes, og barnet og den unges trivsel og udvikling får bedst mulige udviklingsbetingelser.
--

4.2. Emne: Samarbejde med anbringende kommuner

Formål med emnet

Der er ofte tale om, at en vellykket anbringelse for plejefamilierne står på tre ben:

- Match af barnet eller den unge
- Samarbejdet med forældrene
- Samarbejdet med kommunen.

Når samarbejdet med kommunerne bliver centralt i anbringelsen, er det med baggrund i, at kommunerne er bindeleddet mellem plejefamilierne og barnet/den unge samt forældre og netværk. Kommunerne træffer beslutninger og er den matchende part i alle anbringelser. Derfor bliver samarbejdet med kommunerne yderst vigtigt for plejefamilierne og noget, der skal prioriteres.

Under emnet får ansøgerne kendskab til processer og sagsflow i kommunen og rammerne for opgaven som plejefamilie, så de er klædt på til at navigere i lovgivningen og kender deres rettigheder og pligter. Ansøgerne får desuden indsigt i, hvordan plejefamilien kan positionere sig i samarbejdet med kommunerne og bidrage til, at der er fælles fodslag til gavn for barnets eller den unges trivsel og udvikling.

Ansøgerne får herunder kendskab til anbringende kommuners opgaver og ansvar, barnets eller den unges rettigheder i egen sag, barnets plan/ungeplanen som et centralt element i anbringelsen og plejeforældres tavshedspligt. Desuden omfatter emnet det første møde med kommunen og matchet med et barn eller den ung.

SAMARBEJDE MED ANBRINGENDE KOMMUNER

Dias 6: Samarbejde med anbringende kommuner

Ingen noter.

Anbringende kommunes opgaver og ansvar

Som introduktion til emnet indleder underviser med et kort oplæg omkring anbringende kommunes opgaver og ansvar.

ANBRINGENDE KOMMUNES OPGAVER OG ANSVAR

- Kommunen træffer alle beslutninger.
- Kommunen har ansvaret for barnet/den unge og anbringelsen.
- Kommunen fører tilsyn med barnet/den unge.
- Kommunen har en koordinerende funktion, er bindeled mellem plejefamilier og forældrene og koordinerer det tværfaglige samarbejde omkring barnet/den unge.
- Kommunen yder råd og vejledning.
- Kommunen er plejefamiliens arbejdsgiver.

Dias 7: Anbringende kommunes opgaver og ansvar

Noter:

Anbringende kommunes opgaver og ansvar. Centrale pointer:

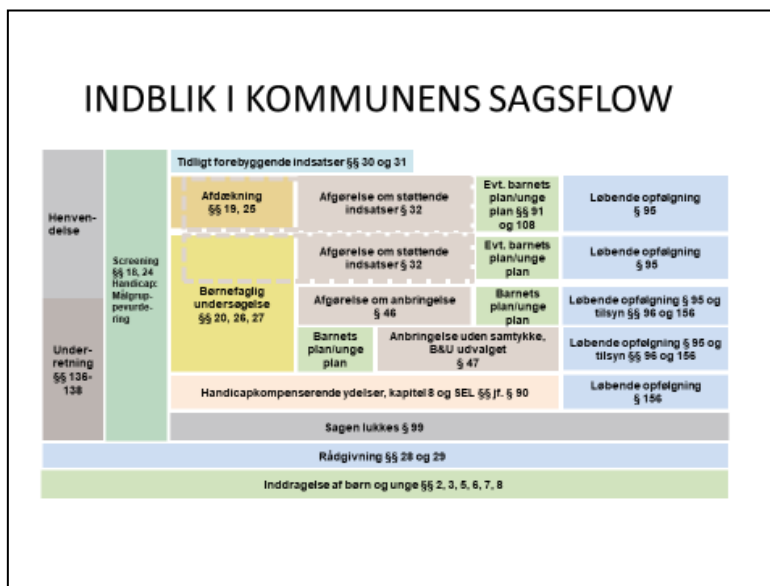
- Kommunen er plejefamiliens vigtigste samarbejdspart.
- Det er kommunen, der træffer alle beslutninger (i samarbejde med barnet/den unge og forældre).
- Det er kommunen, der kan træffe afgørelse om at et barn eller ung skal anbringes i en familiefamilie, og hvilken konkret familie det skal bo hos (match).
- Det er derfor kommunen, der er den indledende samarbejdspart til plejefamilieopgaven for alle plejefamilier. Det er i hovedreglen børne- og ungerådgiveren eller familieplejekonsulenten, der besøger plejefamilien første gang og indleder samarbejdet med baggrund heri.
- Under hele anbringelsen har kommunen ansvaret for anbringelsen – det vil sige ansvar for, at barnet trives. Kommunen skal sikre sig, at formålet med anbringelsen opnås.
- Kommunen skal føre tilsyn med barnet/den unge: barnets trivsel og udvikling i plejefamilien (det personrettede tilsyn), og kommunen skal løbende inddrage barnet og den unge. Dette vil ofte foregå i plejefamiliens hjem.
- Kommunen har også en koordinerende rolle:
 - Kommunen fungerer som bindeled mellem de forældrene (og barnet/den unge) og det øvrige netværk.
 - Kommunen har ansvar for at koordinere ift. det tværfaglige samarbejde (herunder støtte til barnet eller den unge i form af fx psykolog, samværskonsulent m.m.).
- Kommunen er plejefamiliens arbejdsgiver:
 - Kommunen skal sørge for, at plejefamilien under anbringelsen løbende gennemfører den fornødne efteruddannelse, og sikre, at plejefamilien modtager den fornødne supervision, rådgivning og vejledning i overensstemmelse med opgavens omfang, jf. barnets lov § 56.

Dias 7: Anbringende kommunes opgaver og ansvar

- Støtten skal være intensiv i det første år, plejefamilien har barnet eller den unge anbragt hos sig. Den intensive støtte skal som udgangspunkt være påbegyndt inden for anbringelsens første halve år, medmindre særlige hensyn til barnet eller den unge taler imod dette. I de tilfælde skal opstartsforløbet senest være gennemført inden for 1 år fra anbringelsestidspunktet, jf. barnets lov §56, stk. 2.
- Det vil ikke være den samme person, der forhandler kontrakt og vederlag, og som giver råd og vejledning, da der er regler om at adskille de to funktioner for at sikre, at plejefamilier får et brugbart udbytte af den støtte (råd, vejledning og supervision), som de modtager fra den anbringende kommune under anbringelsen, jf. barnets lov § 56, stk. 3.
- Forældre i plejefamilier er forpligtet til at modtage intensiv støtte i det første år af anbringelsen af et barn eller en ung, efter § 56, stk. 2, i barnets lov, jf. Bekendtgørelse om plejefamilier § 7, stk. 1. Barnets eller den unges handlekommune (jf. § 9 a, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område) er forpligtet til at tilbyde efteruddannelse, supervision, rådgivning og vejledning i overensstemmelse med plejeopgavens omfang til almene plejefamilier, forstærkede plejefamilier og specialiserede plejefamilier, jf. § 56, stk. 1, i barnets lov. Forældrene i plejefamilien er forpligtet til at deltage heri.
Efteruddannelsen skal svare til mindst 2 hele kursusdage årligt. Hvis flere kommunalbestyrelser træffer afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung i den samme almene plejefamilie, forstærkede plejefamilie eller specialiserede plejefamilie, skal hver kommunalbestyrelse som minimum sikre kommunalbestyrelsens forholdsmæssige andel af de 2 årlige kursusdage, jf. Bekendtgørelse om plejefamilier § 5, stk. 1-2.

Indblik i kommunens sagsflow

Underviser fortæller, om hvad der er gået forud for kommunens iværksættelse af støttende indsatser eller anbringelse af barnet/ den unge, samt kommunen opgaver når barnet eller den unge er i plejefamilien. Ved præsentationen af barnets plan/ungeplanen vises eventuelt et eksempel på hvordan barnets plan kan se ud ansøgerne kan få indblik i, hvordan den kan se ud. I forbindelse med præsentationen af barnets plan kobles til temaet "Målgruppe, metoder og resultater" i kvalitetsmodellen, hvor der også er fokus på denne, fordi den er et vigtigt omdrejningspunkt for en plejefamilies opgavevaretagelse.

Dias 8: Indblik i kommunens sagsflow

Noter:

Indblik i kommunens sagsflow. Centrale pointer:

- På grundkursusdag 1 blev formålet med barnets lov gennemgået, herunder at formålet med loven bl.a. er at tilbyde børn og unge og deres familier rådgivning, hjælp og støtte for at forebygge sociale problemer. Når et barn, en ung eller forældrene henvender sig i kommunen, eller der kommer en underretning skal kommunen således vurdere om der skal ydes hjælp eller støtte efter barnets lov.
- Kommunen laver en screening af oplysningerne og kan på den baggrund træffe afgørelse om behovet for yderligere afdækning eller undersøgelse, når der er grund til at antage, at et barn eller en ung har behov for hjælp eller støtte, jf. BL § 18.
- Hvorvidt der laves en afdækning eller en børnefaglig undersøgelse afhænger af sagens forhold og kompleksitet.
- Både afdækning og børnefaglig undersøgelse gennemføres så vidt muligt i samarbejde med barnet/den unge og forældremyndighedsindehaveren, jf. BL § 19, stk. 2 og § 22, stk. 2.
- Støttende indsatser som fx familieanbringelse (jf. BL § 32 stk. 1, nr. 6) og støtteophold (jf. BL § 32 stk. 1, nr. 7) kan iværksættes efter en afdækning eller en børnefaglig undersøgelse.
- Når kommunen har overvejelser om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet (jf. BL §§ 46 eller 47) skal der laves en børnefaglig undersøgelse, jf. BL § 20.
- Der vil som udgangspunkt være lavet en børnefaglig undersøgelse inden et barn eller en ung anbringes i en plejefamilie, men der kan også iværksættes støtte sideløbende med at den børnefaglige undersøgelse gennemføres.
- Der skal ske inddragelse af børn og unge hele vejen gennem sagsprocessen.

BØRNEFAGLIG UNDERSØGELSE

§ 20. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om en børnefaglig undersøgelse i følgende situationer:

- 1) Når der er grund til at antage, at det er en alvorlig eller kompleks sag, herunder hvor der er overvejelser om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet efter §§ 46 eller 47.
- 2) Når et barn eller en ung har været udsat for overgreb eller ved mistanke herom.
- 3) Når et barn eller en ung har haft ophold i en boform efter §§ 109 eller 110 i lov om social service med en forælder på grund af vold i hjemmet og den pågældende forælder afbryder opholdet for at vende tilbage til et voldeligt miljø med barnet eller den unge.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan endvidere iværksætte en børnefaglig undersøgelse, når kommunalbestyrelsen i øvrigt vurderer, at det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges støttebehov.

Stk. 3. Den børnefaglige undersøgelse skal afsluttes, senest 4 måneder efter at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvis ikke kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

(Barnets lov)

Dias 9: Børnefaglig undersøgelse

Noter:

Børnefaglig undersøgelse. Centrale pointer:

- En problemstilling, der kræver en børnefaglig undersøgelse, (jf. BL § 20) vil være i alvorlige eller komplekse sager, hvor der er behov for at komme hele vejen rundt om barnets eller den unges situation for at sikre en grundig undersøgelse af udfordringer, ressourcer og støttebehov. I BL § 20, stk. 1, oplystes de situationer, hvor kommunen skal iværksætte en børnefaglig undersøgelse af barnets eller den unges situation, mens BL § 20, stk. 2, oplyster de situationer, hvor der kan iværksættes en børnefaglig undersøgelse, hvis det vurderes at være nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges behov.
- Den børnefaglige undersøgelse skal afsluttes, senest 4 måneder efter at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte jf. BL § 20 stk. 3
- Kommunen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, der allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold, jf. BL § 22, stk. 1.
- I forbindelse med udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse skal der tages stilling til eventuelle øvrige børn eller unge i familien måtte have behov for støtte, jf. barnets lov §21, stk. 1.
- Kommunen skal på baggrund af den børnefaglige undersøgelse tage stilling til, om der skal iværksættes støttende indsatser eller anbringelse.
- Den børnefaglige undersøgelse skal indeholde oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til støtten, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at afhjælpe vanskelighederne.
- En børnefaglig undersøgelse skal opdateres ved behov, fx ved nye problematikker eller ved ændringer i barnets eller den unges behov.

STØTTENDE INDSATSER OG ANBRINGELSE UDEN FOR HJEMMET

Der findes forskellige former for hjælp og støtte som kommunen kan iværksætte. Bl.a.:

- Ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted el.lign.
- Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.
- Fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien.
- Praktiktillbud og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge.
- Familiebehandling eller behandling af barnet eller den unge.
- Familieanbringelse i form af et døgnophold for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en generelt godkendt plejefamilie
- Støtteophold i en plejefamilie.
- Anbringelse uden for hjemmet med eller uden samtykke

(Barnets lov §§ 32, 46 og 47)

Dias 10: Støttende indsatser og anbringelse uden for hjemmet

Noter:

Støttende indsatser og anbringelse uden for hjemmet. Centrale pointer:

- Når barnet eller familien har behov for særlig støtte, kan en plejefamilie være den rette hjælp eller støtte. Det kan være i form af en familieanbringelse, et støtteophold eller en anbringelse af barnet/den unge.
 - En familieanbringelse, jf. BL § 32 stk. 1, nr. 6, kan fx iværksættes, når familien har behov for et målrettet og helhedsorienteret døgnophold, hvor der arbejdes med tilknytning og samspil mellem barn og forældre, familiens relationer, og forældrenes kompetencer til at skabe trygge rammer og struktur og imødekomme barnets eller den unges behov. Familieanbringelse er fortsat frivillig og har ikke retsvirkning som en anbringelse. Det vil sige, at indsatsen fx ikke er omfattet af de særlige regler om bl.a. hjemgivelse og samvær, der særskilt knytter sig til en anbringelse af børn og unge uden for hjemmet.
 - Et støtteophold, jf. BL § 32 stk. 1, nr. 7, giver mulighed for at tilbyde børn og unge et døgnophold i en plejefamilie (eller i et børne- eller ungehjem), mens de fortsat bor hjemme hos forældrene. Det skal sikre, at børn og unge kan blive boende hjemme hos familien, men samtidig kan få den nødvendige støtte eller det nødvendige pusterum, hvis en fleksibel model er bedst for dem.
 - Anbringelsen af barnet eller den unge, kan ske med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år jf. BL § 46.
 - Anbringelse af barnet eller den unge uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og/eller den unge, der er fyldt 15 år, jf. barnets lov § 47.
- Kommunen kan også iværksætte flere samtidige støtteindsatser, hvor plejefamilien fx skal samarbejde med andre støttende indsatser om udvikling og trivsel for barnet eller den unge. Det gælder fx forstærkede plejefamilier, hvor forstærkningen ligger i, at der kan være andre støttende indsatser til barnet eller den unge.
- Når kommunen beslutter at anbringe et barn, skal det overvejes, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst taler for, at barnet eller den unge gennem adoption får en ny familie, når det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, BL § 69.

Dias 10: Støttende indsatser og anbringelse uden for hjemmet

- En sådan overvejelse vil også kunne ske under anbringelsen, i forbindelse med at en anbringelse uden samtykke genbehandles, BL § 50
- En forudsætning for at barnet kan adopteres er, at forældrene samtykker eller at barnet har opnået en tilknytning til plejeforældrene, som det vil være skadeligt at bryde og plejeforældrene kan derfor spørges, om de ønsker at adoptere barnet.

**OPHØR AF STØTTENDE INDSATSER OG
HJEMGIVELSE**

- Støttende indsatser og anbringelser skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål, eller når den unge fylder 18 år.
- Kommunen skal træffe afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde forud for hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet.
- Kommunen skal indhente en udtalelse fra plejefamilien inden der træffes afgørelse om hjemgivelse.
- Børn og unge, der er fyldt 10 år, har partsbeføjelser i forbindelse med bl.a. afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode (Klageadgang).
- Barnets plejefamilie kan bede Ankestyrelsen om en uvildig vurdering af afgørelse om hjemgivelse, når barnet er under 10 år.
- Senest 6 måneder inden ophør af anbringelse ved det 18 år skal der træffe afgørelse om ungestøtteindsatser, fx forsat døgnophold.

(Barnets lov)

Dias 11: Ophør af støttende indsatser og hjemgivelse

Noter:

Ophør af støttende indsatser og hjemgivelse. Centrale pointer:

- Støttende indsatser og anbringelser skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål, eller når den unge fylder 18 år, jf. BL § 99.
- En vigtig del af samarbejdet med kommunen, er således at kunne samarbejde om ophør af den støttende indsats eller anbringelse, så overgangen bliver så skånsom som mulig for barnet eller den unge.
Særligt for børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet, og som trives på deres anbringelsessted, kan ophør af indsats og hjemgivelse opleves som en meget indgribende omvæltning og et skift i det daglige liv. Her kan en plan for hjemgivelsesperioden, hvor barnet eller den unge fx gradvist kommer mere hjem til deres forældre, eller hvor skift af daginstitution eller skoletilbud ikke sker samtidig med selve flytningen være med til at omvæltningen bliver så skånsom som muligt.
- Kommunen skal træffe afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde, forud for hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet efter BL §§ 46 eller 47. (I særlige tilfælde kan det besluttes, at der ikke skal være en hjemgivelsesperiode). I vurderingen af, om et barn eller en ung skal hjemgives, skal indgå, om hjemgivelsen vil være til barnets eller den unges bedste, jf. barnets lov § 100, stk. 1.
- Til vurdering af om hjemgivelse er for barnets eller den unges bedste skal sagen oplyses, bl.a. ved at kommunen skal indhente en udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted, inden der træffes afgørelse om hjemgivelse, jf. BL § 100, stk. 2.

Dias 11: Ophør af støttende indsatser og hjemgivelse

- Kravet om, at kommunen skal træffe afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiodens længde, betyder, at forældrene ikke kan få barnet eller den unge hjem ved at tilbagekalde deres samtykke til anbringelsen til enhver tid. Uanset at barnet eller den unge er anbragt med samtykke fra forældremyndighedsindehaver, vil der ikke kunne ske hjemgivelse, før der er truffet afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde. Hjemgivelsesperioden kan vare op til 6 måneder, jf. BL § 100, stk. 3
- Hjemgivelsesperioden er med til at hindre, at en hjemgivelse sker pludseligt og uden forberedelse, så den er til skade for barnets eller den unges trivsel og udvikling. I hjemgivelsesperioden er der også mulighed for at vurdere, om sagen skal forelægges kommunens børne- og ungeudvalg med henblik på afgørelse om anbringelse uden samtykke, jf. BL § 47, eller permanent anbringelse på grund af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet, jf. BL § 67.
- Målgruppen for permanent anbringelse er børn eller unge, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, som har opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet.
- Støttende indsatser og anbringelser skal ophøre når den unge fylder 18 år, jf. BL § 99. Handlekommunen skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det 18. år træffe afgørelse om der skal være ungestøtteindsatser til den unge efter det fyldte 18 år, jf. BL § 111.
- Børn og unge, der er fyldt 10 år, har partsbeføjelser i forbindelse med bl.a. afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, jf. BL § 3. Det betyder, at barnet eller den unge har mulighed for at klage over en afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, jf. BL § 145.
Barnets plejefamilie kan bede Ankestyrelsen om en uvildig vurdering af kommunens afgørelse om hjemgivelse, jf. § 101, i de tilfælde, hvor barnet er under 10 år.

Barnet og den unges rettigheder

BARNETS RETTIGHEDER I EGEN SAG

Børn/unge, der er fyldt 10 år, har bl.a. partsbeføjelser og klageadgang i forbindelse med behandling af deres sag om:

- Støttende indsatser (fx støtteophold og familieanbringelse)
 - Børne- og ungepålæg
 - Anbringelse uden for hjemmet (anbringelse med samtykke)
 - Valg af anbringelsessted
 - Behandling og uddannelse m.v.,
 - Hjemgivelse og hjemgivelsesperiode
 - Samvær og kontakt
 - Ungestøtte og opretholdt anbringelse der træffes inden den unge fylder 18 år
 - Sager der behandles i børne- og ungeudvalget, Ankestyrelsen eller domstolene
- (Barnets lov § 3, stk. 1 og § 145, stk. 1-3)

Dias 12: Barnets rettigheder i egen sag

Noter:

Barnets rettigheder i egen sag. Centrale pointer:

- Det er på de foregående grundkursusdage blevet præciseret at hjælp og støtte altid skal ydes med afsæt i barnets eller den unges perspektiv, ressourcer og behov, jf. BL § 2, stk. 2. Hjælp og støtte skal altid inddrage barnet eller den unges perspektiv, ressourcer og behov, så de bliver en vigtig kilde til forståelse af problematikken.
- Ligeledes er det præciseret, at kommunen skal sikre at inddragelse af barnet eller den unge sker løbende, og inden der træffes afgørelser eller beslutninger om deres forhold.
- Børn og unge skal have mulighed for at give udtryk for deres ønsker og holdninger i alle dele af sagsbehandlingen. Inddragelse af børn og unge er således ikke begrænset til børnesamtaler på bestemte tidspunkter.
- Børne- og ungerådgiveren har pligt til at oplyse børn og unge om deres partsbeføjelser, og hvordan de kan gøre brug af dem i forhold til at have indflydelse på egne forhold.
- Børn og unge har også ret til en bisidder som kan understøtte dem i udøvelsen af partsbeføjelserne, jf. § 6, i barnets lov.
- Børn og unge, der er fyldt 10 år, har partsbeføjelser i følgende sager, jf. § 3 stk. 1 i barnets lov:
 1. Indsatser efter § 32, stk. 1. Herunder bl.a. familiebehandling, familieanbringelse, støtteophold i en plejefamilie, anden hjælp til formål at yde støtte, udpegning af fast kontaktperson mv.
 2. Børne- og ungepålæg efter § 39 (Det kan fx være når barnet/den unge har ulovligt skolefravær eller er mistænkt for at overtræde loven).
 3. Anbringelse uden for hjemmet efter § 46.
 4. Valg af anbringelsessted efter § 52.
 5. Behandling og uddannelse m.v. efter § 97, stk. 2.
 6. Hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 100, stk. 1.
 7. Samvær og kontakt efter § 104, stk. 2-4.

Dias 12: Barnets rettigheder i egen sag

8. Ungestøtte efter §§ 114-116 og opretholdt anbringelse efter § 120, der træffes i medfør af § 111 og § 112, stk. 3, inden den unge fylder 18 år.

9. Sager, der behandles efter §§ 142, 143, 146-148 og 151.

- Barnets eller den unges partsbeføjelser giver klagemuligheder og ret til aktindsigt.
- Børn over 10 år har således fx ret til at klage, jf. BL § 145, hvis der mod deres vilje træffes afgørelse om, at barnet skal skifte anbringelsessted eller hjemgives.
- For børn under 10 år har barnets plejefamilie, støtteperson eller venskabsfamilie mulighed for at anmode Ankestyrelsen om en vurdering af kommunalbestyrelsens afgørelse, jf. BL § 98, stk. 3. og § 101.
- Retten til aktindsigt betyder bl.a., at barnet eller den unge vil få adgang til at læse relevante sagsakter, det gælder fx også oplysninger, som I har skrevet til kommunen om barnet, den unge eller deres forældre.

Barnets plan og ungeplanen

BARNETS PLAN/ UNGEPLANEN

Skal indeholde:

- Konkrete mål for barnet eller den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med indsatsen eller anbringelsen
- De konkrete mål skal afspejle det enkelte barns eller den enkelte unges ønsker og behov.
- De konkrete mål i ungeplanen skal derudover afspejle overgangen til voksenlivet, herunder hensyn til beskæftigelse og uddannelse
- Hvilke former for støtte der skal iværksættes for familien, i forbindelse med at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse.

(Barnets lov § 91 og § 108)

Barnets plan

Barnets lov § 91

A. Oplysninger om barnet

Navn	CPN-nummer
Adresse	Talderiknummer

B. Oplysninger om den forældelsesansvarlige voksen - bl.a.

Navn	Talderiknummer
Adresse	Talderiknummer
Andre: Veder eventuelle andre voksne omsorgspersoner og deres talderiknummer	

C. Mål for barnets plan

Skal indeholde:

1. Konkrete mål for barnets trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med indsatsen eller anbringelsen

2. De konkrete mål skal afspejle det enkelte barns eller den enkelte unges ønsker og behov.

3. De konkrete mål i ungeplanen skal derudover afspejle overgangen til voksenlivet, herunder hensyn til beskæftigelse og uddannelse

4. Hvilke former for støtte der skal iværksættes for familien, i forbindelse med at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse.

(Barnets lov § 91 og § 108)

Dias 13: Barnets plan og ungeplanen

Noter:

Barnets plan og ungeplanen. Centrale pointer:

- Hvis sagens forhold og kompleksitet kræver det eller der er tale om en anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet, skal der laves en barnets plan eller en ungeplan senest 3 måneder efter der er truffet afgørelse om indsatsen, jf. BL § 91, stk. 2.
- Barnets plan og ungeplanen har primært fokus på barnets eller den unges trivsel og udvikling, og sekundært fokus på at beskrive den samlede indsats for barnet eller den unge. Planerne skal dermed ses primært som barnets eller den unges plan, og sekundært som en plan for rådgiver eller plejefamilien.
- Planen udfærdiges med udgangspunkt i barnets eller den unges perspektiv. Planen skal indeholde konkrete mål for barnets eller den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med indsatsen eller

Dias 13: Barnets plan og ungeplanen

anbringelsen. For ungeplanen gælder desuden, at målene skal afspejle den unges ønsker og behov med hensyn til beskæftigelse og uddannelse.

- Planen skal være et dokument, som barnet, den unge og familien kan læse og forstå, og som de føler ejerskab over. Planen er et centralt element i den løbende opfølgning (jf. BL § 95), ligesom relevante dele af planen skal udleveres til barnets eller den unges plejefamilie, når der er tale om anbringelse uden for hjemmet eller hvor det er relevant, jf. BL § 94.

**SOCIALTILSYNET HAR FOKUS PÅ AT PLEJEFAMILIEN
KENDER MÅLENE I BARNETS PLAN/ UNGEPLANEN**
KVALITETSVURDERING – MÅLGRUPPE, METODER OG RESULTATER

Plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien

- Plejefamilien kender de mål, der er opstillet for anbringelsen eller støtteopholdet, i barnets plan eller ungeplanen.
- Plejefamilien kan redegøre for, hvordan de understøtter opfyldelsen af de mål, der er for barnets anbringelse eller støtteophold i plejefamilien.

Dias 14: Kvalitetsvurdering – målgruppe, metode og resultater

Noter:

Kvalitetsvurdering – målgruppe, metode og resultater. Centrale pointer:

- Det er afgørende for kvaliteten i en plejefamilie, at plejefamiliens indsats medvirker til at sikre barnets trivsel og resulterer i den ønskede udvikling for barnet. Det er væsentligt, at plejefamilien imødekommer barnets behov og bidrager til, at de mål, der er opstillet i barnets plan/ungeplanen for barnets/den unges udvikling og trivsel i plejefamilien opnås,
- Socialtilsynet skal vurdere, om plejefamilien bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets/den unges ophold i plejefamilien (kriterium 4).
- Socialtilsynet har fokus på, om plejefamilien kender de mål, der er i barnets plan eller ungeplanen (indikator 4.a), og om de kan gøre rede for, hvordan de understøtter opfyldelsen af målene (indikator 4.b). Det indgår således i socialtilsynets vurdering af dem som plejefamilie.

Plejefamiliers tavshedspligt

Underviser holder et kort oplæg om lovgivningen vedrørende tavshedspligten. Derefter gennemføres øvelsen.

PLEJEFAMILIERS TAVSHEDSPLIGT

For plejefamilier gælder de almindelige regler i straffeloven og forvaltningsloven om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger, som er pålagt enhver, der er ansat i eller udfører en opgave for det offentlige.

(Retssikkerhedslovens § 43 og forvaltningsloven § 27)

Dias 15: Plejefamiliers tavshedspligt

Noter:

Plejefamiliers tavshedspligt. Centrale pointer:

- Når et barn eller en ung anbringes i familiepleje, bliver plejefamilien underlagt lovgivningen vedrørende tavshedspligt og udveksling af oplysninger.
- Plejefamilier har tavshedspligt, idet en familieplejeopgave, efter retssikkerhedslovens § 43, stk. 1, er en opgave, der overlades til andre end offentlige myndigheder, hvorfor plejefamilien er omfattet af retssikkerhedslovens § 43, stk. 2, og efter forvaltningslovens § 27, stk. 1.
- Lovgivningen om tavshedspligt og udveksling af oplysninger skal sikre, at plejefamilien og andre i offentlig tjeneste kun udveksler fortrolige oplysninger om barnet/den unge og deres familie, når det er tilladt, ifølge forvaltningsloven, og relevant for barnets sag.
- Det betyder, at plejefamilier har tavshedspligt. Dvs. at det er strafbart at videregive fortrolige oplysninger om barnet/den unge, deres familie mv. uden hjemmel.
- Forvaltningslovens § 27, stk. 1 regulerer, hvad der er fortrolige oplysninger. De oplysninger, der er fortrolige efter bestemmelsen, er oplysninger omfattet af databeskyttelsesforordningens artikel 9, der indeholder en udtømmende liste over følsomme personoplysninger. Det er fx oplysninger om race eller etnisk oprindelse, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, helbredsoplysninger eller oplysninger om en persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering. Oplysninger om strafbare forhold efter databeskyttelsesloven § 8 er også fortrolige oplysninger. Endelig kan nogle ikke-følsomme personoplysninger, efter databeskyttelsesforordningens artikel 6, godt være fortrolige og omfattet af tavshedspligten. Det gælder eksempelvis væsentlige sociale problemer og andre private forhold end de, der er nævnt ovenfor. Fortrolige oplysninger kan eksempelvis være de forhold, der betød, at barnet eller den unge måtte anbringes (Socialstyrelsen, 2019).

Dias 15: Plejefamiliers tavshedspligt

- Tavshedspligten betyder fx, at en plejefamilie ikke, uden forældrenes samtykke, må fortælle egne børn, en god veninde eller barnets klasselærer, at barnet fx har ADHD. Det er en oplysning, der er omfattet af tavshedspligten. Hvis plejefamilien fx mener, at det er vigtigt, at skolen er informeret om dette, skal plejefamilien henvise skolen til den anbringende kommune (børne- og ungerådgiveren). I langt de fleste situationer kan børne- og ungerådgiveren aftale med barnet/den unges forældre at fortrolige oplysninger om barnet/den unge, som har betydning for barnets trivsel i skole, daginstitution mv., kan videregives til relevante samarbejdspartnere.
- Vedrørende sociale medier:
 - Det er meget vigtigt at være opmærksom på reglerne om databeskyttelse og reglerne om tavshedspligt.
 - Plejefamilien bør altid overveje, hvorvidt et billede eller tekst, der offentliggøres, kan være til gene for barnet. Det er generelt altid en god idé at passe på med, hvad man offentliggør.
 - Offentliggørelse af tekster og billeder på sociale netværk som Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter o. lign., der kan henføres til plejebarnet, kræver et samtykke fra barnet/den unge og dets forældre.
 - Læs mere på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside i Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje.
- Tavshedspligten omfatter ikke udveksling af oplysninger mellem plejefamilien og den anbringende kommune.
- Hvis plejefamilien bliver i tvivl om, hvilke oplysninger der er tavshedsbelagte, bør plejefamilien kontakte den anbringende kommune.
- Det er vigtigt, at ansøgerne forbereder sig på, hvordan de vil forvalte tavshedspligten og eventuelt også oplyse venner og familie om tavshedspligten, før barnet eller den unge ankommer til familien.

Øvelse: Tavshedspligt

Form: Case og refleksion.

Varighed: 20 minutter.

Underviser siger til ansøgerne:

Forestil jer, at I er Ryans plejefamilie. Ryans klassekammerats mor eller en nabo kommer og spørger nysgerrigt og interesseret til, hvordan det kan være, at Ryan har brug for at bo hos jer? Hvad og hvordan vil I svare Ryans klassekammerats mor eller nabo? I skal fremlægge nogle problemstillinger, som I selv vælger fra casen – uden at overskride tavshedspligten.

Underviser læser casen højt for ansøgerne (se case tekst om Ryan i noterne).

Formål: Øvelsens formål er at give ansøgerne forståelse for tavshedspligten, herunder hvordan de i praksis kan udøve denne.

Case om Ryan:

Ryan er 12 år gammel. Ryans far bor i udlandet. Han så ham sidst for to år siden til jul. Ryans mor Gitte er sent udviklet. Kommunen har fulgt familien tæt, idet man er bekymret for, hvor lang tid Ryans mor kan tilgodese Ryans behov.

Da Ryan er 9 år gammel, bliver man for alvor bekymret for Ryan. Skolen beskriver, at Ryan igennem længere tid er blevet mere og mere urolig og har svært ved at sidde stille. Ryan virker til tider meget angst. Ryan kommer med en række frække og sjofle udsagn, og kammeraterne på skolen begynder at tage mere og mere afstand til ham.

Ryan har det i det hele taget meget svært. Det vurderes i første omgang, at Ryan reagerer voldsomt på uhensigtsmæssige hjemmeforhold, og man sætter i første omgang ind med massiv støtte til Ryan og hans mor, imens man udarbejder en undersøgelse, der skal være grundlaget for at beslutte, om der skal sættes ind med støtte, og hvilken type støtte der er brug for.

Skolepsykologen, der har været involveret i Ryans sag, henviser Ryan til udredning på børnepsykiatrisk afdeling. Hun har mistanke om, at Ryans ageren kan være udtryk for andet end hjemmeforholdene. Det bliver klarlagt på børnepsykiatrisk afdeling, at Ryan lider af Tourettes syndrom og andre adfærdsforstyrrelser.

Udover voldsomme motoriske og verbale tvangshandlinger har Ryan desuden depressive træk. Det besluttet, at Ryan skal anbringes i familiepleje, idet moderen ikke formår at tage hånd om Ryans vanskeligheder. Det vurderes, at Ryans Tourettes syndrom bliver forværret, idet han stresses over de utilstrækkelige hjemmeforhold. Plejefamilien oplever, ved Ryans opstart hos dem, at hans tvangshandlinger forværres endnu mere.

Den første henvendelse fra anbringende kommune

Underviser indleder emnet med et kort oplæg om, hvordan anbringende kommuner bruger Tilbudsportalen til at finde mulige plejefamilier.

Derefter skal ansøgere i øvelsen "Mødet med kommunen" sætte fokus på, hvad de skal huske at spørge om, når en kommune henvender sig med henblik på at matche et barn eller en ung til familien.

Formål: At ansøgerne får indblik i, hvordan oplysningerne på Tilbudsportalen bruges af børne- og ungerådgiveren, når de skal finde en plejefamilie til et konkret barn eller ung. Herunder at de får forståelse for, at de oplysninger, der findes om dem på Tilbudsportalen, bør være fyldestgørende. Derudover er formålet, at ansøgerne får reflekteret over, hvilke oplysninger der er vigtige for dem at få ved den første henvendelse fra en kommune.

Dias 16: Tilbudsportalen

Noter:

Tilbudsportalen. Centrale pointer:

- Når en familie bliver godkendt som plejefamilie, bliver deres oplysninger samtidig sendt til Tilbudsportalen. Det betyder, at kommunerne (nogle få medarbejdere med login) kan finde oplysninger om alle godkendte plejefamilier på Tilbudsportalen. Socialtilsynet kan også se oplysninger om plejefamilien her.
- Tilbudsportalen er en søgemaskine med oplysninger på alle de plejefamilier (og døgninstitutioner), der er godkendt i Danmark. Tilbudsportalen er primært målrettet børne- og ungerådgivere, så de kan få overblik over, hvilke plejefamilier der ville kunne passe til det barn, som skal anbringes. Der er forskellige søgekriterier, fx ledig plads, plejefamilietype, geografi, antal pladser, som plejefamilien er godkendt til mv.
- Børne- og ungerådgivere kan se en række stamdata, herunder fx plejefamiliens uddannelses- og erfaringsmæssige baggrund, fysiske rammer og fritidsinteresser.
- Børne- og ungerådgiveren kan endvidere se kvalitetsvurderingen fra det sidste driftsorienterede tilsyn
- En børne- og ungerådgiver kan, på den måde, udvælge et antal plejefamilier, der umiddelbart vil kunne passe til barnets behov. Derefter må børne- og ungerådgiver undersøge nærmere, hvilken af disse plejefamilier der passer til barnet/den unge.
- De oplysninger, som plejefamilierne giver socialtilsynet og sender til Tilbudsportalen, er således meget vigtige i forhold til at sikre et godt match. Det er vigtigt, at de er gode, nuancerede og korrekte.
- Hvis oplysningerne ikke er korrekte, vil der være plejefamilier, der ikke bliver kontaktet, og omvendt plejefamilier, der bliver kontaktet, selv om det ikke er relevant. Det er spild af tid for både børne- og ungerådgiver og plejefamilierne, når der ringes forgæves. Det er KUN plejefamilierne, der kan give oplysninger om ændringer på Tilbudsportalen – der er ikke andre, der kan eller gør det.
- Plejefamilierne skal selv skrive ændringer og justeringer på Tilbudsportalen, som efterfølgende godkendes af tilsynskonsulenten i socialtilsynet og uploades på Tilbudsportalen og offentliggøres, jf. Bekendtgørelse om Tilbudsportalen §11, stk. 3.
- Plejefamilier skal kontakte socialtilsynet, hvis de får en ledig plads (når et barn flytter ud), eller hvis de ikke mere har en ledig plads (når et barn flytter ind). På den måde sikres det, at Tilbudsportalen er retvisende.

Dias 16: Tilbudsportalen

- Når man søger som plejefamilie, skriver man under på oplysningspligten, jf. lov om socialtilsyn § 12. Det betyder, at når der søges om at blive godkendt som plejefamilie, skal der gives de faglige, organisatoriske og økonomiske oplysninger, som socialtilsynet anmoder om:
 - Plejefamilier skal af egen drift give oplysninger til socialtilsynet om væsentlige ændringer i forhold, der lå til grund for godkendelsen.
 - Plejefamilier skal, efter anmodning, give socialtilsynet de nødvendige oplysninger, for at socialtilsynet kan udføre det driftsorienterede tilsyn.
- Socialtilsynet har ret til at indsamle oplysninger om plejefamilien/ansøgere fra kommunen eller andre relevante personer, ifølge lov om socialtilsyn § 7, stk. 3, nr. 3 og 6.

Øvelse: Mødet med kommunen

Form: Plenumøvelse og individuel opgave.

Varighed: 10 minutter

Underviser beder ansøgerne om at komme med bud på relevante spørgsmål og følger derefter eventuelt op med flere. Ansøgerne skriver samtidig spørgsmålene ned i deres notesbog.

Underviser fortæller derefter kort om, hvordan en matchningsproces typisk forløber og fortæller herunder om kontrakt og vederlag.

Formål: At gøre ansøgerne opmærksomme på, at det er vigtigt, at de er forberedte, når en kommune henvender sig for at undersøge, om der er et match mellem plejefamilien og et barn eller en ung. Ansøgerne skal, i plenum, sammen med hinanden og med underviser, reflektere over, hvilke oplysninger der er vigtige for dem at få ved denne første henvendelse – og derved få ideer til en huskeseddel, som de kan have klar derhjemme.

Dias 17: Øvelse: Mødet med kommunen

Noter:

Mødet med kommunen. Centrale pointer:

Dias 17: Øvelse: Mødet med kommunen

- Den første kontakt med kommunen vil ofte være en børne- og ungerådgiver eller en familieplejekonsulent, der ringer for at aftale et besøg hos familien vedrørende et barn eller en ung, som de vurderer evt. kan være et match i deres familie. I den forbindelse er det vigtigt, at plejefamilien på forhånd har overvejet, hvilke spørgsmål der er relevante for dem at få svar på med henblik på at vurdere, om barnet eller den unge kunne være et match i deres familie.
- I praksis kan det ske, at plejeforældre glemmer at spørge om relevante ting i forhold til det konkrete barn eller unge, som kommunen ringer om. De har måske ventet på, at en kommune skal ringe, og har glædet sig længe, at de glemmer at stille de relevante spørgsmål. Der kan opstå mange forskellige følelser og uro, når kommunen tager den første kontakt, som kan medføre, at plejefamilien ikke får stillet relevante spørgsmål om barnet/den unge og forholdene omkring det.
- Det kan også være svært for plejefamilien at huske, hvad kommunen har fortalt om. Så et godt råd er – ud over en huskeseddel med spørgsmål – også at skrive ned, hvad kommunen fortæller, så der er mulighed for at vurdere sammen, om de er interesserede i at gå videre i matchningsforløbet. Det er også altid en mulighed at ringe eller skrive tilbage til kommunen og stille flere spørgsmål. Det er ikke i den første samtale, der træffes beslutning om at sige ja.
- Bud på relevante spørgsmål, når en kommune henvender sig om et evt. match:
 - Barnet eller den unges alder?
 - Hvornår og hvor længe skal barnet eller den unge anbringes?
 - Hvad er årsagen til anbringelsen?
 - Er det en anbringelse med eller uden samtykke?
 - Har barnet eller den unge været anbragt tidligere?
 - Hvis ja, hvorfor skal det anbringes et nyt sted?
 - Hvilke særlige støttebehov har barnet eller den unge? Matcher det plejefamilien godkendelse som almen – forstærket eller specialiseret plejefamilie?
 - Hvad er forventningerne til samarbejdet med forældre og netværk?
 - Hvor meget samvær og kontakt med forældrene skal barnet eller den unge have?
 - Er der andre i netværket, som man forventer, at barnet eller den unge skal have kontakt og samvær med?
 - Hvad ved børne- og ungerådgiveren om plejefamilien? Hvorfor har kommunen lige præcis udvalgt denne plejefamilie? (Listen er ikke udtømmende)
 - Er der vigtige oplysninger om plejefamilien, som børne- og ungerådgiveren ikke nævner, men som er vigtige for et barnet/den unge og for kommunen at vide? Det kan fx være, at plejefamilien sejler i mange uger om sommeren, eller at de har andre særlige ting, som de laver, der er relevante for børne- og ungerådgiveren at vide.
- Det er vigtigt, at plejefamilien husker at fortælle om alle væsentlige forhold ved deres familie, så der ikke opstår misforståelser, som kunne have været undgået.

Den videre matchningsproces:

- Hvis kommunen og plejefamilien er indstillet på det, så fortsætter matchningsprocessen og den næste samtale er omkring matchningen. Her vil både plejefamilier og kommunen have mulighed for at spørge endnu mere ind til plejefamilien og til plejebarnet.
- Der er ikke en præcis køreplan for, hvordan det foregår, men én måde kunne være:
 - 1) Møde med børne- og ungerådgiveren og familieplejekonsulenten
 - 2) Møde med børne- og ungerådgiveren, familieplejekonsulenten og forældrene
 - 3) Møde med børne- og ungerådgiveren, familieplejekonsulenten, forældrene og barnet.

Dias 17: Øvelse: Mødet med kommunen

- I mange kommuner vil det i praksis være familieplejekonsulenten, der har den første samtale med plejefamilien, og børne- og ungerådgiveren deltager først, når familieplejekonsulenten har tænkt plejefamilien som match. Forældrene bliver normalt først introduceret for plejefamilien, når børne- og ungerådgiveren også har valgt plejefamilien som mulig match. Og barnet eller den unge bliver først introduceret for plejefamilien, når forældrene, i samarbejde med børne- og ungerådgiveren, har besluttet, at familien kan være barnet eller den unges plejefamilie.
- Ovennævnte forløb gør sig typisk gældende for frivillige planlagte anbringelser. Når forældrene ikke er enige i, at barnet eller den unges skal anbringes, er forløbet anderledes. Forældrene deltager ofte ikke på samme måde i matchningen, hvis det er en tvangsanbringelse.
- Hele vejen i matchningsprocessen er det meget vigtigt at vurdere og mærke efter, om det er et barn eller ung, der passer ind i familien, om det er en opgave, som de kan og vil påtage sig, om de kan se sig selv arbejde sammen med de mennesker, der sidder i deres hjem. Derfor er huskesedlen med spørgsmål til kommunen også vigtig.

Kontrakt og vederlag (eksempel kan fremvises):

- Når alle samstemmigt er blevet enige om, at der er et match mellem plejefamilien og barn/ung, laves der en kontrakt.
- Plejeforældre bliver ikke ansat i et ordinært ansættelsesforhold, og derfor sker ansættelsen på en kontrakt. I kontrakten står den skattepligtige honorering (vederlagene). Herudover er der en skattefri omkostningsdel, som skal dække mad, el, vand, fritidsaktiviteter, buskort m.m.
- Vederlagene afspejler barnets eller den unges behov for omsorg, støtte og behandling samt de opgaver, som plejeforældrene forventes at have i forhold til barnet eller den unge.
- Kommunerne benytter generelt tre forskellige typer honoreringsmodeller for plejefamilier, omend der findes et større antal i praksis. De tre modeltyper er:
 1. Den klassiske model
 2. Gennemsnitsmodellen
 3. Livsfasemodellen.

Langt de fleste kommuner anvender den klassiske model (jf. *Undersøgelse af honorering af familieplejere*, KL, 2019).

Ad. 1. Den klassiske honoreringsmodel er kendetegnet ved, at kommunerne som udgangspunkt fastsætter honoreringen 1 år ad gangen. Det betyder, at der typisk vil være en årlig genforhandling af vederlag.

Ad. 2. Gennemsnitsmodellen, der anbefales af KL, er kendetegnet ved, at honoreringen for hele plejeforløbet fastsættes ved plejeforholdets start. Honoreringen genforhandles kun, hvis barnet/den unge udvikler sig markant dårligere end forventet. Gennemsnitsmodellen har færre honoreringsniveauer, samtidig med at honoreringen kan veksle, fra barnet er lille, til det bliver større. Der sker typisk en genforhandling i større livsfaser (førskele, grundskole osv.).

Ad. 3. Livsfasemodellen kan ses som en hybrid mellem de to andre modeller.
- På Kommunernes Landsforenings hjemmeside findes de vejledende honoreringstakster: www.kl.dk
- Underviser skal være opmærksom på, at vederlagstaksterne justeres årligt.

Indkøringsplan:

- Efter at der er indgået en kontrakt, skal der udarbejdes en indkøringsplan for barnets eller den unges opstart i plejefamilien. Det er forskelligt, hvordan indkøringen tilrettelægges, og det afhænger ofte af mange forskellige parametre, såsom alder,

Dias 17: Øvelse: Mødet med kommunen

- årsagen til anbringelsen og hvorfra barnet eller den unge anbringes (fra hjemmet eller andet midlertidigt anbringelsessted).
- Der er mulighed for at søge om ydelser til andre udgifter i forbindelse med anbringelse, herunder konfirmationspenge, briller, cykel, ferier m.m.
 - Tøj- og lomme penge udbetales som hovedregel til barnet/den unge. Beløbet skal dække barnet/den unges udgifter til daglige indkøb og tøj. Kommunen kan fx for mindre børn aftale med plejeforældrene hvordan tøj- og lomme penge administreres (Socialstyrelsen, 2019).
 - Kontrakten kan også omfatte en forventning om, at den ene plejeforælder er hjemmegående med opgaven, enten i en periode eller under hele anbringelsen.
 - Plejeforældrene skal være opmærksomme på, at kommunerne normalt ikke indbetaler pension.

At bidrage konstruktivt til samarbejdet med børne- og ungeråd giver og familieplejekonsulent

Underviser starter med et oplæg om, hvorfor samarbejdet mellem plejefamilier og kommune er vigtigt.

Derefter gennemføres øvelsen "Positioneringens kunst".

Efter øvelsen holdes oplæg om samarbejde med børne- og ungerådgiveren og plejefamiliekonsulent

Underviser fremviser til slut en skabelon til en ICS-statusudtalelse, som er den mest anvendte statusrapport i kommunerne. Underviser skal bruge tid på at vise ansøgerne, hvordan rapporten er opbygget, og give tid til at vise forskellen mellem at beskrive ressourcer hos barnet (udvikling siden sidst) og vanskeligheder (der skal arbejdes med).

Formål: At give ansøgere mulighed for at reflektere over, hvordan de kan positionere sig som samarbejdspart. De har ansvar for og kan gøre noget aktivt selv for at bidrage til, at samarbejdet omkring barnet og den unge bliver konstruktivt.

Dias 18: Et konstruktivt samarbejde – til barnets/den unges bedste

Noter:

Et konstruktivt samarbejde – til barnets/den unges bedste. Centrale pointer:

- Forskning, der fokuserer på stabilitet og sammenbrud i anbringelser, finder, at der er en sammenhæng mellem ustabile anbringelser og børnenes/de unges vanskeligheder, alder, adfærd, men også i forhold til plejefamilien og påvirkninger fra kommunen, fx skift af børne- og ungerådgiveren og konflikter mellem samarbejdspartnere.
- Plejefamiliers oplevelser af belastninger og succeser ser derfor ud til også at hænge sammen med plejefamiliens relationer til kommunen, børne- og ungerådgiveren og familieplejekonsulenten.
- Der kan være mange forskellige samarbejdspartnere rundt om barnet eller den unge, hvilket også i nogle tilfælde betyder, at samarbejdspartnere bliver udskiftet undervejs. Nye samarbejdspartnere betyder nye øjne på sagen og tab af viden samt nyetablering af samarbejde.
- Ansøgerne bør, så vidt muligt, inden barnet eller den unges anbringelse, få afklaret forventninger til kommunens serviceniveauer, forventning til evt. ferie/weekender uden barnet/den unge, hvordan samvær med barnets eller den unges netværk skal være, om plejefamilien forventes at hente/bringe til samvær mv. Uanset, hvilke aftaler og forventninger der er til samarbejdet omkring barnet eller den unge, så kan forholdene ændre sig i løbet af anbringelsen, og dermed kan de vilkår, der er indgået aftaler om, også blive ændret.
- Der peges i forskningen også på, at plejefamilierne finder det tilfredsstillende at blive inddraget i vigtige beslutninger omkring barnet eller den unge.
- Der er altså god grund til at overveje, hvordan et samarbejde med kommunen kan foregå bedst muligt. Det er centralt for en plejefamilie at have fokus på, hvordan de kan bidrage til, at samarbejdet bliver konstruktivt. Herunder også, hvordan plejefamilien kan blive inddraget som en professionel samarbejdspartner, der har vigtig og relevant viden om barnet eller den unge. Plejefamiliens viden om er væsentlig at tage i betragtning, når kommunen skal træffe, nogle gange, svære beslutninger med fokus på barnets eller den unges perspektiv (Bryderup, 2017).

Øvelse: Positioneringens kunst

Form: Oplæsning af tekst og drøftelse af spørgsmål.

Varighed: 10 minutter.

Underviser læser en tekst op for ansøgerne (se teksten i noterne).

Formål: Ansøgerne skal via casen reflektere over, hvordan de konkret kan bidrage til at positionere sig som en professionel samarbejdspart. Det belyses i casen, hvordan en plejefamilie kommer til at fremstå uforberedt og med begrænsede ressourcer i samarbejdssituationen.

Dias 19: Positioneringens kunst – barnet/den unge i centrum

Noter:

Tekst, der læses op for ansøgerne:

Forestil jer følgende scenarie: Der er indkaldt til statusmøde i kommunen. Børne- og ungerådgiveren har samlet alle relevante voksne omkring barnet. Der er sat 1 time af i det store mødelokale på kommunen. Børne- og ungerådgiveren har forberedt mødet med en skarp dagsorden, lavet kaffe og er klar! Forældrene er ankommet og sidder klar i mødelokalet, støttepædagogen og repræsentanten fra skolen er klar, familieplejekonsulenten er også netop trådt ind ad døren – men plejefamilien lader vente på sig. De ankommer småløbende et par minutter for sent. De siger undskyld for forsinkelsen – de var kommet bagefter. Vel mødt sidder alle rundt om bordet, og børne- og ungerådgiveren indleder: "Vi skal høre, hvordan det går med barnet i plejefamilien, i skolen, på dagsinstitutionen og under samvær med forældrene – og plejefamilie – vil I starte ud med at fortælle, hvordan det går hjemme hos jer?"

Plejemor starter ud med at sige, at: "Det går da meget godt – jeg har glemt mine notater, så jeg ved ikke helt, hvad jeg skal sige... Barnet er virkelig svært at være sammen med i øjeblikket".

Spørgsmål til ansøgere:

- *Hvad tænker I om scenariet?*
- *Hvordan vil I positionere jer til møder med de forskellige aktører?*
- *Er der noget, som er særlig væsentligt at have for øje?*

Dias 19: Positioneringens kunst – barnet/den unge i centrum

Følgende kan supplere ansøgernes udsagn:

- Kom ikke for sent til møder. Glem ikke møder. Notér altid nye møder ned, inden mødet forlades, så der ikke er noget, der bliver glemt.
- Vær forberedt inden mødet. Se det som en lektie, der skal bruges tid på inden. På den måde har man styr på, hvad der skal siges, og hvad man på forhånd har tænkt, er vigtigst at få sagt på mødet.
- Tal evt. med familieplejekonsulenten inden mødet. Hvad er dagsordenen, er det muligt selv at sætte noget på dagsordenen, skal der træffes beslutninger på mødet og om hvad?
- Tag noter under mødet. Så kan man efterfølgende bedre huske, hvad der er blevet sagt og eventuelt besluttet. Hvis man alligevel bliver i tvivl, så kan familieplejekonsulenten kontaktes.
- Hold aftaler. Hvis man lover at gøre noget, skal man overholde det.
- Lad være med at afbryde andre til mødet.
- Husk at holde fokus på barnet eller den unge. Det er dem, og deres udvikling og trivsel, der er i centrum.

Dias 20: Samarbejde med børne- og ungerådgiveren og familieplejekonsulenten

Noter:

Om børne- og ungerådgiverens rolle og opgaver. Centrale pointer:

- Anbringende kommune har ansvaret for anbringelsen og har en vigtig koordinerende funktion. Anbringende kommune har beslutningskompetencen og træffer beslutninger og afgørelser omkring forhold i barnets eller den unges anbringelse.
- Kommunen skal løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål, og om der er behov for andre former for hjælp. Opfølgningen skal ske ud fra barnets eller den unges forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med barnet eller den unge og dennes familie, (jf. BL § 156, stk. 2).
- Der er krav om, at kommunen afholder mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden deltagelse af plejefamilien, jf. BL § 156 jf. stk. 5.

Dias 20: Samarbejde med børne- og ungerådgiveren og familieplejekonsulenten

- Plejefamilien vil opleve, at der er to børne- og ungerådgivere tilknyttet børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Årsagen er at kommunen er forpligtet til at sikre kontinuitet og stabilitet for barnet/den unge, ved at det personrettede tilsyn som udgangspunkt afholdes med deltagelse af to rådgivere, jf. BL §156 stk. 6.
- Plejefamilien kan opleve at stå i situationer, hvor de ikke er enige i kommunens afgørelse, fx om samvær mellem barn/unge og forældre, støtteforanstaltninger til barnet/den unge eller andet.
- Plejefamilien skal alligevel efterleve beslutningen og samarbejde i den retning, som børne- og ungerådgiveren har besluttet. Det er ikke altid nemt. Der kan komme mange følelser i klemme, hvis plejefamilien ikke mener, at den rigtige beslutning er truffet, fx fordi de oplever, at barnet eller den unge ikke trives med en beslutning.
- Plejefamiliens opgave er at have fokus på barnet og den unge. De kender barnet eller den unge godt og har en vigtig opgave i at beskrive og formidle, hvad de oplever fra barnets eller fra den unges perspektiv. Fx skal de være opmærksomme på reaktioner, både før, under og efter et samvær, og videreformidle deres oplevelser og iagttagelser, positive som negative, til kommunen.
- Det er vigtigt hele tiden at have barnets eller den unge perspektiv for øje. Et konstruktivt samarbejde er meget vigtigt for barnet og for den unge. Barnet eller den unge kan komme meget i klemme, hvis de voksne omkring det ikke kan samarbejde.
- Plejefamilier er ikke part i sagen og har derfor ingen beføjelser i sagen. (Barnet og den unge har partbeføjelser jf. tidligere gennemgang).
- Kommunen skal dog indhente udtalelse fra plejefamilien og inddrage barnet/den unge (til belysning af sagen), inden der træffes afgørelse om ændret samvær, (jf. BL §106), samt afgørelse om hjemgivelse (jf. BL § 100 stk. 2) eller ændret anbringelsessted (jf. BL § 98, stk. 2). Der er ingen formkrav ift. udtalelsen, så man skal være opmærksom på, at det kan være et formelt brev, såvel som et telefonopkald.
- Gensidig respekt og anerkendelse af hinandens roller og ansvar er afgørende.
- Plejefamilier bør først og fremmest gå så langt som muligt via dialog med kommunen og gøre sig umage med at få beskrevet og formidlet deres oplevelser og oplysninger fra barnets eller den unges perspektiv. Fx skal de være opmærksomme på reaktioner, både før, under og efter et samvær, og videreformidle deres oplevelser og iagttagelser, positive som negative, til kommunen.
- Skulle plejefamilien opleve fortsat at være uenige, er der mulighed for at klage til Ankestyrelsen over kommunens sagsbehandling. Ankestyrelsen tager herefter konkret stilling til kommunens sagsbehandling.
- Barnets plejefamilie kan anmode Ankestyrelsen om en vurdering af kommunalbestyrelsens afgørelse (jf. BL § 97, stk. 2), om ændring af anbringelsessted for et barn under 10 år, jf. BL § 98, stk. 3.
- Barnets plejefamilie kan bede Ankestyrelsen om en uvildig vurdering af kommunens afgørelse om hjemgivelse, jf. BL § 101, i de tilfælde, hvor barnet er under 10 år. Retten til en uvildig vurdering giver mulighed for, at alle børn og unge i udgangspunktet har mulighed for at blive hørt, hvis de er uenige i kommunens afgørelse – enten direkte på eget initiativ eller indirekte gennem deres nærmeste voksne.
- Plejefamilien kan også underrette til Ankestyrelsen, hvis de er bekymrede for et barn eller den unges udvikling og sundhed, eller hvis de mener, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte. Underretningen skal først og fremmest ske til kommunen og sekundært til Ankestyrelsen. Underretningen kan ske på Ankestyrelsens hjemmeside og skal gerne indeholde så mange kontaktoplysninger om barnet eller den unge og/eller forældrene, så det er nemt at lokalisere dem. Hvis man underretter anonymt, skal man ikke opgive sit navn eller kontaktoplysninger. Ankestyrelsens hjemmeside adresse er: www.ast.dk

Dias 20: Samarbejde med børne- og ungerådgiveren og familieplejekonsulenten

- Børne- og ungerådgiveren sammensætter materiale fra alle instanser i barnets eller den unges liv og træffer herudfra den beslutning, der synes bedst for barnets eller den unges udvikling og trivsel.
- Børne- og ungerådgiveren skal have øje for alle aspekter i barnets eller den unges liv – og ikke kun i plejefamilien.
- I disse tilfælde bliver samarbejdet med familieplejekonsulenten også meget vigtig, idet konsulenten kan hjælpe med at perspektivere den beslutning, som børne- og ungerådgiveren har truffet.

Familieplejekonsulentens rolle og opgaver:

- Kommunerne har ansat familieplejekonsulenter eller én med lignede funktion. Konsulenten er som regel den, der primært har kontakten til plejefamilien, og har til opgave at give støtte, råd og vejledning i plejefamilien under anbringelsen.
- Det er forskelligt fra kommune til kommune, hvor meget familieplejekonsulenten kommer på besøg. De fleste kommuner tilbyder møder med familieplejekonsulenten 2-4 gange om året, afhængigt af opgavens karakter. Nogle plejefamilier har både en familieplejekonsulent og en supervisor. Ofte hænger det sammen med sværhedsgraden af den opgave, som man varetager. Der knytter sig fx særlige supervisionstimer til en godkendelse som specialiseret plejefamilie.
- Det skulle gerne være sådan, at samarbejdet med familieplejekonsulenten bærer præg af gensidig tillid, så der er mulighed for at drøfte både lette og svære problemstillinger omkring barnet/den unge og anbringelsen, herunder at kunne dele bekymringer og succeshistorier omkring barnet eller den unge, dilemmaer omkring samarbejde med forældrene m.m.
- Det er også en mulighed, at plejeforældrene, over for familieplejekonsulenten, kan give udtryk for uenighed i forhold til en beslutning. Familieplejekonsulenten har ingen beslutningskompetence og er ikke et talerør mellem plejeforældre og børne- og ungerådgiveren. Familieplejekonsulenten har dog en særlig indsigt i både børne- og ungerådgiveren s og plejefamiliens situation og kan derigennem dels forstå børne- og ungerådgiveren s beslutning ud fra en anden kontekst, end plejefamilien måske kan, og dels forstå eller perspektivere, fx plejefamiliens tvivl omkring en beslutning. Familieplejekonsulenten kan på den måde være bindeled og formidle viden mellem de to parter, som kan være gunstigt for samarbejdet.
- Det er ofte i samarbejde med familieplejekonsulenten, at plejefamilien får tilbud om kursusdage, som udbydes af kommunen. Plejefamilier har ret og pligt til to kursusdage om året. Det gælder for begge plejeforældre.
- En vigtig del af plejefamiliens samarbejde med familieplejekonsulenten omhandler beskrivelser af plejebarnets trivsel og udvikling til brug for statusrapporter til anbringende kommune.

Støtte, råd og vejledning:

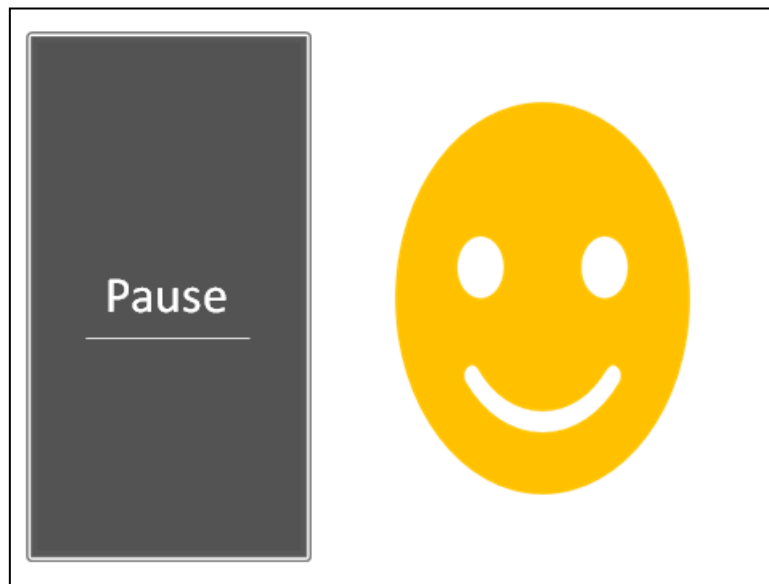
- Den kommunalbestyrelse, der træffer afgørelse om anbringelse, er forpligtet til at tilbyde efteruddannelse og supervision, herunder rådgivning og vejledning i overensstemmelse med plejeopgavens omfang til almene plejefamilier, forstærkede plejefamilier og specialiserede plejefamilier jf. bekendtgørelse om plejefamilier § 5. Plejeforældre i plejefamilien er forpligtet til at deltage heri.
- Plejeforældre i plejefamilien har ret og pligt til intensiv støtte i det første år, som plejefamilien har barnet eller den unge anbragt hos sig. Den intensive støtte skal, som udgangspunkt, være påbegyndt inden for anbringelsens første halve år, medmindre særlige hensyn til barnet eller den unge taler imod. I de tilfælde skal opstartsforløbet senest være gennemført inden for 1 år fra anbringelsestidspunktet, jf. BL § 56, stk. 2 og bekendtgørelse om plejefamilier § 7

Dias 20: Samarbejde med børne- og ungerådgiveren og familieplejekonsulenten

- Efteruddannelse, fornødne supervision, rådgivning og vejledning til plejefamilien skal ydes af en anden person end den, der aftaler honorering og andre vilkår med plejefamilien, jf. BL §56, stk. 3.

Eksempel på en ICS-statusudtalelse. Centrale pointer:

- Børnesynet i ICS er sammenligneligt med børnesynet i dette materiale, og at der netop skal ses på ressourcer og vanskeligheder – og i den rækkefølge.
- Det er vigtigt, at ansøgerne kan identificere barnet/den unges ressourcer, idet ressourcerne er basis for at kunne arbejde videre med de vanskeligheder, der måtte være.
- Som plejeforældre er det samtidig vigtigt at se på egne ressourcer og vanskeligheder.
- Jf. undervisningen på dag 2 er det vigtigt at huske, at børn og unge lærer i samspillet og i relationen med den voksne.
- Så plejeforældrene må spørge sig selv: *Hvorfor er det svært for barnet/den unge, og hvordan kan jeg/vi arbejde med dette?*
- Som plejefamilie er det en fast del af opgaven at observere og beskrive barnet/den unges udvikling og trivsel.
- Det er en rigtig god idé at få en fast rutine i forhold til at notere beskrivelser, iagttagelser, observationer og konkrete eksempler fra hverdagen med barnet eller den unge. Disse noter kan dels bruges til samtaler med familieplejekonsulenten. De kan også bruges til de skriftlige statusrapporter, som de fleste kommuner forventer, at plejefamilier kan bidrage med.
- En statusudtalelse kan have mange læsere (kommunen, forældrene, barnet fra 10-årsalderen, ved aktindsigt og medinddragelse). Det er i høj grad et værktøj, som kommunen anvender til statusmøder sammen med forældrene og til at lave indstillinger om fx særlig støtte til barnet eller den unge. Derfor skal plejeforældrene være meget opmærksomme på, hvad de skriver. Herunder være opmærksomme på de fortællinger om barnet eller den unge, som de anvender i udtalelsen, og helst søge at beskrive forholdene så objektivt som muligt. De skal også være opmærksomme på, at der ikke opstår unødige konflikter med forældrene på baggrund af en udtalelse. De kan bede om hjælp og fx få familieplejekonsulenten til at læse statusudtalelsen igennem, inden den bliver givet videre. Der bør være et fokus på dokumentationspraksis, og det faktum at det skrevne ord er stærkere end det talte sprog, fordi det skrevne bliver stående og læses igen og igen (Social- og Boligstyrelsen, 2023).
- Mange kommuner tilbyder et kursus i at udfylde ICS-statusudtalelsen, samtidig med at der indgås kontrakt. Det kan være svært at udfylde udtalelsen, især hvis der er en forventning om, at plejefamilien kan anvende pædagogiske og psykologiske begreber. Det er vigtigt, at plejefamilien er ærlig omkring deres kompetencer inden for statusudtalelser, og at de beder om hjælp, hvis de er usikre på, hvordan de skal gribe det an.

Dias 21: Pause

Noter:

Der er 15 minutters pause.

4.3. Emne: Samarbejde med socialtilsynet

Formål med emnet

Formålet med emnet er at give ansøgerne viden om og indsigt i det samarbejde, som de fremadrettet skal have med socialtilsynet, såfremt de bliver godkendt som plejefamilie. Når ansøgerne er godkendt, vil der fortsat være et tæt samarbejde med socialtilsynet i forbindelse med det driftsorienterede tilsyn, som indebærer minimum et årligt tilsynsbesøg. Plejefamilierne skal kende til socialtilsynets rolle og opgaver – og blandt andet kende til deres pligt til at indgå i driftsorienterede tilsyn, deres muligheder for at søge om ændringer af deres godkendelse, samt hvilke udviklingspotentialer der ligger i samarbejdet med socialtilsynet.

SAMARBEJDE MED SOCIALTILSYNET

Dias 22: Samarbejde med socialtilsynet
Ingen noter.

Om socialtilsynet

Underviser præsenterer, med udgangspunkt i lovgivningen, socialtilsynet. Herunder formålet med socialtilsynet, socialtilsynets kvalitetsvurdering og de lovgivningsmæssige rammer omkring godkendelse og tilsyn.

Oplægget har afsæt i lovgivningen og kan derudover tilpasses den lokale praksis for godkendelse og tilsyn. Det kan fx være relevant at orientere om, hvordan den videre godkendelsesproces konkret vil forløbe. Der kan også være nogle særlige forhold omkring tilsynet, der er vigtige at formidle til ansøgerne i forhold til at understøtte et smidigt og konstruktivt samarbejde. Underviser kan, i den forbindelse, præsentere ansøgerne for eget socialtilsyns hjemmeside, og hvor de kan finde vigtig information som skemaer, informationsbreve, nyhedsbreve m.m.

OM SOCIALTILSYNET

§ 1. Formålet med denne lov er at bidrage til at sikre, at borgerne ydes en indsats, der er i overensstemmelse med formålet med offentlige og private tilbud efter lov om social service og kapitel 40 i sundhedsloven. Formålet skal opnås gennem en systematisk, ensartet, uvildig og fagligt kompetent varetagelse af opgaven med at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med tilbuddene.
(Lov om Socialtilsyn)

Dias 23: Om socialtilsynet

Noter:

Om socialtilsynet. Centrale pointer:

De fem socialtilsyn:

- Siden 1. januar 2014 har socialtilsynene varetaget opgaven med at godkende og føre tilsyn med plejefamilier og sociale tilbud.
- Der er fem socialtilsyn oprettet i fem regioner: Socialtilsyn Hovedstaden i Region Hovedstaden, Socialtilsyn Øst i Region Sjælland, Socialtilsyn Syd i Region Syddanmark, Socialtilsyn Midt i Region Midtjylland og Socialtilsyn Nord i Region Nordjylland.

De fem socialtilsyn har ansvaret for at godkende og føre tilsyn i deres region, med undtagelse af den kommune, som de er bosat i (for at sikre uvildighed). Derfor fører de også tilsyn i ét af de andre socialtilsynstilsyns områder: Socialtilsyn Hovedstaden fører også tilsyn i Holbæk Kommune, Socialtilsyn Øst fører også tilsyn i Hjørring Kommune, Socialtilsyn Syd fører også tilsyn i Frederiksberg Kommune, Socialtilsyn Midt fører også tilsyn i Faaborg-Midtfyn Kommune og Socialtilsyn Nord fører også tilsyn i Silkeborg Kommune. Der er således ingen, der "bare" har byttet. Dette med fokus på uvildighed.

Formålet med socialtilsynet:

- Sikre, at borgerne ydes en indsats, der er i overensstemmelse med formålet med offentlige og private tilbud efter lov om social service, barnets lov og kapitel 40 i sundhedsloven.
- Systematisk, ensartet, uvildig og fagligt kompetent varetagelse af opgaven med at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med tilbuddene.
- Uvildighed sikres gennem organiseringen, hvor ingen fører tilsyn med tilbud i egen kommune.
- Kompetent udførelse sikres blandt andet ved, at det er samlet i fem kommuner, hvilket giver mulighed for større enheder med de nødvendige kompetencer (socialfagligt, juridisk, økonomi); modsat tidligere, hvor opgaven lå hos de enkelte kommuner, hvilket betød, at der nogle steder var meget få medarbejdere til at varetage opgaven.

Dias 23: Om socialtilsynet

- Systematik sikres bl.a. ved, at socialtilsynet skal bruge kvalitetsmodellen til at vurdere kvaliteten. Det vil sige, at det er de samme kvalitetskrav, der gælder for alle typer af plejefamilier/tilbud (med enkelte undtagelser).
- Ensartethed sikres bl.a. ved, at socialtilsynet skal følge et fast godkendelseskoncept ved godkendelse af nye plejefamilier (mere om dette senere).

Kvalitetsvurdering

KVALITETSKRITERIER

- Plejefamilien støtter barnet i at udnytte sit fulde potentiale i forhold til **skolegang, uddannelse og beskæftigelse**.
- Plejefamilien styrker barnets kompetencer til at indgå i **sociale relationer og opnå selvstændighed**.
- Plejefamilien støtter barnet i at skabe og opretholde **stabile og konstruktive relationer til familie og netværk**.
- Plejefamilien **bidrager aktivt til at opnå de mål, der er for barnets ophold i plejefamilien**.
- Plejefamilien understøtter **barnets medbestemmelse og indflydelse** på eget liv og hverdagen i plejefamilien.
- Plejefamilien understøtter barnets fysiske og mentale **sundhed og trivsel**.
- Plejefamilien tilbyder barnet **trygge og stabile rammer**.
- Plejefamilien har **relevante kompetencer** i forhold til at varetage opgaven som plejefamilie.
- De **fysiske rammer** understøtter barnets udvikling og trivsel.

Dias 24: Kvalitetskriterier

Noter:

Kvalitetsvurdering. Centrale pointer:

- Ansøgerne er kort blevet præsenteret for socialtilsynets kvalitetsvurdering/kvalitetsmodellen på kursusdag 1, og formentlig også under socialtilsynets besøg i deres hjem. Nu gennemgås den mere i dybden.
- Det er en betingelse for godkendelse, at der er den fornødne kvalitet i plejefamilien.
- Kvaliteten vurderes inden for otte temaer.
- Kvaliteten vurderes ved brug af kvalitetsmodellen. Økonomi vurderes særskilt/indgår ikke i kvalitetsmodellen.
- Kvalitetsmodellen er et dialogredskab, som skal give et systematisk og målrettet udgangspunkt for socialtilsynets samlede faglige vurdering af plejefamiliernes kvalitet.
- Kvalitetsmodellen er struktureret ud fra syv af de otte overordnede kvalitetstemaer, der fremgår af § 6 i lov om socialtilsyn.
- For hvert tema er der en række kvalitetskriterier. Kriterierne er konkrete mål for indsatsen i plejefamilien. Der er i alt ni kriterier for plejefamilier, jf. dias.
- For hvert kriterium er der én eller flere indikatorer. Indikatorerne er tegn på, om kvalitetskriteriet er opfyldt.
- I godkendelsen (hvor der endnu ikke er et plejebarn) vurderes det, om ansøger har forudsætninger og forventet evne til at kunne opfylde kriterierne.
- I tilsynet – når de har fået et plejebarn – vurderer socialtilsynet, om plejefamilien i praksis lever op til kriterierne. Socialtilsynet ser fx ift. temaet *Uddannelse og be-*

Dias 24: Kvalitetskriterier

skæftigelse på, om plejebarnet har stabilt fremmøde i skolen, og ift. temaet *Selvstændighed og relationer*, om plejebarnet indgår i sociale aktiviteter uden for plejefamilien.

Plejefamiliernes oplysningspligt:

- Ansøgere, der søger om godkendelse, skal, til brug for vurderingen af ansøgningen, give socialtilsynet de faglige, organisatoriske og økonomiske oplysninger om tilbuddet, som socialtilsynet anmoder om.
- De skal, af egen drift, give socialtilsynet oplysninger om væsentlige ændringer i forhold, der lå til grund for godkendelsen.
- De skal, efter anmodning, give socialtilsynet oplysninger om, hvilke kommuner der har ansvar for at yde hjælp til de børn og unge, som er i støtteophold eller anbragt hos dem.
- De skal, efter anmodning, give socialtilsynet de oplysninger, som er nødvendige for, at socialtilsynet kan udføre det driftsorienterede tilsyn (lov om socialtilsyn § 12).

Godkendelse

GODKENDELSE

- Det samlede materiale danner grund for socialtilsynets afgørelse.
- Godkendelsen er dialogbaseret.
- Høringsret på det indsamlede materiale og godkendelsesrapporten.
- Afgørelse.
- Klareret.
- Tilbudsportalen.

Dias 25: Godkendelse

Noter:

Godkendelse. Centrale pointer:

Fast godkendelseskoncept:

- Socialtilsynet skal, ved godkendelse af nye plejefamilier, følge et fast koncept. Godkendelseskonceptet fremgår af bilag 3 til bekendtgørelsen. Konceptet skal sikre, at socialtilsynet foretager en grundig undersøgelse af ansøgerfamilierne, herunder sikre, at kvaliteten i ansøgerfamilien afdækkes systematisk og målrettet, og at godkendelsesprocessen er ensartet på tværs af de fem socialtilsyn.

Centrale elementer i godkendelseskonceptet er:

- Grundkursus i at være plejefamilie.

Dias 25: Godkendelse

- Besøg i ansøgers hjem, herunder tre redskaber til afdækning af ansøgers kompetencer.
- Afsluttende samtale med ansøger.

De tre redskaber er:

- *Mentaliseringsinterview:* Redskabet er udviklet til at afdække kommende plejeforældres mentaliseringsressourcer og -sårbarheder. Mentalisering afdækkes, fordi det blandt andet er afgørende for, at plejefamilien kan skabe og opretholde tilknytning til barnet (jf. kvalitetsmodellen, indikator 8.a).
- *Redskab til afdækning af hjemmeboende børns perspektiver,* hvor der overordnet skal tales med børnene om:
 - Hverdagen i familien
 - Relationer til forældre, søskende og øvrig familie
 - Kommunikation i familien
 - Overvejelser ift. at være plejefamilie.Formålet er at belyse ansøgernes egne børns perspektiver på at være barn i familien.
- *Observation af ansøgerses familiedynamik,* hvor formålet er, at tilsynet får viden om dynamikken i en ansøgerfamilie ved at observere familiens indbyrdes samspil, relationer, kommunikation og refleksioner over egen dagligdag.

Vurdering:

- Socialtilsynet skal, på baggrund af de indsamlede oplysninger (skriftligt materiale, samtaler og observationer), vurdere, om ansøgere opfylder betingelserne for at blive godkendt, herunder vurdere kvaliteten efter kvalitetsmodellen. Socialtilsynet skal også vurdere, hvilken type plejefamilie ansøger kan godkendes som.
- Kvalitetsvurderingen fremgår af godkendelsesrapporten.

Afgørelse:

- Socialtilsynet er forpligtet til at have dialog med ansøgere i forhold til at træffe afgørelser om godkendelse/ikke-godkendelse. Der er derfor åbenhed omkring både procedure og den afgørelse, som socialtilsynet træffer. I dialogen fremlægges de overvejelser, som socialtilsynet har haft omkring afgørelsen.
- Ansøgere har høringsret forud for tilsynets afgørelse (jf. forvaltningsloven § 19). Der er ikke noget formkrav på høringen, men socialtilsynet sender, som fast procedure, godkendelsesrapporten i høring. Hvis ansøgere ikke er enige i socialtilsynets afgørelse, kan de klage til socialtilsynet og efterfølgende til Ankestyrelsen, indtil 4 uger efter, at afgørelsen er truffet. Klager over afgørelse om ikke at blive godkendt som plejefamilier har ikke opsættende virkning.
- Socialtilsynets afgørelse skal meddeles i en skriftlig afgørelse, der skal begrundes i overensstemmelse med forvaltningslovens kapitel 6.

Oplysninger gøres synlige på Tilbudsportalen

- Når ansøger er godkendt, gøres deres oplysninger på Tilbudsportalen synlige, og derved afslutter godkendelsesprocessen.
- Der vil være driftsorienteret tilsyn inden 12 måneder efter en godkendelse, uanset om der er børn eller unge tilknyttet plejefamilien eller ej.

Driftsorienteret tilsyn

DET DRIFTSORIENTEREDE TILSYN

- Kontrol og kvalitetsudvikling.
- Dialogbaseret.
- Tilsynsbesøg minimum én gang årligt.
- Anmeldte og uanmeldte besøg.
- Kvalitetsvurdering med fokus på resultater.
- Socialtilsynet kan iværksætte skærpet tilsyn, udstede påbud og træffe afgørelse om ophør af godkendelsen.

Dias 26: Driftsorienteret tilsyn

Noter:

Driftsorienteret tilsyn. Centrale pointer ift. de lovgivningsmæssige rammer:

Formålet med tilsynet:

- Socialtilsynet fører driftsorienteret tilsyn med tilbud/plejefamilier for at sikre, at de fortsat har den fornødne kvalitet og opfylder betingelserne for godkendelse (lov om socialtilsyn § 7).
- Socialtilsynet skal, som led i det driftsorienterede tilsyn, både føre kontrol med forholdene i tilbuddet og indgå i dialog med tilbuddet. Dialogen skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten i tilbuddet (lov om socialtilsyn § 7).

Hvordan udføres tilsynet:

- Socialtilsynet skal, ved varetagelsen af tilsynsopgaven, indhente relevant information, herunder:
 - Aflægge anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg
 - Indhente oplysninger fra plejefamilien
 - Indhente oplysninger om plejefamilien fra de kommuner, som har ansvar for de enkelte børns ophold i plejefamilien og indhente oplysninger fra plejebarnet/-børnene samt fra andre relevante personer (lov om socialtilsyn § 7, stk. 3).
- Socialtilsynet skal, som led i det løbende driftsorienterede tilsyn, besøge alle plejefamilier/tilbud, mindst en gang om året (lov om socialtilsyn § 7).
- Tilsynsintensiteten skal tilrettelægges efter forholdene og fastsættes af socialtilsynet efter en risikovurdering. Socialtilsynet skal foretage en konkret vurdering af behovet for antal tilsynsbesøg i hvert enkelt tilbud (bekendtgørelse om socialtilsyn § 6).

Uanmeldte tilsynsbesøg:

- Socialtilsynet skal komme på både anmeldte og uanmeldte besøg.
- Et uanmeldt tilsynsbesøg kan have den fordel, at socialtilsynet kan få bedre indblik i plejefamiliens almindelige dagligdag.

Dias 26: Driftsorienteret tilsyn

- Et uanmeldt besøg kan have forskellige formål. Det kan fx være en første kontrol, der følges op af et grundigere anmeldt tilsynsbesøg, og det kan være opfølgning på tidligere anmeldte tilsynsbesøg med henblik på at påse, om plejefamilien har handlet på tidligere kritikpunkter. Der kan også være særlige forhold, hvor socialtilsynet vurderer, at der er brug for et øjebliksbillede. Det kan fx dreje sig om, at der er bekymring for, at dagligdagen ikke er tilstrækkelig struktureret.
- Tidspunktet for aflæggelse af et uanmeldt besøg planlægges ud fra formålet med tilsynsbesøget og socialtilsynets kendskab til og oplysninger om plejefamiliens dagligdag. Det kan således planlægges at komme på uanmeldt tilsyn, hvor man kan forvente fx at kunne træffe barnet eller den unge.
- Der skal være tale om forhold, hvor det er nødvendigt og giver mening at komme uanmeldt, herunder at der er sandsynlighed for at få viden om de forhold, som socialtilsynet ønsker at undersøge.
- Tilsynsbesøg skal altid tilrettelægges, så det, på den ene side, tager udgangspunkt i, at der er tale om tilbud, hvor børn og unge i udsatte positioner bor på samfundets foranledning og for samfundets midler, hvorfor det må kunne kræves, at der er gennemsigtighed med, hvad der foregår i plejefamilien. På den anden side skal tilsynet også tilrettelægges, så det tager højde for, at der er tale om børnenes hjem og plejefamiliens bolig. Tilsynsbesøg skal således altid tilrettelægges, så der både udvises hensyn til dem, som bor i plejefamilien, og samtidig så det giver tilsynsbesøget mulighed for den nødvendige indsigt og kontrol med forholdene i plejefamilien.
- Hjemlen til uanmeldte tilsynsbesøg giver ikke adgang for socialtilsynet til, uden retskendelse, at tilvinge sig adgang til private hjem. Hvis en plejefamilie ikke ønsker at lukke socialtilsynet ind, hvis det kommer på uanmeldt besøg, kan plejefamilien have acceptable grunde til det. Det kan fx være tilfældet, hvis socialtilsynet møder uanmeldt op under en familiesammenkomst. Hvis socialtilsynet vurderer, at de anførte grunde ikke er acceptable og kan være udtryk for bekymrende forhold i plejefamilien, må socialtilsynet overveje, hvilke konsekvenser det skal have for plejefamilien. Det kan bl.a. give socialtilsynet anledning til at føre et mere intensivt tilsyn med plejefamilien, fx i form af at indhente oplysninger om plejebarnet/-børnene hos andre myndigheder og foretage opfølgende tilsynsbesøg. I sidste ende kan der blive tale om at træffe afgørelse om ophør af godkendelsen (jf. vejledning om socialtilsyn, punkt 197-204).

Dialogforpligtelse ved sanktioner:

- Afgørelser om skærpet tilsyn, påbud og ophør af godkendelse kan kun træffes efter forudgående dialog med tilbuddet om de forhold, der begrunder overvejelserne om skærpet tilsyn eller påbud. Afgørelserne kan dog træffes straks, hvis særlige forhold gør dette påkrævet, herunder pludselig opstået begrundet mistanke om straffbare forhold eller akut risiko for borgernes sikkerhed og sundhed (bekendtgørelse om socialtilsyn §§7-9).

Påbud:

- Socialtilsynet kan træffe afgørelse om at udstede påbud, hvis overholdelse kan gøres til en betingelse for fortsat godkendelse (bekendtgørelse om socialtilsyn § 8 stk. 2).
- Når socialtilsynet træffer afgørelse om udstedelse af påbud, jf. bekendtgørelse om socialtilsyn § 7, skal der i afgørelsen anføres de forhold, der begrunder påbuddet, og som plejefamilien pålægges at rette op på som en forudsætning for fortsat godkendelse (bekendtgørelse om socialtilsyn § 8, stk. 2).
- Socialtilsynet skal fastsætte en frist for påbuddets overholdelse. Fristen kan, under særlige omstændigheder, forlænges efter anmodning fra plejefamilien (lov om socialtilsyn § 8, stk. 2).

Dias 26: Driftsorienteret tilsyn

- Afgørelse om iværksættelse af påbud kan kun træffes, når der er en berettiget forventning om, at plejefamilien kan og vil rette op på de forhold, der ligger til grund for afgørelsen. Hvis det ikke forventes, at plejefamilien kan eller vil rette op på de bekymrende forhold, skal socialtilsynet træffe afgørelse om ophør af godkendelsen (bekendtgørelse om socialtilsyn § 8, stk. 2).
- Når socialtilsynet har truffet afgørelse om udstedelse eller ophævelse af påbud, orienterer tilsynet de kommuner, som har ansvar for de enkelte børn og unges ophold i plejefamilien efter lov om social service, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, eller som har visiteret borgere til tilbuddet efter § 141, stk. 1, i sundhedsloven (bekendtgørelse om socialtilsyn § 9).
- Undervisere kan nævne et eksempel fra egen praksis.

Skærpet tilsyn:

- Socialtilsynet skal træffe afgørelse om iværksættelse af skærpet tilsyn, hvis konkrete forhold i en plejefamilie skaber bekymring for plejefamiliens kvalitet, eller hvis socialtilsynet, ud fra en samlet vurdering af plejefamilien, finder, at plejefamilien ikke længere har den fornødne kvalitet (lov om socialtilsyn § 8).
- Afgørelse om skærpet tilsyn træffes for en periode på højst 6 måneder ad gangen. (lov om socialtilsyn § 8).
- Som led i en afgørelse om skærpet tilsyn skal socialtilsynet træffe afgørelse om påbud (lov om socialtilsyn § 8 stk. 2).
- Afgørelse om iværksættelse af skærpet tilsyn kan kun træffes, når der er en berettiget forventning om, at plejefamilien kan og vil rette op på de forhold, der ligger til grund for afgørelsen. Hvis det ikke forventes, at plejefamilien kan eller vil rette op på de bekymrende forhold, skal socialtilsynet træffe afgørelse om ophør af godkendelsen (bekendtgørelse om socialtilsyn § 8, stk. 2).
- Når socialtilsynet har truffet afgørelse om iværksættelse af skærpet tilsyn, orienterer tilsynet de kommuner, som har ansvar for de enkelte børn og unges ophold i plejefamilien, efter lov om social service, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, eller som har visiteret borgere til tilbuddet efter § 141, stk. 1, i sundhedsloven (bekendtgørelse om socialtilsyn § 9).
- Undervisere kan nævne et eksempel fra egen praksis.

Ophør af godkendelse:

- Socialtilsynet kan træffe afgørelse om ophør af godkendelsen af en plejefamilie, hvis plejefamilien ikke længere opfylder betingelserne for godkendelse.
- Socialtilsynet skal fastsætte en rimelig frist for ophøret (med mindre særlige forhold gør det påkrævet). Fristen skal fastsættes på baggrund af en vurdering af de forhold, der har ført til, at der træffes afgørelse om ophør.
- Socialtilsynet kan bringe en godkendelse til ophør straks, hvis særlige forhold gør dette påkrævet, herunder pludselig opstået begrundet mistanke om strafbare forhold eller akut risiko for borgernes sikkerhed og sundhed.
- Socialtilsynet skal underrette de kommuner, der har ansvaret for plejebarnets/-børnernes ophold i plejefamilien.
- Undervisere kan nævne et eksempel fra egen praksis.

Bortfald af godkendelse:

- Godkendelsen bortfalder af sig selv, hvis plejefamilien ikke har været benyttet til det godkendte formål i en sammenhængende periode på 3 år.
- Det er vigtigt, at ansøgere er opmærksomme på dette. De skal igennem godkendelsesprocessen igen.

Gensidig underretningspligt mellem socialtilsyn og anbringende kommuner:

Dias 26: Driftsorienteret tilsyn

- Hvis socialtilsynet bliver opmærksom på bekymrende forhold i plejefamilien, skal socialtilsynet underrette anbringende kommune(r), når der er børn eller unge i plejefamilien, der kan blive berørt. Socialtilsynet kan også orientere anbringende kommune, hvis socialtilsynet bliver opmærksom på bekymrende forhold vedrørende kommunens opgaver ift. den enkelte borger (lov om socialtilsyn § 10). Som eksempel kan nævnes, at oplysninger om en plejefamilies misbrug af narkotika eller alkohol skal videregives til barnets eller den unges handlekommune, da det kan have betydning for dennes ophold i plejefamilien.
- Anbringende kommune har (efter BL §156, stk. 4) omvendt også pligt til at underrette socialtilsynet, hvis de, i forbindelse med udførelsen af det personrettede tilsyn, bliver opmærksomme på bekymrende forhold i en plejefamilie. Det kan fx være, hvis de bliver opmærksomme på oplysninger om magtanvendelse, som ikke bliver indberettet, eller oplysninger om uhensigtsmæssig adfærd fra tilbuddets ansatte (vejledning om socialtilsyn, punkt 52).

Oplysninger offentliggøres på Tilbudsportalen:

- Socialtilsynet offentliggør oplysninger om godkendelse, tilbuddets aktuelle status i forhold til godkendelsen, herunder oplysning om eventuelle vilkår, påbud og skærpet tilsyn og resultaterne af udført tilsyn med et tilbud, herunder vurderingen af tilbuddets kvalitet, på Tilbudsportalen

Whistleblowordning:

- Socialtilsynet skal give borgere mulighed for at henvende sig anonymt omkring bekymrende forhold i et tilbud. Dette hedder i daglig tale whistleblowordningen. Socialtilsynet har også pligt til at orientere børn og voksne på anbringelsesstederne om denne mulighed.
- Socialtilsynet har tavshedspligt, i forbindelse med disse henvendelser, med mindre at den, der henvender sig, samtykker til, at socialtilsynet må videregive oplysninger.

Kvalitetsvurdering ved det driftsorienterede tilsyn:

- I tilsynsrapporten fremgår vurderingen af kvaliteten for hvert af de syv temaer.
- For hvert kriterium og indikator er der en skriftlig vurdering/bedømmelse.
- I forlængelse af det skriftlige gives også en score for, i hvor høj grad indikatorerne er opfyldt. Scorene udtrykkes grafisk i form af et spindelvæv.
- Formålet med at score er at tydeliggøre socialtilsynets bedømmelser og skabe overblik over kvalitetsvurderingen. Det kan være med til at tydeliggøre udviklingspunkter eller mangler i kvaliteten. Spindelvævet bruges kun i dialogen med plejefamilien om at fastholde og udvikle kvaliteten fremadrettet. Scoren fremgår ikke på Tilbudsportalen, kun i Tilsynsrapporten.
- For Socialtilsynene giver scoren mulighed for, i konkrete sager, at drøfte og sammenligne angivelse af score og argumentationen bag. Scoringen af indikatorerne kan på den måde bidrage til at skabe ensartethed i vurdering af plejefamiliernes kvalitet.

Samarbejde med socialtilsynet:

- På samme måde, som gennemgået under samarbejdet med anbringende kommune, er det også vigtigt at indgå i samarbejdet med socialtilsynet på en god og konstruktiv måde i det løbende tilsyn. I forhold til positioneringen i samarbejdet gælder flere af de samme ting.
- Socialtilsynet skal komme på besøg som minimum en gang årligt. Socialtilsynet skal indhente oplysninger fra plejefamilien, plejebarn/-børn, anbringende kommune og eventuelt andre (fx barnets forældre eller netværk, læge, skolelærere, pædagoger).

Dias 26: Driftsorienteret tilsyn

- Ansøgere vil modtage et brev (med mindre tilsynet er uanmeldt), hvori der står, hvornår der er tilsynsbesøg, hvor længe det varer, hvem der skal deltage, og hvilke fokuspunkter der vil være under besøget. Besøget varer som regel et par timer. Socialtilsynet kan også bede plejefamilien om at fremsende oplysninger, fx årsregnskab, årsopgørelser eller andet relevant for tilsynet.
- Socialtilsynet indhenter også oplysninger fra barnet eller den unge. Socialtilsynet forsøger at tilrettelægge det sådan, at det ikke forstyrrer barnets eller den unges hverdag for meget. Det kan fx være, at besøget ligger, når barnet kommer hjem fra skole. Typisk er barnet med i en del af tilsynet.
- God forberedelse er vigtig. Jo bedre forberedt både socialtilsynet og plejefamilien er, desto bedre udbytte af besøget. Det kan fx spare tid og kræfter, at det undgås, at indsendte oplysninger ikke er fyldestgørende udfyldt.
- I *Håndbog for Socialtilsyn* er der to film for hhv. yngre og ældre børn, der fortæller om hvad socialtilsynet er, og hvorfor tilsynskonsulenten kommer på besøg. Filmene kan anvendes i forberedelsen af barnet eller den unge. Hent filmene på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside:
 - [Find filmene om inddragelse af børn og unge i driftsorienterede tilsyn her](#)
- Det er vigtigt, at man som plejefamilie er opmærksom på og opfylder oplysningspligten, ikke kun ved tilsynsbesøg, men også løbende.

Ændringer i godkendelsen:

- Plejefamilier har mulighed for at søge om ændring af deres godkendelse.
- En ændring kan fx være, at en plejefamilie ønsker at søge om at være døgnplejefamilie i stedet for udelukkende at være godkendt til støtteophold eller ønsker at ændre antal af pladser.
- Der er også mulighed for at søge om en anden plejefamilietytologi.

Dias 27: Frokost

Noter:

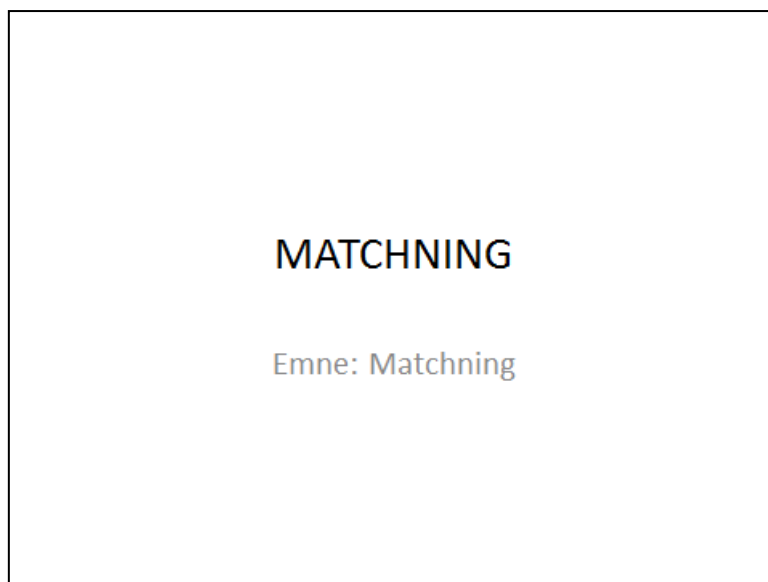
Der er frokostpause

4.4. Emne: Matchning

Formål med emnet

Emnet *Matchning* afslutter grundkursets 4 kursusdage. Emnet er valgt som afsluttende, idet ansøgerne på dette tidspunkt af grundkurset har haft mulighed for at få viden, indsigt og kendskab til de forskellige elementer af en anbringelse. Plejefamilien har samtidig fået indblik i deres kompetencer og ressourcer i forhold til at skulle åbne deres hjem for et barn eller ung med særlige støttebehov, – og hvilke fokuspunkter de skal have, når de skal i gang med matchningsprocessen.

Formålet med emnet er således, at ansøgerne skal sammenbinde deres viden fra grundkurset med deres kompetencer og familiens ressourcer. Via deres "*Familiepakke*" og en matchøvelse får ansøgerne lejlighed til at udvikle en profil af sig selv, som de kan bruge i et kommende match.

Dias 28: Matchning
Ingen noter.

Underviser starter med, som optakt til øvelsen, kort at fremhæve nogle overordnede pointer om matchning.

Underviser følger derefter op på hjemmeopgaven "Familiepakken". Underviser indbyder ansøgerne til at fortælle om indholdet af deres "Familiepakke", og hvilke overvejelser der ligger bag. Er der fx noget specifikt, som deres børn har givet med eller sagt, som ansøgerne er blevet opmærksomme på? Noget andet?

Underviser kan trække tråde til teorioplæggene fra de 4 kursusdage igennem spørgsmål. Fx: "Er der noget omkring barnet/den unges tab, sorg og krisereaktioner, som ansøgerne har tænkt ind i forhold til deres egne børn? Børnebørn? Er der noget i forhold til plejebarnets tilknytning, som de har tænkt ind i deres familie?"

Afslutningsvist gennemføres grundkursets sidste opgave, nemlig øvelsen med at matche et barn eller en ung til ansøgerens familie.

Det gode match

Underviser holder et kort oplæg som optakt til øvelsen

DET GODE MATCH – MED FOKUS PÅ BARNET/DEN UNGE

- Forskning viser, at det gode match er karakteriseret ved inddragelse af barnet/den unge og forældrene.
- At være blevet taget med på råd, når det kan lade sig gøre, danner grundlag for succes.
- Plejefamilier kan udvikle en profil, som barnet eller den unge kan kigge på – fx "Familiepakken".
- Hvad indeholder jeres "Familiepakke", og hvilke overvejelser ligger bag? Fortæl om indholdet.

Dias 29: Det gode match – med fokus på barnet/den unge

Noter:

Det gode match. Centrale pointer:

- Forskning viser at inddragelse af barnet/den unge og forældrene i matchningen, er en væsentlig forudsætning for en stabil anbringelse.
- Matchningen er en helhedsorienteret proces, hvor det, med afsæt i barnet/den unge og familiens ønsker og de opstillede mål i barnets plan/ungeplanen, afsøges, hvilken plejefamilie der, i videst muligt omfang, kan bidrage til at understøtte barnet eller den unges trivsel og udvikling.
- Matchning er altså en kompleks faglig vurdering, som omfatter og beror på mange aspekter. Herunder skal det vurderes, om der er behov for at iværksætte supplerende støtte til barnet/den unge og/eller plejefamilien under anbringelsen for at undgå sammenbrud.
- Det er ikke hensigten, at plejefamilier skal kunne imødekomme samtlige af barnets støttebehov. Der kan fx være behov for at iværksætte supplerende psykologsamtaler, motorisk træning eller etablere et samarbejde mellem plejefamilien og et børne- og ungehjem. Plejefamilierne må have fokus på at få stillet de spørgsmål, som der vigtige forud for en anbringelse (jf. plenumøvelsen *Mødet med kommunen*).
- Inden en anbringelse er børn/unge ofte nervøse, og derfor anbefales det, at plejefamilien udarbejder en profil af sig selv, som barnet kan se (eller få beskrevet), inden det første møde (Bressendorff og Klyvø, 2018).
- Dette kan ansøgere bruge deres *Familiepakke* til. Formålet med, at ansøgere skulle lave *Familiepakken*, har været, at ansøgere har kunnet arbejde sammen i familien om at finde frem til, hvad der kendetegner netop deres familie. Samtidig kan *Familiepakken* bruges til at give barnet eller den unge et indtryk af familien, fx inden besøget i plejefamilien.

Dias 29: Det gode match – med fokus på barnet/den unge

Indholdet i ansøgernes *Familiepakker*. Fokuspunkter til underviser:

- Emnerne, som de sidste 4 dage er blevet gennemgået, skal nu komme i spil.

Præsentation af hjemmeopgaven - Familiepakken

Ansøgerne præsenterer deres "Familiepakke" på skift.

Hjemmeopgave – "Familiepakken"

Dias 30: Hjemmeopgave - "Familiepakken"

Noter:

Eksempel på strukturen i en præsentation:

I vores "Familiepakke" ligger der:

- En rejsebog, da vi i vores familie holder meget af at rejse.
- Kattelegetøj, fordi vi har en kat, der hedder Miw.
- En fjerbold, fordi begge vores drenge spiller badminton på højt niveau.
- Et svedbånd, fordi vi voksne holder af at løbe sammen.
- Et sylteglas, fordi vi, sammen med vores bedsteforældre, sylter sidst på sommeren.
- Et glas med kogler, fordi vi har et sommerhus i skoven, hvor vi tit er i weekenden.
- At vi har sommerhus i skoven betyder, at vi ofte er væk i weekenden og i ferierne. Det betyder også, at det kan være vanskeligt for os at indgå i samvær i weekenden.
- At vi har et sylteglas i skatteboksen repræsenterer, at vi har et stærkt familiesammenhold med mange traditioner, men det betyder også, at der er plads til flere børn i vores familie.
- At vi løber sammen, er vores måde at lave noget sammen i hverdagen. Vi træner ikke op til maraton eller lignende, så vi kan godt springe over i en periode. I forhold til et barn betyder det blot, at vi er i god form.
- At vores drenge spiller badminton på højt niveau betyder, at vi bruger tid i badmintonhallen. Det betyder, at vi ønsker, at et barn kan deltage. Måske har det lyst til at spille selv – eller i hvert fald heppe på?
- Kattelegetøjet betyder, at der ikke kan være et barn med allergi i vores hus.

Dias 30: Hjemmeopgave - "Familiepakken"

• Og rejsebogen repræsenterer noget, som vi elsker at lave sammen, og som vi håber, at vi kan invitere et barn med til. Et barn skal meget gerne have pas hos os.

Øvelse: Match mellem plejefamilie og barnet eller den unge

Form: Case, refleksion og fremlæggelse af match.

Varighed: 85 minutter.

Underviser fortæller, at det er blevet tid til dagens sidste opgave, nemlig at matche et barn eller en ung til ansøgerens familie/plejefamilie. (Oplæg i 15 minutter, gruppearbejde i 25 minutter, opsamling i 45 minutter).

Underviser starter med at fortælle ansøgerne, at den følgende øvelse skal hjælpe dem med at skabe et "prøverum" til den teori og de drøftelser, som de har haft over de sidste 4 kursusdage. Det er vigtigt, at de forsøger at gøre brug af viden fra dagene og fra de forskellige emner i materialet, så de kan træffe et begrundet valg ud fra deres overvejelser over, hvilke kompetencer, begrænsninger, krav og ønsker de har i forhold til at være plejefamilie.

Det er samtidig vigtigt at sige, at det er et prøverum – og at ingen dumper matchøvelsen. De skal, gennem øvelsen, få erfaring og blive klædt endnu bedre på til den dag, hvor det er virkeligt. Måske kommer der yderligere spørgsmål til huskelisten.

Ansøgerne er i grupper som par. Enlige ansøgere er derfor alene i matchøvelsen.

Underviser læser alle cases højt (varighed: ca. 15 minutter) og lægger hver case i en bunke, så ansøgerne kan tage den case eller de cases, som de ønsker at arbejde videre med.

Underviser præciserer over for ansøgerne, at det er vigtigt, at de vælger en case/et barn eller en ung ud fra det, som de har lært undervejs på kurset. Ansøgerne skal kunne begrunde deres match i plenum/i fremlæggelse efterfølgende.

Underviser noterer overskrifter på cases på tavlen, fx tvang/frivillig, navn, alder, plejeophold/støtteophold osv. Dette med fokus på at fremhæve informationer undervejs, så ansøgerne, mens de lytter, kan huske de forskellige cases.

Cases findes i noterne til dias 31 (nedenfor).

Der skal være nok cases til, at alle kan vælge flere fra starten, og så ansøgerne, i den nærmere drøftelse med deres partner, har mulighed for at lægge en case fra sig igen. Det er okay at vælge flere fra starten. De fleste vil formentlig ende ud med én case – eller måske ingen til sidst.

Underviseren giver ansøgerne 25 minutter til at træffe valg om, hvilket barn/ung de ser som et match i deres familie.

Underviser må indlægge en pause undervejs.

Underviserne kan cirkulere og være til rådighed for ansøgerne, så de kan få hjælp, hvis de har brug for det. Dette afspejler også virkeligheden, når de drøfter en opgave med den anbringende kommune.

Efter pausen er der opsamling i plenum (ca. 45 minutter), hvor ansøgerne, ud fra ovenstående opgave, fremlægger deres valg. Alle fremlægger. Ansøgere, der ikke har valgt en case, fremlægger begrundelsen og overvejelserne bag deres fravalg. Underviser spørger uddybende ind til valgene og supplerer med teorien fra kursusdagene.

Formål: At ansøgerne får mulighed for at omsætte den viden, som de har fået fra kursusdagens teorioplæg, øvelser, drøftelser og hjemmeopgaver i et match med et barn/ung til deres familie – og herigennem øve sig på den virkelighed, der venter efter godkendelsesprocessen.

ØVELSE: MATCH MELLEM PLEJEFAMILIE OG BARN/UNG

- Begrund jeres match af barn/ung.
- Hvorfor er I lige nøjagtig det bedste match til det valgte barn/ung?
- Havde forældrenes karakteristika nogen betydning for jeres valg og fravalg?
- Er der oplysninger, som I ville spørge kommunen om, hvis I kunne?
- Er der særlige kompetencer i forhold til at varetage støtten til barnet/den unge, som I ville efterspørge med det samme? Senere?

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn/ung

Noter:

Spørgsmål, som kan stilles i opsamlingen:

Hvilke forhold ved barnet/den unge har ansøgerne lagt vægt på?

- Barnets eller den unges særlige behov: type af omsorgssvigt og traumer, sorg, tab, krise og tilknytningshistorie?
- Alder, køn og interesser?
- Hvilken støtte til skole og sociale relationer har barnet eller den unge brug for?

Hvilke forhold ved barnets eller den unges forældre har ansøgerne lagt vægt på?:

- Forældresamarbejde: fx ukompliceret, kompliceret eller meget kompliceret.

Hvilke forhold ved dem selv/deres egen familie har ansøgerne lagt vægt på?:

- Hvilke kompetencer har de, som matcher barnets eller den unges behov?
- Egne styrker og begrænsninger?
- Hvad kan de tilbyde?

Plejefamilietyper:

- Er det et barn eller en ung for en almen, forstærket eller specialiseret plejefamilie?

Andre fokuspunkter til undervisere:

- Ansøgerne skal kunne stille sig selv spørgsmål som:
 - Hvor er deres vigtigste ressourcer i forhold til en at have en barn eller en ung anbragt eller i et støtteophold?

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn/ung

- Hvor er deres begrænsninger (Der er stor forskel på at varetage et spædbarn, et børnehavebarn og en teenager)?
- Er der særlige karakteristika omkring et kommende barn eller ung, som ansøgerne skal være opmærksomme på (tilknytning, adfærd, udvikling, diagnoser); kan de fx som familie drage omsorg for et barn eller en ung, der har en udadreagerende adfærd?
- Hvad har dette barn/ung brug for (andre børn i familien, ældre børn, at være alene med plejeforældrene, vil barnet matche plejefamiliens børn)?
- Har barnet eller den unge udviklingstraumer, som de skal være særligt opmærksomme på?
- Er der noget, som de allerede nu skal have hjælp til osv.

Cases:

Tvillingerne Sultan og Nestat¹²:

Del 1:

Da Sultan og Nestat er fem år, underretter en nabo kommunen, fordi der er forfærdelig megen råben og skrigen fra både forældrene og børnenes side. Naboen beskriver børnene som *ustyrliche*. Ved hjemmebesøg finder sundhedsplejersken, at tvillingerne er grænseløse i deres kontaktform og *klæbende over for voksne*, at forældrene fokuserer på drengenes negative sider, og at samspillet mellem forældre og børn er højtråbende og udskældende. Både boligen og drengene virker beskidte. Børnene leger sammen, men noget stereotyp, og de kommer ofte op at skændes eller slås. Forældrene ser passivt til. Drengenes sprog er dårligt, men de lader til at forstå hinanden.

Del 2:

Da Sultan og Nestat er ni år, underretter skolen kommunen. Drengene beskrives som hyperaktive, de forstyrrer de andre, udviser ofte aggressivitet og bliver udelukket fra de andres lege. Deres sprog og begreber er dårlige. De er ofte uvaskede, og de andre børn siger, at de lugter. Forældrene deltager ikke i forældremøder. Ved hjemmebesøg kommer børne- og ungdomsrådgiveren til en rodet lejlighed. Faren sidder i undertrøje og drikker øl. Han mener, at drengene bare *skal opføre sig ordentligt*. Moren er passiv, bortset fra råben til drengene, som farer omkring under besøget. Forældrene henviser til, at drengene er for tidligt fødte og har skavanker på grund af det, men der er ikke brug for hjælp udefra. Kommunen iværksætter en børnefaglig undersøgelse, og på den baggrund arbejdes der på en anbringelse af drengene med forældrenes samtykke.

Erik¹³:

Del 1:

Da Erik er to år gammel, mener vuggestuen, at han udviser tegn på udviklingsproblemer. Han er ængstelig, passiv i forhold til børn, er sprog- og begrebsfattig og har et stort behov for kontakt med voksne. Vuggestuen synes, at morens omsorg for Erik er mangelfuld, både materielt (mad, hygiejne, påklædning) og i forhold til kontakt, tryghed og stimulation. Dette betyder, at vuggestuen søger om bevilling til nogle støttepædagogtimer til Erik i institutionen, idet personalet finder, at der er behov for ekstra stimulation af Erik.

¹² Beskrivelsen er lånt fra RUGO

¹³ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn/ung

Del 2:

Da Erik er 12 år, underretter skolen kommunen. Skolen beskriver Erik som ængstelig, sårbar, med lav selvfølelse og dårlig koncentrationsevne. Han er bagud fagligt og har meget behov for kontakt med de voksne. De andre børn opfatter Erik som *speciel*, og han er socialt isoleret. Ved undersøgelse hos en skolepsykolog bliver Erik vurderet som normalt begavet, men med store sociale og emotionelle problemer. Psykologen vurderer, at Erik nu har stort behov for kontakt og stimulation. Der er stærke bånd mellem moren og Erik, men morens begrænsede ressourcer betyder, at hun – selv med en ekstra indsats og støtte – vil have vanskeligt ved at opfylde Eriks behov. Moren vil gerne samarbejde om støttende indsatser til Erik for at kunne beholde ham hjemme. Psykologen vurderer, at det vil blive tiltagende vanskeligt for moren, når han bliver ældre og kommer i puberteten. Kommunen beslutter, at Erik skal i plejefamilie, og hvis ikke moren accepterer dette, vil det blive en anbringelse uden samtykke.

Frederik¹⁴:

Del 1:

Frederik er diagnosticeret med ADHD og 11 år gammel. Han går i 5. klasse i folkeskolen. Da Frederik er 12 år gammel, flytter han hen til sin far, men føler sig uønsket i sin fars nye familie. Han kommer dårligt ud af det med jævnaldrende, forstyrrer, truer, skaber frygt i klassen og har stort skolefravær.

I fritiden holder Frederik sammen med nogle lidt ældre unge, som beskrives som *socialt udsatte*, og han begynder at eksperimentere med hash og alkohol. Da han er 13 år, går han til angreb på en skolekammerat, som han slår og sparker, til kammeraten besvimer. Han bliver bortvist fra skolen, som også underretter kommunen.

Del 2:

Frederik er 15 år, og politiet ringer til kommunen og beder en repræsentant fra kommunen deltage i afhøring. Frederik er blevet anholdt sent foregående aften, fordi han havde overfaldet en midaldrende mand. Manden havde forsøgt at stoppe Frederik og en jævnaldrende kammerat i at begå hærværk mod en bil. Manden blev slået bevidstløs af drengene og blev kørt til sygehuset, hvor han nu er uden for fare. Det overgives til kommunen at tage stilling til, hvad der skal ske nu. Kommunen beslutter, at Frederik skal anbringes uden for hjemmet i en plejefamilie.

Kirsten¹⁵:

Del 1:

Kirsten er fire år og går i børnehaven. Børnehaven underretter kommunen. Kirsten selv er en aktiv og kvik lille pige, men hjemmemiljøet er stærkt præget af morens aktive rusmiddelforbrug. Kirsten må ofte stå op selv og tage morgenmad, hvis der er noget. Indimellem må hun selv gå til børnehaven, der også har indtryk af, at hun af og til lades alene om aftenen. Kirstens far henter hende nogle gange, og Kirsten virker glad for ham. Børnehaven ved imidlertid meget lidt om ham. Også Kirstens mormor henter hende af og til. Børnehaven har mistanke om, at også hun kan have et problematisk rusmiddelforbrug.

¹⁴ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

¹⁵ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn/ung

Del 2:

Kirsten er blevet seks år. I forbindelse med overgang fra børnehaveklasse til 1. klasse er Kirsten blevet vurderet af en psykolog. Psykologen opfatter Kirsten som en velbegavet, robust pige, der klarer sig godt intellektuelt og socialt i klassen. Kirsten har imidlertid alt for mange pligter og for meget ansvar i hjemmet, som i perioder er ret kaotisk på grund af morens problematiske rusmiddelforbrug. Kirsten sørger ofte for praktiske ting, og hun afgør selv, hvornår hun vil over til sin mormor for at blive passet, og hvornår hun er hjemme. Mormoren har selv en række sociale og psykiske vanskeligheder. Kirsten er knyttet til sin far, men periodisk forhindrer moren ham i at komme i hjemmet og have kontakt med hende. Kommunen leder efter en plejefamilie, der kan have Kirsten i støtteophold.

Kim¹⁶:

Del 1

En nabokone ringer til kommunen og siger, at hun ofte hører lille Kim på 4 år skrig eller græde. For et par dage siden stod hun ved vinduet og så, hvordan faren slog drengen hårdt. Kim var kommet til at smadre en rude, da han havde fået lov til at spille fodbold med nogle lidt ældre drenge. Faren var meget oprørt, råbte af drengen og ruskede ham kraftigt. Naboen siger, at det ikke er første gang, at hun ser faren være hård mod Kim.

Del 2:

Ved en helbredsundersøgelse i børnehaven opdager sundhedsplejersken flere blå mærker på Kims ryg og et par runde brændemærker på hans ene arm. Forældrene siger, at Kim ofte falder og slår sig, fordi han er en meget aktiv dreng. Brændemærkerne fik han, ifølge forældrene, da han – uden at se sig for – løb ind i farens tændte cigaret. Ved helbredsundersøgelsen viser det sig også, at Kim er gået ned i vægt siden sidste undersøgelse et halvt år tidligere. Moren beretter, at drengen i den sidste tid har haft dårlig appetit som eftervirkning af nogle nylige infektioner. På baggrund af en børnefaglig undersøgelse er det blevet besluttet, at Kim skal anbringes uden for hjemmet i en plejefamilie. Forældrene har ikke givet samtykke til anbringelse uden for hjemmet.

Lise¹⁷:

Del 1:

Lise, som nu er otte år, har, fra hun var to år, boet i samme plejefamilie, hvor hun blev anbragt på grund af forældrenes problematiske rusmiddelforbrug, ustabile livsform og omsorgssvigt.

I skolen klarer Lise sig lidt under middel og har vanskeligheder ved at koncentrere sig. Hun har gode kammerater i nabolaget og på skolen og er godt integreret i plejefamilien og dens netværk. Men plejemoren er blevet syg. En alvorlig ryglidelse hæmmer hende fysisk, og hun har kroniske smerter, som tapper hende for overskud, så hun må give op som plejemor. Plejefaren har nok at gøre med at passe sit arbejde og støtte sin kone og kan ikke også påtage sig ansvaret for Lise. I lyset af dette har Lises mor ønsket hende hjemgivet.

Begge forældre har nu været stoffrie i 2 år efter lang tid på en behandlingsinstitution. I en periode afbrød de behandlingen og var tilbage i stofmiljøet. Efter et halvt år gik de imidlertid

¹⁶ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

¹⁷ Beskrivelsen er lånt fra RUGO.

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn/ung

med til et fornyet ophold på institutionen. Begge forældre har ind imellem job, men er også afhængige af kontanthjælp. Begge har besøgt Lise under anbringelsen, dog har besøgene i perioder været sporadiske. De har god kontakt med Lise, når de besøger hende i plejefamilien. Forældrene bor ikke sammen mere, men har jævnlig kontakt. Moren har en 2-værelses lejlighed, faren bor i nærheden. Forældrene vil støtte hinanden, hvis Lise flytter hjem. De oplyser, at de har ringe kontakt med deres familier, og deres øvrige netværk er også begrænset, efter at de har brudt med stofmiljøet. Kommunen søger en plejefamilie til støtteophold til Lise, men som også kan tage Lise i døgnophold, hvis forældrene alligevel ikke har ressourcer til at varetage omsorgen for Lise.

Katrine¹⁸:**Del 1:**

Katrine er fire år og født med Downs syndrom. Katrine kan som fireårig sige fire ord: *Moh* (mor), *Dah* (far), *houu* (hov) og *Bebe* (Bertram, storebror). Katrines storebror Bertram er seks år. Faren har en lederstilling, og moren er psykolog. Begge er udearbejdende karrieremennesker. Katrines mor er gået på deltid for at kunne passe Katrine hjemme. Familien bor i et stort hus. Forældrene føler, at Katrine tager meget af opmærksomheden fra deres søn. Hun skal have hjælp og støtte til rigtig mange ting. Katrine er født med en hjertefejl. Hun er opereret, men skal sandsynligvis opereres igen senere. Katrine har en meget usikker balance og skal støttes og trænes meget i sine fysiske udfoldelser. Katrine har svært ved at spise og synke. Hun skal derfor overvåges og støttes meget i spisesituationer for ikke at få maden galt i halsen. Samtidig har hun ikke nogen mæthedsfornemmelse. Hun har derfor ikke nogen *stop-klods*, når hun spiser. Katrine, hendes mor og storebror er godt i gang med at lære *Tegn til tale* (TTT), idet det er vurderet på Taleinstituttet, at det vil være en mulig og god kommunikationsform for Katrine. Far havde ikke tid til at tage med på TTT-kurset.

Del 2:

Katrines mor får en kræftdiagnose. Moren bliver opereret og er efterfølgende igennem en lang periode med efterbehandlinger, som tager meget hårdt på hende og hele familien. I denne periode ansætter de en ung pige til at passe Katrine. Desværre overlever moren ikke kræftsygdommen. Katrine er nu blevet fem år. Katrines far har fået en depression og magter ikke at varetage omsorgen for Katrine. Storebroren bor hos sin faster, der ikke ønsker også at tage sig af Katrine. Faren er begyndt at drikke voldsomt. Katrine græder meget efter sin mors død, og den unge pige magter ikke længere at passe Katrine og er også noget skræmt af farens drukture. Det besluttet, at Katrine skal anbringes i familiepleje. Faren er indstillet på dette og ønsker et langvarigt og tæt samarbejde med plejefamilien omkring Katrine.

Sofus¹⁹:**Del 1:**

Sofus er 13 år. Sofus forældre døde i en trafikulykke, da Sofus var 2 år, og han har siden boet i den samme plejefamilie. Han har cerebral parese og epilepsi. Han sidder i kørestol. Sofus har spasticitet i lungerne, hvilket nogle gange stopper hans talestrøm. Sofus' epilepsi har i perioder været svær at medicinere stabilt, hvilket medfører, at han til tider må akut på hospitalet, når plejeforældrene ikke kan få ham ud af anfaldet. Sofus er super god ved computeren. Han er verbal og sprogligt meget stærk. Sofus bruger sin humor rigtig meget og er vild med at fortælle vittigheder, især sjofle vittigheder, som han finder på nettet. Sofus skal,

¹⁸ Beskrivelsen er lånt fra KRITH.

¹⁹ Beskrivelsen er lånt fra KRITH.

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn/ung

på grund af sin spasticitet, gå til fysioterapeutisk behandling tre gange om ugen. Hver morgen skal han op at stå i en speciel strækmaskine for at blødgøre og forlænge sine muskler. I weekender og ferier er det plejefamiliens opgave at sørge for, at Sofus får den passende hjælp til motorikken.

Sofus går på en specialskole i den nærmeste storby, som ligger 50 kilometer væk. Sofus har meget svært ved matematikken, hvor han kæmper med 2.-3. klasses niveau, men i de mere sproglige fag ligger han på et 4.-5. klasses niveau. Sofus har en kammerat, Mads fra specialskolen, som han kommunikerer med over nettet hver dag. I skolen er de sammen i alle frikvarterer. Det er svært for dem at besøge hinanden, da de begge sidder i el-kørestol. Mads bor 35 km i den modsatte retning af Sofus' plejeforældre.

Del 2:

Sofus plejeforældre fortæller nu, at de skal skilles. De magter ikke at have Sofus i pleje længere. Kommunen har længe overvejet, hvorvidt der skulle findes en ny plejefamilie til Sofus. Man har i en længere periode fra fysioterapeuten fået det indtryk, at plejeforældrene ikke helt magtede opgaven med at træne med Sofus i fritiden. Og i ferierne har de ikke fulgt ordentligt op på hans fysioterapi. Sidste sommer kom han stort set ikke til fysioterapi og måtte derfor undergå endnu en operation på hospitalet efter sommerferien. Familieplejekonsulenten udtaler, at det samtidig virker som om, at plejefamilien ikke rigtigt har knyttet sig til Sofus. Hvilket da også viser sig ved skilsmissen, da ingen af dem ønsker at få Sofus med. Sofus selv har givet udtryk for, at han synes, at det er meget svært, at hans plejeforældre skal skilles, og at de skændes rigtig meget. Sofus er meget, meget ked af, at ingen af plejeforældrene ønsker at have ham boende. Sofus har en servicehund, som han fik af en fond for fire år siden. Hunden Balder kan åbne penalhuse, åbne døre og låger – og henter ting til Sofus. Plejeforældrene ønsker ikke at beholde hunden.

Kommunen beslutter, at Sofus skal anbringes i en anden plejefamilie.

Ufødt pige²⁰:

Kommunen har iværksat en undersøgelse, efter en underretning fra en praktiserende læge, som var bekymret pga. mistanke hos en gravid. Hun har to ældre børn på 10 og 13 år, som begge er anbragt i (samme) plejefamilie, hvor de har boet i 8 år. Igennem graviditeten har moderen været fulgt af familieambulatoriet, men har været ustabil i sit fremmøde der. Der er viden om, at moderen har haft et misbrug af hash og amfetamin i løbet af graviditeten. Det vides ikke med sikkerhed, om hun også har indtaget alkohol under graviditeten.

Der er 4 uger til termin. Der er risiko for, at barnet bliver født tidligere end termin med en lav fødselsvægt. Barnet skal være indlagt til nedtrapning og observation efter fødslen, og plejemor eller plejefar skal være indlagt sammen med barnet.

Det må forventes, at barnet har behov for skærmning, og familien skal være indstillet på, at barnet skal følges i familieambulatoriet.

Moderen har samtykket til anbringelsen. Faderen er ukendt.

Lucas²¹:

²⁰ Case lavet til Socialtilsyn Øst.

²¹ Case lavet til Socialtilsyn Øst.

Dias 31: Match mellem plejefamilie og barn/ung

Lucas på 7 måneder er søn af samlevende forældre, som ikke har andre børn. Der har været bekymringer for familien siden graviditeten, idet forældrene har vanskeligheder, både individuelt og i relation til hinanden og Lucas. Moderen har udviklingshæmning, og faderen kan være vred og udadreagerende. Forældrene har haft svært ved at læse Lucas' behov. De har fx ikke kunnet se, hvornår han var træt eller sulten. Lucas har i perioder ikke fået tilstrækkelig kost, ligesom han har en ureguleret døgnrytme.

Familien har, i de seneste tre måneder, boet på familieinstitution med henblik på udredning af deres forældrekompetencer. Undersøgelsens resultat betyder, at forvaltningen har besluttet, at Lucas skal anbringes. Forældrene ønsker ikke at samtykke til anbringelsen, og sagen skal således fremlægges for Børn- og Ungeudvalget om en uge. Lucas skal anbringes umiddelbart derefter, hvis forvaltningen får medhold i deres indstilling. Plejemor eller plejefar skal være hjemmegående på fuld tid med Lucas i mindst et år.

Trods den svære start på livet beskrives drengen som en glad dreng, der gerne vil kontakten med de voksne, der er omkring ham.

4.5. Opsamling på dagens emner

OPSAMLING PÅ DAGENS EMNER

- Samarbejde med anbringende kommuner (kommunens rolle og ansvar, en børnesags forløb, lovgivning, og hvilke opmærksomheder I skal have i mødet med kommunen med fokus på barnet).
- Samarbejde med socialtilsynet (om socialtilsynet, godkendelsesprocessen og det driftsorienterede tilsyn).
- Matchning (Hvordan ser vores "Familiepakke" ud, og hvordan sikrer vi det gode match med fokus på vores familie).

Dias 32: Opsamling af dagens emner

Noter:

Opsamling af dagens emner. Centrale pointer:

Dagens emner har været:

- Samarbejde med anbringende kommuner
- Samarbejde med socialtilsynet, herunder kvalitetsvurderingen
- Matchning.

Dagens læringsmål er:

- Læringsmål 1: At få forståelse for vigtigheden af at bidrage konstruktivt til samarbejdet med andre omkring et plejebarn.
- Læringsmål 2: At få kendskab til rettigheder og pligter i samarbejdet med anbringende kommuner og socialtilsynet.
- Læringsmål 3: At få kendskab til og afprøve matchning i et prøverum med vejledning.

Ad. 1. Samarbejde med anbringende kommuner:

- Kommunerne bliver en central samarbejdspartner. Børne- og ungerådgiveren og plejefamiliekonsulent.
- Samarbejdet er yderst vigtigt – og noget, der skal prioriteres.
- Ansøgerne skulle gerne have fået kendskab til processer i forvaltningen, så de kender roller og ansvarsfordeling og deres rettigheder og pligter.
- Ansøgere skal kunne bidrage konstruktivt til samarbejdet omkring barnet.

Ad. 2. Godkendelse og tilsyn:

Dias 32: Opsamling af dagens emner

- Socialtilsynet bliver ligeledes en vigtig samarbejdspartner. Ud over at godkende og føre tilsyn bliver socialtilsynet også en vigtig sparringspartner, hvor der kan være fokus på at opkvalificere og kvalificere den vigtige opgave, som plejefamilierne varetager.
- De har nu kendskab til rettigheder og pligter – både i samarbejdet med socialtilsynet, men også i samarbejdet med kommunerne.

Ad 3. Afprøvning af matchning:

- Der har været en indføring i, hvilke overvejelser der skal være i fokus, når plejefamilien skal præsentere sig (Hvem er vi, hvad repræsenterer vores familie og vores familieliv?) i form af *Skattekosten*, og efterfølgende i øvelsen, hvor matchet skulle drøftes og kvalificeres.

4.6. Afslutning på grundkurset

AFSLUTNING

- Forventningsafstemning fra kursusdag 1.
- Den videre godkendelsesproces.
- Evaluering af grundkurset.
- Tak for denne gang!

Dias 33: Afslutning af grundkurset

Noter:

Forventningsafstemning:

- Med udgangspunkt i flipover fra første kursusdag, hvor ansøgernes forventninger blev noteret, drøfter underviserne med ansøgerne, i hvilket omfang deres forventninger til kurset er blevet indfriet.

Den videre godkendelsesproces:

- Orientering til ansøgerne om, hvor langt de er i godkendelsesprocessen, og hvad der skal ske efter grundkurset.
- Ansøgerne opfordres til at danne netværk med hinanden efter kurset. At være plejefamilie kan være ensomt, og det er vigtigt at have et netværk. I mange kommuner vil der være mulighed for at danne netværk, eksempelvis via supervision og netværksgrupper. Hvis ansøgerne ønsker at danne netværk med hinanden, skal de selv gøre det – socialtilsynene gør det ikke.

Evaluering:

- Grundkurset evalueres ud fra den model, som det enkelte tilsyn har valgt.

Litteratur til grundkursusmateriale

Litteraturlisten indeholder direkte litteratur henvisninger, baggrundsmateriale, anbefalet læsning, links og lovgivning

- Allen, J. G., Fonagy, P. og Bateman, A. W. (2010). *Mentalisering i klinisk praksis*. Hans Reitzels Forlag.
- Andersson, G. (1998). Föräldrekontakt och familjetillhörighet ur fosterbarns perspektiv. *Socialvetenskaplig Tidskrift*/1.
- Ankestyrelsen. (2010). Uledsagede mindreårige flygtninge - modtagelse og indsats i kommunerne. Ankestyrelsen.
- Bateman og Fonagy. (2007). *Mentaliseringsbaseret behandling af borderline-personlighedsforstyrrelse: en praktisk guide*. Akademisk Forlag.
- Berlin, Marie, Vinnerljung, Bo og Hjern, Anders. (2011). School performance in primary school and psykosocial problems in young adulthood among care leavers from long term foster care, *Children and Youth Services Review*, Vol. 33, Issue 12, Dec. 2011, Pages 2489-2497.
- Beyerlein, B. A., og Bloch. (2014) E. *Need for Trauma-Informed Care Within the Foster Care System: A Policy Issue*. Child Welfare 93, nr. 3, (maj 2014): 7–21.
- Birkmose, D. (2013). *Forråelse – når gode mennesker handler ondt*. Syddansk Universitetsforlag.
- Bo Jacobsen. (2009). *Livets dilemmaer*. Hans Reitzel.
- Boyle, C. (2017). 'What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?' A systematic review. *Child & Family Social Work* 22 (2. februar 2017): 22–33.
- Bressendorff og Klyvø. (2018). *Det gode match – erfaringer fra et projekt om inddragelse af børn og forældre i matchet til en plejefamilie*. Egmont Fonden.
- Bronfenbrenner, U. (1980). *Opvækst og miljø. Økologisk socialisationsforskning*. Gyldendal.
- Bronfenbrenner, U. (1972). *Influences on human development*. Dreyden Press.
- Bruce P. og Szalavitz, M. (2011). *Drengen, der voksede op som hund: hvad kan vi lære af traumatiserede børn om tilknytning, tab og heling*. Hans Reitzel.
- Bryderup, I. M., Engen, M. og Kring, S. (2017). *Familiepleje i Danmark*. Forlaget Klim.
- Børnerådet. (2014). *De skal være forberedt på, at deres liv bliver anderledes. Børn og unges erfaringer med at være anbragt i plejefamilie*. Børnerådet.
- Børnerådet. (2012). *De prøver at gøre det så normalt som muligt. Et indblik i 113 anbragte børn og unges liv*. Børnerådet.
- Center for Digital Pædagogik. (2012). *Digital Trivsel – i arbejdet med udsatte børn og unge*. CfDP.dk.
- Corlin, A. B. (2011). *Tilknytning mellem plejebørn og plejeforældre*. I Socialstyrelsen. 2011. KRITH. Arbejdshæfte – Grundkursus for kommende plejefamilier. Socialstyrelsen.
- Cullberg, J. (2007). *Krise og udvikling*. Hans Reitzel.
- Dahl, K. M. (2007). *Udsatte børns fritid – Et litteraturstudie*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Damasio, Antonio R. (2001), *Descartes' fejltagelse: følelse, fornuft og den menneskelige hjerne*, (2. udg., 2019) Hans Reitzel.

- Dencik, L. og Jørgensen, P. S. (1999). *Børn og familie i det postmoderne samfund*. Hans Reitzel.
- De Saint-Exupéry, Antoine. (2016). *Den lille prins*. (2. udgave). Carlsen.
- Egelund, T. og Hestbæk, D. (2009). *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. VIVE. Det Nationale Analysecenter for Velfærd. https://pure.vive.dk/ws/files/317484/0417_Smaa_boern_anbragt.pdf
- Egelund, T., Christensen, P. S., Jakobsen, T. B., Jensen, T. G., Olsen, R. F. (2009). *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*. SFI – Det nationale Forskningscenter for velfærd.
- Egmont Fonden. (2017). *Egmontrapporten 2017. Vi kan godt! Styrk anbragte børns læring og livsduelighed*. Egmont Fonden.
- Ejrnæs, M. Gabrielsen, G. og Nørrung, P. (2005). *Social opdrift – Social arv*. (2. udgave, 2005) Akademisk.
- Ellingsen, I. (2016). At vokse opp med fostersøsken med utfordrende atferd : erfaringer i et retrospektivt lys. Redigeret af Ingunn Øyre. Tidsskriftet *Norges barnevern*, nr. Vol. 93, nr. 1 (2016): [20]-35 : port.
- Falch-Eriksen, A. (2016). *Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn: Familievernets rolle og foreldrenes krise, mestring og endring*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Rapport 9/2016
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist E. L. og Target, M. (2013). *Affektregulering, mentalisering og selvets udvikling*. Akademisk Forlag, København.
- Fonagy, P., Schore, A. N. og Stern, D. N. (2006). *Affektregulering i udvikling og psykoterapi*. Hans Reitzel.
- Forster M. (2009). *Fem gånger mer kärlek*. Stockholm. Natur & Kultur.
- Foss, J. & Guldborg, P. (1994). *Brudstykker: når barnet bor et andet sted : digte, breve, prosa skrevet af forældrene*. Høst & Søn.
- From, K. (2018). *Den sårbare hjerne*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Golding, K. (2010). *Styrk barnets tilknytning: rødder og vinger til adoptiv og plejebørn*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Greene, R. W. (2009). *Det eksplosive barn*. Pressto
- Guldin, M. (2018). *Sorg*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hagelquist, J. Ø. og Rasmussen, H. (2017). *Mentalisering i familien*. Hans Reitzels Forlag
- Hagelquist, J. (2012). *Mentalisering i mødet med udsatte børn*. Hans Reitzel.
- Hagelquist, J. Ø. (2015). *Mentaliseringsguiden*. Hans Reitzels Forlag
- Hammerich, E. & Frydensberg, K. (2012). *Konflikt og Kontakt*. Hovedland, (3. udg.).
- Hart, Susan og Sørensen, Jens Hardy. (2007). Bro over to forskningsområder. *Psykolog Nyt nr. 23*, 2007.
- Hart, Susan. (2010). Tilknytningens potentiale i neuroaffektiv udviklingspsykologi. *Grundmotorik, Årg. 6, nr. 1* (2010).
- Hertz, S. (2017). *Børn og unge, psykiatri og samfund*. Akademisk Forlag, København.
- Hertz, S. (2008). *Børne- og ungdomspsykiatri - nye perspektiver og uanede muligheder*. Akademisk Forlag.
- Honneth, A. (2003). *Behovet for anerkendelse*. Hans Reitzel.
- Illeris, K. (red.). (2000). *Tekster om læring*. Roskilde Universitetsforlag.
- James, A, Jenks, C og Prout, A. (1999). *Den teoretiske barndom*. København. Gyldendal.
- Jacobsen, M., og Guul, M. (2015). *Mentaliseringskompetence: i professionel praksis med børn, unge og familier*, Frydenlund.
- Jørgensen, L., & Kabel, S. (red.) (2006). *Forældreinddragelse - til barnets bedste. Rør ikke ved min datters hestehale uden at spørge mig først*. København: Børnesagens Fællesråd og KABU.

- Kaasbøll, J., Lassemo, E. og Melby, L. (2018). *Modulbasert opplæring for fosterhjem. En kunnskapssammenstilling*. SINTEF.
- Kaplan, T, Hendriks, J.H. og Black, D. (2004). *At hjelpe børn igennem traume og sorg*. Psykologisk Forlag
- Klyvø, Line, og Larsen, Mette. (2016). *Bedre støtte til anbragte børn og unges skolegang – Perspektiver fra Københavns Kommune*. Videnscenter for anbragte børn og unge.
- Klyvø, Line. (2011). *Når samværet er svært -Perspektiver på plejebørns samvær i Københavns Kommune*. Center for Familiepleje/ Videnscenter for Familiepleje.
- Kvello, Ø. (2013). *Børn i risiko*. Samfundslitteratur.
- Lausten, M. og Jørgensen. (2017). *Anbragte børn og unge – trivsel 2016*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Lundy, L. (2007). "Voice" is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational Research Journal*, vol. 33(6), side: 927–942.
- Luthar, S. S. (2006). Resilience in development: A synthesis of research across five decades. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Risk, disorder, and adaptation* (pp. 739-795). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.
- Milne, L. og Collin-Vézina, D. (2015). Assessment of children and youth in child protective services out-of-home care: An overview of trauma measures. *Psychology of Violence* 5, nr. 2 (april 2015): 122–32.
- Mogensen, J. R og Engelbrekt, P. (2013). *At forstå sorg. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Samfundslitteratur.
- Moldestad, B. (2007). Å være foreldre til barn i fosterhjem. *Tidsskriftet Norges Barnevern*/1.
- Moldestad, B., & Skibred, D. (2009). Foreldres opplevelse av et foreldreskap på afstand. *Fontene Forskning*, 2, 41-52. Moldestad, B., & Skibred, D. (2010). Når barn bor i forsterhjem. *Norges Barnevern*, 87/1, 32-46.
- Nesmith, A., Patton, R, Christophersen, K. og Smart, C. (2017). Promoting quality parent-child visits: The power of the parent-foster parent relationship. *Child & Family Social Work* 22(1):246–55.
- Nordenfors, M. (2016). Children's participation in foster care placements. I *European Journal of Social Work*, Bd. 19:6, s. 856–870. European Journal of Social Work.
- Oldrup, H., Christoffersen, M. N, Kristiansen, I. L. og Østergaard, S. V. (2016). *Vold og seksuelle overgrep mod børn og unge i Danmark 2016*. SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Olsen, Rikke Fuglsang & Montgomery, Christopher Jamil de. (2017). *Tidligere anbragte og uddannelsessystemet*. VIVIE og forfatterne.
- Ottosen, M.H., Andreasen, A.G., Dahl, K.M., Hestbæk, A.D., Lausten, M., Rayce, S.B. (2018): *Børn og unge i Danmark – velfærd og trivsel 2018*. VIVE – Det nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Prehn, A. (2015). *Hjernesmarte børn. Styrk dit barns hjerne for livet (og bliv selv klo- gere)*. People'sPress.
- Rambøll. (2016). *Viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte fa- milier*. Socialstyrelsen.
- Rambøll. (2018): *Anbragte børn og unges trivsel 2018*. Rambøll Management Consulting A/S
- Rasmussen, Lisa M. B. (2014) *12 anbefalinger til et godt forældresamarbejde*. Køben- havns Kommune, Socialforvaltningen.
- Red Barnet. (2014). *Sårbar og søgende. Viden og værktøjer til at skabe dialog med ud- satte unge om grænser og seksualitet på nettet*. Red Barnet
- Rosenberg, M. (2005): *Ikke voldelig kommunikation – girafsprø*. (3.udg.) Borgen

- Rygaard, N.P, Folden, M., og Larsen, M. (2014). *Plejefamilie – gaver og opgaver*. Systime Profession.
- Schaffer, R. (2000). *Social udvikling*, Hans Reitzel.
- Schwartz, I. (2014). *Hverdagsliv og livsforløb. Tværprofessionelt samarbejde om børn og unges livsførelse*. Klim.
- Schwartz, I. (2003). *Fortællinger fra praksis. Om livshistorier og pædagogik*. Hans Reitzel.
- Serbinski, S. og Shlonsky, A. (2014). *Is it that we are afraid to ask? A scoping review about sons and daughters of foster parents*. Children and Youth Services Review 36 (januar 2014): 101–14.
- Social- og Boligstyrelsen. (2011). *KRITH. Vejledning til Undervisere – Grundkursus for kommende plejefamilier*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2011). *KRITH. Arbejdshæfte - Grundkursus for kommende plejefamilier*. Servicestyrelsen.
- Socialstyrelsen (2012a). *Barnets velfærd i centrum, ICS-Håndbog*. 2. udgave. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2012b). *Håndbog om forældresamarbejde – Forældrestøtte og samarbejde ved anbringelser af børn og unge*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2017). *Ett hem att växa i. Familjehemmets bok. Grundutbildning för jour- och familjehem*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2018a). *Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøjet*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2018b). *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. En guide til plejefamilier – om forebyggelse, opsporing og håndtering*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. *Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje*. 2019. Socialstyrelsen
- Social- og Boligstyrelsen. (2023). *Håndbog om ICS og udredningsværktøjet*. 2. udgave. Social- og Boligstyrelsen
- Social- og Boligstyrelsen. 2023. *Håndbog om barnets lov*. Social- og Boligstyrelsen
- Sommer, D. (2010). *Børn i senmoderniteten: barndomspsykologiske perspektiver*. Hans Reitzel.
- Sommer, D. (2003). *Barndomspsykologi. Udvikling i en senmoderne verden*. Hans Reitzel.
- Strauss, B. og Wasburn-Moses, L. (2017). *Improving Preparation for Foster Care: Developing a Child-Friendly Training Curriculum for Families who Foster*. Child Welfare 95, nr. 5 (September 2017): 25–38.
- Strickler, A. og Trunzo, A. C. (2016). *Why foster parent pre-service Training is so important: What foster parents gain from learning about foster care before a child enters their home*. Journal Article. Published: March-April 2016. Fostering Families Today Vol. 16, No. 1, p. 12-13. Adoption Today and Fostering Families Today Magazines.
- Strøm, I og Åkjær, H for KL, Socialpædagogernes Landsforbund, Dansk Socialrådgiverforening, Familieplejen Danmark, Amdsrådsforeningen, Københavns Kommune og HK/Kommunal. (2005). *RUGO - Manual til forundersøgelse*. Socialministeriet.
- Svendsen, G. (2013). *Traumatiserede flygtninge og socialt arbejde*. Hans Reitzel.
- Tellervo, J. (2015). *SORG – NÅR ÆGTEFÆLLEN DØR*. PAVI – Videncenter for Rehabilitering og Palliation.
- Thormann, I. og Guldberg, C. (2001). *Den nænsomme anbringelse: Hvordan børn kan hjælpes til at ændre opholdssted*. Hans Reitzel.
- Thorning, M. (2003). *Lær at løse konflikter*. Frydenlund.
- Thimmer, L. S. og Hagelquist J. Ø. (2016). *Geniscenesættelse – en selvskadende traumefterreaktion*. Psyke & Logos, 2016, 37, 159-182.

- Thompson, H., McPherson, S. og Marsland, L. (2016). 'Am I damaging my own family?': *Relational changes between foster carers and their birth children*. Clinical Child Psychology & Psychiatry 21, nr. 1 (Januar 2016): 48–65.
- Wahlgren, Bjarne. (2009): "Transfer mellem uddannelse og arbejde". Nationalt Center for Kompetenceudvikling. Århus Universitet, i KRITH.
- Wahlgren, Bjarne. (2014): "Pædagogiske perspektiver på erhvervsrettet voksenuddannelse". Nationalt Center for Kompetenceudvikling. Århus Universitet.
- Warming, H., Fjordside, S. og Lavaud, M. A. (2017). *Det dobbelte blik. Se styrkerne i det særlige hos børn og unge i udsatte positioner*. Akademisk Forlag.
- Warming, H. (2011). *Børneperspektiver – børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. Akademisk Forlag.
- Wegler, B., Warming, H., Elgaard, R., og Storm, M. (2007). *Konfliktmægling og samarbejdssamtaler i anbringelsessager*. Frydenlund.
- White, M. (2008). *Narrativ Praksis*. Hans Reitzel.
- World Health Organization (WHO). (1994). *ICD-10 – psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser – klassifikation og diagnostiske kriterier*. Munksgaard.

Links

- Andersen, Luna Kragh, Eiberg, Misja & Blomqvist, Emma Karolina. (2018). *Skolestøtte til børn i familiepleje – Delrapport IV: Et implementeringsstudie af "Forældre som lektiehjælpere"*. VIVE og forfatterne. https://pure.vive.dk/ws/files/1131074/Sko-lest_tte_til_b_rn_del_IV.pdf
- APROPOS kommunikation (u.å), Rosenthal-effekten, Lokaliseret d. 5. januar 2024 på: <https://www.aprokom.dk/cm700/>
- Bushnell, I., 2001, (Article), *Mother's Face Recognition in Newborn Infants: Learning and Memory*. *Infant and Child development, Inf. Child Dev.* 10: 67-74 (2001). Lokaliseret på: https://www.researchgate.net/publication/41225727_Mother's_Face_Recognition_in_Newborn_Infants_Learning_and_Memory
- Børnerådet, (u.å). *Børnerådets principper for god børneinddragelse*. Lokaliseret januar 2024 på: boerneraadets-principper-for-god-boerneinddragelse.pdf
- Børns Vilkår, (u.å). Lokaliseret januar 2024 på: <https://bornsvilkar.dk/om-boerns-vilkaar/vaerdier/boernesyn/>
- Børns Vilkår. (2017). *Sammen stopper vi svigt. Digitale krænkelse af børn*. Lokaliseret januar 2024 på: https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2018/11/Analysenotat_digitaltale-kr%C3%A6nkelse.pdf
- Børns Vilkår (u.å), Digitalt liv: Lokaliseret i januar 2024: <https://bornsvilkar.dk/faa-gode-raad/digitaltliv/>
- Børne og Socialministeriet, 2018, *Analyse af kontinuitet i anbringelse af børn og unge*: <https://www.ft.dk/samling/20171/almde/sou/spm/415/svar/1488977/1894354.pdf>
- Center for mentalisering (u.å.), "Tilknytning til havs". Filmen "Tilknytning til havs" er udviklet af Center for Mentalisering, Copyright © Center for Mentalisering. Lokaliseret januar 2024 på: <https://www.centerformentalisering.dk/videoer/>
- Henriksen, Lars. (2017 11. maj). Hvis traumer går i arv, i hvor høj grad er vi så vores fortid? Artikel i Kristeligt Dagblad. Lokaliseret 9. januar 2024 på: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/liv-sjael/hvis-traumer-gaar-i-arv-i-hvor-hoej-grad-er-vi-saa-vores-fortid>
- Höjer, I. (2007). Föräldrars röster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem? STIFTELSEN Allmänna Barnhuset. Lokaliseret januar 2024 på: <https://allmannabarnhuset.se/product/foraldrars-roster-hur-ar-det-att-ha-sina-barn-placerade-i-fosterhem/>
- Pedersen, B. K. (2013, 21. aug.). *Dine arvelige egenskaber bestemmes ikke kun af din dna*. Artikel i Politiken. Lokaliseret januar 2024 på: <https://politiken.dk/danmark/sundhed/art5464034/Klarlund-Dine-arvelige-egenskaber-bestemmes-ikke-kun-af-din-dna>

- MacLeans, Paul: Evt. Kilde: Hans Reitzels Forlag, (u.å). Lokaliseret i januar 2024 på: [Principperne bag neuroaffektiv udviklingspsykologi – den tredelte hjerne | Neuroaffektiv psykoterapi med børn \(hansreitzel.dk\)](#)
- Pallesen, Lea. (2017). *Inspirationsmateriale om anbragte børn og unges skolegang og læring - til plejeforældre, kontaktpædagoger, familieplejekonsulenter, sagsbehandlere og lærere på døgninstitutioner og folkeskoler*. Københavns Kommune Socialforvaltningen Videnscenter for Anbragte Børn og Unge (VABU). https://familieplejen.kk.dk/sites/default/files/2021-04/inspirationsmateriale_om_anbragte_boern_og_unges_skolegang_og_laering_0.pdf
- Rask, L. og Jakobsen, I. S. (2012). *Teoretiske perspektiver på arbejdet med ICS*. Socialstyrelsen. Lokaliseret januar 2024 på: <http://www.dendigitalevaerktøjskasse.dk/User-Files/file/Teoretiske%20perspektiver%20pa%20arbejdet%20med%20ICS.pdf>
- Red Barnet, (u.å). *SLET DET Rådgivningen*, Lokaliseret januar 2024 på: [Forside - Slet-Det Rådgivningen \(redbarnet.dk\)](#)
- Social- og Boligstyrelsens hjemmeside. <https://sbst.dk/>
- Social- og boligstyrelsens begrebsbase (u.å). Lokaliseret januar 2024 på: <https://sbst.iterm.dk/>
- Socialstyrelsen, *Håndbog for socialtilsyn*: Lokaliseret januar 2024 på: <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-auditfunktion/haandbog-for-socialtilsyn> Social- og Boligstyrelsen.
- Social- og Boligstyrelsen. (2022). *Styrket læringsmiljø*. Lokaliseret januar 2024 på: <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-auditfunktion/haandbog-for-socialtilsyn/vejledninger-og-materialer/styrket-laeringsmiljoe>). Social- og Boligstyrelsen.
- Social- og Boligstyrelsens film om at være plejefamilie (2021), Lokaliseret d. 3. januar 2023 på: <https://social.dk/boern-og-unge/anbringelse/viden-og-temaer/film-om-at-vaere-plejefamilie>
- Socialstyrelsen (2017). *Ett hem att växa i. Familjehemmets bok. Grundutbildning för jour- och familjehem*. Lokaliseret d. 3. januar 2024 på: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-8-1.pdf>
- Socialstyrelsen (2017) *Ett hem at växa i*, Studiehandledning för familjehemsutbildare. Lokaliseret d. 3. januar 2024 på <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2017-8-2.pdf>
- Social- og Boligstyrelsens hjemmeside. <https://sbst.dk/>
- Social- og Boligstyrelsens vidensplatform, Social.dk: <https://social.dk/>
- Socialstyrelsens undervisningsmateriale til plejefamilier om forebyggelse af konflikter og magtanvendelse. Materialet kan findes her: <https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/magtanvendelse/voksenansvar/diverse-filer/plf-konflikthandtering-og-forebyggelse-for-plejefamilier-undervisernoter-03-02-17.pdf>
- Tilbudsportalen.dk
- Ulvik, O.S. (2002): refereret i Håndbog om Forældresamarbejde (Socialstyrelsen, 2012); Ulvik, O. S. (2002). Barnevernsbarns kontakt med sine foreldre - en diskusjon av kunnskapssituasjonen. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-3037-2002-02-01>
- Vidensportal.dk, Socialstyrelsen. <https://vidensportal.dk/temaer/seksuelle-overgreb/definition>. Publiceret: 05.11.2013. Sidst opdateret: 11.01.2019
- Vidensportal.dk, Socialstyrelsen. <https://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfærd/risiko-og-beskyttelsesfaktorer>. Publiceret: 31.10.2013. Sidst opdateret: 23.05.2018.

Lovgivning

- Barnets lov, Lov nr. 721 af 13/06/2023
- Bekendtgørelse om plejefamilier, BEK nr 1489 af 06/12/2023
- Bekendtgørelse om socialtilsyn, BEK nr 1490 af 06/12/2023.
- Lov om socialtilsyn (socialtilsynsloven), LBK nr 1109 af 01/07/2022.

- L 8 Forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn, lov om voksenansvar for anbragte børn og unge og ligningsloven. (Mere kvalitet i plejefamilier).
- Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, LBK nr. 1555 af 02/11/2020.
- Lov om socialtilsyn (socialtilsynsloven), LBK nr. 1377 af 21/09/2020.
- Lov om social service, LBK nr. 1287 af 28/08/2020.
- Socialstyrelsen. Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje. 2019. Socialstyrelsen.
- Bekendtgørelse om socialtilsyn, BEK nr. 617 af 03/05/2020.
- Bekendtgørelse af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, LBK nr 764 af 01/08/2019

Baggrundsmateriale

- Allen, J. G. m.fl. (2009). *Mentaliseringsbaseret behandling i teori og praksis*. Hans Reitzel.
- Andersson G. (2008). Utsatt barndom – olika vuxenliv. Ett longitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård. Stockholm: *Stiftelsen Allmänna Barnhuset, nr 1*; 2008.
- Andersson G. (2005). När barnet står mellan familj och fosterfamilj. *Socionomen* 2005; 4:12–17.
- Bath H. (2015). The three pillars of Trauma Wise Care: Healing in the other 23 hours. *Reclaiming Children and Youth* 2015; 23(4): 5-11.
- Dozier, M., Stovall, K.C., Albus, K.E., Bates, B. (2001). Attachment for Infants in Foster Care: The Role of caregiver State of Mind. Article in *Child Development, September 2001, Volume 72, Number 5*.
- Hedin L. (2012). Foster youth's sense of belonging in kinship, network and traditional foster families. An interactive perspective on foster youth's everyday life. Doktorsavhandling. Örebro university: 2012. *Örebro studies in social work* 10.
- Henriksen, Lars. (2017). *Hvis traumer går i arv, i hvor høj grad er vi så vores fortid?* Artikel i Kristeligt Dagblad d. 11. maj 2017.
- Killén, K. (2017). *Omsorgssvigt*, Hans Reitzel. (5. udgave, 2017).
- Killén, K. (2010). *Omsorgssvigt*. Hans Reitzel. (4. udgave, 2010-2012).
- Klingberg T. (2011). *Den lärande hjärnan*. Stockholm. Natur & Kultur.
- Lundström, T. og Sallnäs M. (2009). *Samhällsvårdade ungdomars kontakter med föräldrar och syskon*. Socionomens forskningssupplement.
- Nordisk Sosialt Arbeid, 22/2, 66 - 75. Refereret i "Håndbog om forældresamarbejde, Socialstyrelsen 2010.
- Pedersen, B. K. (2013). *Dine arvelige egenskaber bestemmes ikke kun af din dna*. Artikel i Politiken. d. 21. aug. 2013.
- Rutter, M; Sonuga-Barke, EJ; Beckett, C; Bell, CA; Castle, J; Kreppner, J; Kumsta, R; Schlotz, W; Stevens, S; - view fewer (2010). *Deprivation-specific psychological patterns: Effects of institutional deprivation by the English and Romanian Adoptee Study Team*. Monographs of Social Research in Child development.
- Rutter, M. og Rutter, M. (2000). *Den livslange udvikling: forandring og kontinuitet*. (2. udg.) Hans Reitzel.
- Schofield G, Stevenson O. (2009) *Contact and relationships between fostered children and their birth families*. Schofield G, Simmonds J, red. The Child Placement Handbook. Research, policy and practice. London: British Association for Adoption and Fostering; 2009. s.178 - 202.
- Schwartz, I. (2007). *Børneliv på døgninstitution: socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge*. Ph.d. Afhandling, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.

- Socialstyrelsen. (2014). *BRA-fam – en standardiserad bedömningsmetod för rekrytering av familjehem*. Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2014-2-5.pdf>
- Wang, T. (2014). *Store opdagelser: Epigenetik – arvelige påvirkninger og forandringer*. Artikel i Videnskab.dk d. 3. maj 2014.
- Webber, J. og Plotts, C. A. (2008) *Emotional and Behavioral Disorders – Theory and Practice*. 5th Edition.
- Westberg M, Tilander K. (2010). *Att lära av fosterbarn – åtta års intervjuer med före detta fosterbarn*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, nr 1; (2010).

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk